

ილია მაისურაძე

ქართული გვირგვინები

(სალექსიკონო გვირგვინი მასალები)

საქართველოს
თბილისი
1990

საქართველოს
თბილისი
1990

81.2-4
პ 178

წინამდებარე ნაშრომი ლექსიკოგრაფიული წესით შედგენილი კრებულია, რომელშიც წარმოდგენილია თანამედროვე გვარების (გვარსახელების) ძირითადი ფონდი.

ნაშრომი საჭირო ცნობარია როგორც წმინდა მეცნიერულ-თეორიული, ისე პრაქტიკული თვალსაზრისით.

ზოთა ქიმიკურის საერთო რედაქციით
შეორე გამოცემა

საქართველოს
კავშირების
2000-2000

კ 254.970
3

ა 4406010000 — 71
086(02) — 90 — გამოცხ. გარეშე — 90

© მხატვრული გაფორმება — „საქინფორმკინო“
კოოპერატივი „ორიონი“

საქართველოს
საბჭოთა კავშირის
ბიბლიოთეკის
განყოფილება

წინასიტყვაობა

ენის ლექსიკურ სისტემაში არსებით სახელთა შორის გამოი-
ყოფა განსაკუთრებული ფენა, რომელსაც ქმნის ადამიანთა სახელ-
წოდებანი და ადგილთა სახელების ფართო ნომენკლატურა. მათი
ერთობლიობის აღსანიშნავად მიღებულია ტერმინი ონომასტიკა
(იგივე — ონომატოლოგია), რომელიც (ამასთანავე) ამავე მასალის
შემსწავლელი დარგის აღმნიშვნელიც არის. იგი ლექსიკოლოგიის
ნაწილია, რომლის კვლევის ობიექტი უხვი ლექსიკური ფონდია,
შედგენილი ანთროპონიმებისა და ტოპონიმებისაგან. ფაქტების
ამოურწყველი სიმრავლით, ფორმათა ნაირგვარობით, სპეციფიკუ-
რი სემანტიკითა და გრამატიკული სტრუქტურით ლექსიკის ეს
უბანი თავისი ორი ნაწილით (ანთროპონიმითა და ტოპონიმით)
ლინგვისტური კვლევა-ძიების მეტად საინტერესო (თუმცა ნაკლებ-
ბად შესწავლილი) ასპარეზია.

ანთროპონიმია თავის მხრივ ორი სახის მონაცემებს აერთი-
ნებს — ადამიანთა საკუთარ სახელებსა და გვარებს (პატრონიმებს).
მათი შესწავლაც, თუმცა ურთიერთმჭიდრო კავშირში, მაგრამ მაინც
ცალკე-ცალკე ხდება, და ამის გამო პატრონიმიკა (გვართამცოდნე-
ობა) ანთროპონომიკის (სახელთამცოდნეობის) ცალკე დარგად
გვევლინება.

ონომასტიკური ფონდი სიტყვებისა. ენის ლექსიკური შემად-
გენლობის უძველესი ფენაა: ადგილთა, ადამიანთა, ცხოველთა
სახელდება ენის წარმოშობის პირველსავე საფეხურზე უნდა მომ-
ხდარიყო. ამას მოითხოვდა ველურობის საფუძველზე მდგომ პირ-
ველყოფილ ადამიანთა ცხოვრებისეული საჭიროებანი.

გვარები (საგვაროვნო სახელები, გვარსახელები) იგივე სა-
კუთარი სახელებია, ოღონდ დამატებითი, მეორეული სახელები, რომ-
ელთა შექმნა ისევ გარკვეულმა პრაქტიკულმა საჭიროებამ განა-
პირობა. სოციალური პროგრესის შედეგად ადამიანთა განვითარე-
ბულ კოლექტივებში საკმარისი არ აღმოჩნდა პიროვნების მხო-
ლოდ სახელით მოხსენიება, აუცილებელი გახდა იმის მითითებაც,

თუ რომელ გენეალოგიურ შტოს მიეკუთვნებოდა კერძო სახელის მქონე ინდივიდი, ვისი შთამომავალი იყო, ან რომელი ოჯახის (გვარულობის, ტომის) წარმომადგენელი. გვაროვნული წარმომავლობის სახელდებას საგვაროვნო კრებულის ან სხვა წევრების ამა თუ იმ ნიშან-თვისების აღნიშვნა ედებოდა საფუძვლად, აგრეთვე ჩვეულება, რწმენა, სადაურობა, გამოჩენილი ადამიანის (ბელადის, სარდლის) სახელი, წინაპრის საქმიანობა, თანამდებობა, ზოგჯერ ტომებზე, მითიურ ამბებსა და პერსონაჟებზე, თეონიმებზე (ღვთაებათა სახელებზე) მითითება და, ყველაზე მეტად კი, წინაპრის საკუთარი სახელი (ეპონიმი).

აქედან ჩანს, რომ პიროვნულ სახელს კაცობრიობის კულტურის პირველ საფეხურებზევე დაემატა თემურ-გვაროვნული ყოფითი შინაარსით გაპირობებული ვინაობის დამაზუსტებელი მეორე სახელიც. მაგრამ ეს, რასაკვირველია, არ იყო გვარი დღევანდელი გაგებით, ე. ი. ის, რაც კანონმდებლობით განმტკიცებულ და ოფიციალურად აღიარებულ, იურიდიული უფლებით აღჭურვილი ადამიანის მეორეულ (საპასპორტო) სახელდებას წარმოადგენს და რომლის შექმნა აუცილებელ პირობად სახელმწიფოებრივ ცხოვრების სისტემას გულისხმობს.

ზემოდასახელებული ფაქტორებით წარმოქმნილი პირველადი დამატებითი ანთროპონიმები არ იყვნენ აღჭურვილნი პატრონიმისტური ფუნქციით, ისინი (მაგალითად, ვეფხია, მგელა, ხოკერა, კურდღელა...) უფრო მეტსახელები იყო, რომლებიც, იქცნენ რა დროთა განმავლობაში ტრადიციულ საკუთარ სახელებად, გვარების ქმნალობაშიც ჩაებნენ. ეს პროცესი კი საზოგადოებრივი ცხოვრების განვითარების უფრო გვიანდელი საფეხურისათვის არის დამახასიათებელი (როცა შეიქმნა შესაბამისი გვარები: მგელაძე, ხოკერაშვილი, კურდღელაური...).

გვარები და სახელები აქტიური მოხმარების სიტყვათა რიგს განეკუთვნება, ჩვენი ცხოვრების ვერც ერთ უბანზე, შრომისა და ყოფა-ცხოვრების ვერც ერთ მომენტში ვერ ვახერხებთ გარემო სინამდვილეში გარკვევას ანთროპონომებისა და ტოპონიმების დაუხმარებლად.

ზეპირმეტყველების პარალელურად გვარსახელთა ფონდი ონტენსიურად გამოიყენება მწიგნობრობაშიც. ჩვენ ვერ დავასახელებთ ვერც ერთ მხატვრულ ნაწარმოებს, ვერც ერთ პუბლიცისტურ, თუ სხვა ხასიათის სტატიას, ან გამოკვლევას, რომელიც ვნებავთ სამეცნიერო სფეროდან, სადაც არ იყოს აღბეჭდილი

გვარსახელების გარკვეული მარაგი. ჩვენი მასობრივი პრესა ხომ ყოველდღიურად აცნობს მკითხველთ ონომატოლოგიური ლექსიკონის ზღვა მასალას. მარტო გაზეთი „კომუნისტი“ თავის ყოველნომერში საშუალოდ 250—300 ქართულ გვარსახელს ამზეურებს.

დიდძალი პატრონიმიკური მასალაა ფიქსირებული ძველ ქართულ წერილობით წყაროებში, ძველი აღმოსავლეთის ეპიგრაფიკულ და მწიგნობრულ ძეგლებში, ბერძნულ, ლათინურ, არაბულ, სპარსულ, თურქულ, რუსულ, სომხურ და სხვა ენებზე მოღწეულ ანალებში. ჩვენი დიდი საისტორიო თხზულება „ქართლის ცხოვრება“ უამრავ სახელგაარულ ერთეულს გვაწვდის. ფართო წრე პატრონიმებისა აღნუსხული და კვლევა-ძიების დროს დამოწმებული აქვთ ჩვენს მეცნიერებს, მათვე გამოთქმული აქვთ აზრები და შეხედულებანი, ან სპეციალურად დაწერილი ნარკვევები ანთროპონიმიისა და, საერთოდ, ონომასტიკის ცალკეული თეორიულ და პრაქტიკულ საკითხებზე.

მაგრამ ზოგადი და ეპიზოდური დაკვირვებანი, თუნდაც კამერალური ძიება ამ მხრივ მაინც შორს ვერ წაგვიყვანს. საჭიროა ქართულ გვარსახელთა მდიდარი ლექსიკური ფონდის სპეციალური შესწავლა ლინგვისტურად, რასაც წინ უნდა უსწრებდეს ფაქტობრივი დოკუმენტური მასალის შეკრება, სისტემატიზაცია, სალექსიკონო წესით დამუშავება და პუბლიკაცია. ამას უნდა მოჰყვეს გვარსახელების, როგორც გარკვეული კატეგორიის ლექსემათა, ფუნქციური და სტრუქტურული ანალიზი, მათი სპეციფიკის კანონზომიერებათა დადგენა, ეტიმოლოგიური ძიება, ცალკეული ფაქტების ანალიზი სინქრონიულ თუ დიაქრონიულ ასპექტში და სხვ. ამ მიმართულებით უდიდესი პრობლემები ისახება ონომასტიკური კვლევა-ძიებისა, რომელთა გადასაჭრელად ფართო მასშტაბის პრაქტიკულ-შემკვრებლობითი და თეორიულ-პრინციპული სამუშაოებია ჩასატარებელი.

პატრონიმთა შესწავლის ამ სერიოზულ საქმეში, ვფიქრობთ, გარკვეულ წვლილს შეიტანს წინამდებარე ცნობარი, სადაც მოცემულია ბიბლიოგრაფიული ინფორმაციები სალექსიკონო წესით დაწესებულ ქართულ გვარსახელთა ერთ ნაწილზე. დამოწმების მიზნით აქ არის მითითებული პერიოდული გამოცემები, სადაც ესა თუ ის გვარსახელი გვხვდება (საყოველთაოდ ცნობილი და ფართოდ გავრცელებულ გვარსახელებს ასეთი მითითებანი არ ახლავთ). შეძლებისდაგვარად დასახელებულია აგრეთვე ძველი ლიტერა-

ტურული ძეგლებიც, როგორც გვარსახელთა ძველად არსებობის დამადასტურებელი წყაროები და სპეციალური ლიტერატურაც იმ შემთხვევაში, თუ სალექსიკონო ერთეული მეცნიერული ძიების ობიექტი იყო.

აქვეა წარმოდგენილი დამატებითი ცნობებიც, პირველ რიგში გვარსახელის ლოკალიზაციაზე (გავრცელების არეალზე)¹. ფუძის სემანტიკურ სარჩულზე, მის გრამატიკულ სტრუქტურასა და წარმომავლობაზე. ზოგ შემთხვევაში მოყვანილია ხალხში შეკრებილი იმ თქმულება-გადმოცემის შინაარსი, ან სხვა სახის ცნობები, რომლებიც ეხება ცალკეულ საგვარეულოთა თავგადასავალს, ან თვით გვარსახელის წარმოშობას.

ამხსნელი ტექსტი ყველა გვარსახელს თანაბარი სისრულით არ ახლავს, ზოგიერთს საქმარისი ბიბლიოგრაფიული ცნობები ან ძირითად საცხოვრებელ ადგილზე მითითებაც არ მოეპოვება, რაც სათანადო მისალის უქონლობით არის გამოწვეული. ამის მიუხედავად, ისინი ამ წიგნში მაინც მოხვდნენ, რამდენადაც მათი ფორმა და შინაარსი გარკვეულ ინტერესს იწვევს ამა თუ იმ თვალსაზრისით.

ავტორი დიდი მადლიერებით მიიღებს ამგვარ გვარსახელთა წარმომადგენელთაგან დამატებითს ცნობებს დანაკლისის შესავსებლად, რაც გამოყენებული იქნება მომავლისათვის განზრახულ ქართულ გვარსახელთა სრული ლექსიკონის გამოცემისას.

¹ ამა თუ იმ გვარეულობის საცხოვრებელ პუნქტზე მითითებისას მხედველობაში გვაქვს ადრინდელი ვითარება, როდესაც საგვაროვნო კოლექტივები მკვიდრად ცხოვრობდნენ განსაზღვრულ ადგილებში, თორემ დღევანდელ პირობებში გვართა ლოკალიზაცია ძნელდება, რამდენადაც ეს კოლექტივები თავისუფლად არიან განფენილნი ქვეყნის სხვადასხვა კუთხეში, თუმცა, იმის მიუხედავად, მაინც ხერხდება გვართა ძირითადი „ბუდე ადგილების“ მონახვა.

წყაროები და ლიტერატურა

(შემოკლებათა განმარტებითურთ)

ალავიძე, მასალ. ალავიძე მიხეილ, რაჭულ-ლენხუმური ტოპონიმიკური მასალები. ა. წულუკიძის სახელ. ქუთაისის სახელმწიფო პედაგოგიური ინსტიტუტის შრომები, XVII, 1951.

ანდრონიკაშვი. ანდრონიკაშვილი მ., ნარკვევები ქართულ-ირანული ლიტერატურული ურთიერთობიდან, თბ., 1955.

აჭარ. ლექსიკ. შ. ნიჟარაძე, ქართული ენის აჭარული დიალექტი, ლექსიკა, ბათუმი, 1971.

ახვლ., დიალექტ. შერ. ახვლედიანი გ., დიალექტთა შერევის საკითხისათვის, საქ. სსრ მეცნ. აკადემიის მოამბე, ტ. VII, № 9-10, 1946.

ბარდაველიძე, ძეგლ. ბარდაველიძე ვ., აღმოსავლეთ საქართველოს მთიანეთის ტრადიციული საზოგადოებრივ-საკულტო ძეგლები, 1, თბ., 1974.

ბარდაველიძე სვ. დდ. კალენდ. ბარდაველიძე ვ., სვანურ დღეობათა კალენდარი, ტფ., 1939.

ბერძენიშვი., საქ. ისტ. საკითხ. ბერძენიშვილი ნ., საქართველოს ისტორიის საკითხები, 111, თბ., 1966.

გეორგიკა, 1: გეორგიკა. ბიზანტიელი მწერლების ცნობები საქართველოს შესახებ, ტ. 1, ტექსტები ქართული თარგმანითურთ გამოსცეს და განმარტებები დაურთეს ალ. გამყრელიძემ და ს. ყაუხჩიშვილმა. თბ., 1961.

გოზალიშვი., მითრიდატე: გოზალიშვილი გ., მითრიდატე პონტოელი, თბ., 1962. **დავთ. 11:** გურჯისტანის ვილაიეთის დიდი დავთარი, თურქული ტექსტი გამოსცა, თარგმანი, გამოკვლევა და კომენტარები დაურთო სერგი ჯიქიამ, წ. 11, თბ., 1941.

დავთ. 111: ჯიქია ს., გურჯისტანის ვილაიეთის დიდი დავთარი, 111, გამოკვლევა, თბ., 1958.

ინგორ. მერჩულე: ინგოროყვა პ., გიორგი მერჩულე, X ს. ქართველი მწერალი, თბ., 1954.

ინგორ. სვ. საისტ. ძეგლ. 2.: ინგოროყვა პ., სვანეთის საისტორიო ძეგლები, II, ტექსტები, თბ., 1941.

კაკაბ. ისტ. საბ.: კაკაბაძე ს., ისტორიული საბუთები, წიგნი II, ტფ., 1913.

კალმასობა: ბატონიშვილი იოანე, კალმასობა, 1, კ. კეკელიძისა და ა. ბარამიძის რედაქციით, თბ., 1955.

კეკელიძე ეტიუდ., 1: კეკელიძე კ., ქართული ლიტერატურის ისტორიის ეტიუდები, 1, თბ., 1956.

კოტეტიშვი. ხალხ. პოეზია: კოტეტიშვილი ვ., ხალხური პოეზია, თბ., 1961.

ლეონიძე, სახელ.: ლეონიძე გ., ქართული სახელები, გაზ. ლიტერატურული საქართველო, № 12, 17. 111. 1961.

მაის. ბერ ძირი: მაისურაძე ი., ბერ ძირი ქართულ სახელგვარებში, მაცნე, № 1, 1965.

მაკალ. თუშ.: მაკალათია ს., თუშეთი, თბ., 1933.

მაკალ. მთიულ.: მაკალათია ს., მთიულეთი, თბ., 1930.

მაკალ. ფშავი: მაკალათია ს., ფშავი, თბ., 1934.

მაკალ. ხევს.: მაკალათია ს., ხევსურეთი, თბ., 1935.

მენტ. ქიზ. ლექსიკ.: მენტეშაშვილი ს., ქიზიყური ლექსიკონი, თბ., 1943.

მელიქიშვი. ეთნონიმ.: მელიქიშვილი გ., აღმოსავლეთ მცირე აზიის უძველესი ეთნონიმების შესწავლისათვის. საქ. სსრ მეცნ. აკად. საზ. მეცნ. განყ. მოამბე, № 3, 1961.

მეტრეველი, მასალ.: მეტრეველი ე., მასალები იერუსალიმის ქართული კოლონიის ისტორიისათვის, თბ., 1962.

პიონ. და მოსწ. სასახლ. მასალ.: ბ. ძნელაძის სახელობის თბილისის პიონერთა და მოსწავლეთა რესპუბლიკურ სასახლესთან არსებული ნორჩ თონმასტიკოსთა სადგურის მასალები.

ჟორდ. ქრონიკ. 1: ჟორდანიას თ., ქრონიკები და სხვა მასალა საქართველოს ისტორიისათვის, შეკრებილი და ქრონოლოგიურად დაწყობილი, ახსნილი და გამოცემული თ. ჟორდანიას მიერ, წ. 1, ტფ., 1892.

ჟორდ. ქრონიკ. 111: ჟორდანიას თ., ქრონიკები და სხვა მასალა საქართველოს ისტორიისათვის, შეკრებილი და ქრონოლოგიურად დაწყობილი, ახსნილი და გამოცემული თ. ჟორდანიას მიერ, გამოსაცემად მოამზადეს გ. ჟორდანიამ და შ. ხანთაძემ... თბ., 1967.

ჟორდ. ისტ. საბუთები: ჟორდანიას თედო, ისტორიული საბუ-

თები შიო მღვიმის მონასტრის და „ძეგლი“ ვაჰხანის ქვაბთა, თბ., 1896.

საბა: სულხან საბა ორბელიანი, სიტყვის კონა, როძელ არს-
ლექსიკონი. ლ. იორდანიშვილის რედაქციითა და წინასიტყვაობით.
თბ., 1948.

საქ. სიძველ., 1: საქართველოს სიძველენი, ტ., 1, ე. თაყაი-
შვილის რედაქციით, თბ., 1920.

საქ. სიძველ., 11: საქართველოს სიძველენი, ე. თაყაიშვილის
რედაქციით, თბ., 1909.

სოსელია, ნარკვევები: სოსელია ო., ნარკვევები ფეოდალური
ხანის დასავლეთ საქართველოს სოციალურ-პოლიტიკური ისტო-
რიიდან (სათავადოები), 1, გამომც. „მეცნიერება“, თბ., 1973.

სულთა მატთანე: საქართველოს ისტორიის წყაროები, 7, ტბე-
თის სულთა მატთანე. ტექსტი გამოსაცემად მოამზადა, გამოკველ-
ვა და საძიებლები დაურთო თინა ენუქიძემ, „მეცნიერება“, თბ.,
1977.

ურუშაძე, კოლხ. არგონავტ. თქმ.: ურუშაძე ა., ძველი კოლხე-
თი, არგონავტების თქმულებაში, თბ., 1964.

ქავთ. ქართ. ენ. ისტ.: ქავთარაძე ი. ქართული ენის ისტორიისა-
თვის (XII—XVIII სს.), თბ., 1964.

ქართ. დიალექტოლ.: გიგინეიშვილი ი., თოფურია ვ., ქავთა-
რაძე ი., ქართული დიალექტოლოგია, 1. თბ., 1962.

ქართლ. ცხ., 1: ქართლის ცხოვრება, ტექსტი დადგენილი ყვე-
ლა ძირითადი ხელნაწერის მიხედვით ს. ყაუხჩიშვილის მიერ, ტ.
1, თბ., 1955.

ქართლ. ცხ., 11: ქართლის ცხოვრება, ტექსტი დადგენილი
ყველა ძირითადი ხელნაწერის მიხედვით ს. ყაუხჩიშვილის მიერ,
ტ. 11, თბ., 1959.

ქართლ. ცხ., IV: ქართლის ცხოვრება, ტ. IV, ბატონიშვილი
ქახუშტი, აღწერა სამეფოსა საქართველოსა; ტექსტი დადგენილი
ყველა ძირითადი ხელნაწერის მიხედვით ს. ყაუხჩიშვილის მიერ,
თბ., 1963.

ქმეკლი ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი პროფ.
ა. ჩიქობავას საერთო რედაქციით, საქ. სსრ მეცნ. აკად. გამომცემ-
ლობა, ტ. 1—VIII, 1950—1964 წწ.

ლ. სახელ.: ლლონტი ალ., ქართველური საკუთარი სახელები, ანტროპონიმთა ლექსიკონი, თბ., 1967.

შანიძე, გრამ. საფ.: შანიძე ა., ქართული ენის გრამატიკის საფუძვლები, 1, თბ., 1973.

შანიძე, თეოფ. სახელ.: შანიძე ა., თეოფორული სახელები ქართველურ ენებში, მაცნე, № 2, 1967.

შანიძე, სტრუქტ. საკითხ.: შანიძე ა., ქართული ენის სტრუქტურისა და ისტორიის საკითხები, თხზულებანი, 1, თბ., 1955.

ჩარკვ, სვან.: ჩარკვიანი ა., საბჭოთა სვანეთი, თბ., 1974.

ჩიქობ., სახ. ფ.: ჩიქობავა ა., სახელის ფუძის უძველესი აგებულება ქართველურ ენებში, თბ., 1942.

ჩუბინ.: ჩუბინაშვილი ნ., ქართული ლექსიკონი რუსული თარგმანიტურთ, ალ. ლლონტის რედაქციითა და გამოკვლევით., თბ., 1961.

ჭუმბ.: ჭუმბურიძე ზ., რა გქვია შენ? თბ., 1971.

ჭყონია, ქორწ. ინსტ.: ჭყონია ი., ქორწინების ინსტიტუტი მთიულეთში, თბ., 1955.

ჯავახიშვი. ისტორ. ეთნ.: ჯავახიშვილი ი., საქართველოს კავკასიისა და მახლობელი აღმოსავლეთის ისტორიულ-ეთნოლოგიური პრობლემები, თბ., 1950.

ჯავახიშვი. ეკონ. ისტ. ძეგლ.: ჯავახიშვილი ი., საქართველოს ეკონომიური ისტორიის ძეგლები, 1, თბ., 1967.

ჯავახიშვი. ქ. ერ. ისტ.: ჯავახიშვილი ი., ქართველი ერის ისტორია, წ. 1, მეხუთე გამოცემა, თბ., 1960.

ჯავახიშვი. ქართ. მუს. ისტ. საკ.: ჯავახიშვილი ი., ქართული მუსიკის ისტორიის ძირითადი საკითხები, თბ., 1938.

ჯანაშია, შრ. 111.: ჯანაშია ს., შრომები, 111, თბ., 1949.

Баскаков: Баскаков Н. А., Русские фамилии тюркского происхождения, АН СССР, Институт языкознания, М., 1979.

Кипш., грамм.: Кипшидзе И., Грамматика мингрельского (иверского) языка, Спб. 1914.

Никонов, имя и общ.: Никонов В. А., Имя и общество, изд. «Наука», М., 1972.

Никонов: Никонов В. А., Опыт словаря русских фамилий, I, Этимология, 1970, АН СССР, Институт русского языка, изд. «Наука», М., 1972.

ზეიმოკლეგული სიტყვები .

- ა დ გ. გ მ თ ქ მ.: ადგილობრივი გამოთქმით.
- ა რ ა ბ.: არაბული.
- ბ ე რ ძ ნ.: ბერძნული.
- ბ ლ ს რ თ ი.: ბოლოსართი
- ბ ი ბ ლ.: ბიბლიური
- გ დ ტ.: გადატანითი მნიშვნელობით.
- გ ა ვ რ ც.: გავრცელებული.
- გ ე ო გ რ.: გეოგრაფიული
- დ ა მ შ მ ც.: დამამცირებელი.
- ე ვ ფ.: ევფემისტური.
- ე თ ნ ო ნ ი მ.: ეთნონიმური
- ე პ ო ნ ი მ.: ეპონიმური.
- ზ გ დ ი. მ ნ შ ვ ნ.: ზოგადი მნიშვნელობით.
- ი ნ ფ ო რ მ.: ინფორმატორი.
- თ უ რ ქ.: თურქული.
- ი რ ა ნ.: ირანული.
- ი შ ვ.: იშვიათად გავრცელებული.
- ი ხ.: იხილე.
- კ ნ ი ნ.: კნინობითი.
- ლ ა თ ი ნ.: ლათინური.
- მ ე გ რ.: მეგრული.
- მ ე ტ ს ა ხ.: მეტსახელი.
- რ ი რ ა ი ო ნ ი.
- რ ა ბ ი რ ა ი ო ნ ე ბ ი.
- რ უ ს.: რუსული.
- ს ა ე ა რ.: საეარაუდო.
- ს ა ქ.: ს ა ხ.: საკუთარი სახელი.
- ს ა ქ.: საბჭო; საქალაქო საბჭო.
- ს ა ხ.: სახელი.
- ს ე ა ნ.: სენური.
- ს ო მ ხ.: სომხური

ფ რ ა ნ გ.: ფრანგული.
შ ე მ ო კ ლ.: შემოკლებით.
შ ე რ ქ მ.: შერქმეული.
ძ ვ.: ძველი.
ქ ა ნ.: ქანური.

დამოწმებული გაზეთების პირობითი შემოკლებანი

ალაზნ. განთ.: „ალაზნის განთიადი“ (თელავი).
ასპინძა.: „ასპინძა“ (ასპინძის რაიონული გაზეთი).
ახ. კომ.: „ახალგაზრდა კომუნისტი“.
ბორჯომი: „ბორჯომი“ (ბორჯომის რაიონული გაზეთი).
გამარჯვება: „გამარჯვება“ (გორის რაიონული გაზეთი).
განახლ. მესხეთი: „განახლებული მესხეთი“ (ადიგენის რაიონული გაზეთი).
თბ.: „თბილისი“ (თბილისის საქალაქო გაზეთი).
თბ. უნივ.: „თბილისის უნივერსიტეტი“ (უნივერსიტეტის მრავალტირაჟიანი გაზეთი).
კომ.: „კომუნისტი“.
კომ. განთ.: „კომუნისტის განთიადი“ (ჩოხატაურის რაიონული გაზეთი).
ლიტ. საქ.: „ლიტერატურული საქართველო“.
მებრძ.: „მებრძოლი“ (ზუგდიდის რაიონული გაზეთი).
საბჭ. ოსეთი: „საბჭოთა ოსეთი“.
საბჭ. ოსეთი. „საბჭოთა ოსეთი“.
საბჭ. პედ.: „საბჭოთა პედაგოგი“ ა. პუშკინის სახელობის პედაგოგიური ინსტიტუტის მრავალტირაჟიანი გაზეთი.
სახ. გან.: „სახალხო განათლება“.
სოფლ. ცხ.: „სოფლის ცხოვრება“.
სოც. რუსთავი: „სოციალისტური რუსთავი“ (რუსთავის საქალაქო გაზეთი).
ქუთაისი: „ქუთაისი“ (ქუთაისის საქალაქო გაზეთი).
წით. დროშა: „წითელი დროშა“ (ახალციხის რაიონული გაზეთი).

მ ი თ ი თ ე ბ ა ნ ი

მასალების შედგენილობა-აგებულებაზე

1. ქართულ გვარსახელთა ბიბლიოგრაფიულ მასალებში განსახილველ ერთეულებად შესულია დაახლოებით 3000-მდე ქართული გვარი, რომელთა უმრავლესობას ბიბლიოგრაფიულ ცნობებს გარდა განმარტებითი ხასიათის სხვა ცნობებიც ახლავს, ამდენად იგი წარმოგვიდგება როგორც სალექსიკონო მასალა.

2. ცნობები გარკვეული თანამიმდევრობით არის დალაგებული: დამოწმების შემდეგ (გაზეთის, ჟურნალის, ან წიგნის დასახელება, სადაც გვარია მოხსენიებული) მითითებულია გვარეულობის პირველსაცხოვრისი („ბუდე ადგილი“), ან გავრცელების გეოგრაფიული არეალი (სოფელი, დაბა, ქალაქი, რაიონი), რასაც მოსდევს ჩვენება ფუძის სემანტიკასა და გრამატიკულ აგებულებებზე, მეცნიერულ ან ხალხურ ეტიმოლოგიაზე, თქმულება-გადმოცემაზე, ბოლოს ნაჩვენებია ისიც, თუ როგორ არის ასახული გვარსახელის რაობა-წარმომავლობის საკითხი სპეციალურ ლიტერატურაში, თუ იგი იყო კვლევის საგნად ქცეული (ეს ცნობები, ცხადია, ყველა გვართან ერთნაირი სისტულით არ არის წარმოდგენილი).

მასალები საგვარეულოთა საცხოვრებელ ადგილად თბილისი იშვიათად არის დამოწმებული. ეს იმით აიხსნება, რომ ჩვენს დედაქალაქში, როგორც რესპუბლიკის ცენტრში, საქართველოს თითქმის ყველა გვარია წარმოდგენილი, რამდენადაც მისი მოსახლეობა საუკუნეთა მანძილზე პერიფერიებიდან ივსებოდა. ავტორი შეეცადა მხოლოდ იმ გვარებთან აღენიშნა თბილისზე მითითება, რომლებიც დედაქალაქის ძველ, მკვიდრ ოჯახებად არიან ცნობილნი.

3. ფართო გეოგრაფიული განფენილობის ან ისტორიულ-კულტურულ ასპარეზზე საყოველთაოდ ცნობილ გვარებს დამოწმება არა აქვთ (აბაშიძე, ახვლედიანი, მაჭავარიანი, ვეკუა, კლდიაშვი-

ლი, მაკალათია, მუსხელიშვილი, ტაბიძე, წერეთელი, ჩხეიძე, ჭავჭავაძე, ჯავახიშვილი, ჯაფარიძე...).

4. მოპოვებული მასალების საფუძველზე ზოგიერთ გვარსახელს ახლავს საგვაროვნო განშტოებათა (შტო-გვართა ანუ დანაყოფთა) დასახელებანი (იხ. ბურდული, ბუჩუკური, გიგაური, გაშაკიძე, კალმახელიძე...).

5. ბევრ გვარსახელთან ამხსნელი ტექსტის შემდეგ ჩამოთვლილია ამავე ფუძე-ძიების შემცველი გვარსახელებიც, ზოგან — თითო-ორიოლა, ზოგან — რამდენიმე ათეულიც (ბერიძესთან, გელაშვილთან, მამულაშვილთან, ტატაშვილთან, ტაბიძესთან და სხვ.). ისინი, როგორც დამოუკიდებელი ლექსიკური ერთეულები, ცალ-ცალკე არიან შესულნი ჩვენ მიერ შედგენილ გვარსახელთა ლექსიკონში.

6. საკუთარი სახელებისაგან მიღებულ გვარებში უაღრესად მრავალფეროვან წარმოქმნილ ფუძეებს ვხვდებით (პაპაშვილ-ში ჩაქსოვილ პაპა-საგან მიღებულია პაპია, პაპალა, პაპელა, პაპულა, პაპუკი, პაპიტა; ბერიძის ბერ ძირისაგან — ბერია, ბერიაკა. ბერეკა, ბერუკა, ბერელა, ბერულა, ბეროზა, რომლებიც აღბეჭდილია შვილზე დაბოლოებულ შესაბამის გვარებში). მასალებში ასეთი დერივატული გვარები უბრალოდ ჩემოთვლილია ძირეულ გვარებთან, ხოლო თუ ისინი ცალკე გასამართავ ერთეულებად არიან გამოტანილი, მაშინ მათი ფუძეები ძირეულ და წარმომქმნელ ელემენტებად არიან დაშლილნი.

7. დათქმული შემოკლებანი და პირობითი ნიშნები ცალკეა ნაჩვენები. გარდა ამისა, მასალებში შეტანილ გვარსახელთა პარალელურად ხმარებულ ვარიანტებს აქვს სპეციალური აღნიშვნა (||), ისევე როგორც თავისი ნიშანი აქვს პირვანდელი ფორმების (არქეტიპების) ჩვენებასაც (—).

8. პატრონიმიული მასალების შეკრებაში ავტორს ეხმარებოდნენ დაინტერესებული პირები. ისინი განმარტებითს ტექსტებში ინფორმატორებად არიან მოხსენიებულნი.

9. ავტორი დაუზარებლად ლებულობდა აგრეთვე შენიშვნებსა და დამატებითს ცნობებს ფილოლოგიის დარგის არა ერთი მკვლევარისაგან, მათი შენიშვნები და გამოხმაურებანი მადლობით იქნა მიღებული და გათვალისწინებული წინამდებარე შრომაში.

აბაზაძე, სურამი (ხაშურის რ.), თბილისი და სხვ.; საფუძვლად უდევს საქ. სახ. აბაზა, შდრ. აბაზ (აბაზ კათალიკოსი ჰერთა, ყორდ. ქრონ. I, 54, 319); მოხსენიებულია ვახუშტი ბაგრატიონის მიერ მთავართა გვარსახელებს შორის (ქართლ. ცხ., IV, 26, იხ. აგრეთვე თაყაიშვილ. საქ. სიძე. 1, 312, 313); აღრინდელ საცხოვრებლად აბაზთუმანს ვარაუდობენ (ადიგენის რ.); გ. ახვლედიანის მითითებით, აბასთუმანი აბაზაძეთა უბანს აღნიშნავდა. (იხ. მისი დიალექტთა შერევის საკითხისათვის, საქ. სსრ მეცნ. აკად. მოამბე, VII, № 9—10, 1946); ამავე ძირისაა აბაზაშვილი.

აბაზგია, გალის რ.; ვვარადქცეული ეთნონიმა აბაზგო, იგივე აბაზი.

აბაიშვილი-ი გორის, ონისა და ამბროლაურის რ-ბი; სახ. აბა (ჯავახიშვილ. ეპ. ისტ. ძეგლ., 127, მაკ. ხეცს., 101); ამავე ძირისაა: აბაიძე, აბაიძე, აბაშვილი.

აბალაქი-ი, კირბალი, ბერბუკი (გორის რ); გვარად ქცეული სახ.; მოხსენიებულია 1467 წ. მცხეთის შეწირულების სიგელში: ქართლის კათალიკოზი აბრამ აბალაქი (კაკაბ., ისტ. საზ., 11, 19, 20);

აბაშიძე, ერთ-ერთი პოპულარული ისტორიული გვარსახელი. ვახუშტი ბაგრატიონს მოხსენიებული აქვს იმერეთის უწარჩინებულეს და შემძლებელ თავადთა შორის, რომელთაც ქართლშიც კჭონდათ მამულები (ქართლ. ცხ., IV, 34, 36); აბაშიძენი (იქვე, 501, 847, 883); იხ. აგრეთვე გვაროვნობითი შტო ქართლის აბაშიძეთა (ყორდ., ქრონ., II, 179); საფუძვლად უდევს სახ. აბაშ, აბაში; ეთნონიმადაც არის ცნობილი: აბაში (—აბსინიელი, კეკელიძე, ეტიუდ., 1, 179); შდრ. ტოპონიმები: აბაშა (ქალაქი, რაიონული ცენტრი), აბაშეთი (ქვეყანა); ამავე ძირისაა: აბაშია, აბაშიშვილი (წარჩინებული ფეოდალური საგვარეულო ქართლში, ბარათაშვილთა შტო); შდრ. აგრეთვე Абашин (Никонов, 126), Абашев (Баскаков, 216).

აბაშმაძე, მახარაძის რ. და სხვ.; სავარ. წარმოქმნილი სახ. აბაშმა. შესაძლოა მომდინარეობდეს აბაშა-საგან, სადაც -ბა ისეთივე მაწარმოებელი ჩანს, როგორც შემონახულია ზოგ

გვარსახელში: ცინცაბაძე (შდრ. ცინცაძე), ჩალაბაძე (—ჩალაძე), გოგებაშვილი (—გოგიბაშვილი, შდრ. გოგიშვილი და მისთ.).

- აბდუშელაშვილი-ი** || აბდუშელიშვილი, გორისა. (საჩხერის რ.), ჭიათურა, ქუთაისი; გადმოცემით ირან. სახელისაგან მომდინარეობს („აბდუშაჰილ“); რაზედაც მიუთითებს აქ. წერეთელი: „აბდუშაჰილის ჩამომავლობა დღესაც არიან ჩვენში—აბდუშელიშვილები“ („ბაში-აჩუკი“).
- აბელიშვილი-ი**, ოეიო (ახმეტის რ.) და სხვ.; || ა ბ ე ლ ა შ ვ ი ლ ი (ჯავახიშვი. ექ. ისტ. ძეგლ. 351); → ა ბ ლ ა შ ვ ი ლ ი (თაყაიშვი. საქ. სიძე., 1, 118).
- აბესალამიძე**, წინსვლა (ხელვაჩაურის რ.); სახ. ა ბ ე ს ა ლ ა მ ი. შდრ. აბესალომი; აბესალამანთ ჰასრათა ჰაპას-შვილი (თაყაიშვი. საქ. სიძე., 1, 141); || ა ბ ე ს ლ ა მ ი ძ ე (კომ., 18. 11. 1967. 2); შდრ. რუს. А б а с л я м о в (Никонов, 135).
- აბესალაშვილი-ი** ზედა საკაო, (ონის რ.); ა ბ ე ს ა ლ ა — ა ბ ე ს ა ლ ა მ . ა ბ ე ს ა ლ ო მ ი ს შ ე მ ო კ ლ ე ბ ა .
- აბესაძე** წყალტუბოს რ., ქუთაისი და სხვ.; მოხსენიებულია რკონის 1259 წ. სიგელში (ქორდ. ქრონიკ. 11, 135).
- აბეჩხრიშვილი-ი** (თბ., 18. V 1966. 2), აკურა (თელავის რ.); ა ბ ე ჩ ხ ა რ ი (ზგდი მნიშვნ.) მოუვლელიობით ნახევრად გადამხმარი, გამეჩხერებული (ვენახი, ბალი), (ქეგლ).
- აბზიანიძე**, წულუკიძის რ. და სხვ.; სავარ. სახ. ა ბ ზ ი ა ნ ი. შესაძლოა მომდინარეობდეს ა ბ ა ზ ა -საგან (აბაზ + ბოლოსართიანი) შდრ. ა ბ ა ზ ა ძ ე , ა ბ ა ზ ა შ ვ ი ლ ი ...
- აბჟანდაძე**, სარევი (საჩხერის რ.); სავარ. სახ. ა ბ ჟ ა ნ დ ა (საზოგ. სახელისაგან—აბჟანდი, ავჟანდი); || ა ვ ჟ ა ნ დ ა ძ ე .
- აბრამიძე**, მახარაძის რ. და სხვ. (გავრც.), იმერხევი (დიალ., 375); ამავე ძირისაა: ა ბ რ ა მ ი შ ვ ი ლ ი (ვარძიისადმი შეწირული გლეხი, იხ. ქორდ. ქრონიკ., 11, 135, XV ს. სიგელი); შდრ. რუს. А б р а м о в (Никонов, 133).
- აბრაზამია** (თბ., 23, IV, 1969. 4); სერგიეთი (გეგეჭკორის რ.); შდრ. ბიბლიური სახ. ა ბ რ ა ჰ ა მ (→ ა ბ რ ა ა მ → ა ბ რ ა მ).
- აბულაძე** იმერეთის, აჭარის, მესხეთის რ-ბი (გავრც.); სახ. ა ბ უ ლ ა . მოხსენიებულია ხალხურ ლექსში: „ადე, ადე, აბულაო, თეთრად გათენებულაო“; შდრ. ტოპ. აბული, აბულის მთა (ჯავახეთში).

აბუსერიძე, ვურთისა და აჭარის რ-ბი; წარჩინებული სამთავრო გვარი აჭარაში, ცნობილია XI ს-დან (იხ. „აბუსერიძე-ტბელი, ბოლოკ-ბასილის მშენებლობა შუარტყალში და აბუსერიძეთა საგვარეულოს მატრიანე 1233 წლისა“. ტექსტი გამოსცა ლ. მუსხელიშვილმა, თბ., 1941; ი. სიხარულიძე, ტბელ აბუსერიძე, XIII ს. ქართველი მწერალი. თბ., 1963; საქ. სახ. აბუსერი; აბუსერიძე აბუსერ (ჟორდ. ქრონიკ. 1, 122), იხ. აგრეთვე ქართლ. ცხ., 1, 301.); **|| ა ბ უ ს ე ლ ი ძ ე**.

აბშილავა, ბანძა (გეგეჭკორის რ.); ადგ. გამოთქმა; აბშილა; ძვ. ეთნონიმი **აფშილი** (=აფხაზი, იხ. ჯავახიშვი., ქ. ერ. ისტ., 1, 427); **|| ა ფ შ ი ლ ა ვ ა || ა მ შ ი ლ ა ვ ა**.

აგაშენაშვილი-ი (თბ., 1. XII. 1970. 4); საკრამული (დუშეთის რ.); სავარ. მეტსახ. „აგაშენა“ (უთუოდ ჩვევად გადაქცეული გამოთქმის გამო: „აგაშენა ღმერთმა“!).

აგიაშვილი-ი, დიხაშხო (ვანის რ.), პატრიკეთი (წყალტუბოს რ.); ძველი სათავადო საგვარეულო იმერეთში; საქ. სახ. აგია, შდრ. აგი (ლლ. სახელ).

ადეიშვილი-ი, ტობანიერი (ვანის რ.); ძვ. სახ. ა დ ა; — ა დ ა ი შ ვ ი ლ ი; ასიმილებული ფორმაა (ა. შანიძე, თეოფორული სახელები, მაცნე, № 2, 1967, 195); ამავე ძირისაა ა დ ა ძ ე.

ადიკაშვილი-ი (კომ., 24. V. 1966. 4), მარტყოფი (გარდაბნის რ.); საქ. ადიკა (ადა+იკ-ა).

ადომლიშვილი-ი (თბ., 19. IV. 1976. 4), ახალსოფელი (თიანეთის რ.), სავარ. სახ. ა დ ო მ ე ლ, ა დ ო მ ე ლ ა (ლლ. სახელ); — ალდგომელა; შდრ. ა ლ დ გ ო მ ე ლ ა შ ვ ი ლ ი; **|| ა დ ო მ ე ლ ა შ ვ ი ლ ი** (თაყაიშვი., საქ. სიძე. 1, 396).

აგაზნელ-ი ტინისხიდი (გორის რ.) და სხვ.; გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა; ჯავახეთში ყოფილა სოფელი ა ვ ა ზ ა ნ ა (ჯიქია, დავთ., 111, 366), ზგდი მნიშვნ.: საქონლისათვის წყლის სასმელად წყაროსთან დადგმული ერთიანი ხისაგან გამოთლილი დიდი გობი (მაისურაძე ი., მასალები მესხური ლექსიკიდან, შ. რუსთაველის სახ. ბათუმის პედაგოგიური ინსტიტუტის შრომები, IV, 1955 წ.).

ავალიშვილი-ი, იმერეთის რ-ბი (გაერც.); ისტორიულად სამცხის სათავადო გვარეულობა. ვახუშტის მოხსენიებული აქვს მთავართა და წარჩინებულთა გვარებს შორის (ქართლ. ცხ., IV, 34); ბორჯომის ხეობის მფლობელები: ავალიშვილი გიორგი

საქართველოს
პარლამენტის
ეროვნული
ბიბლიოთეკა

„უორდ. ქრონიკ., III, 152); შდრ. ეთნონიმი ავალნი (კეკ-
 ეტიუდ., 1, 179).

ავანაშვილ-ი, თბილისი, მუხრანი (მცხეთის რ.) სახ. ავანა; შდრ.
 ტობ. ავანანთხევი (თბილისში).

ავბეწიშვილ-ი (თბ., 13. VIII, 1965, 4), კოდა (თეთრიწყაროს რ.);
 მეტსახ. ავბეწი (←ავბეწი=ავი პეწისა, ცუდი შესახედობისა,
 ულამაზო).

ავთანდილაშვილ-ი შუაფხო (დუშეთის რ.); (მაკ., ფშავი, 10).

ავქაფაშვილ-ი (თბ., 18. IV. 1968. 4), საცხენისი (გარდაბნის რ.);
 საეარ. სახ. ან მეტსახ. ავქაფა; || ავქოფაშვილი
 (ბოლნისის რ.)

აზალაძე (კომ., 6. VII. 1965: 1), ფლავე (გორის რ.); საეარ. სახ.
 აზალა.

აზანაშვილ-ი, გლოლა (ონის რ.); საკ. სახ. აზამა; || აზანი-
 შვილი.

აზიკურ-ი (თბ., 13. VII. 1963. 4), კეშო (ახმეტის რ.); საეარ. სახ.
 აზიკა; შდრ. აზიანი.

აზმაიფარაშვილ-ი, მეტეხი (კასპის რ.), თბილისი, გორი. „აზმა-
 იფარ საქებელი“ (საბა); შდრ. სომხ. აზმაიფარიანი.

აზრუმელაშვილ-ი (თბ., 5. XI, 1967, 4), თონეთი (თეთრიწყაროს
 რ.); საკ. სახელად ქცეული სადაურობის სიტყვა აზრუმე-
 ლა, აზრუმი, იგივე ერზერუმი — ქალაქი თურქეთში.

ათაბაგი (თბ., 9. VI. 1967. 4), ზედა მალლაკი (წყალტუბოს რ.),
 ბანდა (გეგეჭკორის რ.); გამაჰმადიანებულ ქართველთა სამთავ-
 რო საგვარეულო წოდება მესხეთში, ყოფ. ჯაყელები, ცხრვ-
 რობდნენ ახალციხეში 1920 წლამდე; ათაბაგობა მალაღი თა-
 ნამდებობა იყო ფეოდალური საქართველოს სამეფო კარზე.
 „ათაბაგობა სამცხის მმართველთა სამკაულად იქცა“ (ი. ჯა-
 ვახიშვილი); || ათაბეგი (თურქ.-მამა ბატონი), ისტორი-
 ული პირები: ათაბაგი ბაადურ, ათაბაგი ივანე, ბეგა, სარგის,
 ყვარყვარე და სხვა (ქართლ. ცხ. I, 209, 287, 301...).

ათანელიშვილ-ი, ტიბაანი (სიღნაღის რ.); საკ. სახ. ათანელი (ჯა-
 ვახიშვი. ეკ. ისტ. ძეგლ., 36); ათანა+ბლსრთი — ელ;
 ათანაშვილი, საკ. სახ. ათანა, ათანია (ლლ. სახელ).

აიწურაძე (ბორჯომი, 14. II, 1976, 4); საკირე, ტაძრისი (ბორჯო-
 მის რ.); აიწურა — მეტსახელი მალალი და გამხდარი კაცისა.

ალაგარდაშვილ-ი (კომ. 6. III, 1975, 2); ქვეში (ბოლნისის რ.);
 საეარ. სახ. ალაგარდა.

18

- ალადაშვილი-ი**, ჯუგაანი (სიღნაღის რ.); სახ. ალ ა დ ა (ლეონიძე, სახელ); ამავე ძირისაა: ალ ა დ ა უ რ ი.
- ალავერდაშვილი-ი**, ტიბაანი (სიღნაღის რ.); აკ. სახ. ალ ა ვ ე რ დ ა (თურქ. „ალავერდი“—ღმერთმა მოგვცა); არის ქართული სიტყვა: ალ ა ვ ე რ დ ი, იგივეა რაც იონჯა (ქეგლ); მოხსენებულა ისტორიულ საბუთებში (თაყაიშვილ. საქ. სიძვ. I, 111); შდრ. Алабердов, Алавердиев (Баскаков, 250).
- ალანია** ჩხოროწყუს რ., საკ. სახელადქცეული ეთნონიმი ალ ა ნ ი (-ოსი) ალანებს მეგრელები ყარაჩაელებსაც უწოდებენ (Кипшидзе, Грамм. 423).
- ალბუთაშვილი-ი** (თბ., 30. V. 1974. 4); ჩაბანო (თიანეთის რ.); საკ. სახ. ალ ბ უ თ ა.
- ალელიშვილი-ი** (თბ., 12. VI. 1967. 4); ახალქალაქი (ჯავახეთში), ქ. ახალციხე; გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა ალ ე ლ ი; ალი სოფელია ხაშურის რაიონში. გადმოცემით წინაპართა გვარი ნოზაძე ყოფილა. ალიდან ჯავახეთში გადასახლებულან. ახალციხელ ალელიშვილებს ადგილობრივი გამოთქმით არდელიანთს უწოდებენ, ამის გამო საფიქრებელია, „მათი წარმომავლობა სოფელ არლიდან (არალი ადიგენის რაიონშია); ალელიშვილი ხიზანა, ალელიშვილი როსტომა, ალელი მანუჩარა. ალელი გაბრიელა (ჯავახიშვილ. ეკონ. ისტ. ძეგლ., 160 258, 260).
- ალუდაური-ი** (მაკალ.; ხევს. 19), ხახმატი (დუშეთის რ.), საკ. სახ. ალ უ დ ა; ალუდა ქეთელაური (ვაჟა).
- ამაზანაშვილი-ი** (თბ., 14. II. 1968. 3); თბილისი, სავარ. სახ. ა მ ა ზ ა ნ ა.
- ამანათიშვილი-ი** (თბ., 16. II. 1973. 4); კოჯორი (გარდაბნის რ.), თბილისი; საკ. სახ. ა მ ა ნ ა თ ი (ლლ. სახელ.); || ა მ ა ნ ა თ ა შ ვ ი ლ ი; ამავე ძირისაა ამანათიძე, ძეგვი (მცხეთის რ.).
- ამაშუკელი-ი** ამაშუკეთი (ორჯონიკიძის რ.); გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა; ვაჩე ამაშუკელი. ნინია ამაშუკელი (XIII ს.), (მეტრევე, მასალ. 23, 111).
- ამბარდნაშვილი-ი**, (კომ., 23. VI. 1967. 4); თელავის რ.; || ა მ ბ ა რ დ ნ ი შ ვ ი ლ ი (თბ., 4. V. 1971. IV.); ხელობა—თანამდებობის ტერმინი ამბარდანი (სპარს.), მეამბარდნა ამბრების მმართველი, გამგებელი. „მუჯირი, მნე საამბარდნოსი“ (ნ. ჩუბინ.); შდრ. ა მ ბ ა რ დ ა ნ ი ვ ი.

ამბრიაშვილ-ი, (თბ., 2, III. 1967. 3); ხიდისთავი (გორის რ.); საქ. სახ. ამბრია, ამბრი (ბლ. სახელ.); „ამირანდარეჯანიანის“ პერსონაჟი ამბრი არაბი, ხალხური ეპოსის ერთ-ერთი გმირის სახელი (მ. ჩიქოვანი, მიჯაჭვული ამირანი, თბ... 1959, 183—186). შდრ. ამბარისი, სახელი ტაბალთა მეფისა, რომელიც ურარტუს მეფის სარგონ II-ის დროს ცხოვრობდა (IX ს. ძვ. წ. ა.); ამავე ძირისაა ამბრიაძე (თბ., 19. VIII. 1975. 4).

ამბროლაძე (თბ., 5 II. 1968, 4); ვოდოგანი (თერჯოლის რ.); საქ. სახ. ამბროლა. ამავე ძირისაა გვარსახელი ამბროლიანი და დაბის სახელწოდება ამბროლაური.

ამილახვარ-ი, გვარადქცეული თანამდებობის ძველი ტერმინი (არაბ.; „ამირ ახურ“—საჯინიზოს უფროსი). დიდმოხელეთაგანი ფეოდალურ საქართველოში, სამეფო საჯინიზოებისა და აბჯარ-საჭურვლის გამგე და სათანადო მოხელეების უფროსი (ქეგლ); — ამილახორი: „ამილახორო, მოასხი რემა, ჯოგი და ცხენია“ (ვ. ტყ.); დიდი სათავადო საგვარეულო ქართლში. დამოწმება: ამილახვარი ალექსანდრე, ანდუყაფარ, გივი და სხვ. (ყორდ. ქრონიკ. II, 171, 174, 294, 327...); ისტორიული წყაროები. მილახვართა წინაპარნი ზედგინიძენი იყვნენ; შდრ. მილახვარიანთკარი — (ამილახვარიანთკარი) — სოფელი დუშეთთან (ახლა ქალაქის უბანი).

ამირეჯიბ-ი, დირბი, სალოლაშენი (ქარელის რ.), თბილისი; გვარადქცეული თანამდებობის ტერმინი (არაბ. „ამირ ჰაჯიბ“) ერთ-ერთი მოხელეთაგანი საქართველოს სამეფო კარზე, მანდატურთუხუცესის თანაშემწე, წესრიგის მეთვალყურე პურობისა და დარბაზობის დროს (ქეგლ); „ეჯიბთა უფროსი“ ვახუშტი, ქ. ცხ., IV...22) „...აბაშიძე, ფალავანდიშვილი და ამირეჯიბი, ამათ ერთობასა შინა აქუნდათ მამულნი იმერეთს და ქართლსა შინა“ (იქვე, 34). დირბში მცხოვრებთა წინაპრები ქვაბლიძეები ყოფილან, სალოლაშენში მცხოვრებთა კი — ფალავანდიშვილები; დამოწმება: ამირეჯიბი ზაზა, მარიაში და სხვა (ყორდ., ქრონიკა., II, 23, 394—586...); || ამირაჯიბი; ცნობები: XIV ს. პოლოს ქუცნა ამირეჯიბის მოღვაწეობასა და მის მიერ ულუმბის ეკლესიის აგების შესახებ იხ. ამირეჯიბთა გვაროვნობითი სიგელი 1401—1415 წლებისა (ყორდ. ქრონიკ. II, 207, 213); „ამირეჯიბნი არიან ესენიცა ძველადვე ფალავანდიანთა გვარისანი... გარნა ამირაჯიბობა გაუგვარ-

დათ სახელისა გამო, ვინაიდგან ამირეჯიბი ნიშნავს საქმის მომხსენებელსა მეფისასა, ხოლო ესენიცა ახალციხიდანვე მოსულნი ქართლში (ივერია, V—VI, 1884, დაბატება, 17).

ამისულაშვილ-ი, სიღნაღის რ.; ამისულა საქ. სახელად არ გვხვდება. მოსალოდნელი იყო გვქონოდა „ამისულა“, რომელსაც დასაწყისი მ დაეკარგა. თანხმონის დაკარგვას თავიკილურ პოზიციაში ქართული ენა იცნობს: შდრ.: კაცანათი და აკანათი, რიურაჟი და იურაჟი, ნენა და ენა (ქავთ. ქართ. ენ. ისტ., 106).

ამოთაშვილ-ი (კომ. 19. X. 1966.); შრომა (გურჯაანის რ.); სავარ. საქ. სახ. ამოთა.

ამონაშვილ-ი, კალაური (გურჯაანის რ.); საქ. სახ. ამონა; მ. 1, 10. (შდრ.: ამონა) ჯავახ., ეკ. ისტ. ძეგლ., 58.

ამურველაშვილ-ი (კომ. 15. III. 1967. 4); მარაბდა (თეთრიწყაროს რ.); საქ. სახ. ამურველა.

ამყოლაძე (კომ., 1. XI. 1963. 3), წყალაფორეთი (ორჯონიკიძის რ.). სავარ. მეტსახ. ამყოლა.

ანატორელ-ი, ზევსურეთი, შატილი (დუშეთის რ.); გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა; ანატორი ისტორიული სოფელი ზევსურეთში.

ანდიაშვილ-ი, ჯავახი, დმანისის რ.; საქ. სახ. ანდია (ანდრია).

ანდრაზაშვილ-ი (თბ., 3. VII. 1967. 11); ვაჭირი (სიღნაღის რ.), შდრ. საქ. სახ. ანდარეზი (დლ. სახელ.).

ანდრონიკაშვილ-ი, თუიო (ახმეტის რ.), ძველი ფეოდალური გვარი კახეთში; „ენდრონიკასშვილი იტყვის ანდრონიკესაგან, რომელი მოვიდა კეისართა გუარისა“ (ვახ., ქ. ცხ., IV, 35, 16).

ანთაძე, ვარძია (ორჯონიკიძის რ.); საქ. სახ. ანთა, ანთაი; ანთაძე ნიკოლოზ (ეორდ. ქრონიკ., II, 226, 504). ანთა ქართველთა წარმართული ღვთაების ანთარის ბოლომოკვეცილი ფორმაა, რომელიც საქ. სახელად ქცეულა (ჯავახიშვ. ქ. ერ. ისტ., 1, 115); „ანთებს ძველად (VI—VII სს.) ეძახდნენ აღმოსავლეთ სლავიანებს. ასე რომ „ანთაძის“ დღევანდელი მიხლოებითი თარგმანი ექნებოდა რუსიძე ან რუსიშვილი, რუსიძე (აქ. შანიძე, მაცნე, II, 191). ...„ანთები იყვნენ ქართველთა მონათესავე ტომები, რომლებსაც ეკავათ შავი ზღვის აღმოსავლეთი სანაპირო და ახლო ურთიერთობა ჰქონდათ ქართველებთან. ამაზე მოწმობს დღემდე შემორჩენილი ქართული

- გვარები, როგორცაა ანთია, ანთიძე, ანთელავა და სხვ.“ (ლიტერ. საქ. 26. 1. 1973); ამავე ძირისაა ანთაიძე, ანთაური, ანთელავა...
- ანჩაბაძე**, სოხუმი და სხვ. ფეოდალური გვარი აფხაზეთში; საქ. სახ. ანჩაბა || ანჩაფა, ანჩაფ (ლლ., სახელ.) ანჩაფაძე, ამჩაბაძე (ანჩა+ბლსრთ., ბა) შდრ., სოფლის სახ. ანჩა, ზედწოდება ანჩელი, ანჩისხატი. ანჩაბაძენი (ქორდ. 11,471): ანჩაბიძე გიორგი აფხაზი (საქ. სიძგ., 11, 72).
- აპრილაშვილ-ი** ჩეკურიანთგორი (თიანეთის რ.); საქ. სახ. აპრილა (აპრილში დაბადების აღსანიშნავად; შდრ. იანვარა, მარტა, მაისა შესაბამის გვარებში), (ი. ჯავახიშვი. ევ. ისტ. ძეგლ. 85).
- არაბაშვილ-ი**, ზესტაფონის რ.; საქ. სახ. არაბა ხევსურეთში (მაკალ. ხევს., 18, 19); არაბ (ლლ., სახელ.); არაბა (ზარზმის ტარის წარწერაში); შდრ. არაბული, არაბიძე.
- არათანაშვილ-ი** (თბ., 16. VIII. 1971. 2); საქ. სახ. არათანა; შდრ.: სოფლის სახ. არათანა (← არათანა).
- არაყიშვილი**, თბილისი; || არაყიშვილი (ი. ჯავახიშვი. ქართ. მუს. ისტ. საქ., 23, 24...: დიმიტრო არაყიშვილი); პროფესია-მოსაქმეობის ტერმინი არაყი (თურქ.) შდრ.: რუს. Аракчеев (Баскаков, 32, 42).
- არახველაშვილ-ი** (თბ., 5. IV, 1967, 4); საქ. სახელადქცეული სადაურობის სიტყვა არახველი; არახვეთი სოფელია დუშეთის რაიონში.
- არბოლიშვილ-ი** (თბ., 6. IV. 1968. 1); ერედვი (ცხინვალის რ.), ოსიური (ქარელის რ.); ← არბოელიშვილი, სადაურობის სიტყვა არბოელი; არბო სოფელია გორის რ. (იხ. ი. მაისურაძე, საიდან მოდის ქართული გვარი? კომ., № 189, 17. VIII. 1974).
- არდემანაშვილ-ი** (თბ., 3. 1. 1969. 4); ბოლნისის რ.; საქ. სახ. არდემანა (შდრ.: არდევან); || არდემანიშვილი.
- არდიშვილ-ი**, ვანის რ.; სამტრედიის რ.; საქ. სახ. არდი, მზის ღვთაების სახელი ურარტუს ქვეყანაში. „მზეს ქართულად ოდესღაც „არდი“ უნდა რქმეოდა“ (ი. ჯავახიშვი. ქ. ერ. ისტ., 1,103); შდრ., სიტყვა „არდადეგი“ (—მზის ღვთაების დღე).
- არევაძე** სერბაისი, ვასანი (ორჯონიკიძის რ.); საქ. სახ. არევა; ვახანში მოსახლე არევაძეები იყოფიან სხვადასხვა „ბუნედ“ (მტოებად), მათი სახელებია: ბურგალა ბიჭები, დათუნაშვი-

- ლები, ბეჟანა ბიჭები, მაქრიაშვილები, ჩხიკვები; შდრ. „არევ“ (სომხ. „მზე“).
- ართილაყვა** (კომ., 25. IV. 1961. 3); ჯუმათი (მახარაძის რ.) ადგ. გამოთქმით: ათლაყვა. ყვა ჩერქეზული წარმოშობის ბოლოსართია (ს. ჯანაშია, შრომები, III, 120, 121).
- ართმელაძე**, ლანჩხუთის რ., ხულოს რ.; საქ. სახ. ართმელა — ართუმელა, მელა კნინობითობის გამომხატველი უნდა იყოს; შდრ.: ოქრომელა, გვარში ოქრომელიძე, ჩხერიმელა, (მდ.) და სხვ.: ართუმელაძე ისაკი, მეწედ გურიელისა (ქ. ცხ., IV, 811).
- არობელიძე** (თბ., 3. III. 1964. 3); გურიანთა (მახარაძის რ.).
- არონია** (თბ., 24. VI. 1972. 4); მუჟავა (წალენჯიხის რ.) საქ. სახ. არონ, არონა; შდრ. არონაშვილი, არონათი (შტოგვარი ქ. ახალციხეში).
- აროშიძე**, გურიანთა (მახარაძის რ.), სავარ. საქ. სახ. აროში.
- არსოშვილ-ი** (თბ., 24., III. 1964. 1); დიდი ლილო (გარდაბნის რ.); საქ. სახ. არსო (შემოკლ. არსენა.).
- არულაშვილ-ი** (კომ., 21. III. 1964. 3) ზესტაფონის რ.; საქ. სახ. არულა.
- არღვლიან-ი** (კომ., 1. V. 1966); ზემო სვანეთი, || — არღულიანი, საქ. სახ. არღულ.
- არღუთაშვილ-ი**, „არღუთაშვილი, აწ აზნაური, გარნა მხარგრძელნი არიან“ (ვახ., ქ. ცხ., IV. 33); არღუთაშვილ-მხარგრძელი; არღუთაშვილი, (საქ. სიძვ., 1, 403).
- არღუნაშვილ-ი** (თბ., 18. IX. 1975. 4); ველისციხე (გურჯაანის რ.) არღუნაშვილი გიორგი (საქ. სიძვ. I, 251) შდრ.: არღუნი, მდ., არღუნის ხეობა (ხევსურეთში); საქ. სახ. არღუნ (ლლ. სახელ).
- არჩემაშვილ-ი**, დუშეთის რ. (მაკ. ფშავი, 147); საქ. სახ. არჩემა (ლლ. სახელ.) ამავე ფუძისაა არჩემაძე (თბ., 24. XII. 1963. 4).
- არწივაძე** (თბ., 4. XI. 1963. 4); ფერსათი (მაიაკოვსკის რ.); საქ. სახ. არწივა; || არწივიძე, || არცივაძე (თბ., 20. XII. 1971. 4); შდრ. რუს. Орлов (Никонов, Имя и обш., 193).
- არჭამაძე**, გორისუბანი, ამბროლაურის რ. (ალავ. მასალ.), საქ. სახ. არჭამა.
- არჯევანიძე** (თბ., 5. IV. 1968. 4); ოყურეში (ცაგერის რ.), საქ. სახ. არჯევანი; ამავე ძირისაა არჯევანიშვილი, თელავის რ.
- ასაბაშვილ-ი** (სოფლ. ცხ., 26. VIII. 1967. 4); თბილისი; საქ. სა-

- ხელად ქცეული ტერმინი ასაბია (→ასაბა), მტერზე მიმყოლი, შემწე (საბა); თანამდებობა, -ამხანაგი (ქეგლ.).
- ასათაშვილ-ი** (კომ., 31. III. 1964. 1); თელავის რ. გურჯაანის რ. საჯ. სახ. ასათ (არაბ., ლომი), ასათა (ყორდ., ქრონიკ., II, 267); ასათ (ქ. ცხ., 11, 19), ამავე ძირისა ასათიანი (გაერც.).
- ასიაშვილ-ი**: სეიფოლა ასიაშვილი, ქვემო მარტყოფი, სპარსეთი, ფერეიდანი (ქართ., დიალექტოლ., 704).
- ასისტოშვილ-ი**, ახალსოფელი (ყვარლის რ.); ფონეტიკურად შეცვლილია. წარმომდგარი ჩანს ასისტაფ-ისაგან. სამხედრო თანამდებობის ეს ტერმინი წარმოდგენილია შეკუმშულად: „ასისტის“ (→ასისტის —ასისტის).
- ასლამაშვილ-ი** (თბ., 2. XI. 1963. 3); დმანისის რ.; საჯ. სახ. ასლამაზა (ჯავახიშვილ. ეკ. ისტ. ძეგლ., 136), || ასლამაზოვი.
- ასლანიშვილ-ი** ბაერა (ახალქალაქის რ.) და სხვ. საჯ. სახ. ასლან (სპარს. არსლან—ლომი); საქ. სიძვ. 1, 438).
- ასპანაშვილ-ი** (სოფლ. ცხ., 27. VIII. 1963. 4); რუისპირი (თელავის რ.); საჯ. სახ. ასპანა, ასპან (ქართლ. ცხ., 1, 29, 368), სპარს. ასპანა.
- ასპანიძე** „ძველი ქართული ფეოდალური საგვარეულო სახელი“, ს. ჯანაშია), XII ს-ში ასპანიძენი ტაოს მფლობელნი იყვნენ და ფანასკერტელად იწოდებოდნენ. მათი ერთი შტო XV ს-ში გადმოსახლდა ქართლში და ფანასკერტელ-ციციშვილად იქცა (ნ. ბერძენიშვილი, ფანასკერტელთა ფეოდალური საგვარეულოს ისტორიიდან, ისტორიული გეოგრაფია, 1, 1960, 95-116).
- აღდგომელაშვილ-ი** (ქართ. დიალექტოლ., 706, მოქმედი). ერტისი (თეარისწყაროს რ.) გორის რ.; საჯ. სახ. აღდგომელა (დავთ., 11, 432); აღდგომადღეს დაბადებულს არქმევდნენ, აღდგომელა ერქვა ქრისტეს საფლავის მოსამსახურე ქართველ ბერს (მეტრევე., მასალები, 34), ამავე ძირისა აღდგომელაძე, ჩონჩხა (ახალქალაქის რ.).
- აღნიაშვილ-ი** (საქ. სიძვ., 1, 439); შილდა (ყვარლის რ.); საჯ. სახ. აღნია (ყორდ. ქრონიკ., II, 206, 3)→აღნია; შდრ. აღანიძე.
- აღსაბაძე** საქ. სიძვ., 1, 278; საჯ. სახ. აღსაბა, ახსაბა; აღვსაბაძე (ყორდ. ქრონიკ., III, 21); აღვსებაძე ქართულში აღდგომას ნიშნავდა.

- აშაძე (თბ., 27. III. 1964, 4), ზემო ალვანი (ახმეტის რ.); სავარ-
საკ. სახ. აშა, შდრ. აშია (ლლ., სახელ.).
- აშკარელ-ი, გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა. სოფლის სახ.
აშკარეთი დადასტურებულია ხალხურ ლექსში; „თავფარავნე-
ლი ქაბუკი აშკარეთს ქალსა ყვარობდა“; შდრ.: აშკალა
(სოფ. წალკის რაიონში).
- აცანელიძე (თბ., 17. V. 1971. 1); გოგოლესუბანი (ჩოხატაურის
რ.), გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა აცანელი; აცა-
ნა სოფელია ლანჩხუთის რაიონში.
- აწკარუნაშვილ-ი (თბ., 15. I. 1968. 4); ქვემო სობისი (გორის რ.),
მეტსახელი აწკარუნა.
- აჭარაძე (სახ. გან., 24. VI. 1970. 4), შდრ. საკ. სახ. აჯარ: შვე-
ლაშვილი (ქართლ. ცხ., 11. 519). შდრ: სომხ. აჭარიან.
- ახავიტაშვილ-ი (სახ. გან., 5. I. 1966. 3); სავარ. საკ. სახ. ახავიტა
წარმოქმნილ-იტ ბოლოსართოთ (ახავ+იტ-შ; || ახვეტაშვი-
ლ-ი (თბ., 26. IV. 1971. 3).
- ახალაურ-ი (ი. ჯავახ. ეკ. ისტ. ძეგლ., 45); კონდოლი (თელავის
რ.), || ახლაური; ამავე ფუძისაა: ახალსია, ახალაშვი-
ლი (თბ., 21. 11. 1964. 4), ახალაძე (ჩოხატაურის რ.).
- ახალბედაშვილ-ი (თბ., 13, VIII. 1965. 4); ბერშუეთი (გორის რ.)
და სხვ. საკ. სახ. ახალბედა (ლლ., სახელ.); ამ გვარის წი-
ნაპარი, გადმოცემის თანახმად, მესხეთიდან გადმოსახლებუ-
ლა. გვარად მარსურაძე, როგორც ახლად მოსულისათვის, მის-
თვის ახალბედაშვილი უწოდებიათ (ინფორმატორი გიორგი
ზაულტაშვილი, 1970).
- ახალკაც-ი (კომ., 4. XII. 1964. 1), ოსიაური (ქარელის რ.), ბორ-
ჯომის რ. და სხვ. (გავრც.). გადმოცემით ბატონისაგან გამო-
ქცეული და სხვა სოფელში შეხიზნული ყმა, რაკი საკუთარ
გვარს ვერ ამეღავენებდა, ახალკაცს ირქმევდა. შდრ. მეგრ.
საკ. სახ. ახალკოჩი (ლლ., სახელ.). შდრ. რუს. Новиков.
ანალოგიურია: ახალკაციშვილი, ახალშოსულ-
შვილი (კომ., 12. XI. 1967. 5), კონდოლი (თელავის რ.);
ახალშენიშვილი.
- ახატნელ-ი, გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა, ახატანი სოფე-
ლია ახმეტის რაიონში.
- ახვლედიან-ი, ალვი, ცაგერა (ცაგერს რ.), დერჩი (წყალტუბოს რ.)
და სხვ. (გავრც.). სუანური წარმოშობისაა. სავარაუდოა სა-
ფუძვლად ტლოს საკ. სახ. ახვილდ (=ახვილდ), სადაც

ი ლ დ ს ვ ა ნ უ რ ი კ ნ ი ნ ო ბ ი თ ო ბ ი ს მ ა წ ა რ მ ო ე ბ ე ლ ი ფ ო რ მ ა ნ ტ ი ა და
ერთვის საკუთარ სახელს ახ ა ე -ს (შდრ. ა ხ ა ე ი ტ ა შ ვ ი ლ ი
ა ხ ო შ ვ ი ლ ი, ა ხ ა ბ ა ძ ე ...) ← ა ხ ვ ი ლ დ ი ა ნ ი.

ა ხ მ ე ტ ე ლ - ი, გ ვ ა რ ა დ ქ ე უ ლ ი სა და უ რ ო ბ ი ს ს ი ტ ყ ვ ა; ა ნ ა ვ ა (ს ი ლ ნ ა -
ლ ი ს რ.), 'დაბა ახმეტა (რაიონის ცენტრი).

ა ხ ო შ ვ ი ლ - ი (კ ო მ., 18. VII. 1964. 1); საკ. სახ. ა ხ ო; ა მ ა ე ე სა ხ ე ლ ს
ა ტ ა რ ე ბ ს ს ო ფ ე ლ ი დ მ ა ნ ს ი ს რ ა ი ო ნ შ ი.

ა ხ რ ა ხ ა ძ ე (კ ო მ., 16. VII. 1964. 3); ქ ს უ ს ი (ც ხ ი ნ ვ ა ლ ი ს რ.), მ ე ტ -
ს ა ხ ე ლ ი ა ხ რ ა ხ ა.

ა ხ ს ი ა შ ვ ი ლ - ი, ს ო ფ. ჯ ო რ ჯ ი ა შ ვ ი ლ ი (თ ე თ რ ი წყ ა რ ო ს რ.); საკ. სახ.
ა ხ ს ი (ე ო რ დ., ქ რ ო ნ ი კ., 1. 136). ← ა ღ ა ს ი ა, შ დ რ. ა ღ ა ს ი ა -
შ ვ ი ლ ი (ქ. ც ხ ი ნ ვ ა ლ ი),

ა ხ უ ა შ ვ ი ლ - ი (თ ბ., 4. X. 1971. 4); მ უ ხ ა თ ი, კ ო დ ა (თ ე თ რ ი წყ ა რ ო ს
რ.), საკ. სახ. ა ხ უ ა (← ა ხ ო ა); შ დ რ. ა ხ ო შ ვ ი ლ ი, ა ხ ო -
ბ ა ძ ე.

ბ

ბ ა ბ ა კ ი შ ვ ი ლ - ი (კ ო მ., 16. XIII. 1967, 2); წ ა რ მ ო ქ მ ნ ი ლ ი საკ. სახ.
ბ ა ბ ა კ ი (ბ ა ბ ა + ბ ლ ს ა რ თ ი — ა კ.).

ბ ა ბ ა ლ ა შ ვ ი ლ - ი (თ ბ., 20. 1. 1964. 1); ა ნ ა ვ ა, ვ ა ქ ი რ ი (ს ი ლ ნ ა ლ ი ს რ.),
ს ა კ. სახ. ბ ა ბ ა ლ ა (ბ ა ბ ა + ბ ლ ს ა რ თ ი — ა ლ), შ დ რ.: ბ ა ბ ა ნ ა,
ბ ა ბ ი კ ა, ბ ა ბ ი ლ ა ბ ა ბ ა კ ი, ბ ა ბ ი ლ ო, ბ ა ბ ლ ი ა,
ბ ა ბ ლ უ ა.

ბ ა ბ ა ლ ი კ ა შ ვ ი ლ - ი (თ ბ., 8. 14. 1970. 4); წ ა რ მ ო ქ მ ნ ი ლ ი საკ. სახ. ბ ა -
ბ ა ლ ი კ ა (ბ ა ბ - ა ლ - ი კ - ა).

ბ ა ბ ა შ ვ ი ლ - ი (ს ო ფ ლ. ც ხ., 5. 11. 1969. 1); ა ტ ო ც ი (ქ ა რ ე ლ ს რ.);
ძ ი რ ე უ ლ ი საკ. სახ. ბ ა ბ ა.

ბ ა ბ ი ლ ა შ ვ ი ლ - ი (ე ო რ დ., ქ რ ო ნ ი კ., 1. 68); (ა ხ მ ე ტ ს რ.); საკ. სახ.
ბ ა ბ ი ლ ა (ღ ლ. სა ხ ე ლ.).

ბ ა ბ ი ლ ვ ა ნ - ი (ინგორ., ს ვ ა ნ. სა ის ტ. ძ ე გ ლ. II); საკ. სახ. ბ ა ბ ი -
ლ ა + ს ა ვ ე ა რ ო ნ ო დ ა ბ ო ლ ო ე ბ ა — ვ ა ნ (← ო ვ ა ნ).

ბ ა ბ ი ლ ო ძ ე (თ ბ., 27. III. 1968. 3); საკ. სახ. ბ ა ბ ი ლ ო. შ დ რ. ბ ა -
ბ ი ლ ა (ქ ა რ თ ლ. ც ხ., 1, 227).

ბ ა ბ ლ ი ძ ე (ს ა ხ. ვ ა ნ., 25. X. 167. 4); ს ხ ლ ი თ ი, სა ბ ე (ო რ ჯ ო ნ ი კ ი ძ ი ს
რ.), საკ. სახ. ბ ა ბ ლ ი, შ დ რ. ბ ა ბ ი ლ ი (← ბ ა ბ ი ლ ი ძ ე).

ბ ა ბ ლ უ ა ნ - ი (თ ბ., 20. 1965. 4); ჩ ო ლ ლ უ რ ი (ლ ე ნ ტ ე ბ ი ს რ.), საკ. სახ.
ბ ა ბ ლ ი (← ბ ა ბ ი ლ ი).

- ბაბრუშიძე (კომ., 12. IX. 1965. 1); ჩარნალი (ხელვაჩაურის რ.);
 ბაბულაძე (კომ., 7. VI. 1969. 1); ბაბულიძე, ბაბულაძე; || ხუც-
 უბანი (ქობულეთის რ.)
 ბაბუნაშვილ-ი, მუხიანი (წყალტუბოს რ.); საქ. სახ. ბ ა ბ უ ნ ა (ბა-
 ბ ა + ბ ლ ს რ თ ი. უ ნ - ა).
 ბაბურაულ-ი (თ. ოჩიაური, ხევსურეთში, თბ., 1964. 43); დუშეთის
 რ., საქ. სახ. ბ ა ბ უ რ ა (ბაბა+ბლსრთი ურ-ა). შდრ.: ბ ა ბ უ-
 რ ი; გვხვდება საქ. სახელადაც.
 ბაბუნაძე (თბ., 25. IX. 1968. 4); თბილისი, სავარ. საქ. სახ. ბ ა ბ უ-
 ხ ა (ბაბა+ბლსრთ. უხ-ა).
 ბაგრატიონ-ი, თბილისი, ქუთაისი და სხვ. საქართველოს მეფეთა
 დინასტიური გვარსახელი. წარმოშობით ტაო-კლარჯეთიდან
 (IX ს.); იყო ბაგრატიონთა სამი შტო (იხ. პ. ინგ. თხზ, 1.
 112—117); საქ. სახ. ბ ა გ რ ა ტ ი + ბ ლ ს რ თ - ი ო ნ . ბ ა გ რ ა-
 ტ ი ა ნ ი, ბ ა გ რ ა ტ ო ვ ა ნ ი, ბ ა გ რ ა ტ ო ნ ი ა ნ ი, ბ ა გ-
 რ ა ტ უ ნ ი ა ნ ი (ქართლ. ცხ., 1), თ. ყორდ. ქრონიკ., 11,
 458; სს. მამულია, ბაგრატიონთა დინასტიის წარმოშობა და
 ქართლის (იბერიის) სამეფოს წარმოქმნა (მნათ., № 2, 1971,
 179—191).
 ბაგრატიონ-მუხრანელ-ი (თბ., 9. III. 1967. 3), ბაგრატიონთა
 ერთ-ერთი შტო; მუხრანის მფლობელნი (მუხრან-ბატონნი);
 მუხრანელი შტოს გამოსარჩევი დანართია, რუსულ წყაროებ-
 ში: Багратион-Мухранский.
 ბადაგაძე (კომ., 5. XI. 1963. 4); გრემისხევი (დუშეთის რ.), სავარ.
 საქ. სახ. ბ ა დ ა გ ა. ზგდი მწმუნ. სიტყვისაგან ბ ა დ ა გ ი
 „შესანახად მოდუღებული ყურძნის წვენი“ (ქეგლ).
 ბადალაშვილ-ი (თბ., 16. X. 1967. IV); დიდი თონეთი, (თეფრი-
 წყაროს რ.); საქ. სახ. ბ ა დ ა ლ ა (ბადა+ალ), შდრ.: ბ ა დ ა-
 შ ვ ი ლ ი, ბ ა დ უ რ ა შ ვ ი ლ ი
 ბადაშვილ-ი (თბ., 27. III. 1968. 4); გორის რ. საქ. სახ. ბ ა დ ა.
 ბადრახაშვილ-ი, ჩაბანო (თიანეთის რ.), სავარ. საქ. სახ. ბ ა დ რ ა-
 ხ ა (ბად-ირ-ა-ხ-ა-); || ბ ა დ რ ა ხ ი შ ვ ი ლ ი.
 ბადრიაშვილ-ი (თბ., 2. III. 1967. 4); თბილისი, საქ. სახ. ბ ა დ-
 რ ი ა, ბ ა დ რ ი; შდრ. ბადრიშვილი, შუაფხო (დუშეთის რ.);
 ამავე ძირისაა ბ ა დ რ ი ძ ე.
 ბადურაშვილ-ი (ყორდ. ქრონ., III, 185); გურჯაანის, თიანეთის
 რ-ბი; საქ. სახ. ბ ა დ უ რ ა (დავთ., 11. 139), იგივე ბ ა დ უ-
 რ ი (ქართლ. ცხ. 11, 268).

- ბაზაზაშვილი-ი** (თბ., 9. 111. 1966. 4), თბილისი; ფუძე ბაზაზა, ზელობის ტერმინისაგან — ბაზაზი: „ფართოლელის ვაჭარი“ (ქეგლ).
- ბაზალი-ი** (კომ., 21. VIII. 1968. 4); თბილისი, გვარადქცეული საჯ. სახელი, შდრ: ტბისა და მასთან მდებარე სოფლის სახელი ბაზალეთი.
- ბაზალიშვილი-ი** (თბ., 10. 1. 1968. IV), || ბაზლიშვილი.
- ბაზაძე** (თბ., 28. V. 1964; ჟორდ., ქრონ., 11, 338); მახათაური (სახეების რ.); სავარ. საჯ. სახ. ბაზა (შემოკლ. ბაზალი?).
- ბაზიარ-ი** (თბ., 11. IV. 1968. 4); ციხესულორი (ვანის რ.); გვარადქცეული თანამდებობა-საქმიანობის ტერმინი ბაზიერი (სპარს. ბაზარ) „ქორ-შეგარდენტა სანადიროდ დამგეშავ-მწვრთნელი და ყურის მგდებელი“ (ქეგლ); „გამსაჭურდა ბაზიერი“ (ჯავახიშვილ. ეკონ. ისტ. ძეგლ., 11,17); ამავე ძირისაა: ბაზლიძე, ქვ. ჭალა (კასპის რ.).
- ბათიაშვილი-ი** (თბ., 2. XII. 1963. 3); თბილისი, საჯ. სახ. ბათია (მაკ., ხევს., 192).
- ბათრაძე** (სახ. გან., 29. XI. 1967, 2); ← ბათირაძე; შდრ.; საჯ. სახ. ბათირი (ლლ. სახელ).
- ბათხაძე** (კომ., 19. V. 1966); ჩორჯო (ამბროლაურის რ.). ქვემო ჭალა (კასპის რ.); სავარ. საჯ. სახ. ბათხა.
- ბაიდარაშვილი-ი**, ჩხიკვათა (თეთრიწყაროს რ.), სავარ. საჯ. სახ. ბაიდარა.
- ბაიდაური-ი** (თბ., 8. VIII. 1975. 4), წითელაურთა (ღუშეთის რ.) (ფშავი), საჯ. სახ. ბაიდა, შდრ. ბაიდო (ქართლ. ცხ. II, 293); ამავე ძირისაა ბაიდოშვილი-ი (თბ., 13. III. 1969. 1); მალარო (სიღნაღის რ.).
- ბაითაში-ი** (კომ., 18. XI. 1976. 4); სტამბოლი; ჭანური აგებული-ბისაა: ბაიდაში; საჯ. სახ. ბაიდა+საგვარეულო დაბოლოება-ში; შდრ. ბაიდაური. ბაიდოშვილი; „თურქეთის ცეკვის ეროვნული ანსამბლის ხელმძღვანელი ქემალ ბაითაში“ (იქვე).
- ბაირახტარ-ი** (თბ., 25. 1. 1969. 4), ანაგა (სიღნაღის რ.), გვარად-ქცეული თანამდებობის ტერმინი ბაირალდარი, სპარს. მედროშე (ბაირალის დამჭერი, წინამძღოლი).
- ბაიხოძე** (თბ., 12. X. 1970. 4); ზემო ალვანი (ახმეტის რ.); სავარ. სახ. ბაიხო.
- ბაკაშვილი-ი** (თბ. 14. VI. 1967. 4), წნორი, (სიღნაღის რ.), საჯ. სახ.

ბაკა (ბაკაჟი; შდრ. ოსური ბაკაევი, რუს Бакаев (Баскаков, 176).

ბაკურიან-ი: გრიგოლ ბაკურიანი, სახელმწიფო და სამონასტრო მშენებლობის ცნობილი მოღვაწე ბულგარეთში. პეტრიწონის მონასტრის დამაარსებელი (XI ს.) შემორჩენილია ტოპონიმი: დაბა ბაკურიანი ბორჯომის რაიონში. იხ. ა. შანიძე ქართველთა მონასტერი ბულგარეთში და მისი ტიპიკონი, თბ., 1971.

ბალამწარაშვილ-ი (თბ., 10. I. 1968. 3); მეჯვრისხევი (გორის რ.). მეტსახელა ბალამწარა. ზგდ მნიშვნ. ტყის ბალი (ქველ)-ბალანივაძე (ლიტ. გაზ., 20. XII. 1963. 3), ბანოჯა (წყალტუბოს რ.).

ბალახაშვილ-ი, უდე (ადიგენის რ.), თბილისი, კასპის რ. და სხვ.; მეტსახ. ბალახა, მოხსენიებულია XIII საუკუნისად მიჩნეულ სიგელში (ქორდ., ისტ. საბ. შიომღვ. მონასტრისა, 47).

ბალიაურ-ი (შაკალ, ხევსურეთი, 19); ახიელი, არხოტი (ღუშეთის რ.); საკ სახ. ბალია+საგვაროვნო დაბოლოება-ურ.

ბალიაშვილ-ი (ქორდ. ქრონიკ, III, 414, 415); მესხეთი, კახეთი, ფშავი და სხვ. (გავრც.).

ბანანაშვილ-ი (კომ., 8. III. 1967. IV.); ვაჭირა (სიღნაღის რ.); საკ. სახ. ბანანა.

ბანეთიშვილ-ი (თბ., 12. XII. 1964. 4); მარტყოფი (გარდაბნის რ.), სავარ. საკ. სახ. ბანეთი.

ბაყუნაშვილ-ი (თბ., 10. XI. 1964. 3); ქობულეთის რ., გურია, საკ. სახ. ბაყუნაი (ლლ., სახელ).

ბარათაშვილ-ი, წარჩინებული ფეოდალური საგვარეულო მკველ საქართველოში, ქვემო ქართლის მფლობელნი. „ხოლო აწინდელთა მთავართა და წარჩინებულთა გვარნი ესენი არიან: ბარათაშვილი, რომელთა უპყრავთ გაჩიანისა და გარდაბნისა საერისთაონი ტფილისის სამხრით ვიდრე ლორეფარვანამდე“... (ვახუშტი, ქ. ცხ., IV. 33); მომდინარეობს XVI ს-დან. საკ. სახელისაგან ბარათა. ისტორიულ წყაროებში ცნობილია ბარათა ქაჩიბაძე (||ქაჩიფაძე). რომლის შვილიშვილმა ქავთარმა სათავე დაუდო ბარათაშვილობას (1523 წ.). მისგან წარმოქმნილი შტოები: აბაშიშვილი, გერმანოზიშვილი, გოსტაშაბიშვილი, ყაფლანიშვილი, ორბელიანი; ბარათაშვილთა სამფლობელო ტერიტორიას

საბარათიანო ეწოდებოდა. თვით გვარსახელი კი ზოგჯერ მო-
იხსენიებოდა როგორც ბარათიანი (იხ. ქართლ. ცხ., 11, 343);
ბარათიანი (იხ. ი. ლორთქიფანიძე, ქვემო ქართლი, გვ. III—
IV, 1939); (ეორდ. ქრონიკ. 11, 12;); ბარათაშვილთა გაყრილო-
ბის სიგელი, იქვე, 349—354; ბარათიანთ გაყრის წიგნი, გა-
მოცემული ს. კაკაბაძის მიერ, საისტ. მოამბე, 1, 1924; ს. ჯა-
ნაშია, ბარათაშვილის გენეალოგიისათვის, შრომები, II,
464—481).

ბარათელია, აბელათი (გეგეჭკორის რ.), საჯ. სახ. ბარათელი
ბარათა+ბლსრთი-ელ) გადმოცემით, ამ გვარის წინაპრები
აფხაზეთიდან გადმოსულან სამეგრელოში.

ბარამიძე, იანეთი (ჩოხატაურის რ.), ნიგოთი, ჯუნჯუათი (ლან-
ჩხუთის რ.) და სხვ. (გავრც.); საჯ. სახ. ბარამი (ეორდ.
ქრონიკ. III, 9, 41).

ბარბაქაძე, წმანი (საჩხერის რ.), ორჯონიკიძის რ., ხაშურის რ. და
სხვ. (გავრც.); სოფ. მაქათუბანში მცხოვრებთა ერთ-ერთ
შტოს ყველი ბარბაქაძეებს უწოდებენ.

ბარდაველიძე (თბ., 17. IV. 1968. 4); თბილისი, ბარდუბანი (თერ-
ჯოლის რ.). საფიქრებელია, წარმომდგარი იყოს სადაღრობის
ალმნიშვნელი სიტყვისაგან — ბარდაველი. ბარდავეი ქა-
ლაქი იყო საქართველო-აზერბაიჯანის საზღვარზე, „რეზი-
დენცია რან-მოვაკისის მშართველისა“ (ქართლ. ცხ., I, 217).
თვით სოფლის სახელს ბარდუბანს შესაძლებელია კავშირი
ქონდეს გვარსახელთან, იყოს შემოკლებული ფორმა „ბარ-
დათ უბანისა“. შტო-გვარების მეტსახელებია (საგინებელნი)
ტილიკვერა, გრაწა, სეირა, ხოკერა (-მელოტი).

ბარდაძე (თბ., 12. II. 1968. 3), საჯ. სახ. ბარდა, შდრ. ბარ-
დანა (ლლ., სახელ.). ამავე ძირისაა ბარდანია, ბარ-
დანაშვილი (ეორდ., ქრონ., 11, 346); სპარსეთის მეფე
დარიოსის ლურსმნულ წარწერაში მოხსენიებულია სახელად
ბარდია (გ. მელიქიშვილი, როგორ აღაპარაკდნენ ლურს-
მნული წარწერები, 119).

ბართია, ზუგდიდის რ., გეგეჭკორის რ., საჯ. სახ. ბართა, (საქ.
სიძე, 11, 63), — ბართა, იხ. ბარათაშვილი || ბართია.

ბარკალაშვილი-ი, ქ. ახალციხე; საჯარ. საჯ. სახ. ბარკალა ||
ბარკალაშვილი: ბარკალაშვილები უბანია ცხმორისში
(ქედის რ.) ამ გვარის მოსახლე იქ არ გვხვდება; ამავე ძირი-

საა.; ბარკალია (ქორდ., ქრონ., 11, 88; თბ. 3. IV. 1970).
შდრ. თურქული წარმოშობის რუს. Баркалов (Баска-
КОВ, 198).

ბარლიან-ი (ჩარკვ. სვანეთი 240), ზემო სვანეთი, სავარ. საკ. სახ.
ბარლ. (←ბარალ).

ბარნაველ-ი, (თბ., 27. XI. 1963. 2; ქორდ. ქრონ. II, 880). გვა-
რადქცეული სადაურბის სიტყვა, სავარ. ტოპონიმი ბარ-
ნავი+ბლსრთი-ელ; აქედან არის მიღებული ბარნოვი.

ბარსონაძე (თბ., 27. XII. 1966. 4); || ბარსონიძე (თბ., 4.
11. 1972. 4); ზიშვი (ამბროლაურის რ.); შდრ. საკ. სახ.
ბარსუ, აგრეთვე ბერსუმა: ბერსუმა პიტიახში (თ. ყა-
უხჩიშვილი, ბერსუმა პიტიახშის წარწერისათვის, თსუ შრო-
მები, XXX—B).

ბარძიმაძე (კომ., 12. V. 1964. 4); ბარალეთი (ახალქალაქის რ.); საკ.
სახ. ბარძიმა.

ბარჯაძე (თბ., 21. IV. 1971. 4); ითხვისი (ჭიათურის საქ. საბჭო),
საკ. სახ. ბარჯა.

ბასანიძე (სოფლ. ცხ., 18. III. 1969. 1); მეღვრეკისი (გორის რ.);
საკ. საკ. სახ. ბასანი (ბას+ბლსრი-ან). შდრ. ბასია, ამავე
ძირისაა: ბასიკაშვილი, ბასიშვილი, ბასინაშვი-
ლი, ბასოშვილი.

ბასიშვილ-ი (ქართ. დიალექტოლოგია, 1, 707); ქურთა (ცხინვალის
რ.), სავარ. საკ. სახ. ბასი (←ბესი), უკავშირდება ძველი
ქართული წყაროების ეთნონიმს — ბასს, ბესს (კ. კეკე-
ლიძე, ეტიუდები, 1, 84—98). ამავე ძირისაა: ბასიაშვი-
ლი, ბასიკაშვილი, ბასოშვილი.

ბასკანჩალაძე (თბ., 23. V. 1970. 4); სამტრედიის რ., რთულფუძი-
ანი სავარ. საკ. სახ. ბასკანჩალა, პირველი კომპონენ-
ტი ბასკან წარმოქმნილია-ან ბლსრთით: ბასკან.
მეორეა საკმაოდ ცნობილი ჩალა (შდრ: ჩალაძე, ჩალაბაძე;
ქალის საკ. სახ. ბასკურია (ლლ. სახელ.); ბასკან-თან შე-
პირისპირება გვაპარაუღებინებს ძირეულ ნაწილს-ბასკს, რად
იდენტურია ეთნონიმ ბასკ-ისა (ესპანეთის ბასკები), ამავე
ძირისაა: ბასკანძე (მუხური, გალის რ.), შდრ. რუს. Баскин.

ბასონიძე (თბ., 23. VI. 1965. 2); საკ. სახ. ბასონა (ლლ. სახელ.),
შდრ. ბასანიძე.

ბატატაშვილ-ი (სოფლ. ცხ., 13. III. 1965. 2); თბილისი, მარტყო-
ფი. საკ. სახ. ბატატა (ლლ., სახელ.); ამავე ძირისაა: ბა-

- ტატუნაშვილი, ბატაშვილი, ბატიაშვილი, ბატიაშვილი, ბატკუაშვილი.
- ბატონისაშვილი-ი** (სოფლ. ცხ., 15. XI. 1979. 2); ახალუბანი (გორის რ.). საკ. სახ. ბატონისა (—ბატონისეული, ბატონისკუთვნილი).
- ბაუჟაძე**, ლეღვა (ქობულეთის რ.), საკ. სახ. ბაუჟაი (ლლ. სახელ.); || ბაუჟიძე.
- ბაქელაშვილი-ი** (თბ., 29. VI. 1968. 4); მარტყოფი (გარდაბნის რ.); საკარ. საკ. სახ. ბაქელა.
- ბაქრაძე**, ამბროლაურის, ონის რ-ბი, ჭიათურის საკ. საბჭო და სხვ. (გაერც.) (ეორდ., ქრონიკ. III, 43, 55); —ბაქარაძე, საკ. სახ. ბაქარი; ამავე ძირისა ბაქრიაშვილი.
- ბალათურია**, ლეზალათურე (ცხაკაიას რ.), შდრ. საკ. სახ. ბალათა, ბალბთარ, ბალათერ (ლლ. სახელ., მ. ანდრონიკაშვი., 65), შდრ. რუს. Боготырь ქართ. ბაყათარი (ირანული წარმოშობისა).
- ბალაშვილი-ი**, არბოშიკი (წითელწყაროს რ.), საკ. სახ. ბალა; ამავე ძირისა ბალაკაშვილი, ბალბაია, ბალიაშვილი, ბალინაშვილი, ბალიაურა, ბალოშვილი, ბალიშვილი, შდრ. ბალვაში (—ბალუაში), ლაზური წარმოშობის გვარსახელი, არგვეთის მფლობელნი, ქართლში გადმოსვლის შემდეგ—ორბელიანნი, კლდეკარის მფლობელნი.
- ბაშინურიძე** (თბ., 19. IX. 1970. 4); ქვემო ალვანი (ახმეტის რ.), საკარ. სახ. ბაშინური.
- ბაშინჯაღელი-ი**, ქართლი; გვარადქცეული სედაურობის სიტყვა; ბაშინჯახი. სოფელთ იყო ქვემო ქართლში (ს. ლორთქიფანიძე, ქვემო ქართლი, 29); || ბაშინჯაყელი.
- ბაჩავაშვილი-ი** საკარ. მეტსახელი ბაჩავა (—ბაჩავა), წარმომდგარი ბაჩა-საგან (ბაჩა, ბაჩავანა—პატარა ტანის, სუსტი დაჩაგრული) (ქეგლ); ამავე ძირისა: ბაჩაკაშვილი, ბაჩანაშვილი, ბაჩალიაშვილი, ბაჩანაძე, ბაჩაშვილი, ბაჩიაშვილი, ბაჩილავა, ბაჩილაშვილი, ბაჩუაშვილი და სხვ.; ძირეული საკ. სახელია ბაჩი, ბაჩა.
- ბაცანკალაშვილი-ი**, ერთაწმინდა (კასპის რ.), შდრ. ბაცანიძე, ბაცანაძე, ბაცაცაშვილი, ბაცაცია, ბაცელა-

შვილი, ბაციაშვილი, ბაციკაძე, ბაცილავა.
 სავარ. რთული საკ. სახ. ბაცანკალა.

ბაწაშვილი-ი (თბ., 27. VI. 1964. 4); ბაჭურციხე (გურჯაანის რ.);
 სავარ. საკ. სახ. ბაწა; ამავე ძირისაა: ბაწარაული, ბა-
 წელაშვილი, ბაწილაშვილი.

ბახტაძე. წულუკიძის რ. და სხვ. სახ. ბახტა (ბახთა); შდრ.: ბახ-
 ტარ. (ლლ. სახელ.); ამავე ძირისაა: ბახტარიშვი-
 ლი, ბახტრიშვილი, ბახტურიძე, ბახტუაშვი-
 ლი; შდრ. რუს. Бахтин (Баскаков, 107).

ბებურიძე, ქეგვი (მცხეთის რ.), საკ. სახ. ბებური, ამავე ძირი-
 საა: ბებურიშვილი, ბებურია.

ბეგაშვილი-ი, ანაგა (სიღნაღის რ.), საკ. სახ. ბეგა (ქართლ. ცხ.,
 II, 206; ყორდ. ქრონ. II, 371; ლლ., სახელ.): „ბეგე სურამე-
 ლი“ (ქართლ. ცხ. II, 228); ამავე ძირისაა: ბეგალიშვი-
 ლი. ბეგანაშვილი, ბეგაძე.

ბეგთაბეგიშვილი-ი (ყორდ. ქრონ., III, 325), კახეთი; სამოხელეო
 ტერმინის (ბეგის) რედუპლიკაციით მიღებული ბეგთაბე-
 გი (თურქ. ბატონი, კუთხის მმართველი); იხ. ბეგიშვი-
 ლი; შდრ. რუს. Бектабегов (Баскаков, 238).

ბეგიშვილი-ი, ახალციხე. ადგ. გამოთქმით: ბეგიანთი, თურქუ-
 ლი სამოხელეო ტერმინი ბეგი (=თურქ. ბატონი, მემამუ-
 ლე, მმართველი, საერთოდ, საპატიო წოდების სიტყვა); ამავე
 ძირისაა: ბეგმამედაშვილი, შდრ. ბეგმამედო-
 ვი (საინგილო, კახი); ბეგიჯანაშვილი (შდრ., ბეგი-
 ჯანოვი) და სხვ.

ბედიანიშვილი-ი (კომ., 21. XI. 1967. 2) მარტყოფი (გარდაბნის რ.)
 და სხვ; სავარ. სახ. ბედიანა (-ბედიანი, ბედის მქო-
 ნე), მისი ვარიანტებია: ბედანა, ბედენა. ამავე ძირის
 სხვა გვარსახელებია: ბედანაშვილი, ბედენაშვი-
 ლი, ბედიანი, ბედიანიძე, ბედიმაძე, ბედია-
 შვილი, ბედინეიშვილი.

ბედოიძე (თბ., 16. X. 1967. 4); მთიულეთი, ბედონი (—ბედოიძეთა
 სოფელი); საკ. სახ. ბედო. ამავე ძირისაა ბედოშვილი.

ბედუკაძე (კომ., 6. X. 1967. 3); ფშავი, საგურამო (მცხეთის რ.);
 საკ. სახ. ბედუკა (ბედოს კნინ. ფორმა: ბედ+უკ-ა).

ბენაშვილი-ი, საკ. სახ. ბენა (ყორდ., ქრონ., II, 323; მეტრევე-
 მასალ. 37); ||ბენაშვილი; შდრ. ბენაშვილი.

ბეთანიშვილი-ი ახალციხე, ქუთაისი. არის მოსაზრება მისი სადაუ-
 რობის სიტყვისაგან წარმოშობის შესახებ: ბეთანელიშვილი,
 რომელმაც შეკუმშვით მოგვცა-ბეთანელიშვილი (ჭუმბ.: 51).
ბეკურაშვილი-ი (თბ., 17. 11. 1964. 4); || ბეკურაშვილი
 მაკალ., ფშავი, 10); ბეტის ჩრდილი, (დუშეთის რ.); საქ. სახ.
 ბეკურა, ბეკური.
ბელადიძე, დიკლო (ახმეტის რ.); ბელადი საქ. სახელია თუშეთ-
 ში. (ლლ. სახელ., პ. ხუბუტია, თუშური კილო, 20).
ბელაქნელი-ი (თბ., 16. 111. 1968. 4); გვარადქცეული სადაურობის
 სიტყვა: ბელაქანი რაიონის ცენტრია აზერბაიჯანის სსრ-ში.
ბელიაშვილი-ი (ქორეთი, საჩხერის რ.), ჭიათურის საქ. საბჭო: საქ.
 სახ. ბელია (←ბელა), შდრ. ბელი, ბელიტა, ბელუხა (ლლ.,
 სახელ.); ამავე ძირისაა ბელაშვილი, ბელია, ბელი-
 ძე, ბელოშვილი.
ბელიქანიძე (თბ., 22. X. 1968. 4), გურიანთა (მახარაძის რ.); სა-
 ვარ. საქ. სახ. ბელიქანი, ბელიქამი; ამავე ფუძისაა
 ბელქანია (←ბელიქანია), ნაკიფუ (წალენჯიხის რ.).
ბენდელიანი-ი (ჩარკვიანი, სვანეთი 240). შდრ. საქ. სახ. ბენდე
 (ინგორ. სვ. საისტ. ძეგლ., 2. 150).
ბეჟანიშვილი-ი მარტყოფი (გარდაბნის რ.), პრასიანი (სიღნაღის რ.),
 მცხეთა და სხვ. (გავრც.) ამავე ძირისაა. ბეჟანიძე, ბე-
 ჟაშვილი ბეჟიკოშვილი, ბეჟიტაშვილი,
 ბეჟუაშვილი, ბეჟანეიშვილი
ბერეჟიანი-ი გორა=ბერეჟოული (ჩოხატაურის რ.); სავარ. სახ. საქ.
 ბერეჟი (ზგდ. მნიშვ.-რკინა, სვანურად).
ბერიძე ფრიად გავრცელებული გვარი მთელ საქართველოში: სა-
 ფუძვლად უდევს საქ. სახ. ბერი (ზგდი მნიშვნ: ვაჟი, ძე,
 ყმა); მისგან წარმოქმნილია მრავალი სხვა საქ. სახელი. რომ-
 ლებიც ჩაქსოვილია შემდეგ გვარსახელებში: ბერაძე,
 ბერეკაშვილი, ბერია, ბერიანიძე, ბერიკა-
 შვილი, ბერინაშვილი, ბერიტაშვილი, ბერო-
 ზაშვილი, ბეროძე, ბერუაშვილი, ბერულავა,
 ბერუხაშვილი და სხვ. ბერიძე საქ. სახელია ფშავ-
 ში (შდრ. ბერიძეშვილი). დაწვრილებით იხ. ი. მაისურაძე,
 „ბერ ძირი ქართულ სახელგვარებში“, მაცნე, № 1, 1965. მი-
 სივე, ქართული გვარსახელები. თბ., 1979.
ბერძენ-ი (თბ., 20. V. 1969 № 3 ჟორდ., ქრონ., 111, 600); ლე-

- ძამამე (ცხაკაიას რ.); გვარადქცეული ეთნონიმი; ამავე ძირისაა: ბერძენიშვილი, ბერძენიშვილი, ბერძენიძე, ბერძული.
- ბერძულიშვილი-ი** (თბ., 14. 111. 1964. 4), ქვედა სიმონეთი (თერჯოლის რ.); ძვ. ქართულში ბერძული გვხვდება ბერძენულის მნიშვნელობით. იგი დამოუკიდებელი გვარსახელიც არის: ბერძული-ი (თბ., 15. VII, 1968, IV); ძვერი (თერჯოლის რ.).
- ბესალაშვილი-ი** (თბ., 17. 1. 1973. 2); ქვეში (ბოლნისის რ.) საქ. სახ. ბესალა, საქ. სიძვ., 1,68). ძირეულია ბესი, (ბესა + ბლსრთი ალ-ა); ამავე ძირისაა ბესელაშვილი, ბესელია, ბესელიძე, ბესიაშვილი, ბესლაძე, ბესიეშვილი.
- ბეჭირიშ-ი**, სარფი (ხელვაჩაურის რ.); გვარსახელი ლაზური (ჭანური) გაფორმებით: გენტივის ნიშანი-იშ გამოყენებულია საგვაროვნო დაბოლოებად. ბეჭირ საკუთარი სახელია. ანალოგიურია: ვანილიში, კახალიში, ტულუში, ჯაში და სხვ. ძირისაა: ბეჭირაძე (კვირიყე, ქობულეთის რ.).
- ბელელაძე** (თბ., 3. 1. 1964); სვირი (ხესტაფონის რ.); ალისუბანი (თერჯოლის რ.) საქ. სახ. ბელელა (ჯავახიშვი, საქ. ისტ. ექ. ძეგლ.); ამავე ძირისაა ბელელური.
- ბეშკენაძე**, ძვ. საქ. სახ. ბეშკენ (ქართლ. ცხ., 1, 298); ამავე ძირისაა ბეშკენაშვილი.
- ბეწუკლიშვილი-ი** (მაკალ. ფშავი, 11); არბახხანი, ფშავი (დუშეთის რ.); საქ. სახ. ბეწუკელი.
- ბეწუნაძე** (კომ., 10. 111. 1965. 1); დიკლო, (ახმეტის რ.), საქ. სახ. ბეწუნა (შდრ. ბეწუნა, ბეწინა, ბეწიკა, ბეწინური, ლლ. სახელ.) ამავე ძირისაა ბეწუნაშვილი (თიანეთის რ.).
- ბზუკაშვილი-ი** (სახ. გან., 6. IV. 1966. 4); მორზაანი (წითელწყაროს რ.); საქ. სახ. ბზუკა—ბუზუკა, შდრ. ბუზუკაშვილი (კომ., 16. 1. 1964. 4); ამავე ძირისაა: ბუზაშვილი, ბუზიაშვილი, ბუზიტაშვილი.
- ბიბილაშვილი-ი** (თბ., 26. 11. 1968. 2); აგარა (ამბროლაურის რ.), მთიულეთში არის სოფელი ბიბილიანი (დუშეთის რ.); || ბიბილეიშვილი || (ბიბილაშვილი); ამავე ძირისაა: ბიბილაური, ბიბილური, ბიბილურიძე, ბიბილაია, ბი-

- ბილა ძველი დროიდან ცნობილი საკუთარი სახელია: ბი-
 ბილა გურკელელი (პ. ინგოროყვა, თხზ., 1, 720).
- ბიგანაშვილ-ი** (თბ., 24. V. 1966. 11); ძალისი (მცხეთის რ.); ||ბიგა-
 ნიშვილი; საქ. სახ. ბიგანა, ბიგანი: შდრ. ბიგო, ბიგუ,
 ამავე ძირისა: ბიგვა, ბიგვაეა შდრ. ბიგინაშვილი.
- ბილანიშვილ-ი** (თბ., 26. 1. 1964. 4); პატარძელი (საგარეჯოს
 რ.), საქ. სახელადქცეული ზგდი მნიშვნელობის სიტყვა ბი-
 ლანი „გულუბრყვილო, მიამიტი“ (ქეგლ.); „ბილანი ხალხი
 ყოფილა და მინდობილი გულისა“ (ვაჟა).
- ბილისეიშვილ-ი** (თბ., 2. IV. 1964. 1); გურია; ბილისაშვილი
 (ა. შანიძე, თეოფორული სახელები ქართველურ ენებში, „მატ-
 ნე“, 2, 1967, 195).
- ბირთველიშვილ-ი** (თბ.; 24. IX. 1965. 4); საქ. სახელადქცეული
 სადაურობის სიტყვა ბირთველი, მიღებული ტოპონიმი-
 საგან ბირთვისი (ციხე, ქართლ. ცხ., 1, 296).
- ბირკაძე** (თბ., 14. 1968. 4); ტეზერი, ცხრაშუხა (ხაშურის რ.), საქ.
 სახ. ბირკა (←ბირიკა?); ამავე ძირისაა ბირკაია.
- ბიძინაშვილ-ი**, ტიბაანი (სიღნაღის რ.), ბიძინა მომდინარეობს ნა-
 თესაობის აღმნიშვნელი სიტყვისაგან ბიძა“ (ჭუმბ., 14).
- ბიწაძე** (თბ., 22, 11. 1968. 4); ჭიათურა, ცხრუკვეთი (ჭიათურის
 საქ. საბჭო); ←ბიძაძე?
- ბიწკინაშვილ-ი** (თბ., 17. XI. 1964); შაშინი (გურჯაანის რ.); სა-
 ვარ. მეტსახელი ბიწკინა; || ბიწკინაძე.
- ბიჭაშვილ-ი** (თბ., 9. 11. 1964, 4); კვაცხუთი (ამბროლაურის რ.);
 საქ. სახ. ბიჭა; ამავე ძირისაა: ბიჭია, კახათი (ზუგდიდის
 რ.), ბიჭიაშვილი, ანაგა (სიღნაღის რ.), ბიჭიკაშვი-
 ლი, ხოვლე (კასპის რ.), ბიჭინაშვილი, ბიჭოშვი-
 ლი.
- ბლორძელ-ი** (ეორდ, ქრონ., 111, 140, 150); გვარადქცეული სადა-
 ურობის სიტყვა; ბლორძა სოფელი იყო მესხეთში (იხ. დავთ.,
 III. 22).
- ბოგველიშვილ-ი** (თბ., 13. 1. 1972. 4); წინანდალი (თელავის რ.),
 საქ. სახელადქცეული სადაურობის სიტყვა ბოგველი,
 ბოგვი სოფელია თეთრიწყაროს რაიონში.
- ბოდაველ-ი** (კომ., 13. V. 1966); გორანა (თიანეთის რ.), ქვემო ქე-
 დი (წითელწყაროს რ.), გვარადქცეული სადაურობის სიტ-
 ყვა; ბოდავი სოფელია დუშეთის რაიონში.

- ბოკერია**, აბაშის ცხაკიას, ზუგდიდის რ-ბი; სავარ. საქ. ბოკერი (—ბოკვერი?); ემთხვევა ესპანურ გვარსახელს (იხ. რ. ჩაჩანიძე, „გობრალტარიდან ჩანდა ლენტეხი“ („თბ.“, 8. 1. 1966).
- ბოლაშვილ-ი** (კომ., 27. 11. 1968. 2), სიღნაღის რ., ადგ. გამოთქმით ბოლაანი; ამავე ძირისაა ბოლაძე.
- ბოუაძე** (თბ., 22. 11. 1967. 4); მაქათუბანი, წიფა (ორჯონიძის რ.); შდრ.: საქ. სახ. ბოუა (ლლ. სახელ.); აგრეთვე ზგდი მწმუნ. სიტყვა ბოუი „ახალი ყაჭის პარკი“ (საბა); მაქათუბანში მცხოვრებ ბოუაძეთა ერთ შტოს კროჭს ეძახიან.
- ბორაშვილ-ი** (თბ., 16. 1. 1970. 4); მანავი (საგარეჯოს რ.); შდრ.: ზგდი მწმუნ. ბორა „ფრინველია, ძერას ჰგავს“ (საბა); ხალხური გადმოცემით, სოფლის სახ. ბორითი (ორჯონიძის რ.) ამ მნიშვნელობასთან არის დაკავშირებული; შდრ. ბურაშვილი.
- ბორშოიძე** (თბ., 5. VII. 1975. 4); ლალისყური (თელავის რ.).
- ბორცვაძე** (სოფლ. ცხ., 26. 1. 1967. 3); ერედვი (ცხინვალი რ.), სავარ. საქ. სახ. ბორცვა; შდრ. ბორცვაძე.
- ბორძიკიძე** (კომ.: 31. 1965. 4); ზემო ალვანი (ახმეტის რ.), სავარ. საქ. სახ. ბორძიკი; შდრ. ბორძიკული (კომ., 20. 11. 1965. 4); || ბორჯიკიძე (სოფლ. ცხ., 27. 11. 1973. 4), „ზემო ქელი (წითელი წყაროს რ.).
- ბოსტოლანაშვილ-ი** ზემო მაჩხაანი (წითელწყაროს რ.), საქ. სახ. ბოსტოლანა, ზგდ. მწმუნ. მსხლის ჯიში (შ. ნიქარაძე, აჭარ. ლექსიკა); || ბოსტოლანაშვილი.
- ბოტკოველ-ი** (სოფლ. ცხ., 31. XI. 1967. 4); იყალთო (თელავის რ.); გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა (ბოტკო-ველ-ი); ბოტკო სოფელია საგარეჯოს რაიონში; მოხსენიებულია თამარ მეფის 1202 წ. სიგელში შიომღვიმის მონასტრის ზიდა-მოებში მდებარე სოფლად, სხალტბის ახლოს (ქორდ., ისტ. საბ. შიომღვ. მონასტრისა, 28; ქრონიკ. II, 12).
- ბოქლიშვილ-ი** (თბ., 26. VII. 1967. 4); ბოდბისხევი, ვაჭირი (სიღნაღის რ.); —ბოქაულიშვილი (ქავთ. ქართ. ენ. ისტ., 282), სა-მოხელეო ტერმინი ბოქაული.
- ბოდოლაშვილ-ი** (თბ., 10. 1973. 4); შანკევანი (მცხეთის რ.), მეტ-სახ. ბოდოლა (ლლ., სახელ.);
- ბოუოველ-ი**, გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა; შდრ. ბოუვა, სოფელი ონის რაიონში.

ბოჩიშვილი-ი (კომ. 1, V, 1964. 2), საქ. სახ. ბოჩი, თეონიმი; „ბოჩი საკუთარი ღმერთი იყო უძველეს ქართველთა“ (ჯავახიშვი, ისტ. და ეთნოლ. პრობლ., 168, 169; მისივე, ქართვ. ერ. ისტ., I, 86, 87), ამავე ძირისაა: ბოჩიაშვილი, ბოჩი-კაშვილი, ბოჩოშვილი.

ბოჩოლაშვილი-ი, თბილისი; საქ. სახ. ბოჩოლა; ზგდი მწმუნ. გამოზამთრებული ზროხა“ (საბა); შდრ. ბოჩიშვილი; „ერაყის გამგებლობის დაუდ-ფაშის მამა გიორგი ძველად მანველაშვილი ყოფილა, სახლებულა ქვემო ქართლში (სოფ. იფნოზს). თბილისში გადმოსვლის შემდეგ ის ბოჩოლაშვილად იხსენიება. ეს ჩანს მისი ბატონის ლუარსაბ ორბელიან-ყაფ-ლანიშვილის მიერ გაცემული სიგელიდან: „1820 წელსა... განვათავისუფლეთ ჩემი ყმობისაგან ჩემნი სამკვიდრონი ყმანი, აწ თბილისში მცხოვრებელნი ბოჩოლანთ გიორგის შვილები ყოველნი შიო და დიმიტრი, რომელნიც ძველად მანველანთ იხსენიებოდნენ“ (დ. ჯანელიძე და ბ. სილაგაძე, ქართველი მამლუქები ეგვიპტესა და ერაყში, თბ., 1967. 226).

ბოცვაძე, საქ. სახ. ბოცვა — ბოცუა — ბოცოვა. „ინაჲ ბოცვაძე მოხსენიებულია იერუსალიმის ჯვრის მონასტრის აღაპებში (პ. ინგოროყვა, თხზ., I, 718).

ბოძაშვილი-ი (თბ., 31. 1, 1964. 4); შარახევი, ფშავი, სავარ. საქ. სახ. ბოძა; ამავე ფუძისაა ბოძიაშვილი (თბ., 28. VIII. 1973. 4).

ბოჭორიძე (ჟორდ., ქრონ., III, 525); ქვემო საქარა (ზესტაფონის რ.) ამავე ძირისაა: ბოჭორაძე, ბოჭორიშვილი; საქ. სახ. ბოჭორი, ზგდი მწმუნ.: ჭრელი, შდრ. სოფლისა და ისტორიული ძეგლის სახელი ბოჭორმა; მისი ვარიანტი უნდა იყოს ბოჭოიძე.

ბუკუიშვილი-ი, თიანეთის რ.; სავარ. საქ. სახ. ბუკუი;

ბუღაღა (კომ., 12. 11. 1965. 4); გეგეჭკორის რ., ადგ. გამოთქმით: ბუღაღა; სავარ. საქ. სახ. ბუღაღა; ძირეული ნაწილია ბუღა (მეგრ. — მზე); ამავე ძირისაა: ბუღაღაია, ბუღანი, ბუღინაღა.

ბრაჭულ-ი (თბ., 17. XII. 1969. 4); არანისი (ღუშეთის რ.); მისა-ქციელი (მცხეთის რ.), მოხსენიებულია ისტორ. დოკუმენტებში (ჯავახიშვი. ეკ. ისტ. ძეგლ. I, 19, 20).

ბრეგაძე (თბ., 9. VI 1967. 3), ბუეთი (ტყიბულის საქ. საბჭო) და სხვ. || ბრეგვაძე სხვადა (ამბროლაურის რ.); სავარ. საქ.

სახ. ბ რ ე გ ა, ბ რ ე გ ვ ა, შესაძლებელია საკუთარ სახელად ქცეული ეთნონიმი იყოს (←ბრიგა); ბ რ ი გ ე ბ ი ილირიასა და თრაკიაში სახლობდნენ, ბრიგების ნაწილი მცირე აზიაში გადასახლდა და ფრიგიელების სახელი მიიღო (იხ. აპოლონიუს როდოსელი, არგონავტიკა, აკ. ურუშაძის განმარტებანი; გვ. 230).

ბროკიშვილ-ი (თბ., 18. X. 1971. 4); ხიდისთავი, ზემო ხეთა (ჩონატაურის რ.); სავარ. საქ. სახ. ბ რ ო კ ი.

ბროლაშვილ-ი, შოუბანი, ონის რ.; საქ. სახ. ბ რ ო ლ ა (ლლ. სახელ); ამავე ძირისაა: ბ რ ო ლ ა ძ ე || ბ რ ო ლ ი ძ ე.

ბუაძე (კომ., 19. 1. 1964. 4); ბუგეული, ამბროლაურის რ.; საქ. სახ. ბ უ ა (ლლ. სახელ); ამავე ძირისაა: ბ უ ა შ ვ ი ლ ი, ბ უ ა ჩ ი ძ ე.

ბუბაშვილ-ი (თბ.) 2. VIII. 1966. 2.), თბილისი; საქ. სახ. ბ უ ბ ა, შდრ. ბ უ ბ უ, ბ უ ბ ა (ლლ. სახელ); ამავე ძირისაა: ბ უ ბ ი ა შ ვ ი ლ ი, ბ უ ბ ნ ა უ რ ი (←ბუბუნაური), ბ უ ბ უ ლ ა შ ვ ი ლ ი, ბ უ ბ უ ნ ა შ ვ ი ლ ი, ბ უ ბ უ ტ ე ი შ ვ ი ლ ი.

ბუზალაძე (თბ., 12. XII. 1963. 4); ოჭონა (ზნაურის რ.); ერედვი ცხინვალის რ.) საქ. სახ. ბ უ ზ ა ლ ა.

ბუთლიაშვილ-ი (თბ., 10. XI. 1963. 4); ვაჭირი (სიღნაღის რ.); საქ. სახ. ბ უ თ ლ ი ა, ბ უ თ ლ ა.

ბუთხაშვილ-ი (მაკ. ფშავი, 10); შდრ. საქ. სახ. ბ უ თ ხ ი ა.

ბულაშვილ-ი სნო (ყაზბეგის რ.), სავარ. საქ. სახ. ბ უ ლ ა; ამავე ძირისაა: ბ უ ლ ა უ რ ი, ბ უ ლ ა ლ უ ა რ ი, ბ უ ლ ა ძ ე, ბ უ ლ ე ი შ ვ ი ლ ი, ბ უ ლ ი ა, ბ უ ლ ი ს ყ ე რ ი ა, ბ უ ლ კ ა შ ვ ი ლ ი (←ბულიკაშვილი).

ბულბულაშვილ-ი (თბ., 4. 1. 1964. 4); კოდისწყარო (ყაპის რ.); საქ. სახ. ბ უ ლ ბ უ ლ ა; შდრ.: ტოპონიმი ბულბულის ციხე (ხაშურის რ.).

ბუმბეიშვილ-ი, ქვიტირი (წყალტუბოს რ.); შდრ. საქ. სახ. ბ უ ნ ბ ა (ლლ., სახელ); ამავე ძირისაა ბ უ მ ბ ი ა შ ვ ი ლ ი.

ბუფდულაშვილ-ი (თბ., 31. 1. 1964. 1); გორის რ.; სავარ. საქ. სახ. ბუქლულა: ბუქლა+ბლსრთი-ულა; ბ უ ქ ლ ა ზ გ ლ. მ ნ შ ვ ნ. მსუქანი და თმახუჭუჭა მონღენილი ადამიანი“ (ქეგლ.); მოხსენიებულია 1523 წ. ბარათაშვილთა გაყრილობის სიგელში (ქორდ., ქრონიკ. II. 349. 350).

ბურდულ-ი მთიულეთი, მღვთა (დუშეთის რ.) და სხვ. (გავრც.); საქ. სახ. ბ უ რ დ ი; შტო-გვარები: პ ო ვ ლ ი ა ნ ი, შ ი უ კ ი

ანი, ხოსროანი, ვარდანიანი, ჭაბუკიანი, ჭიკლიანი, ვაჟიკიანი, ბეჟანიანი, თადულიანი, აფთიანი, ლეგიანი, (საკ., მთიულეთი, 78); ამავე ძირისაა: ბურდელაშვილი, ბურდიაშვილი, ბურდილაძე, ბურდულაძე.

ბურძენიძე (თბ., 7. 1. 1964. 4); კორვილა (სახეგრის რ.); || ბურძენაძე.

ბურჭულაძე, სამება (ჩოხატაურის რ.) და სხვ., საკ. სახ. ბურჭულია (ლლ., სახელ); ზგდი მწმენ.: მეგრ. წალდი; ამავე ძირისაა: ბურჭულია, ბურჭუმელია.

ბურჯანაძე, ოზია (მთიანეთის რ.); საკ. სახ. ბურჯანა.

ბუსკანიძე (თბ., 17. V. 1967. 4); კირცხი (ჩხოროწყუს რ.); მეტსახ. ბუსკი; || ბუსკაძე || ბუსკანიძე, ამავე ძირისაა: ბუსკივაძე, ბუსკინაძე.

ბუშელაშვილი-ი (თბ., 22. 1. 1968. 4) შილდა (ყვარელის რ.); სავარ. საკ. სახ. ბუშელა.

ბუჩაშვილი-ი (თბ., 24. V. 1964. 4); საგარეჯოს რ.; საკ. სახ. ბუჩაი (მაკალ., თუშეთი, 163); ამავე ძირისაა ბუჩუაძე.

ბუჩუკური-ი, გვიდაქვე, ბუჩუკურთა (დუშეთის რ.); სავარ. საკ. სახ. ბუჩუკი; გვიდაქველ ბუჩუკურთა გვარი იყოფოდა: 1. დათუიანად, 2. ქოჩაანად, 3. ნადირაანად, 4. მამუკიანად, 5. ბერიანად, 6. ოქრუანად (ჭყ. ქორწ. ინსტ. მთიულეთში, 129).

ბუცხრიკიძე, რგანი, ჭიათურის საქ. საბჭო, ჩხარი (თერჯოლის რ.), მახარაძის რ. და სხვ.; || ბუცხრიკაძე (თბ., 13. X. 1977. 3).

ბუჭყიაშვილი-ი ანაგა (სიღნაღის რ.); შდრ. საკ. სახ. ბუჭყულა.

ბუხაიძე, კოგნარი (თერჯოლის რ.); შუყერი (ტყიბულის საქ. საბჭო) და სხვ., სავარ. საკ. სახ. ბუხა შდრ. მისგან ნაწარმოები ბუხუტი, შდრ., ბულაძე.

ბუხრაშვილი-ი (ყორდ., ქრონ., 111, 30); ამბროლაურის, ზესტაფონის რ-ბი და სხვ., სავარ. საკ. სახ. ბუხრა; ისტორ. ცნობა: ქაიხოსრო იაშვილის ქალმა ბიჭვინთის ღვთისმშობელს ბუხრაშვილები შესწირა (ო. სოსელია, ნარკვევები. 125.); ამავე ძირისაა: ბუხრიკაშვილი, ბუხრაძე, ბუხრიკიძე.

გაბაშვილი-ი, ქართლი და სხვ. (გაერც), საკ. სახ. გაბა; ამავე ძი-

- რისაა: გაბადაძე (←გაბატაძე), გაბაიძე, გაბაშიძე, გაბაძე, გაბახაძე, გაბიანი, გაბედაური, (←გაბეტაური), გაბედავა, (←გაბეტავა); გაბედაძე (←გაბეტაძე), გაბეტაშვილი და სხვ.
- გაბელაშვილ-ი** (კომ., 13. XII. 1964. 4); საქ. სახ. გაბელა; ამავე ძირისაა: გაბელაია, გაბელია, გაბლიანი (←გაბელიანი).
- გაბესკირია**, საგაბესკირიო (ცხაკაიას რ.); საქ. სახ. გაბე (გაბე+კსირ-ი), ამავე ძირისაა: გაბეშია, გაბეჩავა, გაბეცაძე, გაბეხაძე და სხვა.
- გაბიჩვაძე** (სახ. გან. 17. IV. 1968. 1). ამბროლაურის რ. სავარ. საქ. სახ. გაბიჩვა (←გაბიჩა).
- გაბიცინაშვილ-ი** (თბ., 5. VIII. 1967. 4), გრემისხევი (ღუშეთის რ.); საქ. სახ. გაბიცინა.
- გაბიძაშვილ-ი** (კომ., 19. IV. 1964. 4); მეჭვენა (წყალტუბოს რ.): საქ. სახ. გაბიძა.
- გაბრიჭიძე**, კვალითი (ზესტაფონის რ.) სავარ. საქ. სახ. გაბრიჭი (გაბრი+ბლსრთი ჭ.) ამავე ძირისაა გაბრავა, გაბრაშვილი, გაბრიავა, გაბრიამე, გაბროიძე; || გაბრიჩიძე.
- გაბუნაშვილ-ი** (კომ., 21. III. 1968. 1.); საქ. სახ. გაბუნა (ღლ. სახელ.); (გაბა. გაბი+ბლსრთი—უნ-ა). ამავე ძირისაა: გაბუნია, გაბუნოძე.
- გაგანაშვილ-ი** (თბ., 24, X¹... 1971. 4). 4); საქ. სახ. გაგანა, მისგან მიღებულია (შეკუმშვით) გაგანა; ძირისეულია: გაგა; ამავე ძირისაა: გაგაშვილი, გაგაძე, გაგელიძე (←გეგელიძე), გაგია, გაგინაშვილი, გაგილაშვილი, გაგილაძე, გაგიშვილი, გაგიძე (←გეგიძე); გაგნიძე, გაგიძე, გაგოშიძე; გაგოშვილი, გაგუა, გაგუნაშვილი, გაგულია, გაგუნაშვილი, გაგუჩაშვილი.
- გავაკეთაშვილ-ი** (წით. დროშა, 22. IV. 1967. 1); წილკანი მცხეთის რ.) ზმნური წარმოშობის მეტსახ. გავაკეთა.
- გავარდაშვილ-ი** (თბ., 23. VI. 1967. 1); ოჯიო (თელავის რ.); ზმნუ. წარმოშობის მეტსახ. გავარდა (გადმოცემით ბატონისაგან გაქცეული ყმისათვის შეუტრქმევიათ).
- გავაშვილ-ი** (სოფლ. ცხ., 13. IV. 1966. 4); ონის რ.; საქ. სახ. გა-

- ვაშელ (ლლ., სახელ): ამავე ძირისაა: გავაშელაშვილი, გავაშელიძე.
- გათაშვილ-ი ფცა (ქარელის რ.): საქ. სახ. გათა; ამავე ძირისაა: გათავეა, გათიაშვილი, გათოკაშვილი.
- გათენაშვილ-ი (კომ., 19. XI, 1964. 4); ძალისი (მცხეთის რ.); საუარ: საქ. სახ. გათენა; ამავე ძირისაა გათენაძე (აქარა).
- გაიკარაშვილ-ი (კომ., 15. I. 1979. 3); გავაზი (ყვარლის რ.);
- გაიმარჯვაშვილ-ი (კომ., 2. XI. 1967. 2), (სიღნაღის რ.).
- გაიპარაშვილ-ი (თბ., 21. VIII. 1968. 4) ართანა, ნაფარეული (თელავის რ.) ზმნური მეტსახ. გაიპარა.
- გაიხარაშვილ-ი (თბ., 9. IV. 1967. 4); მარტყოფი (გარდაბნის რ.): ზმნური მეტსახ. გაიხარა.
- გალდავა, თარგამეული (გეგეჭკორის რ.); ადგ. გამოთქმით: გალდაა, გარდა; შდრ. საქ. სახ. გალდაშელ (ინგორ., სვ. სიისტ. ძეგლ. 1,80); ამავე ძირისაა გალდავაძე.
- გამგებელ-ი (თბ., 15. I. 1964. 3); ხვითი (გორის რ.) გვარადქცეული თანამდებობის ტერმინი. „გამგებელი იგივე მოურნე“ (საბა), განმკარგულებელი, მმართველი (ქართლ. ცხ., II, 30); გამგებელი ქაიხოსრო (იქვე, 412), ამავე ძირისაა გამგებლიძე, შესაძლოა აგრეთვე გამგელაშვილი — გამგებელაშვილი.
- გამეზარდაშვილ-ი ამალღება (ვანის რ.); ზმნური მშობლისმიერი საქ. სახ. „გამეზარდა“, შდრ. გამზარდია (—გამეზარდია).
- გამილალდიშვილ-ი (სოფლ. ცხ., 12. I. 1967. 4); მშობლისმიერი ზმნური საქ. სახ. „გამილალდი“ (ჯავახ. საქ. ეკ. ისტ. ძეგლ., 76).
- გამიხარდაშვილ-ი (ა. შანიძე, გრამ. საფუძვლ., 67); მშობლისმიერი ზმნური საქ. სახ. „გამიხარდა“ (მაკ., ფშავი, 197, ჯავახიშვი.; საქ. ეკ. ისტ. ძეგლ., 39).
- გამრეკელ-ი, უძველესი ფეოდალური საგვარეულო მესხეთში. „ძველთა მთავართა გვარი“ (ქართლ. ცხ. IV.); გამრეკელ-თორელები XII ს-ში ფლობდნენ თმოგვის ციხეს, მონღოლთა ბატონობის დროს გამრეკელ-თორელი ჯავახეთის მმართველი იყო (ქართლ. ცხ., II. 208); საქ. სახელადაც გვევლინება; გამრეკელი კახასძე, გამრეკელი-ჯავახიშვილი (იქვე, 38, 317, 320); სამხედრო თანამდებობის ტერმინიდან უნდა იყოს

- წარმომდგარი. ამავე ძირისაა გამრეკელიაშვილი, გამრეკელიძე — გამრეკელიძე.
- გამსახურდია**, დიხაზურგი (გალის რ.) და სხვ.; საქ. სახ. გამსახურდის, გამსახურდა (ჯავახიშვილ. ეკონ. ისტ. ძეგლ., 17; ლ. სახელ). გამსახურდი ამისაშვილი (ბერძ. დოკ. სოც. ისტ. 1,81); ამავე ძირისაა გამსახურდაშვილი, შინდისი (გორის რ.).
- გამტკიცულაშვილი**-ი, ნათარეული (თელავის რ.) 3 კომლია, მეტ-სახ. გამტკიცულა.
- გამხუაშვილი**-ი (თბ., 3. 1. 1966. 4); დოესი (კასპის რ.); სავარ. საქ. სახ. გამხუა, შდრ. გამხოშვილი (თბ., 4. XII. 1963. 4).
- გარაყანიძე** (კომ., 31. XII. 1967. 3), საქ. სახ. გარაყანი, ლამისყანა (კასპის რ.); ძვ. სახით გარეყანი: ფილიპე გარეყანისძე (მეტრ., მასალ. აღაპი 69).
- გარგანჯია** (თბ., 15. 1975. 4), ვედიდკარი (გეგეჭკორის რ.),
- გარჯიკათელი**-ი (სოფლ. ცხ., 26. IV. 1970. 4); ვარდისუბანი თელავის რ.).
- გაუარაშვილი**-ი (თბ., 22. X. 1970. 4), თელავი; ზმნური მეტსახ. გაუარა.
- გაუხარაშვილი**-ი (სოფლ. ცხ., 23. X. 1968, 3); კარდანახი (გურჯაანის რ.).
- გაძვერაშვილი**-ი (თბ., 6. V. 1974. 4); ველისციხე (გურჯაანის რ.) (—გაიძვერაშვილი?)
- გაწერელია**, სერგიეთი, ნახარებავო, (გეგეჭკორის რ.), ძირეული ნაწილი არის წერა. წერა, საერთოდ ძველად მაგარ მასალაზე გამოსახულების ამოჭრა-ამოკვეთას, უფრო შემდეგ ხატვა-ხაზვასა და მოჩუქურთმებასაც ნიშნავდა. აქედანვე მომწერელი (მხაზველი, შდრ.-გვარი მოწერელია). გაწერელია ც შეიძლება უპირველესად გაწერელი, გამწერელი იყო (წარწერების შემსრულებელი, მხატვარი, მხაზველი). სახ. გაწერელი: გაწერ+ბლსრთი — ელ., შდრ. გაწერიძე (თბ., 2. XI. 1970. 4); || გაწირიძე.
- გაწირიძე** (ლტ. საქ., 24. III. 1972. 4); ქვემო ალვანი (ახმეტის რ.); საქ. სახ. გაწირი (მაკ., თუშეთი, 163).
- გახარია**, ზუმი, ლეგახარე (ჩხოროწყუს რ.); სავარ. სახ. გახარი.
- გახუტაშვილი**-ი (თბ., 26. IV. 1965. 4); იყალთო (თელავის რ.)
- გაგელიძე** (თბ., 23. V. 1967. 4); აწყური (ახმეტის რ.), გეგელიძე-

- ები სოფელია ქედის რაიონში, ამავე ძირისაა: გეგელია-
შვილი, გეგელია.
- გეგეკორი**-ი, გეგეკორის რ.: გეგეკორი: გეგეშ+კკორი მეგრ.,
სიტყვა-სიტყვით: გეგეს ყმა (გეგე წმინდა გიორგის აღნიშ-
ნავს, კკორი=ყმა, მონა, (იხ, შანიძე, მაცნე, № 2, 1967. 198).
- გეგიძე**, ოკაში (ახალქალაქის რ.), საქ. სახ. გეგი; ამავე ძირისაა:
გეგია, გეგიაშვილი, გეგუჩაძე.
- გელეშური**-ი (თბ., 27. 1970. 4); თიანეთის რ.; სავარ. საქ. სახ. გე-
დეში, გედეშა.
- გელეხური**-ი (მაკ., ფშავი, 10), ცაბაურთა, ფშავი (ღუშეთის რ.);
სავარ. საქ. სახ. გედეხა.
- გელაშვილი**-ი, ზემო იმერეთი, ქართლი, კახეთი და სხვ. (გავრც.).
საქ. სახ. გელა; ამავე ძირისაა: გელავა, გელაძე, გე-
ლეიშვილი, გელეხავა, გელიკაშვილი, გელი-
ქუნაშვილი, გელიტაშვილი, გელუაშვილი,
გელხაური, გელოვანი, გელუტაშვილი და
სხვ. წარმოქმნის თვალსაზრისით გელა ძირის პროდუქტიუ-
ლობა აყენებს საკითხს მის ეთნონიმურ წარმომავლობაზე.
ბერძნულ წყაროებში მოხსენიებული სკვითური ტომის სა-
ხელწოდება გელა, გელონი, გელონოე, გელო-
ნოსი, ივ. ჯავახიშვილის აზრით, ქართველებთან ურთიერ-
ობაში მყოფი, მათი მეზობელი ტომთაგანი უნდა ყოფილი-
ყო (იხ. ი. ჯავახიშვილი, ისტ.-ეთნოლ., პრობლ., 116—120);
გელაშვილების ბუდე-ადგილად სოფ. ნადაბური ითვლება (ორ-
ჯონიკიძის რ.); გადმოცემით, გელაშვილების სალოცავი ტაძა-
რი გელათი ყოფილა.
- გენგაშვილი**-ი (კომ., 14. II. 1968. 2); სართიჭალა (საგარეჯოს რ.);
სავარ. საქ. სახ. გენგა, შდრ.: გენგე (ინგორ., სვან. სა-
ისტ. ძეგლ., II, 154); || გენგიაშვილი; ამავე ძირისაა:
გენგია (თბ., 25. VII. 1966. IV), ცხაკაიას რ.; გენგურბი
(კომ., 5. II. 1964. IV);, ღუშეთის რ.
- გერგიშვილი**-ი (კომ., 9. VIII. 1967. 4); საქ. სახ. გერგი (←გე-
ორგი). ამავე ძირისაა: გერგაია, გერგაული, გერ-
გია, გერგიძე, გერგუჩაძე.
- გეფერიძე** (კომ., 10. 1. 1964. 2); წიაღუბანი (ჩოხატაურის რ.), სა-
ვარ. საქ. სახელი გეფერი.
- გვაზავა**, საგვაზაო (აბაშის რ.), ადგ. გამოთქმით: გვაზაა;
საქ. სახ. გვაზა (ლლ. სახელ.).

- გვანცელაძე** (თბ., 5. III. 1964. 4); ქვემო საქარა (ზესტაფონის რ.)
საქ. სახ. გვანცელა. (გვანცა+ზლსრთი—ელა).
- გვარამაძე**, ქართლი, მესხეთი, რაჭა (გავრც.); საქ. სახ. გვარამა,
გვარამი (←გუარამი), ამავე ძირისაა გვარამია.
- გვარლიანი**-ი (კომ., 7. 1. 1965. 4) ზემოსვანეთი (მესტიის რ.), სა-
ვარ. საქ. სახ. გვარლი (←გვარალი: გვარ+ზლსრთ-ალ);
შდრ. გვარაძე.
- გვარიშვილი**-ი ქედის რ.; სავარ. საქ. სახ. გვარი. ამავე ძირისაა;
გვარაძე, გვარიდიშვილი, პატარძელი (საგარეჯოს
რ.).
- გვარჯალაძე**, უემოქმედი (მანარაძის რ.), შუხუთი (ჩოხატაურის რ.);
საქ. სახ. გვარჯალა.
- გვაძაბია** (თბ., 10. XI. 1964. 4), ზუგდიდის რ.; შდრ. საქ. სახ.
გვაძა, გვაძი (ლლ., სახელ.); გვაძაბიხე (ქალის აღ-
სანიშნავად=გვაძაბიას ასული, მხევალი): „მატირლები გადა-
სარევედ ტიროდნენ. ფოტინე გვაძაბიხემ ყველას გადააჭარ-
ბა“ (დ. შენგელია).
- გვაჯავა** (თბ., 4. X. 1967. IV); გეგეჭკორის, ზუგდიდის რ.-ბი.;
საქ. სახ. გვაჯა, ამავე ძირისაა: გვაჯაია, გვაჯია.
- გველებიანი**-ი (თბ., 25. VIII. 1966. 4); მელე (ლენტეხის რ.); სა-
ვარ. საქ. სახ. გველება.
- გველუკაშვილი**-ი (თბ., 27. 1. 1964. 4), საქ. სახ. გველუკა; ||
გველუკაშვილი, ამავე ძირისაა გველიკურაშვი-
ლი.
- გვიმრაძე** (თბ., 20. XII. 1965. 4.), ონის რ.; სავარ. საქ. სახ. გვიმ-
რა, ზღდი მწმუნ: მცენარე, იგივე ჩადუნა (ქეგლ).
- გვრიტაძე** (თბ., 3. XI. 1971. 4), ქალის საქ. სახ. გვრიტა (ლლ.;
სახელ.); || გვირიტიძე; ამავე ძირისაა: გვირიტიშვი-
ლი, შდრ. გვიტიძე.
- გვობავა** (თქ., 26. VII. 1976. 4), ზუგდიდის რ.
- გიგანი**-ი, ზემოსვანეთი; ←გიგანი, საქ. სახ. გიგი, გიგა... ამავე
ძირისაა: გიგაშვილი, გიგიაშვილი, გიგაური,
გიგიაძე, გიგილაშვილი, გიგინაშვილი, გი-
გინეიშვილი, გიგიშვილი, გიგნიანაშვილი,
გიგუაშვილი და სხვ.
- გიგაური**-ი, ხევსურეთი, მთიულეთი, ქართლ-კახეთი და სხვ.
(გავრც.). საქ. სახ. გიგა, იხ. გიგანი. მთიულეთში მცხოვ-
რებ გიგაურთა „ნაყარი“ შტოებია: გუდაშვილი, მა-

მულაშვილი, პაპიაშვილი, ხარებაშვილი, ჩიტაურა, ბულაქური, გოგიშვილი, ჯიჭური, ბუჩაანი (ი. ჭყონია, ქორწინების ინსტიტუტი მთიულეთში, 18)

გიოთლენდია (კომ., 9 X. 1966. 1), გალის რ.

გილაშვილი-ი, საქ. სახ. გილა (ლეონიძე სახელ.) ამავე ძირისაა: გილაური (ჯავახიშვი., ეკ. ისტ. ძეგლ., 35); შდრ. გ. გილიგაშვილი (←გილიკაშვილი); || გელაშვილი.

ვილგემიანი-ი (სოფლ. ცხ., 11. III. 1976, 4); იფარი (მესტიის რ.).

გიორბელიძე (თბ., 13. II. 1965, 3); ოყურეში (ცაგერის რ.) და სხვ.; გიორბერიძე—გიორგბერიძე (მაისურაძე., ბერ ძირი... მაცნე, 1).

გიორგაძე, ქართლ-კახეთი, იმერეთი, მესხეთი და სხვ. (გავრც.) ამავე ძირისაა გიორგანაშვილი, გიორგელაშვილი, გიორგიძე...

გიჟიმყრელი-ი, კახეთი. გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა: „გიჟიმყრელი“: „ესენი მოვიდნენ უამთა თათართა დაპყრობისა სომხითისასა გიშყარს და მერე დაეშენნეს კახეთსა და მრღებულ იქნეს მეფისაგან აზნაურად და იწოდებოან გიჟიმყრელად ადგილისა გამო (ივერია, № VII—VIII, 1884, 71) || გიჯიმყრელი (ჯავახიშვი., ეკ. ისტ. ძეგლ., 52).

გირგვლიანი-ი, ზემოსვანეთი (ჩარკვიანი, სვანეთი.), შდრ. გირგვლიანი (სახ. გან. 30. XI. 1966. III). შ. დადიანი, „გვირგვლიანების ოჯახი“.

გირკელიძე (თბ., 12. 1. 1968. 4), გურიანთა (მანარაძის რ.), საქ. სახ. გირკელი (ვარაუდით: გირი+ბლსრთები: იკ+ელ); შდრ. გირიშვილი; ამავე ძირისაა გირკლიანი (←გირკელიანი).

გლახაშვილი-ი (კომ., 4. II. 1969 2); მერეთი (გორის რ.); ევფ. საქ. სახ. გლახა (მაკ., ხევსურ, 188); ამავე ძირისაა გლახოშვილი.

გლოველი-ი (თბ., 17. VII. 1969. 4), შქმერი (ონის რ.; გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა; გადმოცემით, ძველი გვარი ჩაჩხაშვილი ყოფილა, გლოლაში უცხოვრიათ.

გლურჯიძე, ბერშუეთი (გორის რ.), მეტსახ. გლურჯი, ზგდი. მწმგ. გლურჯი, გლუჭი, გულცივი, უყურადღებო, კუშტი (ი. ქავთარაძე, მასალები იმერული ლექსიკონისათვის, ქართველურენათა სტრუქტურის საკითხები, III, 1963. 204).

- გოგიბერიძე**, ხიდისთავი, ქვენობანი (ჩოხატაურის რ.), აჭარა (ქედის რ.), და სხვ. (გაერც, რთ. საკ. სახ. გოგიბერი (გოგიბერი), შდრ. ანალოგიური ბერძნული გვარები: დოლაბერიძე, ედიბერიძე, კახაბერიძე, სულაბერიძე და სხვ. (მაის, ბერძინი...)).
- გობაძე** (წით. დროშა, 30. 1 1965. 3), მეცხეთი, საკ. სახ. გობა, შდრ. გობო (ლლ., სახელ.), ამავე ძირისაა: გობელაშვილი, გობიანიძე.
- გობეჩავა**, ზუგდიდის რ.; საკ. სახ. გობეჩი (ლლ., სახელ.), || გაბეჩავა; ამავე ძირისაა გობეჩია (გალის რ., ჩხოროწყუს რ.), გობეჩიანი (ინგორ., სვან. საისტ. ძეგლ II), გობიჩაშვილი.
- გობეჩიშვილი-ი**, ჭიორა, ლეხი (ონის რ.), საკ. სახ. გობეჩი (←გობეჩი?); შტოგვართა სახელებია: ერმილენი, გოგენი, ნინენი, დეტუნენი და სხვ. (ს. ჯანაშია, შრომები, III, 1959...).
- გობირაშვილი-ი** (თბ., 2. 1. 1969. 4); სავარ. საკ. სახ. გობირაშა.
- გოგაძე** (თბ., 21. II. 1964. 3), შუამთა (ვანის რ.) საკ. სახ. გოგა, ამავე ძირისაა: გოგავა, გოგოლაძე, გოგატაძე, გოგატიშვილი, გოგაშვილი, გოგეიშვილი (←გოგაიშვილი) და სხვ.
- გოგრისყელაშვილი-ი** (თბ., 23. IX. 1971. 4), მაგრანეთი (თიანეთის რ.); მეტსახელი გოგრისყელა.
- გოგიძე** (თბ., 26. II. 1969. 2), ვანის წყალტუბოს რ-ში; საკ. სახ. გოგი; ამავე ძირისაა: გოგაძე (ინ.), გოგიშვილი, გოგია, გოგილავა, გოგილაშვილი, გოგინაშვილი, გოგისვანიძე, გოგიტაური, გოგიშვილი, გოგიჩაიშვილი, გოგლიჩიძე, გოგლიძე, გოგმაჩაძე, გოგნელაშვილი და სხვ. (სულ 80-მდე ერთეული). გოგი დღეს გიორგის შემოკლებულ სახეობად ითვლება, მაგრამ ირკვევა, რომ იგი უძველეს ხანაში დამოუკიდებელი სახელი უნდა ყოფილიყო. ამაზე მიუთითებს ამ ძირეული სახელის ფართო გავრცელება და მისგან წარმოქმნილ ფორმათა სიუხვე. იგი ეთნონიმური წარმოშობის ანთროპონიმად უნდა მივიჩნიოთ.

- გოგორიშვილ-ი**, დიხაშხო (ვანის რ.), წარმოშობით მესხეთიდან, XVII ს-ში ცნობილი იყვნენ როინ, ბერი, ზურაბ, ბექან გოგორიშვილები. ცხოვრობდნენ ციხისჯვარში, გადასახლდნენ იმერეთსა და გურიაში. „მესხური მატრიანე“ (იხ. შარაშიძე, საქ. ისტ. მასალ.); საქ. სახ. გოგორა (დავთ. II, 62).
- გოგოშვილ-ი** (თბ., 29. VI. 1967. 4), ვარდისუბანი, თელავის რ.; საქ. სახ. გოგო.
- გოგოჭურ-ი**, სათემო გვარი ხევსურეთში; საქ. სახ. გოგო, გოგოჭა (გოგო+ბლსრთი ჭ-ა).
- გოგოხია**, ფახულანი (წალენჯიხის რ.), სავარ. საქ. სახ. გოგოხია.
- გოგრიჭიან-ი**, ამბროლაურის რ.; სავარ. საქ. სახ. გოგრიჭი, შდრ. გოგრიჭიძე; გოგორიჭიანი; შტოგვარები; ჩხუტეენი, ლეჩხუმეენი, საგაძეენი, მამუჩიანი.
- გოგუაძე**, აკეთი (ლჩხუთის რ.). ძიმითი (მხარაძის რ.) და სხვ. (გავრც.); სავარ. საქ. სახ. გოგუა—გოგოა, ამავე ძირისაა: გოგუა, გოგოტაძე, გოგოშვილი, გოგშელიძე, და სხვ. აქედანვეა გოგვაძე.
- გოგშელიძე** (კომ., 15. I. 1966. 4), შარდომეთი (ამბროლაურის რ.); სავარ. სახ. გოგშელი.
- გოდიშვილ-ი** (თბ., 25. IV. 1968. 4); სავარ. საქ. სახ. გოდი; ამავე ძირისაა: გოდანაშვილი, გოდვაძე, გოდუაძე, გოდებაძე, გოდელაშვილი, გოდინაშვილი.
- გონჯიაშვილ-ი** (სოფლ. ცხ., 19. III. 1968. 2), თიანეთის რ., სავარ. საქ. სახ. გონჯილა, შდრ. გონჯა.
- გოუილათ-ი**, თბილისი (წარმოშობით ახალციხიდან); სავარ. საქ. სახ. გოუილა, +საგვაროვნო მაწარმოებელი სუფიქსი ათ- (←ანთ—იანთ); ←გოუილაანთი; შდრ. კაქილოთი, ბალინათი, თამარათი და მისთ. (ი. მისურაძე, სპუციფიკური წარმოების ზოგიერთი გვარის სტრუქტურისათვის, საქ. სსრ პედაგოგიური ინსტიტუტების შრომები, II, 1974), ამავე ძირისაა, გოუილაური (კომ., 1. X. 1967. 2).
- გორგანჯია** (თბ., 16. X. 1965. 4), გეგეჭკორის რ.; სავარ. საქ. სახ. გორგანჯი.
- გორგასლიძე**, თბილისი, ძვ. საქ. სახ. გორგასალი: „მამუჩინ თან ახლდა გიორგი სააკაძეს გორგასალ და შვილი მისი“

- ბეჟან“ (ქართლ. ცხ., II, 412); შდრ. ვახტანგ გორგასალი (ქართლ. ცხ., I, 80).
- გორგასლანიძე** (თბ., 1. II. 1965. 4), საკუთარ სახელად ქცეული ვახტანგ მეფის ზედწოდება გორგასლან (სპარს. მგელ-ლომი, იხ. ქართლ. ცხ., II, 180).
- გორგაძე**, ორჯონიკიძის, ზესტაფონის რ-ბი და სხვ. (გავრც.); საქ. სახ. გორგა (←გიორგა), გორგაძეები სოფელია ზემო აჭარაში (ხულოს რ.); ამავე ძირისაა: გორგელია, გორგი-აშვილი, გორგილაძე, გორგიშვილი, გორგო-ტაშვილი, გორგოშია, გორგოშიძე, გორგო-ძე...
- გორდაშვილი-ი** ნორით, მარტყოფი (გარდაბნის რ.); საქ. სახ. გორ-და; ამავე ძირისაა: გორდაძე, გორდანიშვილი, გორდიაშვილი, გორდულაძე, გორდულაძე.
- გორიგლეჯიაშვილი-ი** (თბ., 1, XI. 1974. 4); მეტსახელი გორი-გლეჯია (ზღაპრის პერსონაჟია, ლლ. სახელ., 25).
- გორიშვილი-ი**, შდრ. საქ. სახ. გორა, გორია (ლლ. სახელ); (კომ. 8. III 1969. 2). ამავე ძირისაა გორაძე, გორუა (თბ., 3. II. 1975. 4), გოროშიძე (თბ., 2. IV. 1968. 4).
- გოროზაშვილი-ი** (კომ., 15. XI. 1966. 1), საქ. სახ. გოროზა (ჯავახიშვი. ექ. ისტ. ძეგლ., 232); ზგლი. მნიშვნ. გოროზი, მედი-ღური, ამპარტავენი (ქეგლ). ამავე ძირისაა: გოროზია-ნი (თბ., 2. II. 1968. IV).
- გორჯოლაძე** (თბ., 23. IV. 1969. 4), ქვემო ჭალა (კასპის რ.). გად-მოცემით გურიიდან გადმოსულან გვარჯალაძეები ქართლში და მათ გვარს ცვლილება განუცდია (ვა←ო).
- გოტიაშვილი-ი** (კომ., 22. XI. 1972. 2), სოჩხეთი, წყნორი (ტყიბუ-ლის საქ. საბჭო); საქ. სახ. გოტია; ამავე ძირისაა: გოტო-შია (თბ., 16. II. 1966. 4) || გოთოშია.
- გოშაძე** (თბ., 16. III. 1963. 4), მეღვრეკისი, ფლავისმანი (გორის რ.); საქ. სახ. გოშა; ამავე ძირისაა: გოშვანი (←გოშუა-ნი), გოშია, გოშნიაშვილი, გოშუა.
- გრაკლელი-ი** (თბ., 7. III. 1969. 4), თბილისი, გვარადქცეული სადა-ურობის სიტყვა; გრაკალი სოფელია კასპის რაიონში.
- გრატიაშვილი-ი** (თბ., 26. XI. 1964. 4), (საგარეჯოს რ.); საქ. სახ. გრატია (ჯავახიშვი. ექ. ისტ. ძეგლ. 51).

- გრემელაშვილი-ი** (ალაზნის განთ. 25. V. 1963. 2); საქ. სახელად ქცეული სადაურობის სიტყვა გრემელა; გრემი ნაქალაქარი და ცინე-სიმაგრა ფელაის რაიონში.
- გრიგალაშვილი-ი** (თბ., 20. I. 1964. 1), (ორჯონიკიძის რ.); საქ. სახ. გრიგალა; ამავე ძირისაა. გრიგალავა.
- გრიგოლია** (კომ., 2. VI. 1967. 3), საგრიგოლიო (ცხაკიას რ.), შდრ. სოფ. გრიგოლიში (ზუგდიდის რ.); ამავე ძირისაა გრიგორაშვილი.
- გრძელიშვილი-ი** (თბ., 13. VII. 1967. 4); ხევა (ამბროლაურის რ.) და სხვ. შეტსახელი გრძელი. ამავე ძირისაა: გრძელიძე, გრძელაური.
- გუბაზ-ი** (კომ., 22. V. 1964. 2); გვარადქცეული საქ. სახ. გუბაზი: „კოლხეთის მეფე გუბაზ წათეს ძე (V ს.), (ჯავახიშვილ-ქართვ, ერ. ისტ. I, 238).
- გუგუნავა** (თბ., 29. III. 1969. 4), ჩხოროწყუს რ.; საგუგუნაო (ცხაკიას რ.), ლანჩხუთის რ. საქ. სახ. გუგუნა (ქართლ. ცხ., IV. 33, 297), ამავე ძირისაა: გუგუნაშვილი, გუგუნაური.
- გუგუშვილი-ი**, ეწერი (აბაშის რ.), ჭანდარი (გურჯაანის რ.) და სხვ. (გავრც.); საქ. სახ. გუგუ, გუგუა, ამავე ძირისაა: გუგუაშვილი, გუგუტიშვილი. გუგუტიანთკარი სოფელია გორის რაიონში; ამავე ძირისაა გუგუჩაშვილი, გუგუჩია, გუგუციძე და სხვ.
- გუდაძე** (თბ., 3 XI. 1963. 4), გუდათუმანი (—გუდათუმანი), წიფა (ორჯონიკიძის რ.); საქ. სახ. (ქალისა) გუდა (ლლ. სახელ); ამავე ძირისაა გუდავა, გუდავაძე, გუდაშვილი, გუდიაშვილი.
- გუზიტაშვილი-ი** (თბ., 15. III. 1969. 4); მეჯვრისხევი (გორის რ.); სავარ. საქ. სახ. გუზიტა (გუზ-ი-ტ-ა).
- გულადაშვილი-ი** (სოფლ. ცხ., 6, 1, 1968. 4), ღუშეთის რ., საქ. სახ. გულადა, შდრ. გულადი (ლლ. სახელ).
- გულაშვილი-ი** (თბ., 19. XII. 1963. 4), ქსოვრისი (მცხეთის რ.); საქ. სახ. (ქალისა) გულა ამავე ძირისაა: გულაძე, გულია, გულიაშვილი, გულისაშვილი, გულიტაშვილი, გულუა, გულუაშვილი, გულუხია.
- გულვერდაშვილი-ი** (თბ., 10. III. 1967. 2), ტბისი (თეთრიწყაროს რ.),
- გულმაგარაშვილი-ი** (კომ., 7. III. 1964. 4), ღუშეთის რ.

- მულხარდარაშვილ-ი (თბ., 10. VI. 1976. 4), კარდანაზი (გურჯაანის რ.)⁴
- მუნაშვილ-ი (თბ., 15. III. 1965. 4), სახ. გუნა; ამავე ძირისაა: გუნაევა, გუნია, გუნიაევა, გუნიაშვილი.
- მუნდიაშვილ-ი (თბ., 15. III. 1965. 4), საქ. სახ. გუნდია (ლლ. სახელ.); || გუნდიაშვილი.
- მუნცაძე (თბ., 12. II. 1964. 4), კვალითი (ზესტაფონის რ.), შდრ. საქ. სახ. გუნცა (მაკალ., ფშავი, 147); ამავე ძირისაა გუნციკიძე.
- მურალია (თბ., 22. V. 1967. 4), ხორვა (ხობის რ.), ზუგდიდის რ.
- მურამიშვილ-ი, ქართლის სათავადო საგვარეულო, ზედგინიძეთა ერთ-ერთი შტო. ვახუშტი ბაგრატიონი იხსენიებს წარჩინებულ მთავართა შორის, მიუთითებს წარმოშობას კახეთიდან. საგურამო მურამიშვილთა სამკვიდრო იყო; საქ. სახელი გურამი, ძველი სახით იგივე გურამ: გურამ კურაპალატი, გურამ მამფალი, გურამ ერისთავი (ქართ. ცხ., IV).
- მურგენიძე, ლტევი, ნიკორწმინდა (ამბროლაურის რ.), ბუკისციხე (ჩოხატაურის რ.), ქ. ახალციხე და სხვ. (გავრც.); ცნობილია XII საუკუნიდან: იჩქით მურგენიძე, წუნდის ეკლესიის აღმასწავლებელი (ვ. ცისკარიძე, ჯავახეთის ემიგრაცია, 1959, 47; ვ. მეტრეველი, მასალები, 141; წუნდის ეკლესიის წარწერა); საქ. სახ. გურგენი: გურგენ I კურაპალატი (ქართლ. ცხ. 1, 259, 260...), გურგენ დიდი ერისთავთერისთავი (იქვე, 260, 280...). გურგენ კლარჯი (იქვე, 259, 283...); ამავე ძირისაა: გურგენიშვილი—გურგენიშვილი.
- მურგულია (თბ., 14. II. 1964. IV), ბედია (გალის რ.); ამავე ძირისაა: მურგულიანი.
- მურწიშვილ-ი (თბ., 21. V. 1965. 4), ახალუბანი (გორის რ.).
- მურჯიშვილ-ი, სავარ. საქ. სახ. მურჯი, შდრ. მურჯი (ლლ. სახ.); || გვირჯიშვილი; ამავე ძირისაა: მურჯიძე, მურჯია, შდრ. მურჯიევი: გიორგი მურჯიევი („განთიადი“ № 5, 1975, 173).
- მურტაშვილ-ი (კომ., IX. 1974. 4), (ონის რ.); საქ. სახ. მურტა.
- მურტორიძე (თბ., 17. III. 1966. 4); სავარ. საქ. სახ. მურტორი.
- მურშარაშვილ-ი, (თბ., 7. 1. 1964. 1), ბარისახო, (დუშეთის რ.); საქ. სახ. მურშარა, შდრ. მურშარია (ლლ. სახელი). მურშარიაშვილი.

გუჩაშვილ-ი, საქ. სახ. გუჩა; ამავე ძირისაა: გუჩუა.
გუძაძე (თბ., 21. II. 1968. 4), მიწა-ბოგირი (სამტრედიის რ.); სავარ. საქ. სახ. გუძუა.
გუჯაბიძე (თბ., 19. VI. 1967. 2), ჩოჩხათი (ლანჩხუთის რ.); საქ. სახ. გუჯაბი, შდრ. გუჯბა (ლლ. სახელ.); ზგდი მწმუნ. გუჯაბი, ჯღლაგი, ჯიში, მოდგმა (ქეგლ, 2 მნიშვნ.).
გუჯარაიძე (თბ., 23. XII. 1972. 4), სიონი (თიანეთის რ.); || გუჯარაიძე (თბ., 25. I. 1975. 4); საქ. სახ. გუჯარა || გუჯარი.
გუჯაძე (თბ., 5. XI. 1974. 4), ზემო ხანდაკი (ქას რ.); საქ. სახ. გუჯა;
გუჯეჩიან-ი (თბ., 16. XI. 1967. 2), ზემო სვანეთი.
გუჯარელიძე (თბ., 10. I. 1975. 4), ყაზბეგის რ., სადაურობის სიტყვა გუჯარელი. გუჯარეთი სოფელია ბორჯომის რაიონში.

დ

დაბაღიშვილ-ი, თბილისი; ხელობა-საქმიანობის ტერმინი დაბაღი—ტყავის დამამუშავებელი (ქეგლ).
დაბრუნდაშვილ-ი (თბ., 24. IV. 1967. 4), ბერძენაული (ხაშურის რ.); სავარ. ზმნური წარმოშობის მეტსახელი „დაბრუნდა“. გადმოცემით, ბერძენაულიდან თათრებს რამდენიმე მამაკაცი გაუტაციათ. ერთი წათვანი გამოქცეულა და მისთვის „დაბრუნდა“ დაურქმევიათ; „ახალ მოსახლისათვის შერქმეული გვარი“ (კუმბ.; რა გქვია შენ? 46).
დადეშელ-ი (სოფლ. ცხ., 17. II. 1967. 3), რუისი (ქარელის რ.), გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა, დადეში ნასოფლარია ასპინძის რაიონში.
დადეშქელიან-ი, ზემო სვანეთი, სვანურად დადშქელან, მეგრულად ჯაშქელან (ს. ჯანაშია), შდრ., საქ. სახ. დაღიშგელა (ლლ. სახელ).
დაღიან-ი, ოდიშის მთავართა სამთავრო წოდება-გვარი ჩიქვანთა საგვარეულოდან, სამეგრელოს მთავართა ტიტული, ადგ. გამოთქმით: დაღია, ძველად მარუშიანნი (მარუშისძენი) ყოფილან (პ. ინგოროყვა, თხზ., 1, 737, სქ.), ხშირად არიან

მოსხენიებულნი წყაროებში: დადიანი ცოტნე, გიორგი, ლენ-
ვან, ვარდან, მამია (ქართლ. ცხ., II) და სხვ. შესაძლოა წარ-
მომდგარი იყოს საკუთარი. სახელისაგან დადა, დადაი
(ლლ. სახელ.) დადი (ჭუმბ., 43), ამავე ძირისაა: დადი-
ნიძე, დადივაძე, დადგაძე. ვახუშტი ბაგრატიონის
მიხედვით „დადიანობა არ არის გვარი, გარნა წესი კელობისა“
(ქართ. ცხ., IV. 29).

დავარაშვილ-ი (თბ., 17. II. 1969. 4), ქალის საკ. სახ. დავარა, და-
ვარ.

დავაძე (თბ., 31., 1. 1968. 4), დავაეთი (საჩხერის რ.), დავაე-
თი (დავაძეების სოფელი); სავარ. საკ. სახ. დავა, შღრ.
დევაძე, ამავე ძირისაა: დავიანი (თბ., 12. III. 1965.
2).

დავითაძე, ზემო აჭარა (შუახეყის რ.), ბათუმი; ამავე ძირისაა: და-
ვითაია, დავითაშვილი, დავითელაშვილი,
დავითანი (←დავითიანი), დავითიძე, დავითუ-
ლიანი, დავითური და სხვ.; დავითური სოფელია შთი-
ულეთში (დუშეთის რ.).

დავლაშერიძე (ასპინძა, 18. II. 1967. 3); ქუნცა, ტოლოში (ას-
პინძის რ.); რთულფუძიანი საკ. სახ. დავლაშერ (დავ-
ლა+შერ), ||დავლაშელიძე (თბ., 16. XI. 1966. 4);
||დავრაშელიძე, დეისი (ორჯონიკიძის რ.).

დავლაშვილ-ი, ახალქალაქი (კასპის რ.); სავარ. საკ. სახ. დავლა,
ამავე ძირისაა: დავლაძე (თბ., 23. 4. 1969. 4), დავლი-
ანიძე (თბ., 31. VII 1967. 4), კრიხი (ამბროლაურის რ.).

დათაშვილ-ი (თბ., 22. VI. 1967. 4), ასპინძის რ. და სხვ.; ამავე
ძირისაა: დათაძე, დათებაშვილი, დათიაშვილი,
დათიშვილი, დათუაშვილი, დათუაძე, დათუ-
კიშვილი, დათუნაშვილი, დათუნიშვილი. და-
თუშიძე.

დაიაურ-ი, მუცო, ხევსურეთი; სავარ. საკ. სახ. დაია.

დალაღიშვილ-ი (თბ., 25. VIII. 1967. 2); ქ. ახალციხე, მოსაქმეო-
ბის ტერმინი დალაღი მეწვრილმანე (ვაჭარი), „რომელი
ატარებს სავაჭროთა“ (საბა).

დამაცალიშვილ-ი (თბ., 3. II. 1968. 4), მუხრანი (მცხეთის რ.),
||დამაცალიშვილი; ზმნური წარმოშობის სავარ.
მეტსახ. „დამაცალი“.

დამტივან-ი (თბ., 15. II. 1965. 2).

დანდლიშვილი-ი (თბ., 18. XI. 1967. 4), ქარელის რ.; სავარ. მეტ-სახ. დ ა ნ დ ა ლ ი, ზგდი მნიშვნ. ნელად მოსიარულე, დუნე, ზარმაცი ადამიანი.

დანიბეგაშვილი-ი: რაფიელ დანიბეგაშვილი, თბილისის მოქალაქე, ვაჭარი და მოგზაური, გრ. ზარდალიშვილის აზრით, დ ა ნ ი - ბ ე გ ა წარმომდგარი უნდა იყოს სოფ. დანიეთის სახელწოდებისაგან (დანიეთის ბეგი). ძველი გვარი მაჩაბელი უნდა ყოფილიყო (გრ. ზარდალიშვილი, 27 წელი აზიის ქვეყნებში, თბ., 1971, 87—88); შესაძლებლად მიგვაჩნია წარმომდგარი იყოს რთულფუძიანი საყ. სახელისაგან დ ა ნ ი ე ლ ბ ე გ ი (შდრ. გურგენბეგი, ზიბეგი და მისთ).

დარაბეგაშვილი-ი (თბ., 21. XI. 1967. 4); ქუთაისი, თბილისი, წარმოშობით ახალციხიდან, || დარაბეგიშვილი; თანამდებობის ტერმინი დ ა რ ა ბ ე გ ი — ხევის ბატონი, ხევის უფროსის მმართველი (თურქ.).

დარაშვილი-ი (თბ., 23. I. 1967. 4), ანაგა (სიღნაღის რ.); საყ. სახ. დ ა რ ა (ლლ. სახელ.); შდრ. თ ა რ ა შ ვ ი ლ ი.

დარბაიხელი-ი (თბ., 15. VII. 1967. 3), მეჯვრისხევი (გორის რ.), სავარაუდოს რ.; გვარადქცეული ზოგადი მნიშვნელობის სიტყვა. იგი ძველად დარბაზის წევრის აღმნიშვნელი ტერმინი იყო, ხოლო შემდეგ დღეწი ადამიანის მნიშვნელობაც მიენიჭა (ი. ჯავახიშვილი).

დარდაგანძე (კომ., 22. III. 1969. 4), ბოლნისის რ.; წარმოშობით ჯავახეთიდან (გოკიო, ახალქალაქის რ.). დარდაგანი (?). მესხეთში არდაგანს (ქალაქია თურქეთში) დარდაგანად წარმოთქვამენ. გადმოცემით ყაუხჩიშვილების აღრინდელი გვარია (ინფორმაციური დოცენტი ი. ტარასაშვილი).

დარილაშვილი-ი (კომ., 21. III. 1964. 2); საყ. სახ. დ ა რ ი ა ლ ა.

დარჩიაშვილი-ი, ოკიო (თელავის რ.) და სხვ. (გავრც.); მშობლის-მიერი საყ. სახ. დ ა რ ჩ ი ა (მაისურაძე, ონომასტიკის სამყაროში, მნათობი, № 1, 1978); ამავე ძირისაა: დ ა რ ჩ ა შ ვ ი ლ ი, დ ა რ ჩ ი ა, დ ა რ ჩ ი ძ ე (დარჩიძეები სოფელია აჭარაში, შუახევის რაიონში).

დარციმელია (თბ., 7. XI. 1965. 4); ცხაკაიას რ.; || დ ა რ ც მ ე ლ ი ა; ამავე ძირისაა დარციმელიძე (თბ., 15. V. 1969. 4).

დარძულაძე (კომ. 2. VIII. 1966. 2), || დ ა რ ძ უ ლ ი ძ ე; ამავე ძირისაა დ ა რ ძ უ ლ ი (სოფლ. ცხ. 8, III. 1967. 4).

დაუშვილი, შქმერი (ონის რ.).

დაშნიან-ი, ამბროლაურის და მაიაკოვსკის რ-ბი (წარმოშობით სუანეთიდან); ამავე ძირისაა **დაშნელი** (თბ., 12. V. 1964. 4).

დახუნდარიძე (კომ., 2. III. 1965. 4), ტყიბულის საქ. საბჭო; სა-
ვარ. საქ. სახ. **დახუნდარი**, || **დაღუნდარიძე**.

დგებუაძე, გეგეპკორის რ., ადგ. გამოთქმით **დგებია**: **ლედგებე**
(=სადგებო) სოფელია ამავე რაიონში.

დგვარელ-ი (კომ., 9. VIII. 1967. 4), ონის რ.; გვარადქცეული სა-
დაურობის სიტყვა, დგვარი სოფელია ბორჯომის რაიონში.

დედალამაზოვ-ი, კუმისი (გარდაბნის რ.); სომხურად აღიარებული
რუსული გაფორმების ქართულფუძიანი გვარსახელი, წარ-
მომდგარი დედალამაზაშვილისაგან (დედალამაზა—მეტსახე-
ლი), ქართველების გრიგორიანული წესით მონათვლის გამო
კუმისისა და თბილისის მახლობელი ზოგი სოფლის მცხოვრე-
ბნი სომხებად უცნიათ. მსგავსი გვარსახელებია: **ლაღიე-
ვი** (ლაღიძე), **ზაალთვი** (ზაალიშვილი), **მდივანოვი**
მდივანი), **ქოჩოროვი** (ქოჩორაძე), **გურასპოვი** (გუ-
რაპაშვილი, გურასპაული), **იხ. შავშელი**, ქართველი გრიგო-
რიანები, თბ., 1906.

დედანაშვილ-ი (თბ., 17. IV. 1968. 4), მელვრეკისი (გორის რ.);
ქალის საქ. სახ. **დედანა** (←დედნა), || **დედანიშვი-
ლი** (თბ., 28. XII. 1963. 3.),

დევდარიან-ი, სუანეთი, ორჯონიკიძის დ.; საქ. სახ. **დევდარი** (←დე-
ვის დარი); გიორგი **დევდარიანი**, XIII ს. (მეტრეველი, მასა-
ლები... ალაპი № 157).

დევიძე წყალტუბოს რ.; საქ. სახ. **დევი**, ზგდი. ნნშენ. „მავნე
ზღაპრული არსება, კაცის მსგავსი...“ (ქეგლ), აქვს ეთნონიმუ-
რი მნიშვნელობაც: **დეენი** ხალხის სახელია (კ. კეკელიძე,
ეტრუდეები, 1, 179), || **დევაძე**.

დევნოზაშვილ-ი (კომ., 22. II. 1964. 3), განთიადი (დმანისის რ.);
საკ. სახ. **დევნოზა**, ამავე ძირისაა **დევნოსაძე**.

დევრისაშვილ-ი (თბ., 17. X. 1967. 2), (დმანისის რ.); სავარ. საქ.
სახ. **დევრისა**.

დეიხაძე, ქუთაისი, საქ. სახ. **დეისა** (ლლ., სახელ.); ←**დედისა-
ძე** (ქავთარაძე, 112).

დეკანაძე (თბ., IV. 1977. 4), || **დეკნაძე** (ხულოს რ.); შდრ. **დეკა-
ნაშვილები**, სოფელია ამავე რაიონში.

დედბურაშვილ-ი (თბ., 19. III. 1971. 4), ახალშენი (გურჯაანის რ.).

დენისაშვილ-ი (კომ., 30 XI. 1967. 3).

დიასამიძე, მესხეთი, ქართლი, იმერეთი; წარჩინებულ გვარეულთაგანი სამცხეში (ქართლ. ცხ., IV, 35); საქ. სახ. დ ი ა ს ა მ (ლლ. სახელ.); დიასამიძის სახლი მაწყვერელის სამწყსოშია მოხსენიებული (ქორდ., II, 53).

დიაურ-ი (კომ., 9. IX. 1964. 2), ხახაბო (დუშეთის რ.); საქ. სახ. დ ი ა (მაკალ., ხევსურეთი, 192).

დიგვირელ-ი, ახალციხე II დიღვირელი; გვარადქცეული სადაურობის სატყვა; დიღვირი სოფელი იყო კლარჯეთში (დავთ., III, 435, 437).

დიდბაშვილ-ი (თბ., 5. III. 1964. 2), საქ. სახ. დ ი დ ბ ა (ლლ. სახელ).

დიდებულოძე, ატოცი (ქარელის რ.); გადმოცემით სადგერიდან წამოსულან, თან წამოუღიათ სასწაულთმოქმედი „დიდებულო“ ხატი.

დიდია (თბ., 13. XI. 1965. IV.), ზუგდიდის რ.; ამავე ძირისაა დ ი დ ა ვ ა, დ ი დ ი შ ვ ი ლ ი, დ ი დ ი ძ ე.

დიდიმამიშვილ-ი (ლიტ. საქ., 13. XI. 1963. 2), ახალციხე; საკუთარ სახელადქცეული გვაროვნული დანიშნულების ტერმინი დ ი დ ი მ ა მ ა (ოჯახის უფროსი, მამამთავარი), II დ ი დ მ ა მ ი შ ვ ი ლ ი.

დიდბარიძე, ჯვარისა (ტყიბულის საქ. საბჭო), შდრ.; დ ი დ ბ ე რ ი ძ ე,

დიდმანიძე (სოფ. ცხ., 4. IV. 1968. 2), აჭარა (ხელვაჩაურის რ.); სავარ. საქ. სახ. დ ი დ მ ა ნ ი.

დიდმარხვაშვილ-ი, ახალსოფელი (ყვარლის რ.); სავარ. მეტსახ. დ ი დ მ ა რ ხ ვ ა.

დინგაშვილ-ი (კომ., 14. IX. 1972. 4), ზემო ალვანი (ახმეტის რ.), სავარ. საქ. სახ. დ ი ნ გ ა.

დინამინჯია (თბ., 27. V. 1964. 4), აბედათი (გეგეჭკორის რ.); დ ი ხ ა მ ი ნ ჯ ი (დინა+მინჯი), მეგრ. მიწის მფლობელი, პატრონი.

დობაძიშვილ-ი, სიმონიანთხევი (თიანეთის რ.); სავარ. საქ. სახ. დ ო ბ ა ძ ი.

დობორჯგინიძე (თბ., 9. X. 1963. 3), ლანჩხუთის რ.; სავარ. მეტსახ. დ ო ბ ო რ ჯ გ ი ნ ი.

დოგრაშვილი-ი (თბ., 24. VI. 1965. 3), ზეგანი (მაიაკოვსკის რ.);
ამავე ძირისაა დოგრაძე, სავარ. საკ. სახ. დოგრა.

დოდაშვილი-ი, მალარო (სიღნაღის რ.); შდრ. საკ. სახ. დოდო (ჯავახიშვილ. ქართვ. ერ. ისტ., I, 354); ამავე ძირისაა: „დოდელია, დოდიაშვილი, დოდოლიშვილი, დოდუა“.

დოლაბერიძე (თბ., 10. II. 1964. 1), მალლაკი (წყალტუბოს რ.) და სხვ., რთული შედგენილობის საკ. სახ. დოლაბერი, შდრ.: ბერ. ძირის შემცველი გვარსახელები: გოგიბერიძე, კახაბერიძე, ედიბერიძე, ვაჩიბერიძე... (მაისურაძე, ბერ-ძირი ქართულ სახელ-გვარებში, მაცნე, 1, 1966).

დოლენჯიშვილი-ი (თბ., 3. XII. 1968. 4), ვაჭირი (სიღნაღის რ.); საკ. სახ. დოლენჯი (ჯავახიშვილ. ეკ. ისტ. ძეგლ., 32), წარმომობით მესხეთიდან: „აწ გადმოსული მესხიდან“ (ქართლ. ცხ., IV).

დოლიძე, ამაღლება (ჩოხატაურის რ.), შემოქმედი, ბაღდადი (მახარაძის რ.) და სხვ. (გაგრცკ); სავარ. საკ. სახ. დოლი; შესაძლებელია ეთნონიმური წარმოშობისა იყოს, შდრ. დოლი-ი-ებო, დოლიონები, პელასგური ტომი პროპონდიტაში, (იხ. ურუშაძე, ძვ. კოლხეთი. არგონავტ. თქმულებაში, 124...); ზოგი მკვლევარი პურეულის ჯიშის ტერმინთან აიგივებს: დოლისპური (გ. ჯალაბაძე, მემინდვრეობა მესხეთ-ჯავახეთში, კრებული „მესხეთ-ჯავახეთი“, თბ., 1972, 15), ამავე ძირისაა: დოლბაია, დოლბაშვილი, დოლბაძე, დოლიაშვილი, დოლიკაშვილი, დოლიშვილი... ჩოხატაურის რაიონში მცხოვრებ დოლიძეთა შტო-გვარებია: მოხელიშვილი, ოქუაშვილი, ზაქარეიშვილი, ხარაზი, მიხაბაშვილი, ხოსრუაშვილი.

დოლმაზაშვილი-ი (სოფლ. ცხ., 28. III. 1962. 2), რუისპირი (თელავის რ.).

დომელაშვილი-ი (თბ., 28. II. 1978. 4), მეჯვრისხევი (გორის რ.); საკ. სახ. დომელაია (ლლ., სახელ.), || დომელიშვილი, საბუე (ყვარლის რ.): ქ. თელავი.

დონაძე (თბ., 13. VI. 1967. 3), ლიხაური (მახარაძის რ.); საკ. სახ. დონა: დონა სააუაძე (გ. ჯამბურია, გ. სააკაძე, თბ., 1964, 22); ← დვანაძე (ი. ქავთ., მნათ., 1971, № 9, 174); ამავე ძირისაა: დონაური, დონგაძე (← დონიკაძე).

- დონდოლაძე** (თბ., 14. I. 1970, 4), მამათი (ლანჩხუთის რ.); საქ. საბ. დონდოლა, || დონდლაძე.
- დონუაშვილი-ი** (თბ., 6. I. 1964, 3); სავარ. საქ. საბ. დონუა; || დონჯაშვილი (თბ., 21. I. 1972, 4), ამავე ძირისაა დონჯიაშვილი (თბ. 28. II. 1969, 5).
- დორეული-ი** (თბ., 7. III. 1967, 4), დუშეთის რ.; დორეულები სოფელია თიანეთის რაიონში.
- დოდონაძე** (კომ., 30. XI. 1963, 2), კოკა, ორპირი (ტყიბულის საქალაქო საბჭო), ჭოგნარი (თერჯოლის რ.); შდრ. დოდონაძე (საქ. სიძვ., II. 263), დოდონაძე, დოდაშვილი, დოდაძე.
- დოჩანაშვილი-ი**, სავარ. საქ. საბ. დოჩანა, შდრ. დოჩე (ლლ. სახელ).
- დოხნაძე** (თბ., 17. IV. 1964, 4), იწა (ამბროლაურის რ.); სავარ. საქ. საბ. დოხნა (←დოხანა); ი. ჯავახიშვილის აზრით, თანამედროვე სიტყვა თოხის წინარე სახე თოჯანი უნდა ყოფილიყო (საქ. ეკ. ისტ., I, 212); დოხანაძე-ში წარმოდგენილი ფუძე ემთხვევა თოხის სავარ. არქეტიპს. შდრ. აგრეთვე თოხაძე.
- დრეიძე** (თბ. 12. II. 1964, 2), შაშიანი (გურჯაანის რ.); შდრ. ტობ. დრე, დრის ციხე, დრის ხეობა (კასპის რ.).
- დუდუჩავა** (თბ., 6. I. 1968, 3), გურიანთა (მახარაძის რ.), საქამიასერი (ჩოხატაურის რ.); საქ. საბ. დუდუჩა; მეგრ. თავშავა, „მეგრული მნიშვნელობის საფუძველზე დუდუჩავა შეიძლება გავიგოთ როგორც „თავშავაძე“ და „ყვავაძე“ (ჭუმბურ. 45).
- დუკაშვილი-ი** || დუკაშვილი, საინგილო, კახი; ამავე ძირისაა: დუკია (თბ., 8. II. 1968, 2), ზუგდიდის რ.
- დულაშვილი-ი** (კომ. 13. XI. 1963 1.), ბოდბისხევი (სიღნაღის რ.); საქ. საბ. დულა, დულაჟ (მეტრ. მასალ., 281. XIII ს).
- დუშმანიშვილი-ი**, ენისელი (ყვარელის რ.), ქ. თელავი, || დუშმანაშვილი.
- დუშუაშვილი-ი** (კომ. 17. II. 1964, 4); შდრ. საქ. საბ. დუშია (ლლ., სახელ.) შდრ. ქალაქის სახელწოდება დუშეთი (ძირეულია დუშ).
- დღვილავა** (თბ. უნივ., 1. IX. 1971, 3), გეგეჭკორის რ.

9

ებგურაძე, ებგური; ზგდი მნშვ.—გუშაგი, მცველი, დარაჯი (ქეგლ),

- „მალლით მხედველი დარაჯი, კოშკით, გინა ხიდან ანუ მალ-
ლით ადგილით მოღარაჯე“ (საბა).
- ეგნატაშვილ-ი (სოფლ. ცხ., 18. IV. 1969. 3), ვაჭირი (სიღნაღის
რ.); **ეგნატაშვილი**, შდრ. საჯ. სახ. ეგნ (ლლ. სახელ.),
ამავე ძირისაა: ეგნაძე (ტირქნისი, გორის რ.), შდრ. ეგუ-
ტია, ეგუტიძე.
- ეგნატაშვილ-ი (კომ, 14. XII. 1967. 2), რუისი (გორის რ.); გადმო-
ცემით ძველი გვარი ხმალაძე ყოფილა.
- ეგრისელაშვილ-ი (თბ., 22. V. 1968. 4), გომარეთი (ღმანისის რ.);
სადაურობის სიტყვისაგან — ეგრისელი. ეგრისი ნასოფ-
ლარია ამავე რაიონში. გადმოცემით ამ საგვარეულოს წინა-
პარი სამეგრელოდან ყოფილა გადმოსახლებული.
- ედელაშვილ-ი (კომ., 30. I. 1968. 2), **ედელაშვილი**; საეარ.
საჯ. სახ. ედელა, ედილა, შდრ. ედია (ლლ. სახელ.).
- ედიბერიძე (თბ., 13. V. 1964. 4), იმერეთი; რთული შედგენილობის
საჯ. სახ. ედიბერი. შდრ. ბერ ძირის შემცველი გვარსა-
ხელები: გოგიბერიძე, დოლაბერიძე და მისთ.
(ი. მისურაძე, ბერძირი ქართულ სახელ-გვარებში, მაცნე,
№ 1, 1965).
- ედიშელიძე (სოფლ. ცხ., 21. III. 1968. 1), საჯ. სახ. ედიშელი.
ედიშერაშვილ-ი (თბ., 15. II. 1965. 2), ზოვლე (კასპის რ.), ქარე-
ლის რ., გორის რ.; საჯ. სახ. ედიშერა.
- ეფენიძე (თბ., 2. II. 1964. 4), მთისპირი (მაზარაძის რ.), სუფსა
(ლანჩხუთის რ.), **ეეეენიძე**.
- ეფთიშვილ-ი (თბ., 16. V. 1966. 4), შდრ. საჯ. სახ. ეფთა.
- ეფნაძე (თბ., 6. I. 1968. 3); საეარ. საჯ. სახ. ეფნა; შდრ. ემნაძე.
- ეზიაშვილ-ი (თბ., 21. XI. 1967. 4), ქორეთი (საჩხერის რ.); საჯ.
სახ. ეზია, ამავე ძირისაა: ეზეიშვილი, ეზეიშვი-
ლი, ეზიკაშვილი.
- ეზუგბაია (თბ., 20. X. 1965. 4), ოქუში (გალის რ.).
- ეთერია (თბ., 24. VIII. 1971. 4), დიხაზურგა (გალის რ.).
- ელანაძე, ქვემო ალვანი (ახმეტის რ.); საჯ. სახ. ელანი. გადმო-
ცემით, ძველი გვარი ქაზნიაური ყოფილა (იხ. ლიტ. საქ.,
9. VII. 1971. 3).
- ელბაქიძე, წესი (ამბროლაურის რ.), ელბაქიანთკარი (ქარელის რ.);
შდრ., ელბეგიძე (ფორდ. ქრონ. II, 386).
- ელვანდაშვილ-ი (თბ., II 1966. 4), საეარ. საჯ. სახ. ელვანდა.

- ელგუჯაურ-ი** (თბ., 4. IX. 1973. 4), საქ. სახ. ელგუჯა.
ელდერაშვილ-ი, ვაქირი (სიღნაღის რ.); სავარ. საქ. სახ. ელდერა.
ელდერაშვილ-ი (სოფლ. ცხ., 27. II. 1968. 2), პატარძელი (საგარეჯოს რ.) საქ. სახ. ელდერა (დლ. სახელ).
ელიაშვილ-ი (კომ., 4. II. 1968. 2), ვორის რ. და სხვ.; ბიბლიური საქ. სახ. ელია, ამავე ძირისა ელიავა (საელიავო. გეგეჭკორის რ.), ელიაური, ელიაძე, ელიკაშვილი, ელიკაური, ელვაშვილი (—ელუაშვილი).
ელიოზაშვილ-ი (თბ., 13. VII. 1967. 4), ქართლი, საქ. სახ. ელიოზა, ელიოზი, ვახუშტი ბაგრატიონს მოხსენიებული აქვს ქართლის წარჩინებულ მთავართა შორის (ქართლ. ცხ. IV, 35); || ელიოზიშვილი.
ელისაბედაშვილ-ი (თბ., 18. IX. 1970. 4), ერთაწმინდა (კასპის რ.).
ელისაშვილ-ი (თბ., 8. X. 1964. 3), გურჯაანის რ., საქ. სახ. ელისა (დავთ. II. 122).
ელკანაშვილ-ი (თბ., 6. VI. 1964. 4) ქსანი (მცხეთის რ.), საქადაგიანო (კასპის რ.); || ელკანაშვილი.
ელოშვილ-ი სიონი (ყაზბეგის რ.); ელოიანი სოფელია ლენინგორის რაიონში.
ელჩიბეგაშვილ-ი (სოფლ. ცხ., 10. II. 1967. 1), ქარელის რ.; თანამდებობის ტერმინისაგან ელჩიბეგი.
ემრაშვილ-ი (სოფლ. ცხ., 7. I. 1967), ალიბეგლო, საინგილო (კახის რ.); სავარ. საქ. სახ. ემრა.
ემხვარ-ი (თბ., 5. II. 1968. 4), || ემუხვარი, აფხაზეთის მთავართა საგვარეულო.
ენაგელ-ი (თბ., 15. XI. 1973. 4); გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა; ენაგეთი სოფელია თეთრიწყაროს რაიონში.
ენაკოლოფაშვილ-ი თბილისი, მეტსახ. ენაკოლოფა; || ენიკოლოფაშვილი || ენიკოლოფოვი.
ერაძე (თბ., 14. X. 1963. 4), ფარახეთი (ონის რ.); საქ. სახ. ერა. შდრ. ერი (დლ., სახელ.), ერია, ერვა, ერიშა, ტობონიმი ერისწყალი, ერეთი|| ჰერეთი, ეთნონიმი ერიახი და სხვ. ამავე ძირისა ერიაშვილი.
ერბოწონიაშვილ-ი (კომ., 7. VI. 1964. 2), საგარეჯოს რ.; || ერბოწონაშვილი (სოფლ. ცხ., 28. III. 1968. 4), მეტსახ. ერბოწონია.

- ერგემლიძე (თბ., 3. IX. 1969. 4), ჭიათურის საქ. საბჭო. ალის-
უბანი (თერჯოლის რ.).
- ერთგულაშვილი-ი (სოფლ. ცხ., 19. X. 1967. 4), ახმეტის რ., სა-
ვარ. საქ. სახ. ერთგულა.
- ერთელიშვილი-ი (კომ., 8. VI. 1968. 4); სავარ. საქ. სახ. ერთე-
ლი, შდრ. ერთელო (დლ. სახელ), || ერთელიშვილი; ზო-
გის აზრით, წარმომავლობაზე მიუთითებს: სადაურობის სი-
ტყვა ერთელი. ერთისი სოფელია თეთრიწყაროს რაიონში.
- ერისთავი-ი, ქისტაური (ახმეტის რ.); გვარადქცეული თანამდებო-
ბის ძველი ტერმინი. მეფის მიერ დანიშნული გარკვეული
კუთხის გამგებელი ფეოდალურ საქართველოში (ქსნის ერის-
თავი, არაგვის ერისთავი, რაჭის ერისთავი და სხვ.). იხ. არაგ-
ვის ერისთავთა გვაროვნობის შტო (ყორდ. ქრონ. II, 531),
„არ შეიძლება ყურადღება არ მიიქციოს იმ ფაქტმა, რომ მრავ-
ალი ქართული გვარი ზუსტი ასლია ბასკურისა, ან პირიქით!
მაგალითად, ერისთავი, ლოლუა, ნოდია“ (დოქტო-
რი მანუელ დე არანეგი, აღ. კიკნაძის სტატიიდან „სიტყვა
ბასკებზე“ კომ., 15. II. 1975).
- ერიქაშვილი-ი (თბ., 13. V. 1970. 4), შიაკოვსკის რ.; ქუთაისი, სა-
ვარ. საქ. სახ. ერიქა.
- ერკენაშვილი-ი (ახ. კომ., 31. X. 1970. 2); საქ. სახ. ერკენა.
- ერქვანიძე (თბ., 24. XII. 1963. 4); ერქვანი (ზგდ. მნიშვნ. გუ-
თანი), ამავე ძირისაა ერქვანია.
- ესაიაშვილი-ი (თბ., 5. III. 1964. 3), ცახი (ამბროლაურის რ.) და
სხვ. ბიბლიური საქ. სახ. ესაია, ისაია.
- ესაკია (კომ., 16. XI. 1967. 2). ნესაკოვო (აბაშის რ.), ქალადიდი
(ცხაკაიას რ.).
- ესართია (კომ., 9. VIII. 1967. 2), აჩიგვარა (გალის რ.).
- ესებუა (თბ. II. IX. 1967. 4), მანა, საესებუო (ცხაკაიას რ.);
- ესიაშვილი-ი, საქ. სახ. ესია; ამავე ძირისაა: ესიავა, ესაძე,
ესიტაშვილი.
- ეუაშვილი-ი (თბ., 20. II. 1970. 2). მატანი (ახმეტის რ.), თეთრი-
წყაროს რ.; სავარ. საქ. სახ. ეუა.
- ეფხოშვილი-ი (თბ., 30. XII. 1967. 4), ყაზბეგის რ., საქ. სახ. ეფ-
ხო, ვეფხო, შდრ. ეფხია (—ვეფხია).
- ექვსშაურაშვილი-ი (თბ., 10. I. 1969. 3), თელავის რ., წეროვანი
(მცხეთის რ.); მეტსახ. ექვსშაურა.

ექიზაშვილ-ი (თბ., 3. II. 1968. 1), გომარეთი (ღმანისის რ.) და სხვ.; სავარ. საჯ. სახ. ექიზაშვილი || ექიზაშვილი.
 ექსანიშვილ-ი (თბ., 4. VII. 1973. 4), ახალციხე, ქუთაისი; ადგილობრივი გამოთქმით, აქსანათი. საჯ. სახ. ექსანი, ექსანი.
 ექსეულიძე (თბ., 6. I. 1968. 2), საბე (ორჯონიკიძის რ.).
 ეშმაკურაშვილ-ი (თბ., 10. VII. 1963. 3), ერთაწმინდა (კასპის რ.): მეტსახ. ეშმაკურა.
 ეცაღაშვილ-ი (სოფლ. ცხ., 24. X. 1964. 1), ფლავი (გორის რ.); შდრ. საჯ. სახ. ეცადია (ლლ. სახელ.), ამავე ძირისაა ეცადიძე (თბ., 13. I. 1968. 2).
 ეძვერაძე (თბ., 1. X. 1965. 4), ნახახულევი, გუბი (წულუკიძის რ.), აბანოეთი (ამბროლაურის რ.); მეტსახ. ეძვერა.
 ეჯიბაძე (თბ., 18. XI. 1964. 4), დილიკოური (ჭიათურის საქ. საბ-ქო); მოხელეობის ტერმინისაგან ეჯიბი, ზგდი მნიშვნ. ერთ-ერთი დიდ მოხელეთაგანი მეფის ან დიდებულის სასახლეში, მეკარე (ქველ); ლენჯიბაძე, ამავე ძირისაა: ეჯიბაძე ა. ეჯიბია.

3

ვაგზანავა (კომ., 26. X. 1975. 4), აჩიგვარა (გალის რ.); შდრ. ვაზგინავა.
 ვადაქარია (მებრძოლი, ზუგდიდის რაიგაზეთი, 28. XI. 1963. 3), ზუგდიდის რ.; შდრ. საჯ. სახ. ვადა (ქორდ. ქრონ. II, 284); || ვადაქარია.
 ვადაშვილ-ი (მებრძ. გუშაგი, 10. IX. 1969. 4); საჯ. სახ. ვადა, იხ. ვადაქარია, შდრ. ვადიმანიძე, ვადიძე.
 ვადაჭკორია (თბ., 16. III. 1968. 4), შემოქმედი (მახარაძის რ.), ჰანჭათი (ლანჩხუთის რ.); თეოფორული საჯ. სახ. ვადაჭკორი (ვადა+ჭკორი — ვადაშჭკორი, მეგრ. ვადას მონა), შდრ. გეგეჭკორი—გეგეშჭკორი (გეგეს ანუ გიორგის მონა) და სხვ. (ა. შანიძე, „მაცნე“, № 2, 1967, 191—202).
 ვაზღულიან-ი, ქვემო სვანეთი (ლენტეხის რ.); სავარ. საჯ. სახ. ვაზღული.
 ვათეიშვილ-ი, თბილისი; საჯ. სახ. ვათა; —ვათაიშვილი, შდრ.: ვათო, ვათაია (ლლ. სახელ.); || ვატეიშვილი (ა. შანიძე,

- მაცნე, № 2, 1967); საქ. სახ. ვატა, ვატათა, ვატი (იქ-
ვე).
- ვაიტაძე** (კომ, 10. II. 1966. 2), ლაგოდების რ.
- ვანილიში-ი** (გ. კარტაზია, ქანური ტექსტები, 229), სარფი (ხელვა-
ჩაურის რ.), საქ. სახ. ვანილი+ქანური საგვაროვნო და-
ბოლოება-იშ, შდრ. საქ. სახ. ვანელი (ლლ., სახელ.), შდრ.
ვანიძე; || ვანლიში.
- ვანიძე** (თბ. 7. III. 1969. 4), ორჯონიკიძის რ.; საქ. სახ. ვანი,
ამავე ძირისაა ვანიშვილი.
- ვაუბედაშვილი-ი** (თბ., 14. II, 1965. 3); მშობლისშიერი საქ. სახ.
ვაუბედა (ბედზე დაბადებული ვაჟი).
- ვარადაშვილი-ი** (სახ. გან. 13. III. 1968. 3), ვავაზი (ყვარლის რ.);
საქ. სახ. ვარადა (საფიქრებელია, უძველესი ღვთაების სა-
ხელი იყოს, ისმის ხალხურ მისამღერში: „ვასარადა ვა-
რადა!“).
- ვარაზაშვილი-ი** (თბ., 8. II. 1964. 4), ვაჭირი (სიღნაღის რ.); საქ.
სახ. ვარაზა (ქართლ. ცხ., II, 370); ზგდი მნიშვნ.
გარეული ტანხი (კუმბ.; 9); შდრ. ვარაზანა, ვარაზ ბაკურ,
ვარაზვარდ; ამავე ძირისაა: ვარაზი (თბ., 6. II.
1967. 3), გვარადქცეული საქ. სახელი; შდრ., ტოპონიმი ვა-
რაზი, ვარაზისხევი თბილისში.
- ვარასკენლიძე**, (ახალციხის რ.); ეს გვარეულობა სოფ. ტობაში
სახლობდა (ქართველი მაკმადიანები). ტობა ახლა ნასოფლა-
რია, დღემდე შერჩენილია ტოპონიმი: ვარასკენლიძეების ტყე
(იხ. მნათობი, № 4, 1971, 138).
- ვარდანიძე** (თბ., 3. X. 1969. 4), ქვილიშორი (წყალტუბოს რ.);
საქ. სახ. ვარდანი; ამავე ძირისაა: ვარდანაშვილი,
ფშავი, აფშო, (მაკალ. ფშავი, 11), ვარდანია (თბ. 9. XII.
1971. 4).
- ვარდიაშვილი-ი** (კომ., 16. 8. 1963. 4), ანავა (სიღნაღის რ.); ქალის
საქ. სახ. ვარდია.
- ვარდიგორელი-ი** (თბ., 27. IX. 1971. 4); გვარადქცეული სადაურო-
ბის სიტყვა. ვარდიგორი სოფელია თერჯოლის რაიონში.
- ვარდიგულაშვილი-ი** (კომ., 27. II. 1966. 2); ქალის სახელი-ები-
თეტი ვარდიგულა.
- ვარდიძე**, არალი (ადიგენის რ.), ქუთაისი (მესხეთიდან გადასულნი);
სავარ. საქ. სახ. ვარდი, ამავე ძირისაა: ვარდიშვილი,

- ვარდოსანიძე, ვარდუაშვილი, ვარდოშვილი, ვარდუკაძე.
- ვარდოსანიძე (თბ., 1. XI. 1963, 3), ზედსაზნო, ფუთი, ზოგრეთი (ზესტაფონის რ.); სავარ. საჯ. სახ. ვარდოსანი.
- ვართაგავა (ადგ. გამოთქმით: ვართაგაა), ცაიში, ოქტომბერი (ზუგდიდის რ.); ზეთა (ხობის რ.); სავარ. საჯ. სახ. ვართაგა.
- ვარსამაშვილი-ი || ვარსემაშვილი || ვარსიმაშვილი; სავარ. საჯ. სახ. ვარსამა, ვარსემა, ვარსიმა, შდრ. ვარსიმე (ლლ. სახელ.), ზგდი მნიშვნ.: ვარსამი დალაქი (საბა); ვარსიმაანთკარი სოფელია დუშეთის რაიონში.
- ვარშალომიძე (თბ., 22 III. 1967. 3), აქარა (ხელვაჩაურის რ.); რთულფუძიანი სავარ. საჯ. სახ. ვარშალომი: ვარშალომი; შდრ. ვარშანიძე, ლომიძე; || ვაშალომიძე.
- ვარძელაშვილი-ი (კომ., 15. VII. 1967. 4), მესხეთისა და ქარღლის რ-ბი; საჯ. სახ. ვარძელი (დაეთ., II, 52); ვარძ ძირის შესახებ იხ. ი. ჯავახიშვილი, საქართველოს, კავკასიისა და მახლობელი აღმოსავლეთის ისტორიულ-ეთნოლოგიური პრობლემები, 164—167; ამავე ძირისა: ვარძელაძე, ვარძიაშვილი, ვარძიელი, ვარძუკაშვილი.
- ვასაძე, ჩოჩხათი (ლანჩხუთის რ.); ქალის საჯ. სახ. ვასა, ვასასი.
- ვაყელიშვილი-ი, გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა ვაყელი; ვაყა სოფელია ხაშურის რაიონში.
- ვაშაგაშვილი-ი (სახ. გან., 25. III. 1965. 4); სავარ. საჯ. სახ. ვაშაგა—ვაშაკა.
- ვაშაკიძე (თბ., 19. II. 1964. 1), დიდი ჯიხაიში (სამტრედიის რ.); სავარ. საჯ. სახ. ვაშაკი; დიდი გვარია, ცალკეულ შტოებს აქვთ შერქმეული სახელები (ადგ. გამოთქმით საგინებლები): ლორპარციები, უმარგელეიშვილი, ტარტარეიშვილი, ჩხაურეიშვილი, ბერეიშვილი, დალაქიშვილი და სხვ.
- ვაშალომიძე, მთისპირი (მახარაძის რ.), რთულფუძიანი საჯ. სახ. ვაშალომი: ვაშალომი, შდრ. ვაშაძე, ლომიძე, ვარშალომიძე.
- ვაშაყმაძე, ლიხაური (მახარაძის რ.), რთულფუძიანი საჯ. სახ. ვა-

- შ ა ყ მ ა : ვ ა შ ა + ყ მ ა ; მოხსენიებულია XI ს. წარწერაში: „განუსვენე სულსა მამისა ვაშაყმისა...“ (ჩხარის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმის მასალებიდან).
- ვაშაძე** (კომ., 8. I. 1964. 4), სავარ. საკ. სახ. ვ ა შ ა — ვ ა ჯ ა ; შდრ. ვ ა შ ა ნ ა (ლლ. სახელ.), ვ ა შ ა უ ძ ე ლ ე ს ი წ ა რ მ ა რ თ უ ლ ი ღ ვ თ ა ე ბ ის სახელი უნდა იყოს (დ. შენგელაია, ვაშა, თხზ., II, 1960, 435—439); ამავე ძირისაა ვ ა შ ა კ ი ძ ე .
- ვაშვოშვილ-ი** (ქუთაისი, 18. V. 1965. 4).
- ვაჩაძე** (თბ., 10. II. 1964. 1); ზნაკვა (ამბროლაურის რ.), საკ. სახ. ვ ა ჩ ა , ვ ა ჩ ე , შდრ. ვ ა ჩ ა ნ , ვ ა ჩ ი ტ ი (ლლ. სახელ). ამავე ძირისაა ვ ა ჩ ა ნ ა ძ ე (—ვაჩინაძე), ვ ა ჩ ე ი შ ვ ი ლ ი .
- ვაჩიბერიძე** (სახ. გან., 1. IX. 1967. 3) პატარა ჯიხაიში (წულუკიძის რ.); რთული შედგენილობის საკ. სახ. ვ ა ჩ ი ბ ე რ ი : ვ ა ჩ ი + ბ ე რ - ი , შდრ. ბერ. ძირის შემცველი გვარსახელები გოგო ბ ე რ ი ძ ე , დო ლ ა ბ ე რ ი ძ ე , დო ლ ბ ე რ ი ძ ე ... (იხ. მაისურაძე, ბერ ძირი ქართულ სახელ-გვარებში, მაცნე, I, 1966).
- ვაცაძე** (თბ., 5. III. 1965. 3), სავარ. საკ. სახ. ვ ა ც ა , შდრ. ვ ა ც ო (ლლ. სახელ).
- ვაწაძე** (კომ., 16. XI. 1967. 2), ამბროლაურის რ.
- ვაჭარია** (თბ., 9. II. 1974. 3), კახათი (ზუგდიდის რ.); ამავე ძირისაა: ვ ა ჭ ა რ ა ძ ე ო ვ ა ჭ ა რ ი ძ ე , ო ვ ა ჭ რ ი ძ ე .
- ვახვახიშვილ-ი**, ძველი ფეოდალური საგვარეულო კახეთში (ქართლ. ცხ. IV, 35); ო ვ ა ხ ა ხ ი ს შ ვ ი ლ ი (იქვე, 539), ქალის საკ. სახ. ვ ა ხ ა ხ ი .
- ვეზირიშვილ-ი** (თბ., 3. IV. 1968. 3), თანამდებობის ტერმინიდან— ვ ე ზ ი რ ი , „მეფის მრჩეველი“ (ქეგლ.)
- ვეკუა**, შეშელეთი (გალის რ.), ჩხოროწყუს რ., შდრ. მეგრ. საკ. სახ. ვ ე გ ე , ვ ე გ ო .
- ველიაშვილი** (თბ., 21. I. 1970. 4), ამბროლაურის რ.; საკ. სახ. ვ ე ლ ი ა (ლლ. სახელ.). ამავე ძირისაა: ვ ე ლ ი ა ნ ი , ვ ე ლ ი ა ძ ე .
- ველიჯანაშვილ-ი** (თბ., 13. 1. 1975. 4), ხიზაბაგრა (ასპინძის რ.); საკ. სახ. ვ ე ლ ი ჯ ა ნ ა (ეორდ. ქრონ. II, 35).
- ვერულაშვილ-ი** (კომ., 16. XI. 1967. 2), სიჭთარეა (თერჯოლის რ.); სავარ. საკ. სახ. ვ ე რ უ ლ ა ; ამავე ძირისაა: ვ ე რ უ ლ ა ვ ა , ვ ე რ უ ლ ი ძ ე , ვ ე რ უ ლ ე ი შ ვ ი ლ ი .

ვერძაძე (კომ., 31. 31. IV. 1966. 4); სავარ. საკ. სახ. ვერძაძე, ამავე ძირისაა: ვერძაძული, ვერძული.
 ვერხვიაშვილი-ი (სოფ. ცხ., 22. VI. 1967. 3), სავარ. საკ. სახ. ვერხვია, ამავე ძირისაა: ვერხვეიშვილი.
 ვეფხვაძე (კომ. 12. XI. 1963. 2), ლელვანი (ორჯონიძის რ.), საკ. სახ. ვეფხვა, ვეფხვია; ამავე ძირისაა: ვეფხვი-შვილი, ვეფხაშვილი.
 ვეშაგურ-ი (მაკალ., ფშავი, 11), საკ. სახ. ვეშაგვი, ვეშაგურ-ნი სოფელია დუშეთის რაიონში.
 ვეშაპიძე, საირხე (საჩხერის რ.); საკუთარ სახელადქცეული ზღვის ცხოველის აღმნიშვნელი სიტყვა; ამავე ძირისაა: ვეშაპული, ვეშაპური (თბ., 4. VI. 1973. 4).
 ვირსალაძე, ქვედა სიმონეთი, ნახშირღელე (თერჯოლის რ.).

ზ

ზაბახიძე (თბ., 11. IV. 1968. 1); საკ. სახელადქცეული ძველი ეთნონიმი ზაბახი (|| ძაბახი, ძაბახე); „ძველი მცირეაზიული სატომო სახელი ზაბახაე შემონახულია დღევანდელ ჯავახში“ (გ. მელიქიშვილი, ურარტუ, 82), იხ. ძაბახიძე.
 ზაბილონი-ი (თბ., № 17, XII. 1965. 4), გორი: გვარადქცეული კაბადოკიური საკ. სახ., ძველი წყაროებით წმინდა ნინო იყო ზაბილონის ასული: „რამეთუ მამა ნინოსი იყო ზაბილონი და ესე ზაბილონი იყო კაბადუკიელი“ (ვახუშტი, ქართლ. ცხ., IV, 39).
 ზაგაშვილი-ი (თბ., 14. III. 1972. 4), ყაზბეგის რ.; სავარ. საკ. სახ. ზაგა, ამავე ძირისაა ზაგაიძე (თბ., 11. III. 1978. 4, ზემო ქედი (წითელწყაროს რ.). შდრ. ზაკაშვილი.
 ზადიაშვილი-ი (სოფლ. ცხ., 7. III. 1973. 2), ქვემო ქალა (კასპის რ.); სავარ. საკ. სახ. ზადია; ამავე ძირისაა: ზადიკაშვილი შდრ. ზადიშვილი || ზვადიშვილი.
 ზაველური-ი (კომ., 25. III. 1966. 2), ებოტა (თიანეთის რ.); სავარ. საკ. სახ. ზაველი(?).
 ზავრდაშვილი-ი (თბ., 27. IX. 1973. 4); საკ. სახ. ზავრდა (ლლ. სახელ.).
 ზაზანაშვილი-ი (თბ., 30. XII. 1967. 4); საკ. სახ. ზაზანა, შდრ.: ზაზალა.

- ზაზარაშვილ-ი** (კომ. 24. XI. 1967. 2), სავარ. საქ. სახ. ზ ა ზ ა რ ა ;
ამავე ძირისაა ზ ა ზ რ ო შ ვ ი ლ ი (—ზაზაროშვილი).
- ზაზაშვილ-ი** (თბ., 23. XII. 1972. 4), ასპინძის რ.; საქ. სახ. ზ ა -
ზ ა . ამავე ძირისაა ზ ა ზ ა ძ ე , ზ ა ზ ი ა შ ვ ი ლ ი , ზ ა ზ ი კ ა -
შ ვ ი ლ ი .
- ზაკალაშვილ-ი** (თბ., 4. II. 1964. 2), ჯიმიტი (გურჯაანის რ.), სი-
ონი (მარნეულის რ.); || ზ ა კ ა ლ ი შ ვ ი ლ ი .
- ზალდასტანიშვილ-ი** (თბ., 21. V. 1969. 4), ზემო მაჩხაანი (წითელ-
წყაროს რ.); საქ. სახ. ზ ა ლ დ ა ს ტ ა ნ (საქ. სიძვ. II, 405),
მიღებულია შაპ-ნამეს პერსონაჟის სახელიდან ზ ა ა ლ -დ ა ს -
თ ა ნ ი (ჭუმბ., 42).
- ზალინაშვილ-ი** (კომ. 30. XI. 1967. 3), ახალციხის რ.; საქ. სახ.
ზ ა ლ ი ნ ა (ზაალ+ბლსრთი ინ-ა).
- ზანაქიძე**, აკარა, ზანაქიძეები სოფელია ხელვაჩაურის რაიონში.
- ზანგურაშვილ-ი** (თბ., 22. X. 1963. 4), იკოთი (ლენინგორის რ.),
გორის რ. და სხვ.; ზ ა ნ გ უ რ ა ს ი შ ა ვ ი ს ა თ ვ ი ს დ ა რ ქ მ ე უ ლ ი
მეტსახელი უნდა იყოს (ზანგ+ბლსრთი ურ-ა); იხ. აგრეთვე
ზ ა ნ გ უ რ ი .
- ზანგურ-ი** (თბ., 11. VIII. 1975. 4), ქსოვრისი (მცხეთის რ.); წი-
ნათ ზანგურები ცხოვრობდნენ პატარა სოფელ გრუში, რო-
მელიც ქსნის ხეობაშია, ახლა ექვრთი კომლილა დარჩა. არი-
ან აგრეთვე ოკამში (კასპის რ.) (ინფორმატორი ევგენია როს-
ტომის ასული ზანგური-დვალი, 5. III. 1977); ამავე ძირი-
საა: ზ ა ნ გ უ რ ი ძ ე , ზ ა ნ გ ა შ ვ ი ლ ი .
- ზანდუკელ-ი**, არანისი (დუშეთის რ.); გვარადქცეული სადაურობის
სიტყვა, ზანდუკი სოფელია მთიულეთში (დუშეთის რ.).
- ზარანდია** (თბ., 28. V. 1964. 4), ზუგდიდის რ.; ირან. საქ. სახ. ზ ა -
რ ა ნ დ (მ. ანდრონიკაშვი. ნარკვევები, 65), „ეს მეგრული გვა-
რი ნაწარმოები ჩანს სკვითური ზ ა რ ა ნ დ სახელისაგან, რო-
მელიც „მოხუცს“ ნიშნავს“ (ჭუმბ., 45).
- ზარბაზანაშვილ-ი** ლელვანი; დეისი (ორჯონიკიძის რ.), მეტსახ.
ზ ა რ ბ ა ზ ა ნ ა .
- ზარდიაშვილ-ი** (კომ., 29. X. 1963. 1), მერეთი (გორის რ.), გურ-
ჯაანის რ.; მშობლისმიერი საქ. სახ. ზ ა რ დ ი ა ; ზარდიანთკა-
რი ზარდიაშვილთა უბანია მერეთში (გორის რ.).
- ზარვანდაშვილ-ი**, მატანი (ახმეტის რ.); ზარვანდაშვილები და ტუ-
რაშვილები ჯუგაშვილის შტოებს შეადგენენ. თვით ჯუგაშვი-
ლების აღრინდელი გვარი ყოფილა ბერიშვილი (ჯ. ლომა-

- შვილი, წერილები, თბ., 1975, 229); || შ ა რ ა ვ ა ნ დ ი შ ვ ი-
ლი (კომ., 5. V. 1971. 4), საკ. სახ. შ ა რ ვ ა ნ დ ი (←შარა-
ვანდი).
- ზარიძე**, კაწალხევი, ფშავე (მაკალ. ფშავე); სავარ. საკ. სახ. შ ა რ ი;
ზარიძეები სოფელია თიანეთის რაიონში, ამავე ძირისაა: შ ა-
რ ი ა, შ ა რ ი ა შ ვ ი ლ ი (თბ., 29. V. 1969. 4).
- ზარნაძე** (თბ., 18. I. 1964. 4), ეწერი, აღისუბანი (თერჯოლის რ.);
საკ. სახ. შ ა რ ნ ა (←ზარინა); ზარნაძეები სოფელია თერჯო-
ლის რაიონში.
- ზარქუა**, აბელათი (გეგეჭკორის რ.); საკ. სახ. შ ა რ ქ ი წარმომდგა-
რი უნდა იყოს შ ა ქ ა რ-ისაგან (ზაქრუა—ზარქუა).
- ზატუაშვილი-ი** (თბ., 21. IV. 1971. 4), ახმეტის რ.; სავარ. საკ.
სახ. შ ა ტ უ ა, ამავე ძირისაა: შ ა ტ ი ა შ ვ ი ლ ი, შ ა ტ ი-
ქ ა შ ვ ი ლ ი.
- ზაუტაშვილი-ი**, ბერშუეთი (გორის რ.) და სხვ.; საკ. სახ. შ ა უ ტ ა
← შ ა ლ უ ტ ა: შ ა ა ლ + ბ ლ ს რ თ ი უ ტ ა-;
- ზაქაიძე**, ბეგოთკარი, ზაქათკარი (დუშეთის რ.) და სხვ.; საკ. სახ.
შ ა ქ ა (შემოკლ. ზაქარა, ზაქარია); „ხადის ხეობის სოფელ
წყერეს მცხოვრები ზაქაიძეები იყოფიან გ ა ვ ი ა ნ ა დ და
ქ ა ც ი ა ნ ა დ, ამავე ხეობის მულურის მოსახლენი—ყ ა ტ ყ უ-
ი ა ნ ა დ და ჯ ა ბ ი ა ნ ა დ, ბეგოთკარისა—შ ა ზ ი ა ნ ა დ და
ვ ა ჩ ა ლ დ ი ა ნ ა დ“ (ჟყონია, ქორწ. ინსტ. მთიულეთში, 131).
- ზაქარაშვილი-ი** (თბ., 16. IV. 1968. 3), ნაგარევი (თერჯოლის რ.),
ვალე (ახალციხის რ.) და სხვ.; ვალეში მცხოვრებნი აღვილობ-
რივი გამოთქმით შ ა ქ ა რ ა თ ე ბ ა დ იწოდებიან (ზაქარა-
თი←ზაქარანთი); ამავე ძირისაა შ ა ქ ა რ ი ა, შ ა ქ ა რ ე-
ი შ ვ ი ლ ი, შ ა ქ ა რ ი ა ძ ე, შ ა ქ ა რ ა ძ ე შ ა ქ ა რ ა შ ვ ი ლ ი...
- ზახაშვილი-ი** (სახ. გან, 13. III. 1968. IV), საკ. სახ. შ ა ზ ა, შ დ რ.
შ ა ხ უ ა (ლლ. სახელ).
- ზედაშიძე** (კომ., 30. XI. 1967. 3); სავარ. საკ. სახ. ზ ე დ ა შ ი;
შ დ რ. ზ ე დ ა შ ე (ზიარების დროს წირვაზე სახმარი ლეინო).
- ზედგინძე**, ზველი (ასპინძის რ.); ორჯონიკიძის რ. და სხვ.
(გავრც.), ვახუშტი ბაგრატიონი მოიხსენიებს წარჩინებულთა
შორის (ქართლ. ცხ. IV, 35). ამ გვარეულობამ მიიღო ამი-
ლახერობა (იქვე, 34); საკ. სახ. ზ ე დ გ ი ნ ი, ზ ე ვ დ გ ი ნ
(ქორდ. ქრონ., 22); მესხეთიდან იმერეთშიც არიან გადასახ-
ლებულნი.

- ზეთიშვილი-ი** (თბ., 3. I. 1967. 4), ბუკისციხე (ჩოხატაურის რ.).
ზეიქიძე (თბ., 16. II. 1967. 4), ჭობორტი (დუშეთის რ.) და სხვა.
ზენაიშვილი-ი (თბ., 26. IV. 1972. 4), ჩიბათი, მაჩხვარეთი (ლან-
 ჩხუთის რ.); შდრ., საქ. სახ. ზენო (ლენინიძე, მახელ.); ამა-
 ვე ძირისაა ზენაძე (თბ., 16. V. 1966. 4).
ზერაგია (თბ., 8. IV. 1965. 4), ცხაკაიას რ., შდრ. საქ. სახ. ზირა-
 ქი (—ზირაგია—ზირაქია).
ზექალაშვილი-ი (გამარჯვება, 12. XII. 1968. 4), გორის რ.; ქალის
 საქ. სახ. ზექალა (—მზექალა).
ზევრიაშვილი-ი (თბ., 6. VI. 1969), არაშენდა (გურჯაანის რ.); სა-
 ვარ. საქ. სახ. ზვერია, შდრ. მეზვერე.
ზევიაძე (კომ., 19. XII. 1967. 2), გუმბრი (წყალტუბოს რ.); საქ.
 სახ. ზვიადა, ზვიადი: ზვიად ერისთავი (ქართლ. ცხ.,
 1,287. 384). ამავე ძირისაა ზვიადაური.
ზიარელაშვილი-ი (თბ., 18. V. 1969. 4), საქ. სახელადქცეული
 სადაურობის სიტყვა ზიარელა; ზიარეთი სოფელი იყო
 ტაო-კლარჯეთში, მთის სახელიც არის ასპინძის რაიონში.
ზიბზიბაძე (კომ., 14. XII. 1968. 4), სანახშირე, წიფლავაჟე (ზეს-
 ტაფონის რ.); || ზივზივაძე (თბ., 11. IV. 1973. 4), შდრ. საქ.
 სახ. ზემზემი: ზემზემ ჩხუბაძე (კომ., 17. IV. 1973. 4).
ზინდრიშვილი-ი (თბ., 11. XI. 1969. 2), მარტყოფი (გარდაბნის რ.).
ზირაქიშვილი-ი (თბ., 15. I. 1965. 4); საქ. სახ. ზირაქი. ამავე ძი-
 რისაა ზირაქაძე.
ზოდელავა, ღიღი ჭყონი (გეგეჭკორის რ.), ადგ. გამოთქმით: ზო-
 დელაა, დასაშვებია მისი წარმომავლობა სოფლის სახელი-
 საგან ზოდი. იხ. ზოდელი.
ზოდელი-ი (თბ., 22. X. 1963. 4), გვარადქცეული სადაურობის სი-
 ტყვა; ზოდი სოფელია საჩხერის რაიონში.
ზოზიაშვილი-ი (თბ., 4. XII. 1967. 3), მონასტერი (ლენინგორის
 რ.); შდრ. საქ. სახ. ზოზი (ლლ. სახელ.).
ზოზირაშვილი-ი (თბ., 4. IV. 1964. 4), სავარ. საქ. სახ. ზოზირა,
 შდრ. ზოზი; || ზოზიაშვილი, || ზოზერაშვილი
 (თბ., 26. IX. 1973. 1).
ზოიძე (თბ., 17. II. 4), გურიანთა (მახარაძის რ.), ლანჩხუთის რ.,
 ჭვანი (ხულოს რ.); (—ზოსიძე?).
ზუბადაშვილი-ი, არბოშიკი (წითელწყაროს რ.), სავარ. საქ. სახ.
 ზუბადალა.

- ზუბაშვილ-ი** (თბ., 23. XI. 1963. 4), წესი (ამბროლაურის რ.). ქ. ახალციხე; საქ. სახ. ზუბა (ლლ., სახელ.); ამავე ძირისაა: **ზუბაძე** (თბ., 5. X. 1972. IV), **ზუბიაშვილი** (თბ., 14. II. 1964. 3), **მეტეხი** (კასპის რ.); **შდრ. ზუბიტაშვილი** (სოფლ. ცხ., 6. V. 1967. 4); საქ. სახ. **ზუბიტა** (ჯავახიშვი., ეკ. ისტორ. ძეგლ., 32), **ზუბულაშვილი** (თბ., 11. II. 1965. IV), **ზუბალაშვილი**.
- ზუზაძე** (თბ., 9. I. 1976. 4), ქვ. საზანო ზესტაფონის რ.; სავარ. საქ. სახ. **ზუზა**.
- ზუკაკიშვილ-ი** (კომ., 1. X. 1964. 2), პატარძელი (საგარეჯოს რ.).
- ზულიაშვილ-ი** (კომ., 30. IV. 1965), სავარ. საქ. სახ. **ზულია**; **შდრ. ძულიაშვილი**.
- ზურაბიშვილ-ი**, ბოღბისხევი (სიღნაღის რ.) და სხვ. (გაგრც.); ამავე ძირისაა: **ზურაბული** (სათემო გვარი ფშავში), **ზურაბიანი** (სვანეთში).
- ზურაშვილ-ი** (კომ., 18. XI. 1963. II), მირზაანი (წითელწყაროს რ.); ანაგა (სიღნაღის რ.), საქ. სახ. **ზურა** (შემოკლ. **ზურაბი**); ამავე ძირისაა: **ზურიკაშვილი**, **ზურიკაშვილი**, **ზუროშვილი**.
- ზურმუხტაშვილ-ი** (თბ., 22. III. 1965. 4); სავარ. საქ. სახ. **ზურმუხტა**.
- ზუხბაია**, განახლება (გალის რ.); || **ზუხუბაია** (სოფლ. ცხ., 12. XI. 1969. 2); სავარ. საქ. სახ. **ზუხუბა**, **შდრ. აფხაზ. ზუხბა**.
- ზღაპარაძე** (თბ., 9. VII. 1963); მეტსახ. **ზღაპარა** (=ზღაპრის მოყვარული და მთქმელი, მეზღაპრე); || **ზღაპრაძე**.
- ზღულაძე** (თბ., 4. X. 1971. 4), ჩიბათი (ლანჩხუთის რ.), გურიანთა (მახარაძის რ.); სავარ. საქ. სახ. **ზღულა**.

თ

- თაბაგარ-ი** (თბ., 15. IV. 1968. 1), თერჯოლის რ. და სხვ., თაბაგრები სოფელია ჭიათურის საქ. საბჭოში; გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა უნდა იყოს, არ-სუფიქსიანი (ოდნიშარისა და ოპიზარის ტიპისა). ფუძედ სავარაუდებელია ტოპონიმი **თაბაგ-ი** (←ტაბაკი?):
- თაბუაშვილ-ი** (კომ., 8. III. 1964. 4), ნიაბი (კასპის რ.); **შდრ. საქ. სახ. თაბა**, **თაბუ** (ლლ. სახელ.); ამავე ძირისაა **თაბუკაშვილი**.

თავგაშვილ-ი, გომეწარი, ფშავი (დუშეთის რ., მაკალ. ფშავი, 11); მეტსახელი თავგვა, ამავე ძირისაა: თავგაძე, თავგვი-აშვილი, თავგაური (←თავგაური), თავგაშვილი, თოგოშვილი.

თავამაიშვილ-ი (კომ., 29. X. 1967. 2), ხიდისთავი (ჩონატაურის რ.).

თავართქილაძე (თბ., 27. IV. 1974. 4), ჩოჩხათი (ლანჩხუთის რ.), ჭაჭიეთი (ჩონატაურის რ.), აჭარა (ხულოს რ.).

თავდაშვილ-ი (კომ., 1. XI. 1963. 2), ძიმიტი (მახარაძის რ.); ||თავდიშვილი, გურიანთა (მახარაძის რ.).

თავდგირიძე, გავრცელებულია გურიასა და აჭარაში, ვახუშტი ბაგრატიონს მოხსენიებული აქვს მთავართა შორის უწარჩინებულეს და შემძლებელთა შორის (ქართლ. ცხ., IV. 35); გურიაში გადასულნი არიან სამცხიდან (იქვე, 37), ძველი ფორმაა თადგირიძე, საკ. სახ. თავდგირის შესახებ ცნობას გვაწვდის ივანე გვარამაძე (იხ: მისი შენიშვნები ხურსიძის გვარის ისტორიისა, ტფ., 1906, 2).

თავდიდიშვილ-ი (კომ., 13. III. 1964. 2), მეტსახელი-ეპითეტი (ირონიით) თავდიდი; შემოკლ. თავდიშვილი.

თავდუმაძე (თბ., 14. V. 1964 4); სავარ. მეტსახ. თავდუმა ||თადუმაძე, ||თავდომაძე.

თავზარაშვილ-ი (თბ., 1. VI. 1964. 4), ლორეშა (ორჯონიძის რ.); მეტსახ. თავზარა, შემოკლ. თავზიშვილი.

თავთეთრაშვილ-ი, შრომა (გურჯაანის რ.); მეტსახ. თავთეთრა.

თავყელიშვილ-ი (თბ., 4. XI. 1967. III.), ყელქცეული (გორის რ.); მეტსახ. თავყელი.

თავშავაძე (თბ., 8. III. 1965. 2); კასპის რ.; მეტსახ. თავშავა, ამავე ძირისაა თავშავიშვილი.

თათანაშვილ-ი (თბ., 31. VII. 1974. 4), კეხიჯვარი (ქარელის რ.), ღოესი (კასპის რ.); საკ. სახ. თათანა (ლეონიძე, სახელ.).

თათარაიძე (სოფლ. ცხ., 23. VI. 1967. 4), თუშეთი; საკ. სახ. თათარა (ყოზლ. ქრონ., III. 250); ამავე ძირისაა: თათარაშვილი, თათარაძე, გადმოცემით, თათარაშვილების აღმდგენი გვარი ქავთარაძე ყოფილა. ერთ-ერთი ქავთარაძე თათრებს მთიულეთიდან გაუტაციათ. დიდი ხნის შემდეგ ტყვეობიდან თავი დაუხსნია და მცხეთაში დასახლებულა. მის ჩამომავლობას ამის გამო თათარაშვილობა მიუღია.

თათვიშვილი-ი (თბ., 24. II. 1964. 4): (←თათვიშვილი): საქ. სახ. თათვი, ამავე ძირისაა: თათელაშვილი, თათელაძე, თათენაშვილი, თათიკაშვილი, თათიშვილი, თათოშვილი, თათულიშვილი.

თათხაშვილი-ი (თბ., 2. VII. 1968. 4), ახალქალაქი (კასპის რ.).

თაკვარელია (თბ., 3. II. 1968. 2), ზუგდიდის რ. და სხვ.; სადაურობის აღმნიშვნელი სიტყვა თაკვარელი (←თაკვერელი), თავვერი ლეჩხუმის ძვ. სახელი იყო.

თალაკვაძე, ასკანა (მახარაძის რ.) და სხვ.; || თალაქვაძე; რთული ფუძე: თალაქვა, თალა+ჩერქუზ-ადიდ. ბლსრთი ქვა —ქუა; შდრ. ბოლქვაძე, სალუქვაძე (ს. ჯანაშია).

თამაგუა (კომ., 29. V. 1966. 3), ზუგდიდის რ.; სავარ. საქ. სახ. თამაგი.

თამაზაშვილი-ი, კახი (საინგილო), ასპინძის რ., ხაშმი (საგარეჯოს რ.); საქ. სახ. თამაზა, თამაზი; ხაშმელი თამაზაშვილები, გადმოცემით, რაჭიდან არიან გადმოსულნი, მათი პირველადი გვარი ლაშხი ყოფილა, მამიშვილობა გვარად უქცევიათ (ინფორმატორი ექიმი ირაკლი თამაზაშვილი, 1977 წ. აგვისტო).

თამარაშვილი-ი, თბილისი, ახალციხე, ადგ. გამოთქმით თამარათი (←თამარაანთი—თამარაიანთი), ცნობილი ისტორიკოსი მიხეილ თამარაშვილი თავის გვარს ამ წესით ამოკლებდა და ევროპულ ენებზე (ლათინურად, ფრანგულად) წერდა: Michel Tamarati.; ამავე ძირისაა თამარაძე (ვარგავი, ასპინძის რ.).

თამარაშენელი-ი, ქართლის რ-ბი; გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა; თამარაშენი სოფლებია ცხინვალისა და ქარელის რაიონებში.

თანდაშვილი-ი, ვაჭირი (სიღნაღის რ.); საქ. სახ. თანდა; შდრ., თანდო (ლლ. სახელ.) თანდილა; ამავე ძირისაა: თანდელაშვილი, თანდილაშვილი, თანდილაჯა, თანდილაური, თანთიში (←თანდიში), სარფი (ხელვაჩაურის რ.); ქანური გაფორმებით: თანთ+იშ-ი.

თარაშვილი-ი, მირზაანი (წითელწყაროს რ.); საქ. სახ. თარა (ქართლ. ცხ., 1,372; ლუკა, 3,34); || თარიშვილი (კომ., 18. X, 1967. 1).

თარგამაძე (თბ., 17. III. 1964. 2), ნიგორზღვა (სამტრედიის რ.); შდრ. ქართველთა ეთნარქის სახ. თარგამოსი: „ძე თარშისი,

- ძისწული იაფეტისი, ძისა ნოესი“ (ქართლ. ცხ., I, 3). თარგამოს, თარგამ, თორგომსა და მათ ვარიანტებზე იხ. ჯავახიშვილი. ისტორიკ-ეთნოლ. პრობლ., 131—135.
- თარხანაშვილი-ი** (თბ., 3. 1. 1964. 2), საგარეჯოს რ., საქ. სახ. თარხანნი.
- თარონიშვილი-ი** (თბ., 6. VI. 1969. 4), თბილისი. სავარ. საქ. სახ. თარონი; || **თარანიშვილი** (თბ., 7. VI. 1969. 4).
- თარხან-მოურავ-ი**, ახალქალაქი (კასპის რ.); გვარადქცეული საქ. სახ. თარხანი და თანამდებობის ტერმინი მოურავი ქართლის ფეოდალთა ერთ-ერთი ძლიერი შტო. მომდინარეობს გიორგი სააკაძისაგან (XVI. ს.); იგივე **თარხანიშვილი**.
- თარხანიშვილი-ი**, ნოსტე, ახალქალაქელი (კასპის რ.); ხიზაბავრა (ასპინძის რ.); საქ. სახ. თარხანი, ზგდი მწმენ. (არაბთურქ.) თავისუფალი, განთავისუფლებული ყმა.
- თაფლიაშვილი-ი** (თბ., 20. 1. 1964. 1); საქ. სახ. თაფლია, შდრ. თაფლა (ქალის სახ.); ამავე ძირისაა: **თაფლაძე**, **თაფლოშვილი**.
- თაქთაქიშვილი-ი**, ბორჯომის რ., ქართლი; ძველი ფეოდალური საგვარეულო სამცხეში. ვახუშტი ბაგრატიონი მოიხსენიებს მთავართა და წარჩინებულთა შორის. „ხოლო კულად მესხი ამილახორისშვილი, დიასამიძე, შალიკაშვილი და თაქთაქის-შვილი შემდგომად თათრობისა ჩამოვიდნენ სამცხიდამ“ (ქართლ. ცხ. IV, 34), ამავე ძირისაა **თაქთაქიძე** (ჯავახეთში).
- თაყაიშვილი-ი**, ლიხაური (მახარაძის რ.), საქ. სახ. თაყა, შემონახულია ანდაზაში: „ეგრე არ უნდა თაყაო, შენ რომ მამული გაყაო“. ამავე ძირისაა: **თაყაძე** (ჯავახეთში), **თაყინაშვილი**, **თაყინიჭვილი** (მამულო, დმანისის რ.); || **ტაკნიაშვილი** (კომ., 5. II. 1974. 4), რუსულის ზეგავლენით.
- თბილელი-ი** (თბ., 3. III. 1967. 3), თბილისი; გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა. გამოყენებულია ფსევდონიმადაც; იოსებ თბილელი და სხვ.; ამავე ძირისაა **თბილელაშვილი**; (თბ., 6. II. 1967. 4).
- თებძე**, საღორეთი (ქედის რ.), სავარ. საქ. სახ. თები, ამავე ძირისაა: **თებიშვილი**, **თებოშვილი**.
- თედიაშვილი-ი** (კომ., 19. II. 1964. 1), ცხინვალის რ., საგარეჯოს რ.

- და სხვა; საქ. სახ. თედია (შემოკლ. თედორე); ამავე ძირისა: თედეიშვილი, თედელური, თედეშვილი, თედოზაშვილი, თედორაშვილი, თედორაძე, თედოშვილი.
- თევზაძე**, ზემო ხეთი (ჩოხატაურის რ.), შუამთა (სამტრედიის რ.) და სხვ.; სავარ. საქ. სახ. თევზა; ამავე ძირისაა თევზაია.
- თეთვაძე**, პრტენა (ახალქალაქის რ.); ქალის საქ. სახ. (თეთუა—თეთრუა), შდრ. თეთე, თეთუ (ლლ. სახელ.).
- თეთრაულ-ი**, ჭიშლა, ხევსურეთი (დუშეთის რ.), ქალის საქ. სახ. თეთრა, ამავე ძირისაა: თეთრაძე (თბ., 23. XI. 1963. IV.), გომარეთი (დმანისის რ.); თეთროშვილი, თეთრუაშვილი, თეთრუკელაშვილი, თეთრაქალაშვილი.
- თელაშვილ-ი** (კომ., 20. XI. 1964. 2. 2), სავარ. საქ. სახ. თელი, თელია, ამავე ძირისაა: თელია (თბ., 13. XII. 1967. 3), თელიძე.
- თენაძე** (კომ.; 3. XII. 1963. II), ახალქალაქის რ., ფლავისმანი (გორის რ.); შდრ. საქ. სახ. თენა, თენო (ლლ. სახელ.); ამავე ძირისაა: თენეიშვილი, თენოშვილი.
- თერგიაშვილ-ი** (თბ., 18. VIII. 1966. 4), ძალისი (დუშეთის რ.); სავარ. საქ. სახ. თერგია, შდრ., მდინარის სახ. თერგი,
- თექაძე** (თბ., 16. IX. 1968. 4), გლდანი (გარდაბნის რ.), საქ. სახ. თექ (ლლ. სახელ.), შდრ. თექთუმანიშვილი, თექთუმანიძე.
- თვალაძე** (თბ., 16. IV. 1968. 4), საქ. სახელი—ეპითეტი თვალა. ამავე ძირისაა: თვალაშვილი, თვალაბეიშვილი, თვალავაძე, თვალთვაძე, თვალაიაშვილი, თვალოძე.
- თვალმიხელაშვილ-ი** (კომ., 19. V. 1968. 4), ვაჭირი (სიღნაღის რ.), მშობლისმიერი საალერსო მეტსახელი თვალმიხელა. თვალ-კომპონენტის ფუძის სხვა გვარსახელებია: თვალჭრელიძე. თვალდამწვრიშვილი, თვალოჭროშვილი...
- თვარაძე** (თბ., 28. XI. 1963. 2), ლაილაში (ცაგერის რ.) და სხვ. საქ. სახ. თვარა (←მთვარა), შდრ. ქალის საქ. სახ. თვა-

რე, თვარია, თვარელა (ლლ. სახელ.). ამავე ძირისაა
 თვარელაშვილი.

თვაურ-ი (კომ., 1. XI. 1963. 3), მთიულეთი (—თვაური); თვა-
 ური მოხსენიებულია 1250 წლის სიგელში: ბასილი თვაური
 (ქორდ. ისტ. საბ. შიომღვ., 61); თვაურები სოფელია კასპის
 რაიონში.

თივათელაძე (კომ., 14. V. 1968. 3), ჩუმათელეთი (ხაშურის რ.).
თითბერიძე, საჩხერის რ.; ბერ-კომპონენტისანი თხზული საკ. სახ.
 თითბერი; შდრ. ანალოგიური ვაჩიბერიძე, დოლა-
 ბერიძე, გოგიბერიძე, სულაბერიძე..., (მაის.,
 ბერ ძირი..., მაცნე, № 1, 1966), ამავე ძირისაა თითბერია
 → ||თითმერია.

თითილოკაშვილ-ი, არბოშიკი (წითელწყაროს რ.); მეტსახ. თითი-
 ლოკა (ირონ).

თიკანაშვილ-ი (თბ., 13. VIII. 1974. 4), ზვარე (ორჯონიკიძის რ.);
 საკ. სახ. თიკანა (ლლ. სახელ.); ამავე ძირისაა თიკანა-
 ძე.

თინაშვილ-ი (კომ., 3. XII. 1963. 1), დიდი ლილო (გარდაბნის რ.);
 საკ. სახ. თინა; ამავე ძირისაა: თინიკაშვილი, თინიკა-
 ანი თინიკაშვილებით დასახლებული სოფელია ლენინგორის
 რაიონში.

თილილაურ-ი, სართიჭალა (გარდაბნის რ.); გადმოსულნი კიოტა-
 ანთქარიდან (თიანეთის რ.); ერთი ნაწილი ცხოვრობს უტოში
 (ახმეტის რ.).

თოდოლაშვილ-ი (კომ., 8. VII. 1973. 4.), ჭიკაანი (ყვარლის რ.);
 საკ. სახ. თოდოლა.

თოთაძე (თბ., 8. IV. 1969. 4); ჩუნჩხა, ახალქალაქის რ.; საკ. სახ.
 თოთა (ლლ. სახელ.); ამავე ძირისაა: თოთაიშვილი,
 თოთიაური, თოთიბაძე, თოთლაძე.

თოლომაშვილ-ი (თბ., 30. VIII. 1968. 4); სავარ. საკ. სახ. თო-
 ლომა.

თოლორია (კომ., 24. V. 1964. 4.); განახლება (გალის რ.), საკ. სახ.
 თოლორა, მეგრ. „თვალისანი“, ამავე ძირისაა თოლორ-
 დავა.

თორია (კომ., 21., IV. 1968. 1), გეგეჭკორის რ., ამავე ძირისაა:
 თორდინავა, თორდია (ბგერათვადასმით).

თორელ-ი: რესპუბლიკის დამსახურებული არტისტი სერგო თო-

- რელი. თბილისი; ძველი საგამგეო და სამთავრო გვარ-წოდება. თორის მფლობელთა საგვარეულო, იწოდებოდნენ თორელციხისგვარეულებად; შალვა თორელი (ქართლ. ცხ., I, 370), თორელნი (იქვე II, 102, 136...), ამავე ძირისაა თორელაშვილი.
- თორთლაძე** (თბ., 9. XII. 1966, 4), კრიხი (ამბროლაურის რ.); ქალის საკ. სახ. თორთოლა (ლლ. სახელ.);—თორთოლაძე.
- თორია** (თბ., 18. 1. 1967. 4), კოკი, ორსანტია (ზუგდიდის რ.), ნაბაკევი (გალის რ.); თორი ზგდი. მნიშვნ. აბჯარი; ამავე ძირისაა: თორაძე, თორიაშვილი.
- თორღვაიძე** (კომ., 16. IV. 1965. 2), ქვემო ალვანი (ახმეტის რ.); საკ. სახ. თორღვა.
- თოფურია**, ონტოფო, კაპანა (აბაშის რ.); ქალის საკ. სახ. თოფური, ზგდი მნიშვნ. მეგრ. თაფლი. ამავე ძირისაა: თოფურაშვილი, თოფურიძე.
- თოქმაჯიშვილ-ი** (თბ., 22. XI. 1967. 4), თბილისი, ქუთაისი, წარმოშობით მესხეთიდან; ხელობა-მოსაქმეობის ტერმინი თოქმაჯი (თურქ), ჩამომსხმელი, თითბერზე მომუშავე ხელოსანი.
- თოხაძე** (თბ., 25. XII. 1963. 1), სავარ. საკ. სახ. თოხა, თოხვა, კახეთის მეფის ალექსანდრე II-ის შეწირულობის 1579 წლის სიგელში მოხსენიებულია ტოხაძე (კაკაბ. ისტ. საბ. 11, 41), ადრინდელ ძეგლებში გვხვდება ტოხაძე (ქორდ. ისტ. საბ. შიომლ., 24), ამავე ძირისაა თოხვაძე, შღრ., თოხიტარაშვილი.
- თუთარაულ-ი** (თბ., 25. III. 1971. 4), დუშეთის რ.; საკ. სახ. თუთარა, ამავე ძირისაა: თუთარაშვილი, თუთაშვილი, თუთაძე.
- თუთაშხია**, გეგეჭკორის რ.; საკ. სახ. თუთაშხია, მეგრ. თუთაშხა (—თუთაშ დლა მთვარის დღე=ორშაბათი); მთვარე წარმართული რელიგიური პანთეონის ერთ-ერთი მთავარი ღვთაება იყო (ი. ჯავახიშვილი).
- თუთისან-ი** (კომ., 25. V. 1966), ცაგერის რ., პლასტუნკა (რსფსრ, სოჭის რ.).
- თულაშვილ-ი**, ქართლი, საკ. სახ. თულა (ლლ. სახელ.); სამწევრისის ტაძრის წარწერაში (X. ს.) მოხსენიებულია მამასახლი-

- სი-გიორგი თულაძე; ამავე ძირისაა თულაძე, თულიანი, თულოშვილი.
- თუმანიშვილი-ი** (კომ., 25. V. 1963. 3), ახალციხის რ., თბილისი; არაბ.-თურქ. წარმოშობის საკ. სახ. თუმანი; შდრ. სომხ. თუმანიანი, თუმანოვი.
- თურმანიძე** (თბ., 9. I. 1969. 4), ზესტაფონის, ორჯონიკიძის, ხულოს რ-ბი და სხვ. (გავრც.); თურმანიძეები სოფელია ქედის რაიონში. ამავე ძირისაა: თურმანაული, თურმანიშვილი-ი.
- თურქაძე** (კომ., 21. X. 1964. 4), ალისუბანი (თერჯოლის რ.); საკ. სახ. თურქა (მაკალა; ფშავი, 147), შდრ. ეთნონიმი თურქი: ამავე ძირისაა: თურქია, თურქიაშვილი, თურქიშვილი, თურქოშვილი.
- თუშმალაშვილი-ი** (თბ., 4. II. 1964. 2.), მარტყოფი (გარდაბნის რ.); თუშმალი (სპარს.) „სამზარეულოს მოხელე“ (ქეგლ), აქედან: თუშმალაში „მზარეულთუხუცესი“ (საბა), || თუშმალიშვილი; მარტყოფში არის თუშმალანთ საგვარეულო კოშკი.
- თუშურაშვილი-ი** (სოფლ. ცხ., 19. III. 1968. 3), ეთნონიმური წარმოშობის საკ. სახ. თუშურა; ამავე ძირისაა თუშური (თბ., 7. III. 1969, IV), შდრ.: სოფლის სახ. ტუშურები (← თუშურები).
- თუხარელი-ი** (თბ., 27. VII. 1967. 4), კულბითი (ცხინვალის რ.), ჭალა (კასპის რ.); გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა. თუხარისი ციხე-ქალაქი იყო შავშეთში.
- თხილავა** (თბ., 2. VII. 1964. 4), ზუგდიდის რ., ადგილობრივი გამოთქმით თხილა; სავარ. საკ. სახ. თხილა; ამავე ძირისაა: თხილაშვილი (თბ., 31. 1. 1964. 1), ხუცუბანი - (ქობულეთის რ.), თხილაძე.
- თხინვალელი-ი** (თბ., 17. VI. 1967. 2), კასპის რ. და სხვ., გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა; თხინვალი სოფელია გარდაბნის რაიონში.
- თხლაშაძე** (თბ., 10. III. 1966. 3); || თხლაშიძე (თბ., 27. X. 1969. 4), ქ. თელავი.

•

თამანიძე (კომ., 4. I. 1968. 2), საკ. სახ. იამანი, „ამირან-ღარე-

- ჯანიანის“ პერსონაჟის სახელი, ზგდი მწმუნ. ძვირფასი ქვა,
 აქატი, აყიყი (ქეგლ).
- იანვარაშვილ-ი** (კომ., 11. III. 1969. 4), თელავის რ.; საქ. სახ.
 ი ა ნ ვ ა რ ა (იანვარში დაბადების აღსანიშნავად).
- იანტბერიძე** (თბ., 23. X. 1972. 4), სავარ. რთულფუძიანი, სავარ.
 საქ. სახ. ი ა ნ ტ ბ ე რ ი, შდრ. ბერ. ძირის შემცველი გვარსა-
 ხელები: გოგობერიძე, დოლაბერიძე, ედობერი-
 ძე, სულაბერიძე და სხვ. (იხ. ი. მაის. ბერ ძირი...239); ||
 ი ა ნ ტ ბ ე ლ ი ძ ე.
- იანქოშვილ-ი** (თბ., 5. VII. 1967. 4), შილდა, ყვარლის რ.; საქ. სახ.
 ი ა ნ ქ ო : ათაბაგი იანქო (ქორდ. ქრონ. II, 298, 322).
- იარაჯულ-ი** (კომ., 24. IX. 1967. 2), თიანეთის რ., იარაჯულები
 სოფელია ამავე რაიონში.
- იასაშვილ-ი** (კომ., 13. IV. 1968. 4), ვაჭირი (სიღნაღის რ.); საქ.
 ს ა ხ . ი ა ს ა , ი ა ს ე , შდრ. ი ა ს ე შ ვ ი ლ ი.
- იალანაშვილ-ი** (თბ., 1. XII 1979 4). ამბროლაურის რ., კაკაბეთი
 (საგარეჯოს რ.); საქ. სახ. ი ა ლ ა ნ ა.
- იაშვილ-ი**, ამბროლაურის, საჩხერის რ-ბი და სხვა (გავრც.); წარ-
 ჩინებული ფეოდალური საგვარეულო რაჭასა და იმერეთში
 (ქართლ. ცხ. IV, 36). იაშვილთა სათავადოს ჩამოყალიბება სა-
 ვარაუდებელია XV ს. მიწურულს, პირველად იგი მოიცავდა
 სოფლებს: სადმელს, ძირაგულს, კლდისუბანსა და ბეთლევს.
 ყველაზე ადრინდელი ცნობა ამ საგვარეულოს შესახებ დატუ-
 ლია 1432 წ. სიგელში (დაწვრილებით იხ. ო. სოსელია, ნარკვ-
 120—133); საქ. სახ. ი ა ; ამავე ძირისაა ი ა ძ ე.
- იგიოხანიშვილ-ი**, ახალციხე; რთულფუძიანი საქ. სახ. ი გ ი თ ხ ა -
 ნ ი (თურქ. ი გ ი დ -ხ ა ნ გ მ ი რ ი , მამაცი ბატონი), თურქ-
 თა ბატონობის დროს შერქმეული გვარსახელია. ძველი გვა-
 რი ჩ უ ტ კ ე რ ა შ ვ ი ლ ი : ყოფილა (ინფორმატორი ლუსიანე
 იგიოხანიშვილი, 1957 წ.).
- იგრიშვილ-ი**, ნაფარეული, თელავის რ., საქ. სახ. ი გ რ ი ა . შდრ.
 ი გ რ ი : ი გ რ ი -ბ ა ტ ო ნ ი — მითოლოგიური პერსონაჟი, „ბუმბე-
 ბერაზი იგრიბატონი. ეს ბუმბერაზი წყაროს ბატონი არის“
 (ვ. ბარნოვი, თხზ., X. გვ. 186).
- ილაძე** (თბ., 2. XI. 1966. 4); ქალის საქ. სახ. ი ღ ა , || ი ღ ი ძ ე , ზემო
 ალვანი (ახმეტის რ.); ამავე ძირისაა ი ღ ო ი ძ ე (კომ., 16.
 IV. 1965: 2); შდრ. ო დ უ კ ა შ ვ ი ლ ი , გორანა (თიანეთის რ.).

ივანიძე, მესხეთი, ქართლი და სხვ. (გავრც.); ამავე ძირისაა: ივანაური, ივანაშვილი, ივანეიშვილი, ივანელაშვილი, ივანიძე, ივანიკაშვილი, ივანიშვილი.

იველაშვილ-ი (თბ., 12. III. 1965. 4), ხიზაბავრა (ასპინძის რ.); საქ. სახ. იველა.

იზაშვილ-ი (თბ., 30. III. 1967. 4), თბილისი, წარმოშობით მესხეთიდან; საქ. სახ. იზა.

იზმირელ-ი, თბილისი, წარმოშობით მესხეთიდან, გვარაღქცეული სადაურობის სიტყვა. იზმირი ქალაქია თურქეთში, ადგილობრივი გამოთქმით: იზმირიანთი || იზმილიანთი (მეფისაშვილთა ერთ-ერთი შტო).

იზორია (თბ., 15. VI. 1964. 4), ერგეტა (ზუგდიდის რ.).

ითაშვილ-ი (კომ., 9. V. 1964. 1), მარტყოფი (გარდაბნის რ.), შდრ. იდაშვილი, ამავე ძირისაა ითიურიძე (კომ., 9. IV. 1965. 4).

ილაურ-ი (თბ., 29. IX. 1967), საგარეჯოს რ.; ამავე ძირისაა: ილაშვილი, ილიაიძე, ილიაშვილი, ილურიძე.

იმედაშვილ-ი (სოფლ. ცხ., 13. III. 1968. 2), ხაშში (საგარეჯოს რ.) და სხვ. (გავრც.); საქ. სახ. იმედა, იმედოშვილი, კონხარი (ჩოხატაურის რ.); ამავე ძირისაა: იმედაძე, იმედოძე.

იმესაშვილ-ი (თბ., 14. II. 1970. 4), წავეკისი (გარდაბნის რ.). სავარ. საქ. სახ. იმესა.

იმნაიშვილ-ი, შუხუთი, მაჩხვარეთი (ლანჩხუთის რ.) — ივანიშვილი — იონაიშვილი (ა. შანიძე); ამავე ძირისაა იმნაძე.

ინაშვილ-ი, მთიულეთი, კახეთი, საქ. სახ. ინა, ამავე ძირისაა: ინაძე, ინაური, ინაიშვილი, ინალიშვილი.

ინაკავაძე (თბ., 4. XII. 1965. 1), სავარ. საქ. სახ. ინაკავა.

ინარიძე (თბ., 20. XII. 1965. 4), ჭალა (მახარაძის რ.); საქ. სახ. ინარი.

ინასარიძე, ჭობარეთი (ასპინძის რ.), ამბროლაურის, ონის რ-ბი; წარჩინებული ისტორიული საგვარეულო რაჭაში (ქართლ. ცხ. IV. 36); ინასარ ინასარიძე (მეტრევე. მასალ., ალაპი № 151).

ინგილო (თბ., 1. VIII. 1968. 4), გვარაღქცეული ეთნონიმი.

ინგოროყვა, ჩირგვეთი (ლანჩხუთის რ.), მაკვანეთი (მახარაძის რ.), რთულფუძიანი გვარსახელი: ინგორო + ყვა, ჩერქეზულ-ადი-

ლური სუფიქსი, შდრ. ანალოგიური ერთეულები: ართი-
ლაყვა, დელეყვა, როყვა და სხვ. (დაწვრილებით
იხ. ს. ჯანაშია, ე. ინგოროყვას გენეალოგიისათვის, შრომები,
II. თბ., 1952, 482—490).

იჩქითიძე (თბ., 8. IV. 1965. 4), ლორეშა (ორჯონიკიძის რ.); სახე-
ლი-ეპითეტი იჩქითი, გზდი მნშვნ. სწრაფი, შკვირცხლი,
დაუდგრომული; წუნდის ეკლესიის წარწერაში მოხსენიებუ-
ლია იჩქით გურგენიძე (XI ს.); იჩქითიძე, || იჩქითი-
ძე, || იჩქითი.

ინწკირველ-ი (თბ., 14. X. 1963. 4), ნაგომარი, ბახვი (მახარაძის
რ.) აჭარა; ინწკირველი სოფელია ხულოს რაიონში (აქ ინ-
წკირველთა გვარეულობა არ ცხოვრობს).

ინჯვია ახუთი (ჩხოროწყუს რ.), ნამიკოლოვო (გეგეჭკორის რ.);
შდრ. ინჯია.

იობაშვილ-ი (თბ., 21. V. 1964. 2); ბიბლ. საკ. სახ. იობი; ამა-
ვე ძირისაა: იობაია, იობაძე, იოვაშვილი (ეფუემ).

იონათამიშვილ-ი (თბ., 7. III. 1964. 4); საკ. სახ. იონათამი.

იორამაშვილ-ი (კომ. 16., XI. 1967. 2), სართიჭალა (გარდაბნის რ.),
ტინისხიდი (გორის რ.); საკ. სახ. იორამა, იორამი, || იო-
რამიშვილი.

იორაშვილ-ი (თბ., 29. II. 1968. 4), შემოქმედი (მახარაძის რ.);
საკ. სახ. იორა (შემოკლ. იორამი?). || იორაფშვილი,

იოსავა (თბ., 20. IV. 1967. 4), საკ. სახ. იოსა (შემოკლ. იოსებ).

იოსებაშვილ-ი (თბ., 21. III. 1964. 4), გორის რ. და სხვ.; საკ. სახ.
იოსება; ამავე ძირისაა იოსებიძე.

იოსელიან-ი (კომ., 3. IX. 1967. 3), ზემო სვანეთი, იმერეთი და
სხვ. (გავრც.); საკ. სახ. იოსელი.

ირემაძე ვანის რ., საკ. სახ. ირემა; ამავე ძირისაა: ირმისა-
შვილი, საკ. სახ. ირმისა.

ისაკაძე (თბ., 16. X. 1967. 4); ბიბლიური საკ. სახ. ისაკა, ისაკი.

ისარლიშვილ-ი (თბ., 23. II. 1967. 3), ქუთაისი, თბილისი; წარმო-
შობით მესხეთიდან, თანამდებობის ტერმინი ისარლი
(თურქ. ციხის მფლობელი, ციხისთავი), ადგ. გამოთქმით
ისარლიანთი.

ისაშვილ-ი (თბ., 15. IV. 1968. 1), კახი (საინგილო); სავარ. სახ.
ისა; შდრ. იზაშვილი, იესელიძე, ისიანი.

ისერგიშვილ-ი (თბ., 28. X. 1967. 4), ქვემო ჭალა (კასპის რ.).

- იტრიაშვილ-ი** (ლიტ. საქ., 15. 1. 1965); საქ. სახ. იტრია (ლლ. სახელ.), შდრ. იტრიევი, ტობ. იტრია (სურამში).
- იურუყიძე** (თბ., 6. II. 1967. 3), ქვემო ალვანი (ახმეტის რ.); სავარ. საქ. სახ. იურუკი, შდრ. იურუკიძე.
- იშხნელ-ი** (კომ.; 21. XI. 1967. 2), თერჯოლის რ.; თერჯოლაში არის იშხნელების უბანი; გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა; იშხანი სოფლისა და მონასტრის სახელწოდებაა ძველ ტაო-კლარჯეთში (დღეს თურქეთშია). ამავე ძირისაა: იშხანაშვილი (მუხრანი), იშხნელიძე (აჭარა).
- იჩუაიძე** (კომ., 6. VIII. 1964. 2), ზემო ალვანი (ახმეტის რ.); საქ. სახ. იჩუა (მაკალ. თუშეთი, 163), || იჩუაიძე ამავე ძირისაა იჩუკაიძე.
- იჭირაულ-ი** (თბ., 4. IX. 1967. 3), ქვემო ალვანი (ახმეტის რ.); სავარ. საქ. სახ. იჭირა.
- იხოშვილ-ი** (თბ., 7. XII. 1963. 4), სავარ. საქ. სახ. იხო.

კ

- კავაზაშვილ-ი** || კავაზიშვილი; საქ. სახ. კავაზა, კავაზოზი. შდრ. საგვარეულო შტოს ძველი სახელი ქაჯვაზიტი, კავაჯიტები; XIV ს. პირველ ნახევარში ტრაპიზონის სახელმწიფოში 20 წელს გრძელდებოდა შინაგანი ბრძოლები ფეოდალურ საგვარეულოთა შორის. ამ ბრძოლის მთავარი მონაწილენი იყვნენ მაზიმატები, კავაზიტები, კომახიტები... (ვ. გოზალიშვილი, მითრიდატე პონტოელი, 199, 200); ამავე ძირისაა კავაზაძე (თბ., 19. V. 1971. 3).
- კავალერიძე** (თბ., 17. IV. 1967. 3), კიევი; მოქანდაკე და კინორეჟისორი ივანე კავალერიძე (იხ. შ. ნოზაძის სტატია მასზე: „საბჭოთა ხელოვნება“; № 6, 1965, 49—50).
- კავაძე** (თბ., 24. IX. 1964 4.); საქ. სახ. კავა (მოხსენიებულია თამარ მეფის 1189 წ. სიგელში, უორდ. ქრონ. II, 73), ამავე ძირისაა: კაველაშვილი, კაველიძე, კავილაძე.
- კავთელიშვილ-ი** (თბ., 20. III. 1968. 4), ანაგა (სიღნაღის რ.); სადაურობის სიტყვა კავთელი, ტოპონამი კავთა სოფლის სახელწოდებაშია ჩაქსოვილი: კავთისხევი (კასპის რ.), || კავთელაშვილი.
- კავთიაშვილ-ი** (სოფლ. ცხ. 12. XII. 1967. I.), კავთისხევი (კასპის

- რ); საქ. სახ. კავთია; ამავე ძირისაა კავთუაშვილი (ვაჭირი, სიღნაღის რ.).
- კავკასიძე, თბილისი, „ძველთა თავადთა გვარი“ (ვახუშტი, ქართლ. ცხ., IV, 28); საქ. სახ. კავკასი (ლეგენდარული მამამთავრის თარგამოსის ძე, ქართლ. ცხ. I, 4, 10, 19...).
- კავსაძე, გორის რ. და სხვ.; საქ. სახ. კავსა (←კავასა); შდრ. კავაზიტები, იხ. კავაზაშვილთან.
- კაიკაციშვილ-ი (თბ., 11. II, 1971, 4), ქობულეთის რ.; საქ. სახელი—ეპითეტი: კაიკაცი: გულო-ალა კაიკაციშვილი (იხ. ძმური სიტყვა, თბ., 1915. 22).
- კაიშაურ-ი (თბ., I. IV. 1964. 2), სოფ. კაიშაურნი (ღუშეთის რ.); 1801 წ. მთიულეთის გამგებელის ბატონიშვილ ვახტანგს გამაზარე, ზარიბეგ და გივი კაიშაურებისათვის თარხნობის სიგელი უბოძებია (მაკალ. მთიულეთი, 79).
- კაკაბაძე (სამტრედიის რ. და სხვ., საქ. სახ. კაკაბა. შდრ. კაკაბო (ღლ. სახელ.) ამავე ძირისაა: კაკაბაშვილი, კაკაბლიშვილი (←კაკაბელიშვილი).
- კაკალაშვილ-ი (კომ., I. XII. 1963. 4), ზემო მაჩხაანი (წითელწყაროს რ.); საქ. სახ. კაკალა, ამავე ძირისაა: კაკალაძე, კაკალია.
- კაკაშვილ-ი (კომ., 27. II. 1968. 2), ვაჭირი (სიღნაღის რ.), საქ. სახ. კაკა (მიჩნეულია ხურიტულად, ჭუმბ. 13.). ამავე ძირისაა: კაკაურიძე, კაკაჩაშვილი, კაკაჩია, კაკიაშვილი, კაკილაშვილი, კაკიტაძე, კაკიტაშვილი, კაკოიშვილი და სხვ.
- კაკუბერ-ი (თბ., 8. IX. 1966. IV), გეგეჭკორის რ.; გვარადგეგეული რთულფუძიანი საქ. სახ. კაკუბერი; შდრ. ბერ-ქარიანი საქ. სახ. და გვარები: კახაბერი, გოგობერიძე, სულაბერიძე, თუთბერიძე, და მისთ. (მასურაძე, ბერ. ძირი...).
- კალანდარიშვილ-ი (კომ., 16. XI. 1967. 2), კვირიკეთი (მხარაძის რ.), შუხუთი (ლანჩხუთის რ.); შდრ. თურქ-სპარს. სამოხელეო ტერმინი ქალანთარი (ქალაქის თავი, ციხისთავი); შდრ. სომხ. კალანტარიან, კალანტაროვი.
- კალანდაძე (კომ., 16. XI. 1967. 2), ხიდისთავი (ჩოხატაურის რ.); საქ. სახ. კალანდა (ღლ. სახელ.); ზგდი მნშვნ. ახალწელი (ლათინ.), ამავე ძირისაა კალანდია.
- კალაძე ლანჩხუთის რ. საქ. სახ. კალა, კალე (შესაძლებელია

- შემოკლება იყოს სახელებისა კალენიკე ან კალისტრატე);
 შდრ. კალა, სოფელი და ისტორიული ძეგლი სვანეთში.
- კალმახელიძე** (თბ., 7. III. 1969. 4), ჟაშქვა (ონის რ.); იმერეთი და სხვ. საჯ. სახ. კალმახი, კალმახელი; წინაპართა სახელების, კაციას, ხობიასა და თვალკას მიხედვით ქვედა ჟაშქვაში არის შტო-გვარები: კაციანთები, ხობიანთები და თვალკაციანთები (იხ. ი. მაისურაძე, კალმახელი, სოფლ. ცხ., 11. XII. 1979).
- კალოიანი-ი** (თბ., 7. X. 1968. 4), ნიგორზღვა (სამტრედის რ.); წარმომდგარი უნდა იყოს ბერძნ. სახელ-ეპითეტისაგან „კალოიანე“, რაც „კარგ იოანეს“ ნიშნავს. ტრაპეზუნტში ამ სახელით ცნობილი იყო მეფე იოანე II კომნენოსი (ყაუხჩ. გეორგიკა, VII. 171, 172); || კალოვანი (თბ., 22. VIII. 1966. 4).
- კალომღეწავ-ი** (თბ., 27. VI. 1964. 4), კასპის რ.; გვარადქცეული, მოსაქმეობის აღმნიშვნელი სიტყვა (შდრ. ჯავახიშვი. ეკონ. ისტ. ძეგლ., 337).
- კამარიძე** (სოფლ. ცხ. 5. IV. 1970. 2), ლაგოდეხის რ., ქალის საჯ. სახ. კამარა (ლლ. სახელ., ლეონიძე, სახელ.); შდრ. ყამარი, ყამარა, მითური ყამარქალი, ყამარაული (იხ.).
- კამკამიძე** (თბ., 17. IV. 1964. 4), საბე. (ორჯონიკიძის რ.).
- კანანაძე** (სოფლ. ცხ., 24, 3. 1974. IV), იყალთო (თელავის რ.); საგარ. საჯ. სახ. კანანა.
- კანაჩაძე** (თბ., 23. XI. 1966. 4), ცაგერის რ.; საჯ. სახ. კანაჩა.
- კანდელაკი** ნიკორწმინდა (ამბროლაურის რ.), იმერეთი და სხვ. (გავრც.); გვარადქცეული სასულიერო თანამდებობის ტერმინი („მესახთლე“, „მნათე“, ბერძნ.), აქედანვეა კანდელაკი-შვილი (დაწვრილებით იხ. აკ. შანიძე, თეთრი ქორი. ლიტ. საქ. 11. XII. 1970), საჯავახოს კანდელაკები ქორიძეები ყოფილან, სამტრედიისა—ნიკურაძეები (იქვე).
- კანზაველ-ი** (თბ., 13. V. 1970. 4), თბილისი, გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა, საგარაუდო ტოპონიმი კანზავი.
- კანთელაძე** (თბ., 28. XII. 1963. 4), ლიხეთი (ამბროლაურის რ.); შდრ. საჯ. სახ. კანთო (ლლ. სახელ.), აქედანვეა კანთელაშვილი.
- კანკაძე** (თბ., 2. III. 1967. 1), წყალტუბოს რ. ტყიბულის საქ. საბჭო; საჯ. სახ. კანკა, მიჩნეულია ხურიტული წარმოშობის

- სახელად (ჭუმბ., 13), შდრ. კაკა, ამავე ძირისაა: კანკავა, კანკია; კანკავებით დასახლებულ უბანს ხორშაში (ცხაქვიას რ.) „კაკაშ მუხური“ ეწოდება.
- კანჭოშვილი-ი** (კომ., 24. I. 1965. 3), სავარ. მეტსახ. კანჭო; შდრ. კანჭა, ამავე ძირისაა: კანჭური შვილი, კანჭიაშვილი შდრ. კენჭოშვილი, კენჭაშვილი, კენჭაძე, კენჭიაშვილი.
- კანჯარიძე** (თბ., 4. VI. 1976. 4), დიმი (მაიაკოვსკის რ.); ამავე ძირისაა: კანჯარაშვილი, კანჯალაძე, ობჩა, როდინაული (მაიაკოვსკის რ.); საქ. სახ. კანჯარა, შდრ. კანჭარია.
- კაპანაძე**, ორჯონიკიძის, ზესტაფონის რ-ბი და სხვ. (გავრც.); საქ. სახ. კაპანა (დავთ. II, 109); ზგდი მნშე-ის სიტყვისაგან კაპანი, კლდოვან-ლორლიანი ფერდობი, „ქვა—ლოჯი“ (საბა); კაპანაძეები სოფელია საჩხერის რაიონში (იხ. ი. მაისურაძე, „ვეფხისტყაოსნის“ მესხური რეალიები, ძეგლის მეგობარი, № 8, 1966. 53—60; მისივე, ჩვენი გვარები და სახელები (გაზ. სოც. რუსთავი, 18. III. 1978).
- კაპატაძე** (თბ., 20. I. 1964), ისრითი (მაიაკოვსკის რ.), ბზვანი (ვანის რ.); სავარ. საქ. სახ. კაპატა.
- კაყილოთ-ი**: კომპოზიტორი რუბენ კაყილოთი (სოფლ. ცხ., 17. XI. 1976. 4), || კაყილოტი თბილისი, წარმოშობით ახალციხიდან; საქ. სახელ კაყილო-საგან თბოლოსართით წარმოებული გვარსახე-ლპ, ამ სუფიქსს წინ უძღოდა შტოგვარის მაწარმოებელი—იან (→ან): კაყილოთიანი → კაყილოთანი → კაყილოთნი → კაყილოთი → კაყილოთი → კაყილოტი; შდრ. კაჯილაშვილი, ამავე წარმოებისაა: ჯიბუტი, ლლონტი, ქლენტი (ი. მაისურაძე, ქართველურ გვართა წარმოების ზოგიერთი საკითხი, ი. ს. პუშკინის სახ. პედ. ინსტიტუტის შრომები, 17, 1949, მისივე, სპეციფიკური წარმოების ზოგიერთი გვარის სტრუქტურისათვის, საქ. სსრ პედ. ინსტიტუტების შრომები, II, 1974).
- კარალიძე**, სავარ. საქ. სახ. კარალი; შდრ. სოფლის სახ. კარალეთი (გორის რ.), ამავე ძირისაა: კარალიში (გ. კარტოზია ლაზური ტექსტები, 231).
- კარატიულ-ი** (სოფლ. ცხ., 26. XI. 1976), თეთრწყლები (თელავის

- რ.); გვარადქცეული საჯ. სახ. (ვაჟა-ფშაველა, „ჩემი წუთისოფელი“) გვხვდება საჯ. სახელადაც.
- კარბელაშვილი-ი**, ქვემო ჭალა (კასპის რ.); საჯ. სახელადქცეული სადაურობის სიტყვა **კარბელი**. კარბი სოფელია გორის რაიონში, გადმოცემით, წინაპართა გვარი ხმალაძე ყოფილა.
- კარგარეთელი-ი** (თბ., 15. VII. 1967. 4), ერთაწმინდა (კასპის რ.); გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა (ქორდ. ქრონ: II, 502); დასახულებულია „კარგარეთის“ მნიშვნელობა.
- კარდანახლიშვილი-ი** (თბ., 17. XI. 1967. 4); სადაურობის სიტყვა **კარდანახელი**, ამავე ძირისაა **კარდანახიშვილი**.
- კარიაული-ი** (კომ., 11. III. 1965. 4), დუშეთის რ.; საეარ. საჯ. სახ. **კარი** ა. შდრ. **კარა** (ლლ. სახელ).
- კარკაძე** (კომ., 23. VIII. 1970. 4), შიდაკოვსკის რ.; საეარ. საჯ. სახ. **კარკა**, შდრ. **კარკალაია**.
- კარტოზია** (თბ., 22. II. 1967. 4), აბღდათი (გეგეჭკორის რ.); საჯ. სახ. **კარტოზი**.
- კარჭაული-ი** (კომ., 24. I. 1965. 3), თიანეთის რ.; —კარიჭაული: ბეჟან კარიჭაული (ჯავახიშვი. უკონ. ისტ. ძეგლ. 1; 61), საჯ. სახ. **კარიჭა**, ამავე ძირისაა: **კარიჭაშვილი** („ძუელთა მთავართა გუარი“, ვახუშტი, ქართ. ცხ., IV. 28).
- კატაპარიაშვილი-ი**, საგარეჯოს რ.; ირონ. მეტსახ. **კატაპარია**.
- კაშიაშვილი-ი**, კაზი (საინგილო), დიღომი (გარდაბნის რ.); საეარ. საჯ. სახ. **კაშია**; ამავე ძირისაა: **კაშია**, ბაში (სამტრედიის რ.).
- კაცაძე**, საჭამიასერი (ჩოხატაურის რ.), საჯ. სახ. **კაცა**, **კაცი**; ამავე ძირისაა: **კაცელაშვილი**, **კაცია**, **კაციაშვილი**, **კაციტაშვილი**, **კაცტაძე**, **კაციშვილი**, **კაცობაშვილი**, **კაცოშვილი**.
- კაჭარავა** (თბ., 27. II. 1968. 4), ახუთი (ჩხოროწყუს რ.) და სხვ. საეარ. საჯ. სახ. **კაჭარა**, ზგდი მნშენ. **კაჭარი** „უწყლო ადგილს რიყის მსგავსი ქვა“ (საბა), ამავე ძირისაა **კაჭაროშაშვილი** (საჯ. სახ. **კაჭაროზა**: **კაჭარ+ბლსრთი—ოზა**), შდრ. **ბეროზა**, **ზარხოზა** და მისთ.
- კაჭკაჭიშვილი-ი** (თბ., 25. XII. 1963. 2), ჩხარი (თერჯოლის რ.), უღე (ადიგენის რ.); ამავე ძირისაა: **კაჭკაჭური**.
- კახაბერიძე** კირნათი (ხელვაჩაურის რ.), რთულფუძიანი საჯ. სახ.

კახაბერი (კახა+ბერა), შდრ. გოგიბერიძე, დობა-
ბერიძე და სხვ.; || კახბერიძე; ამავე ძირისაა კა-
ხაბრიშვილი; კახ-ძირისეულია აგრეთვე: კახაია-
კახარლიში (გ. კარტოზია, ლაზური ტექსტები, 230), კა-
ხიში (ს. ჭიჭია, ქართ.-თურქ. ლექსიკონი, 1973, 270), კა-
ხეთელიძე, კახელი, კახელაშვილი, კახელი-
ძე, კახიანი, კახიაშვილი, კახიანიძე, კახიძე,
კახიაშვილი, კახოძე, კახოშვილი, კახუა-
შვილი, კახურაშვილი.

კაჩილაშვილი-ი (თბ., 2. XI. 1967. IV.), ატენი (გორის რ.); || კა-
ჩირაშვილი (სოფლ: ცხ., 3. VII. 1968). იხ. კაქილოთი.

კბილაძე (თბ., 4. II. 1964. II), ამბროლაურის რ., შეტსახ. კბი-
ლა; ამავე ძირისაა: კბილიანიშვილი (თბ., 17. V. 1973.
4), კბილაშვილი, შდრ. კბილცეცხლაშვილი
(ბულაჩაური, დუშეთის რ.).

კეზუაშვილი-ი (თბ., 6. II. 1967. 4), თბილისი; ამავე ძირისაა კე-
ზუა.

კეკელიძე, ტობანიერი (ვანის რ.) და სხვ. საკ. სახ. კეკელი, კე-
კელა (ა. შანიძე, ეტიმოლოგიური შენიშვნები კეკელიძის
გვარსახელის წარმომავლობაზე, აკად. კ. კეკელიძისადმი მიძ-
ღენილი საიუბილეო კრებული, თბ., 1950), ამავე ძირისაა:
კეკელაშვილი, კეკელია, ბანდა (გუგუჭკორის რ.).
ლექსეულე (სოფელია ამავე რაიონში).

კეკიშვილი-ი, საგარ. საკ. სახ. კეკი; ამავე ძირისაა: კეკვაშვი-
ლი, კეკეიშვილი, კეკენაძე, კეკოშვილი, კე-
კუა, კეკუტია, კეკუაძე.

კელაბრიშვილი-ი (თბ., 28. IV. 1964. 4), ზემო ხანდაჯი (კასპის
რ.); || კელეპტრიშვილი||კელაპტარიშვილი.

კელაშვილი-ი (თბ., 3. VIII. 1965. 2), საკ. სახ. კელა; ზგდი მწმუნ.
კრაზანა.

კელენჯერიძე (თბ., 10. II. 1964. 4), ტაბაკინი (ზესტაფონის რ.),
და სხვ., სახელი-უპითეტი კელენჯერი „ჩიუტი, მიუდ-
გომელი ადამიანი“ (ჭეგლ).

კენკებაშვილი-ი, ლოუბანი (თეთრიწყაროს რ.); საკ. სახ. კენკე-
ბა (—კენკიბა: კენკი+ბლსროთი—ბა), ამავე ძირისაა კენკი-
შვილი; შდრ. საკ. სახ. კენკია (დლ. სახელ).

კეჟერაძე (კომ., 8. IV. 1964. II), იმერეთი, აჭარა, საკ. სახ. კე-
ჟერა ზგდი. მწმუნ. კეჟერა მხალი, თავდაუხვეველი

კომბოსტო; ქართლში გამხმარი, მაგარი პური (ქეგლ); ამავე ძირისაა: ქვეყნური აშვილი, მარტყოფი (გარდაბნის რ.); ქვერთვილი (თბ., 31. X. 1972. IV) ← ქვერთვილი.

კერესელიძე, ალისუბანი თერჯოლის რ.); ბოყვა (ონის რ.), ლანჩხუთის რ. და სხვ. (გავრც.).

კეცხოველი, ტყვიანი (გორის რ.), გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა; სოფლის სახელი კეცხოვი დღეს კერჩობის სახელით არის შემორჩენილი წალვერის მახლობლად (ბორჯომის რ.); იხ. ჯიქია, დათ. III. 483, 474.

კვანტრიშვილი-ი (თბ., 30., IV, 1964. IV), ალავერდი (ზესტაფონის რ.); || კვანტრე (თბ., II. 1968. 4) ქუთაისი.

კვანჭილაშვილი-ი, მეტსახელი კვანჭილა კუთხ; ქართლ. კოჭლი, კვიმატი სიტყვის პატრონი (ქეგლ).

კვარიანთაშვილი-ი, რუისი (ქარელის რ.), მეტსახელი კვარიანთა (კვარის ამნებები?).

კვარჭია (კომ., II. V. 1973. 3), ცხაკაის რ.; სავარ. საჯ. სახ. კვარჭა, შდრ. კვარჭელია.

კვატაშიძე (თბ., 23. X. 1967. 1), მექვენა (წყალტუბოს რ.); საჯ. სახ. კვატაში (ლლ. სახელ).

კვაჭაძე, ჯურჯუვეთი, ორაგვე (ლანჩხუთის რ.); მეტსახელი კვაჭა. ზგდი მნიშვნ. პატარა, დაბალი, მორჩილი ტანის ადამიანი (ქეგლ). ამავე ძირისაა კვაჭატაძე (შარდომეთი, ამბროლაურის რ.); კვაჭატელიძე.

კვეზერელი-ი (თბ., 20. IV. 1967. 4), ხაშურის რ.; გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა, სავარ. გეოგრაფიული სახელი კვეზერი.

კვერდელიძე (თბ., 29. II. 1964. 4), გურიანთა (მახარაძის რ.); სავარ. საჯ. სახ. კვერდელი; || კვერდელაძე.

კვერცხიშვილი-ი (თბ., 28. X. 1963. 4), ნიჩბისი (მცხეთის რ.); ამავე ძირისაა კვერცხიაშვილი.

კვესაძე (თბ., 10. 1. 1964. 3), საჯ. სახ. კვესი, კვესია (ჯავახიშვილ. ეც. ისტ. ძეგლ. 53), ამავე ძირისაა: კვესეიშვილი, კვესელავა, კვესელაძე, კვესიაშვილი, კვესიტაძე.

კვეტენაძე (თბ., 18. III. 1964. 2), ზესტაფონის, თერჯოლის რ.-ბი.; საჯ. სახ. კვეტენა, შდრ. კვეტაიძე, საჯ. სახ. კვეტა (ლლ. სახელ.);

კვიცაშვილ-ი, ქისტაური (თელაუის რ.); საჯ. სახ. კვიცა. ამავე ძირისაა: კვიცაძე (თბ., 18. V. 1966. 4), კვიციანი, შდრ. კვიწინაშვილი, კვიწინაძე, კვიწინია.
კიბორძალიძე (კომ., 18. VII. 1967. 1), მექვენა, ღერჩი (წყალტუბოს რ.).
კიკაძე, ზანავი (ბორჯომის რ.); საჯ. სახ. კიკა, ამავე ძირისაა: კიკალაშვილი, კიკაური, კიკაჩიშვილი, კიკიანი, კიკილაშვილი.
კიკვიძე (თბ., 5. II. 1968. 4), ზნაკვა (ამბროლაურის რ.), სურები (ჩოხატაურის რ.); „კიკვა მეთოფე, მეომარი, სალდათი“ (საბა“); || კიკვიძე.
კიკნაძე, ორჯონიკიძის, ბორჯომის რ-ბი და სხვ. (გავრც.); მეტსახელი კიკნა (მცირე, პატარა), ჩხერში (ორჯონიკიძის რ.), მოსახლეთა შტო-გვარებია: შაქარაშვილი, ხახულაშვილი, ხოსიაშვილი, ბიჭიაშვილი; ბელეღაშვილი.
კიკოშვილ-ი (თბ., 10. III. 1965. 4), საჯ. სახ. კიკო; ამავე ძირისაა: კიკუაშვილი, კიკოზაშვილი, კიკოლაშვილი, კიკტლაიშვილი, კიკონიშვილი, კიკორია.
კილაძე (კომ., 27. II. 1968. 2), მამათი (ლანჩხუთის რ.); საჯ. სახ. კილა; ამავე ძირისაა: კილიშვილი, კილანავა და რთულფუძიანი კილაბერია.
კინწურაშვილ-ი, წყალტუბოს საქ. საბჭო; მეტსახელი კინწურა; || კინწურეიშვილი.
კვიკვინია (თბ., 22. XII. 1964. 4), ხობის რ.; საჯ. სახ. კვიკვინა, კვიკვინია (ლლ. სახელ.).
კვინტრაძე (კომ. 30. VII. 1964. 4), საჭამიასერი (ჩოხატაურის რ.), მეტსახელი კვინტრა.
კვიჟინაძე (კომ. 9. IX. 1967. 4), საჩხერის რ.; საჯ. სახ. კვიჟინა; || კვიჯინაძე; ამავე ძირისაა: კვიჟინაშვილი.
კვირია (თბ., 20. X. 1976. 4), ბეთლემი (ცხავიას რ.); შდრ. კვირიაშვილი, კვირიკაშვილი, კვირკაია (←კვირია).
კვირკელია (თბ., 9. IV. 1968. 4), შემოქმედი (მახარაძის რ.), მაცხარეთი (ლანჩხუთის რ.); საჯ. სახ. კვირკელა (ლლ. სახელ.), (←კვირკელა); ამავე ძირისაა: კვირკველია (ჩხოროწყუს რ., აბაშის რ.), კვირკველიძე.
კვიტაიშვილ-ი (თბ., 13. XII. 1967. 4), ლანჩხუთის რ.; შდრ. საჯ.

- სახ. კვიტი (ლლ. სახელ.), ამავე ძირისაა: კვიტიანიძე (თბ., 5. X. 1972. 4), კვიტატიანი, კვიტაშვილი.
- კვიცარიძე, იმერეთი, „კვიცარიძე მომდინარეობს „ყვიცარიძისაგან“ და „ყვიციანიძეს“ უდრის: ყვიციანი—ყვიცათი დაავადებული. ყვითელფერიანი“ (ა. ჩიქობავა, ენათმეცნ. შესავალი, 1952, 230), გ. ლეონიძის აზრით, კვიცარიძე წარმომდგარია მკვეცარიძე-საგან, რაც დალაჭიშვილს უდრის (მკვეცარი=დალაჭი).
- კირეულიშვილ-ი (თბ., 18. X. 1967. 4), მარტყოფი (გარდაბნის რ.).
- კირკიტაშვილ-ი (თბ., 6. II. 1967. 4), მეტსახელი კირკიტა (ლლ. სახელ.). ამავე ძირისაა კირკიტაძე.
- კირჩხელ-ი (კომ., 7. VII. 1970. 4), ბობოყვათი (ქობულეთის რ.); გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა; სავარ. ტოპონიმი კირჩხი, შდრ. კირცი (ჩხოროწყუს რ.).
- კირცხალია (თბ., 17. VII. 1971. 4), ბეთლემი (ცხაკაიას რ.).
- კიტია (22. III. 1965. IV.), ციში (ზუგდიდის რ.); საკ. სახ. კიტა: ამავე ძირისაა: კიტეიშვილი (—კიტაიშვილი), კიტოვანი.
- კლარჯიაშვილ-ი (თბ., 2. V. 1964. 4). ეთნონიმური წარმოშობის საკ. სახ. კლარჯია, ამავე ძირისაა კლარჯეიშვილი (კლარჯელი?).
- კლდესელ-ი (თბ., 19. III. 1968. 4), გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა; კლდესი სოფელია თეთრიწყაროს რაიონში.
- კლდიაშვილ-ი, სიმონეთი (თერჯოლის რ.); შდრ. საკ. სახ. კლდია (ლეონიძე სახელ.), არსებობს დოკუმენტი, იმერეთის მეფე გიორგი II-ის მიერ კლდიაშვილებსადმი ბოძებული წყალობის წიგნი, საიდანაც ირკვევა, რომ კლდიაშვილთა ძველი გვარი შალვაშვილია. მესხეთის მკვიდრი ყოფილან, მაგრამ მეფე ზაგრატი III-ის დროს მე-16 საუკუნეში იმერეთში გადმოსახლებულან (ისტორ. დოკუმენტები იმერეთის სამეფოსა და გურია-ოდის სამთავროებისა, საქ. მეცნ. აკად. ხელნაწერთა ინსტიტუტი; ს. კლდიაშვილი, თხზულებათა, კრებული, III, 423, 424).
- კობაძე, დუშეთის რ.; საკ. სახ. კობა; შტო-გვარებია: ბეჟანიანი, ლაბიანი, მახარიანი, მგლიანი (მაკალ. მთიულ. 78), ამავე ძირისაა: კობალავა, კობალაძე, კობაური, კობაჩიშვილი, კობაძე, კობელაშვილი, კობეშავიძე, კობიაშვილი, კობინა-

- შვილი, კობიძე; კობიანთკარი სოფელია ღუშეთის რაიონში.
- კოვზაძე, ფერსათი (მაიაკოვსკის რ.), ხელობა-საქმიანობის მიხედვით შერქმეული სახელი კოვზა, ამ გვარეულობის წინაპრები კოვზების ფაშოთლით ყოფილან ცნობილნი. ეს ტრადიცია ახლაც გრძელდება. ამავე ძირისაა: კოვზანაძე, კოვზი-აშვილი, კოვზიშვილი, შდრ. კოვზირიძე (ინფორმატორი ნ. კოვზაძე, მაიაკოვსკი, 1976. წ.).
- კოზინაშვილი-ი (თბ., 11. X. 1967. 4), ზემო ხვედურეთი (ქარელის რ.); სავარ. საკ. სახ. კოზინა.
- კოკაშვილი-ი (თბ., 3. VII. 1967. 4), საკ. სახ. კოკა; ამავე ძირისაა კოკაია (ლევკოვიე, ცხაკაიას რ.), კოკაური, კოკელაშვილი, კოკელაძე, კოკიაშვილი, კოკილაური, კოკილაშვილი.
- კოკოშვილი-ი (თბ., 29. IV. 1965. 1), მესხეთი, ქართლი, საკ. სახ. კოკო, ამავე ძირისაა: კოკოზაშვილი, კოკოლაშვილი, კოკოსკერია, კოკოჩაშვილი, კოკუაშვილი.
- კოლოტაშვილი-ი (თბ., 28. XI. 1963. 2), ღუშეთის რ., საკ. სახ. კოლოტა, ზვდი მნიშვნ. ტყე, რუმბზე მომცრო (ქეგლ). ამავე ძირისაა: კოლოტაური, კოლოტაძე.
- კომახიძე, ძველი საკ. სახ. კომახი, შდრ. კომახიტი, ძეძე. ფეოდალური საგვარეულო ტრაპიზონში, შდრ. კავაზიტები, მახიმატები, ჭანიხიტები (გოზალიშვი. მითრიდატი, 199, 200); იხ. კავსაძესთან.
- კომლაძე (კომ. 15. IV. 1969. 2), სავანე (საჩხერის რ.); სავარ. საკ. სახ. კომლა,
- კომუნაძე (სოფლ. ცხ.; 27. IV. 1967. 3), თბილისი, ხელოვნურად შექმნილი გვარსახელია. მიანიჭეს საბავშვო სახლში მოყვანილ უცნობ ბავშვს (30-იან წლებში): შალვა პროლეტარის ძე კომუნაძე ამჟამად ყურნალისტია.
- კომურჯიშვილი-ი (თბ., 26. II. 1964. 1), თბილისი; მოსაქმეობის ტერმინი კომურჯი (თურქ=მენახშირე).
- კოპალაძე (კომ., 16. XI. 1967. 2); საკ. სახ. კოპალა, შდრ. თეონიმი კოპალე, წარმართული ღვთაება მთის მოსახლეობაში (ჯავახიშვი. ქ. ერ. ისტ. I. 97), ამავე ძირისაა კოპალეიშვილი, კოპალიძე.
- კოპაძე (თბ., 16. IX. 1968. IV.) მესხეთი, იმერეთი, ქართლი, (ვა-

- ვრც.) წარჩინებული ფეოდალური საგვარეულო შესხეთში. საქ. სახ. კობა. (კობა?); შდრ. კობალე, ისტორ. დოკუმენტებში დაცულია „კობაძეთა მოსახსენებელი“ (იხ. ქრისტ. შარაშიძე, საქ. ისტორიის მასალები, XV—XVIII ს. ს.; ათაბაგთა ქრონიკა, „მასალები საქ. და კავკ. ისტორიისათვის“, ნაკვ. 30, 1954); ამავე ძირისაა: კობეიშვილი, კობე-ლაშვილი, კობილაშვილი, კობინაშვილი, კობლატაძე (კობლატა: კობ-ალ-ატ-ა).
- კობტონაშვილ-ი** (თბ., 12. VII. 1968. 4), კოთელია (ახალქალაქის რ.); მეტსახელი კობტონა. ზგდი მწიფენ. სიტყვისაგან კობტონი „სელის ნახადი ჩენჩი“ (ქეგლ.) გადმოცემით, კობტონაშვილების ძველი გვარი ხმალაძე ყოფილა, ქართლში, სოფ. ატოცში, უცხოვრიათ. ერთ-ერთ მათგანს ბატონთან უთანხმოება ჰქონია, მისთვის ზვინები გადაუწვავს, გაქცეულა და ჯავახეთში სოფელ კოთელიაში დასახლებულა. აქ ბევრი სელი მოუყვანია, კობტონი უხვად ჰქონია, რისთვისაც კობტონა დაურქმევიათ (ინფორმ. პავლე ვასილის ძე კობტონაშვილი, 1981 წ.).
- კორახაშვილ-ი** (თბ., 24. XI. 1970. 4), || კორახიშვილი, ვაჭირი (სიღნაღის რ.); შდრ. ელინური წყაროებით ცნობილი ეთნონიმი კორაქსი, კორაქსოე, კორახი (ჯავახიშვი, ქართ. ერ. ისტ. I. 405), შდრ. კორხი (სოფ. ჯავახეთში).
- კორინთელ-ი** (თბ., 28. VI. 1969. 4), ქვემო ჭალა (კასპის რ.), „ძულთა მთავართა გუარი“ (ვახუშტი, ქართლ. ცხ. IV, 28), გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა; კორინთა სოფელიან ლენინგორის რაიონში, შდრ. ანტიკური ხანის ელინური ტოპონიმი კორინთო.
- კორიფაძე** (თბ., 21. VIII. 1973. 4), წიფნარი (ჩოხატაურის რ.),
- კოროშინაძე** (თბ., 2. XII. 1968. 4), დაბლაციხე, ნაბეღლავი (ჩოხატაურის რ.); სავარ. საქ. სახ. კოროშინა.
- კორსაველ-ი**, გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა; კორსავე სოფელია თიანეთის რაიონში.
- კორტ-ი** (კომ., 21. VIII. 1968. 4), მუხურა (ტყიბულის საქ. საბჭო); გვარადქცეული ზგდი მწიფენ. სიტყვა კორტი იმაყი, ზვიადი, ქედმაღალი, უნდა ნიშნავდეს გორაკსაც, საერთოდ, მაღალს; ამართულს (შდრ. კორტონი, სოფლის საქ. კორტანეთი), კორტი სოფელია რაჭაში (ამბროლაურის რ.), (იხ. ბერძენიშვი. საქ. ისტ. საქ. I. 4; ჯანაშია, შრ. III. 154), ამავე ძირისაა:

- კორტავა, კორტიაშვილი (კომ., 26. IX. 1976. 1),
კორტანელი (თბ., 14. XII. 1977. 2).
- კორღლაძე (თბ., 15. X. 1969. 3); მეტეხი (კასპის რ.), ერტისი
(თეთრიწყაროს რ.), || კორღალიძე || კვერღლაძე
შდრ. კორღაძე (კომ., 18. V. 1969. 3).
- კოსიაშვილ-ი (სახ. გან., 8. IV. 1964. 2), კახისტავი (კახის რ., საინ-
გილოში).
- კოტეტიშვილ-ი, კეთისხევი, კასპის რ.; საჯ. სახ. კოტეტი (იხ.
ბერძენიშვილი. მასალ. საქ. ეკონ. ისტ. III, 204), კოტა+
ბლართი ეტ; შდრ. კოტაშვილი, კოტია, კოტარია,
კოტიშაძე, კოტუა.
- კოლუაშვილ-ი (კომ., 31. XII. 1967. 3), პატრიკეთი (წყალტუბოს
რ.); საჯარ. საჯ. სახ. კოლუა; ამავე ძირისაა: კოლოშვი-
ლი, კოლოძე, კოლუა, შდრ. რუს. Комаров (Никонов,
194).
- კოშკარელ-ი (კომ.; 20. III. 1969. 4); გვარადქცეული სადაურობის
სიტყვა, საგარაუდოა ტოპონიმი კოშკარი (←კოშკის კა-
რი?).
- კოშკელაშვილ-ი, თბილისი (ნავთლული); სადაურობის სიტყვა
კოშკელა (←კოშკელი). სოფ. კოშკი მოსხენიებულია ქანეთის
ხალხის აღწერის VIII ს. პირველი მეოთხედის დავთარში (ჯა-
ვახიშვი., ეკონ. ისტ., ძეგლ. 1,84). გადმოცემით, წინაპრები კა-
ხეთიდან თბილისის მახლობელ მამუკასსოფელში გადმოსახ-
ლებულან. ზოგი მათგანი კოშკელოვებად იწერება (ინფორმ.
გურამ კოშკელაშვილი, მცხ. თბილისში, ისნის ქ. № 43). ჩანს,
ისინი საეკლესიო დავთრებში სომეხ გრიგორიანებად აღუ-
რიცხავთ (ამ ფაქტის შესახებ იხ. დედალამაზოვი).
- კოჩაძე (თბ., 16. VII. 1964. 4), ვარძია (ორჯონიკიძის რ.), საჯ.
სახ. კოჩა, ამავე ძირისაა: კოჩებაშვილი (←კოჩიბა-
შვილი), კოჩინაშვილი, კოჩუაშვილი.
- კოჭბიან-ი, ქვემო სვანეთი (ლენტეხის რ.); შდრ. კოჭბაანი
(სოფლის სახ. საგარეჯოს რაიონში).
- კოჭიბროლაშვილ-ი, ახალციხის რ.; ადგ. გამოთქმით: კოჭიბრო-
ლათი. გადმოცემით დღევანდელი გოზალიშვილების ძველი
გუარსახელი; შდრ. კოჭიბროლი, თეთრფეხა ცხენი. კავ-
შა (ქეგლ), კოჭ ბარის შემცველია აგრეთვე კოჭლაშა-
ხაშვილი, კოჭაძე.
- კოხოძე (თბ., 21. X. 1967. 4), ფერსათი (მაიაკოვსკის რ.); საჯ. სახ.

- კოხო, ამავე ძირისაა: **კოხია**, **კოხინაშვილი** (თბ., 15. III. 1967. 4).
- კოხრიძე**, დიდი ჭიხაიში, იანეთი (სამტრედიის რ.); ← **კოხრაიძე**; სავარ. საქ. სახ. **კოხრა**.
- კრავიშვილი-ი** (←**კრავიშვილი**); ქალის საქ. სახ. **კრავა**, **კრავაი**, ამავე ძირისაა: **კრაველიძე**, **კრავიშვილი**.
- კრიტიული-ი** (კომ., 17. XI. 1966. 4), ალვანი (ახმეტის რ.); სავარ. საქ. სახ. **კრიტი**, შდრ. **კრინტა** (მაკალ. ტშ. 149).
- კრიკი-ი**, ზესტაფონის რ.; გვარადქცეული ზგდი მნიშვნელობის სიტყვა კოლოფი, სკივრი, ზანდუკი, გდტ-ით პატარა, მცირე, პაწაწა; საჩოთიროდ ითვლებოდა, ზოგმა. **აბაშიძედ** შეიცვალა, ზოგმა—**საყვარელიძედ** და **ასათიანად**.
- კუხიაშვილი-ი** (თბ., 2. XI. 1963. 4), გორის რ.; საქ. სახ. **კუბია** (ლლ. სახელ.); შდრ. **კუბულაშვილი** (თბ., 5. XI. 1977. 4), ღვანკითი (თერჯოლის რ.), **კუბალაშვილი** (თბ., 10 II. 1967. 3), **კუბლაშვილი** (ტყიბულის საქ. საბჭო).
- კუხიზაბაშვილი-ი** მეშაბაში, (კახის რ. საინგილო), მეტსახ. **კუზიზაბა**, შდრ. **კუზიქეხიშვილი** (იქვე).
- კუკავა** (თბ., 25. VI. 1968. 4), **საკუკაო**, (ხობის რ.), ცხაკაიას რ.; საქ. სახ. **კუკა** (ლლ. სახელ.); ამავე ძირისაა: **კუკავაძე**, **კუკანია**, **კუკუზავა**, **კუკულავა**, **კუკულაძე**, **კუნკულაძე**, **კუკულდავა**, **კუკუნაშვილი**, **კუკუჯანაშვილი**.
- კულდონაშვილი-ი** ქვეში, ტანძია (ბოლნისის რ.); გადმოცემით, წინარე გვარი **კუპაძე** ყოფილა, გადმოსულან სოფ. ბზვანიდან (ვანის რ.)
- კუნელაშვილი-ი** (თბ., 5. I. 1978. 4); სავარ. საქ. სახ. **კუნელა**; ამავე ძირისაა **კუნელაური** (თბ., 29. XII. 1964. 3).
- კუპრაძე** (კომ., 28. XII. 1963. 3), ბორითო, ღორეშა, ძირულა (ორჯონიკიძის რ.), გულიანი, ნინოშვილი, (ლანჩხუთის რ.); საქ. სახ. **კუპრა**, შდრ. **კუპრა**; შოთა **კუპრი** || **კუპარი** (ქართლ. ცხ. II, 145, 215); ამავე ძირისაა: **კუპრაშვილი**, **კუპრიაშვილი**, **კუპრეიშვილი**, (აბედათი, გეგუქკორის რ.).
- კურდღელაშვილი-ი** (თბ., 29. II. 1968. 4), კურდღელაური (თელავის რ.); საქ. სახ. **კურდღელა**, ამავე ძირისაა: **კურდღელაური**, **კურდღელაძე**, **კურდღელია**.
- კურტანიძე** (თბ., 12. II. 1968. 4), ნავარძეთი (ჭიათურის საქ. საბ-

ჭო), ლორეშა (ორჯონიკიძის რ.) და სხვ. (გაფრც.), ზედმეტად გვარსახელია კიუტეები, გადმოცემით, ძველად ბაღჩაყონიძეები ყოფილან. ერთ მათგანს ბატონი მოუკლავს, რატომ დასამოქცეულა, ლორეშაში დასახლებულა და კურტნის მოხელეობა დაუწყია.

კუტალაძე (12. XI. 1963. 2), საჭამიასერი (ჩოხატაურის რ.), ვუკრიანთა (მახარაძის რ.); საუარ. საყ. სახ. კუტალა, ამავე ძირისაა: კუტალაშვილი, კუტალია, კუტიბაშვილი, კუტივაძე, კუტუბიძე.

კუჭაშვილი-ი (თბ., 4. XI. 1967. 3), ნავარძეთი (ჭიათურის საქ. საბჭო), მოხვა. (საჩხერის რ.); საყ. სახ. კუჭა, ამავე ძირისაა: კუჭავა, კუჭაიძე, კუჭაშვილი, კუჭაძე, კუჭოშვილი, კუჭუაშვილი.

კუჭუხიძე (კომ., 16. XI. 1967. 3), ნესააკოვი (აბაშის რ.), თბილისი და სხვ., საყ. სახ. კუჭუხი; მიქელა კუჭუხიძე, კუჭუხიძენი (თ. უორდ. ქრონ. 339).

კუხაშვილი-ი (თბ., 2. V. 1967. 1), საყ. სახ. კუხა, შდრ. ეთნარქის სახელი კუხოს (ქართ. ცხ. I. 8), ტობონიმი კუხეთი, ამავე ძირისაა: კუხალაშვილი, კუხალიშვილი, კუხარაშვილი, კუხელაშვილი, კუხიანიძე, კუხილავა || ქუხილავა.

ლ

ლაბარტყავა (თბ., 4. VI. 1964. 4), ძველი აბაშა, სეფიეთი (აბაშის რ.).

ლაბაძე (თბ., 12. XII. 1963. IV), რგანი (ჭიათურის საქ. საბჭო), ორჯონიკიძის რ. და სხვ.; სვიმონ ლაბაძე მოხსენიებულია კაცხის ტაძრის წარწერაში (XI. ს.); საყ. სახ. ლაბა (←ლაფა?); ამავე ძირისაა: ლაბაური, ლაბაიძე, ლაბახუა, ლაბუჩიძე, ლაფაური, ლაფაჩი.

ლაგაზიძე (კომ. 5. XII. 1968. 2), ზემო ალვანი (ახმეტის რ.); საყ. სახ. ლაგაზი, ლაგაზა; ამავე ძირისაა ლაგაზაური.

ლაგურაშვილი-ი, გომარეთი (დმანისის რ.); საყ. სახ. ლაგურა; შდრ. ლაგრაძე (თბ., 29. IV. 1965. 1), ხოელე (კასპის რ.), ||ლაგრიძე.

ლაზარაშვილი-ი, კახეთი, მესხეთი და სხვ.; ამავე ძირისაა: ლაზარეიშვილი, ლაზარია, ლაზარიშვილი (←ლაზარიშვილი).

ლაზიშვილი-ი (კომ., 7. 1. 1968. 1), ხუცუბანი (ქობულეთის რ.) და სხვ.; საჯ. სახელადქვეული ეთნონიმი **ლაზი**, შდრ. **ლაზაშვილი**, **ლაზვიაშვილი**, **ლაზიაშვილი**, **ლაზუაშვილი**.

ლათიაშვილი-ი (კომ., 24. VIII. 1967. 3), ანაგა (სიღნაღის რ.); საჯარ. საჯ. სახ. **ლათიბა**; || **ლათიბაშვილი** (თბ., 7. XII. 1965. IV.), ტიბანი (წითელწყაროს რ.) და სხვ.

ლაკიაშვილი-ი, დაეაეთი (საჩხერის რ.), საჯ. სახ. **ლაკლაკი**. მოხსენიებულია ბ. ზარზმელის თხზულებაში (იხ. ი. იმნაიშვილი, ქართ. ენ. ისტ. ქრესტომათია, I, 339).

ლალიაშვილი-ი (თბ., 28. XI. 1963. 4), საყულია (წყალტუბოს რ.); საჯ. სახ. **ლალია**; ამავე ძირისაა: **ლალაშვილი**, **ლაღებაშვილი**, **ლაღუაშვილი**, **ლაიშვილი** (← **ლალიშვილი**?).

ლაშარიძე (კომ., 12. X. 1967. 2), გუნდაური (ქედის რ.),

ლაპიაშვილი-ი, მირზაანი (წითელწყაროს რ.); საჯ. სახ. **ლაპია**, შდრ. **ლაპა**, **ლაპუა**, **ლაპინა** (დლ. სახელ.).

ლარცულიანი-ი (თბ., 18. VIII. 1972. 4), ლარჩვალი, ცაგერის რ.

ლასკარი-ი (თბ., 7. II. 1978. 4), გვარადქვეული სვანური რელიგიურ-ეკონომიკური ტერმინი **ლასკარ**. სხვადასხვა ან ერთი გვარეულობის ოჯახთა გაერთიანება დღევანდელ მონაწილეობისათვის. „მოსახლეობის სადღეობო დაჯგუფება“ (ვ. ბარდაველიძე), შდრ. გვარსახელი ბიზანტიაში. „მეფე თეოდორე ლასკარი“ (ს. ყაუხჩიშვი. გეორგიკა. VII, 123).

ლასტაგანიძე, კირნათი, მარადიდი (ხელვაჩაურის რ.).

ლასურიძე, საჯ. სახ. **ლასური**; ლასურ ლასურიძე (საფარის წარწერა, XIV ს. ვ. ბერიძე, სამცხის ხუროთმოძღვრება, 1955, 56), იოანე კუმურდოელი ლასურისძე ერთგულების პირობას აძლევს მცხეთის კათალიკოსს დავითს (XV ს.) (თ. ყოზდ. ქრონიკ. II, 268, ბერძენიშვი. საქ. ისტ. საჯ. III. 216), ამავე ძირისაა: **ლასურაშვილი** (თბ., 20, 1, 1964. 1), შდრ. **ლასურიძე** (იმერხვევი, იხ. ქართ. დიალექტოლ. 1, 375).

ლასხიშვილი-ი (თბ., 20. VI. 1968. 4), ვანის რ., საჯ. სახელადქვეული ეთნონიმი **ლასხი**, **ლაშხი**, შდრ. **ლაშხი**, **ლაშხია** (ჯანაშია, შრ. II, 487), **ლაშხურია**.

ლაღარაია (Киш. Грамм., 423). საჯარ. საჯ. სახ. **ლაღარა**. შდრ. **ლაღაძე**, **ლაღიაშვილი**, **ლაღიძე** და სხვ.

ლაღაძიშვილი-ი, ნონოწმინდა (საგარეჯოს რ.); ორმაგი სუფიქსაცი-

ისაა: ლაღაძე + შვილი-ი; შდრ. ამავე სტრუქტურის ბერიძე-
შვილი და სხვ.

ლაშაბერიძე (თბ., 30. III. 1967. 4), რთული საკ. სახ. ლაშაბე-
რი, შდრ. დოლაბერიძე, გოგიბერიძე, ედიბე-
რიძე ლოლობერიძე და მისთ (მაისურაძე, ბერ ძირი
ქართ. სახელ-გვარებში, მაცნე, №1 1966), შდრ. ლაშაური
(თბ., 22. II. 1966. 4), წილკანი (მცხეთის რ.).

ლაშქარაშვილი-ი, ხაშურის რ., საკ. სახელი ლაშქარა, ამავე ძი-
რისაა ლაშქარაძე.

ლაჩაშვილი-ი (თბ., 28. II. 1968. 4), იყალთო (თელავის რ.) და
სხვ.; საკ. სახ. ლაჩა, შდრ. ლაჩო, ლაჩია ლაჩინა (ლლ.
სახელ.); ამავე ძირისაა: ლაჩიშვილი, ლაჩოშვილი,
ლოჩოშვილი, ლანჩავა (←ლაჩავა).

ლაცაბიძე (თბ., 16. VII. 1963. 4), ნებოძირი (ორჯონიკიძის რ.),
ხაშურის რ.; სავარ. საკ. სახ. ლაცაბი, შდრ. ლაცა (ლლ.
სახელ.).

ლებანიძე, კვაშნიეთი (ამბროლაურის რ.) და სხვ.; სავარ. საკ. სახ.
ლებანი, ზგდი მნშენ. კაკლის ჩანასახის (გულის) ერთი ნა-
ხევარი, საერთოდ, თესლის ჩანასახის ნაწილი (ქეგლ).

ლეგაშვილი-ი (თბ., 26. IV. 1968. 4), საკ. სახ. ლეგა (მაკალ. ფშ.,
147); შდრ. ლეგო, ლეგუშა (ლლ. სახელ.).

ლევერაშვილი-ი (თბ., 29. XII. 1967. 2), სიმონიანთხევი (თიანე-
თის რ.)

ლევიძე (თბ., 6. II. 1964. IV.), ქუთაისი; საკ. სახ. ლევი (ლ. 5,
27), ამავე ძირისაა: ლეკიაშვილი, ლევისაძე,

ლეზგიშვილი-ი (კომ., 20. XII. 1963. 4), საკ. სახელადქცეული ეთ-
ნონიმი ლეზგი.

ლეიაშვილი-ი (ლიტ. ბზ., 28. XI. 1963. 1), ვაქირი (სიღნაღის რ.);
საკ. სახ. ლეია (←ლეღია?).

ლეკბორაშვილი-ი (თბ., 30. IX. 1972. 4).

ლეკვეიშვილი-ი (თბ., 4. II. 1964. 4), ამბროლაურის რ. ←ლეკვა-
იშვილი; საკ. სახ. ლეკვა (მაკალ. ფშ. 148), ლეკვია,
ამავე ძირისაა ლეკვიაშვილი.

ლეკიშვილი-ი, მარტყოფი (გარდაბნის რ.), ვარგავი (ასპინძის რ.),
წინარეხი (კასპის რ.) და სხვ. (გავრც.) ამავე ძირისაა: ლეკი-
აშვილი. გადმოცემით წინარეხელი ლეკიშვილები წინათ
მამისაშვილები ყოფილან, ერთი მათგანი ლეკებს გაუტაციათ,
3 წლის შემდეგ უკან დაბრუნებულა.

- ლელაშვილ-ი** (კომ., 11. I. 1964. 1.), ხოვლე (კასპის რ.); საქ. სახ. ლ ე ლ ა; ამავე ძირისაა: ლ ე ლ ა ძ ე, ლ ე ლ უ ა შ ვ ი ლ ი.
- ლეონიძე**, პატარძელი (საგარეჯოს რ.), ერგე (ხელვაჩაურის რ.); შდრ. ლ ი ო ნ ი ძ ე.
- ლეუვა**, წკადისი (ამბროლაურის რ.) და სხვ. (გავრც.),
- ლერწამიძე**, იმერხევი, ისტორიულ კლარჯეთში (ქართ. დიალექტოლ. 375), ქალის საქ. სახ. ლ ე რ წ ა მ ი, შდრ. ხალხური ვეფხისტყაოსნის პერსონაჟის საქ. ლ ე რ წ ა მ - დ ა რ ე ჯ ა ნ ი.
- ლეფონავა**, გრიგოლიში (ხუგდიდის რ.), || ლ ი ფ ო ნ ა ვ ა, ხ ო რ გ ა, ხ ო ბ ის რ.).
- ლექვიანიძე** (კომ., I. XI. 1963. 3), გვიშტიბი (წულუკიძის რ.), შდრ. ლ ე ქ ვ ი ნ ი ძ ე, ლ ე ქ ვ ი ნ ა ძ ე.
- ლეშკაშელი-ი** (თბ., 14. II. 1964. 4), ორბელი (ცაგერის რ.); გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა; ლეშკაში ნასოფლარია ცაგერის რაიონში (მ. ალავეძე, მასალ., 50).
- ლითანიშვილ-ი** (თბ., 14. I. 1964. 3).
- ლიკლიკაძე** (თბ., 18. I. 1964. 4), ეწერი, ქვემო სამონეთი (თერჯოლის რ.); სავარ. მეტსახ. ლ ი კ ლ ი კ ა.
- ლილუაშვილ-ი** (თბ., 10. I. 1964. 4), შუაგორა (ვანის რ.), თერჯოლის რ. და სხვ.; საქ. სახ. ლ ი ლ უ ა, შდრ. ლ ე ლ უ ა, ტობ. ლილო; ამავე ძირისაა ლ ი ლ ა უ რ ი.
- ლიპარტაშვილ-ი** (კომ., 21. VI. 1967. 3), ჩუმლაყი (გურჯაანის რ.); საქ. სახ. ლიპარტა (ლიპარტა: 'ლიპარ+ბლსრთი იტ'), ამავე ძირისაა: ლ ი პ ა რ ი შ ვ ი ლ ი, ლ ი პ ა რ ი ძ ე, ლ ი პ ა რ ტ ე ლ ი ა ნ ი, ლ ი პ ა რ ტ ი ა.
- ლიქოკელი-ი** (კომ., 9. IX. 1964. 2). ხევსურეთი; აკუშო, აჭე, ქობულო (მაკალ. ხევს. 18); გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა. ლ ი ქ ო კ ი სოფელია ხევსურეთში, ლიქოკელების ძირითადი საცხოვრისი.
- ლიჩელ-ი**, გორის, ახალციხის რ-ში; გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა ლ ი ჩ ი სოფელია საჩხერის რაიონში.
- ლობილაძე** (თბ., 8. VIII. 1969. 4), აბანოეთი (ამბროლაურის რ.); სავარ. საქ. სახ. ლ ო ბ ი ლ ა (ლობ+ბლსრთი -ილა), შდრ. საქ. სახ. ლ ო ბ ე ტ ა, ლ ო ბ ე ტ ი (ღლ. სახელ).
- ლობუანიძე**, ლეზი (ონის რ.)—ლობიანიძე (ქავთ. ქ. ენ. ისტ. 219); საქ. სახ. ლ ო ბ უ ა ნ ი, ლ ო ბ უ ა ნ ა; || ლ ო ბ ჯ ა ნ ი ძ ე.

- მაკლათია**, სეფიეთი (აბაშის რ.).
- მაკასარაშვილი-ი** (თბ., 21. VI. 1965. 4), ღუნთა, სავანე (საჩხერის რ.), მარანა (გორის რ.); გადმოცემით სამეგრელოდან იმერეთში გადმოსახლებულა მაქაცარია და გვარი შეუცვლია მაქაცარაშვილად.
- მაკრახიძე** (სოფ. ცხ., 21. XI. 1968. 3), გორის რ.; სავარ. საკ. სახ. მაკრახი (შესაძლებელია ეთნონიმური წარმოშობისაა, შდრ. მაკრონი, მაკრონები, იხ. ჯავახიშვი. ქ. ერ. ისტ. I. 11. 1913 წ., 38, 39; ყაუხჩიშვილი, გეორგიკა, I და სხვ.).
- მაღახიძე** (თბ., 5. VI. 1970. 4), ჩაილური (საგარეჯოს რ.) და სხვ.; სავარ. საკ. სახ. მაღახი; || მაღაცოძე, ახალქალაქი (კასპის რ.), (იხ. მაკალ. თემის ჩეობა, 15).
- მაღაქშანიძე** ლიხეთი (ამბროლაურის რ.); რთულფუძიანი საკ. სახ. მაღაქშანი (მაღაქ+შანი—შანი), იხ. შანიძე.
- მაღალურაძე** (თბ., 4. XII. 1972. 4), ზედა საქარა, ზესტაფონის რ.; შდრ. მოღალური (ფრინვ.).
- მაღაყმაძე** (თბ., 7. V. 1965. 4), ხელვაჩაურის რ.; რთული ფუძე მაღაყმაძე (მაღა+ყმა), ანალოგიურია: ვაშაყმაძე, კეკეაყმაძე, ოსოყმაშვილი და სხვ. მაღალს დამადსტურებლად შდრ. მაღლიშვილი, მაღლიძე, მაღუძე, მაღუა.
- მაღაშხია** (თბ., 28. II. 1969. 4); ნაკიფუ (წალენჯიხის რ.); გვარადქცეულ სადაურობის სიტყვად შეიძლება იქნეს მიჩნეული. მაღაშხია (ლაშხეთის მკვიდრი, ლაშხელი); || მოღაშხია.
- მამაგულაშვილი-ი** (თბ., 26. V. 1970. 4), დვანი (ქარელის რ.); საკ. სახ. მამაგულა (გულა სხვა ფუძეებსაც ერთვის: სიმონგულა, ნონოგულა, ჯანგულა და მისთ.), შდრ. მამისგულა (ლლ. სახელ.); || მამგულაშვილი.
- მამადაშვილი**, ნორიო (გარდაბნის რ.), მამადანები სოფელია თიანეთის რაიონში.
- მამათელაშვილი-ი** საკ. სახელადქცეული სადაურობის სიტყვა: მამათელი (მამათი სოფელია ლანჩხუთის რაიონში).
- მამაიაშვილი-ი**, ტიბაანი (სიღნაღის რ.); საკ. სახ. მამაია, შდრ. მამია, მამისა, მამულა და სხვ.; მამა საფუძვლად უდევს მრავალ გვარსახელს, მათ შორის წარმოქმნილფუძიანებს:

მამუკაშვილი, მამუკაძე, მამუკელაშვილი,
მამულაიშვილი, მამულაშვილი, მამულია,
მამულაძე, მამულაშვილი, მამულაძე, რთულ-
ფუძიანი: მამამთავრიშვილი, მამასახლისაშვი-
ლი, მამაგულაშვილი, მამისარაშვილი (მამ-
სარაშვილი—მამზარაშვილი), მამისბედაშვილი
მამისთვალაშვილი, მამიჯანაშვილი, მამუ-
შალაშვილი.

მამესწარაშვილი-ი, მშობლისმიერი საკ. სახ. „მამესწარა“
(ზმნური ფორმა). ანალოგიურია: გამეზარდაშვილი,
დაქრიაშვილი, გამილაღდაშვილი და სხვ. ||
მამისწარაშვილი (თბ., 27. V. 1970. IV).

მამფორია (თბ., 22. III. 1967. 4), ახუთი (ჩხოროწყუს რ.).

მანაგაძე (კომ., 15. III. 1964. 3), მექვენა (წყალტუბოს რ.), ცა-
გურის რ. საკ. სახ. მანაგა (← მანაკა: მანა+ბლსართი აკ)
შდრ. მანაშვილი, მანაკა, მანგიაშვილი, მანა-
განაშვილი.

მანდენაშვილი-ი (თბ., 10. I. 1966. 1), დუშეთის რ.; საკ. სახ. მან-
დენა (ლლ. სახელ.).

მანდიკაურ-ი, ხახაბო (ხევსურეთი); საფარ. საკ. სახ. მანდიკა;
ზგდი მწმენ: მანდიკი ვაშკარანი (საბა), ხურჯინი.

მანველაშვილი-ი: დავით მანველაშვილი, საქართველოდან ოსმალეთ-
ში ტყვედ გატაცებული ყმა, შემდეგ ერყის გამგებელი და-
უდფაშის სახელით (XIX ს.); (იხ. ჯანელიძე და ბ. სილაგაძე,
მამულაშვილები ეგვიპტესა და ერყში, თბ., 1967. 217—271); საკ.
სახ. მანველი (← მანუელი), მანველა; || მანველი-
შვილი. ამავე ძირისაა: მანველიძე, მანუელიძე.

მანძულაშვილი-ი (თბ., 24. III. 1964. 4), ნოსტე (კასპის რ.), საკ.
სახ. მანძულა (ლლ. სახელ.).

მანჯავიძე, ლაშე, ორჯონიკიძის რ.; || მანჯავიძე; ← მანჯავაძე
— მანიჯავასძე (ქავთ. ისტ. 163).

მანჯგალაძე (თბ., 14. VI. 1967. 4), კვაცხუთი (ამბროლაურის რ.),
ჭაგანი (სამტრედიის რ.) და სხვ.

მარადაშვილი-ი (სახ. გან., 13. III. 1968. 1), ტყვიავი (გორის რ.);
ქალის საკ. სახ. მარადა, მარადი (ლლ. სახელ.).

მარაქველიძე (სახ. გან., 30. X. 1963. 3), კვალითი (ზესტალონის რ.

- მარგალიტაშილი-ი** (კომ., 19. XI. 1969. 1), სანიორე (თელავის რ.), ამავე ძირისაა მარგალიტაძე.
- მარგველაშილი-ი**, ნაგარევი (თერჯოლის რ.), ბერძენაული (ქარელის რ.) და სხვა: სადაურობის სიტყვა მარგველა (მარგველ-ა) მიღებულია სოფლისა და (ძველი მნიშვნელობით) შთელი მხარის (ზემო იმერეთის) სახელწოდებისაგან—არგვეთი. ამავე აგებულებისა: მაჩაბელი, მაწყვერელი, მარადელი, მეგრელი... (იხ. შანიძე, სტრუქტ. საკითხ. 31). ამავე ძირისაა: მარგველაძე, მარგველანი.
- მარდაღიშილი-ი** (თბ., 25. VIII. 1964. 4), მალლაკი (წყალტუბოს რ.); შდრ. ბერძნ. საყ. სახ. მარდარი (წმ. მოწამე მარდარი. იხ. თეიმურაზ ბატონიშვილის წიგნთსაცავის კატალოგი, გამო-საცემად მოამზადა ს. იორდანიშვილმა, თბ., 1948, 18).
- მარდაშილი-ი** (კომ., 10. III. 1967. 4); სავარ. საყ. სახ. მარდა.
- მარდახიაშილი-ი** (სოფლ. ცხ., 11. III. 1972. 4), საყ. სახ. მარდახი (საქ. სიძვ. II. 177).
- მარიდაშილი-ი** (კომ., 19. XI. 1969. 1), ქვემო გომი (კასპის რ.); შდრ. მარდაშილი.
- მარმალიძე**, სურამი; საყ. სახ. მარმალი (=სწრაფი, ღლ. სახელ.).
- მარტაშილი-ი** (კომ., 3. III. 1967. 2), ანაგა (სიღნაღის რ.); საყ. სახ. მარტა (მარტის თვეში დაბადებული); ამავე ძირისაა მარტიაშილი.
- მარტოლეკ-ი**, მცხეთა; შერქმეული გვარსახელი „სოფ. პატარძე-ულში XIX ს. I ნახევარში ერთი ლეკი ჩასახლებულა და ცოლად ქართველი ქალი შეურთავს, სოფელს არ მოსწონებია ქრისტიანისა და მაჰმადიანის შეუღლება. ცოლ-ქმარი სოფელს გასცილებია და ცალკე დასახლებულა. მათი შვილებისათვის მარტოლეკი უწოდებიათ (სერგი გერსამია).
- მარტოფლიშილი-ი** (თბ., 22. VI. 1964. 4), ჯუგაანი (სიღნაღის რ.); გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა მარტოფელი.
- მარუშიძე**, საყ. სახ. მარუში, მარუშ (ქართ. ცხ., 1, 272), ამავე ძირისაა მარუშიაშილი.
- მარუხაშილი-ი** (კომ., 27. V. 1969. 1.) მატანი (ახმეტის რ.); საყ. სახ. მარუხა. შდრ. ტობონიძე მარუხი (მარუხის გადასავალი), ამავე ძირისაა მარუხია. || მარუქაშილი

- მარლანაშვილ-ი (თბ., 22. II. 1965. 4), სავარ. საქ. სახ. მარლანა, ამავე ძირისაა მარლანია.
- მარლიშვილ-ი, მერეთი (გორის რ.); საქ. სახ. მარლი, ზგდი მწმენ „თულთეთრი“ (საბა). „თულთეთრი ანუ მცირედ ელა-მი“ (ნ. ჩუბინ.) შდრ. ოსური მარლითი, მარლიევი || მარგიევი, მარგიშვილი.
- მარშანია (თბ., 19. XI. 1963. IV), საქამიასური (ჩოხატაურის რ.); ამავე ძირისაა მარშანიშვილი.
- მარცვალიშვილ-ი (კომ., 30. IV. 1964. 3), საქ. სახ. მარცვალი: „გილანის შვილი მარცვალი“ (ჯავახიშვილ. საქ. ეკ. ისტ. ბეგლ. I, 45). || მარცვალიძე.
- მარწყვაშვილ-ი, ინო (ფშავი, დუშეთის რ.) (მაკალ. ფშავი, 11); ქალის საქ. სახ. მარწყვა (ლლ. სახელ.); ამავე ძირისაა: მარწყვიშვილი, მარწყვიაშვილი.
- მარხვაძე (კომ., 17. XI. 1966. 3), ქვემო ალვანი (ახმეტის რ.); საქ. სახ. მარხვა (მაკალ. თუშეთი, 163), ამავე ძირისაა მარხვაშვილი.
- მარჯანიშვილ-ი, მალლაკი (წყალტუბოს რ.), ყვარული; საქ. სახ. მარჯანი; ამავე ძირისაა: მარჯანაძე, მარჯანიძე.
- მასხარაშვილ-ი (კომ., 13. IV. 1968. 2), კაცხი, ხალიფაური (ჭიათურის საქ. საბჭო), საქ. სახ. მასხარა (ლლ. სახელ), შდრ. მასხა, მასხია (იქვე), გ. ახვლედიანის ვარაუდით მასხ ძირი მესხ ეთნონიმის ხმოვანმონაცვლე ვარიანტი უნდა იყოს, შდრ. არეთვე მოსხი, მუსხი (ახვლედიანი, აქემენი-დთა ლურსმ. წარწერებს... იდენტიფიკაციისათვის, საქ. მეცნ. აკად. მოამბე, № 5, 1943).
- მაღალაძე, წარჩინებული ფეოდალური საგვარეულო ქართლში. „მაღალაძეები დაწინაურდნენ მე-15 სადან. მაღალაძეთა გვარს ეჭირა საბატო ადგილი—სეკტიცხოვლის ქადაგის თანამდებობა და ერთგული სამსახურისათვის მიუღიათ ამ თანამდებობისათვის მიკუთვნილი მამულები წინარეხში, რომელიც მათი რეზიდენცია გამხდარა“. წინარეხიდან სამიოდე კმ-ის დაშორებით შემონახულია ე. წ. „მაღალაძეთა ეკლესია და კოშკები (ს. მაკალათია, კავთურას ხეობა, თბ., 1960, 21).
- მასხულია (თბ., 16. XI. 1965. 4), გეგეჭკოთის რ. და სხვ.; სავარ. საქ. სახ. მასხულ. გ. ახვლედიანი უკავშირებს მასხ, მესხ, მოსხ ეთნონიმურ ძირებს (იხ. მასხარაშვილთან).
- მატაბელ-ი (კომ., 4. III. 1965. 2), ჟუგაანი (სიღნაღის რ.); გვა-

- ფელი იყო ხევსურებში (მაკალ, ხევსურეთი, 18), ანალოგიურია: მაჩაბელი, მაწყვერელი და სხვ.
- მატარაძე**, ძეძილეთი (წულუკიძის რ.); საქ. სახ. მატარა.
- მატუა** (თბ., 10. V. 1965. 4), ჯვარი (წალენჯიხის რ.); ამავე ძირისაა მატუაშვილი.
- მაუბარაშვილი-ი** (სახ. გან., 16. II. 1969. 2), ჩარგალი (ღუშეთის რ.). (მაკალ. ფშავი, 11).
- მაქანდარაშვილი-ი**, უღე (ადიგენის რ.), საქ. სახ. მანქანდარა (საქ. სიძვ. III, 459), || მაქანდირაშვილი, მაქანდრიშვილი.
- მაქაცარია**, ცაიში, ზუგდიდის რ. (მაქაცარია=მეგრ. „მეთიკნე“, თიკნის მწყემსი, ჭუმბ. 46).
- მაქაძე** (კომ., 12. XI. 1963. 2), ქროლი (ორჯონიკიძის რ.); საქ. სახ. მაქა; ამავე რაიონში არის სოფელი მაქათუბანი, სადაც მაქაძეები ცხოვრობდნენ.
- მაღალაშვილი-ი** (თბ., 4. XI. 1963. 4) ჩოჩეთი (კასპის რ.); საქ. სახ. მაღალა; იგივე მაღალაძე (იხ.).
- მაღალდაძე** (თბ., 19. IV. 1965. 4), წეროვანი (მცხეთის რ.), სავარ. საქ. სახ. მაღალდა (←მაღალთა), || მაღალთაძე.
- მაღლაკელიძე** (კომ., 14. II, 1968. 2), დიხაშხო (ვანის რ.) და სხვ.; სადაურობის სიტყვა მაღლაკელი. მაღლაკი სოფელია წყალტუბოს რაიონში.
- მაღლაფერიძე** (თბ., 17. V. 1966. 2), მახარაძის რ., || მაღლაბერიძე; შდრ. ძვ. საქ. სახ. მაღლაბერი (დავთ. II)
- მაღრაძე**, ლეღვანა, მარტლისი (ორჯონიკიძის რ.), ასპინძის რ., ახალქალაქის რ. და სხვ. (გავრც.).
- მაყაშვილი-ი** (თბ., 29. II. 1968. 4), იყალთო (თელავის რ.) და სხვ.: „ჩოლოყაშვილი და მაყაშვილი იტყვიან არუფაქიდობას (ვახუშტი, ქართ. ცხ. IV, 35), საქ. სახ. მაყა (ქართლ. ცხ. II, 51); ამავე ძირისაა: მაყიანი (პ. ინგორ., სუან, საისტ. ძეგლ.), მაყიშვილი.
- მაშანეიშვილი-ი** (კომ., 3. VI. 1966. 1); ←მაშანაისშვილი, სავარ. საქ. სახ. მაშანა.
- მაჩაბელი-ი** (თბ., 5. VIII. 1967. 4), თბილისი, წარმოშობით სოფ. აჩაბეთიდან (ცხინვალის რ.); გვარადქცეული მფლობელობისა და სადაურობის სიტყვა (მაჩაბელი); ანალოგიური აგებულებისაა: მარგველი (გვარში: მარგველიშვილი), რომელიც გულისხმობს ტოპონიმ არგვეთს (მარგველი), მა-

ტაბელი; მ-ატაბ-ელ-ი, ატაბა ნასოფლარია ხეცსურეთში);
აკად. ს. ჯანაშიას მოთითებით მაჩაბელთა ძველი გვარი ან ჩ ა-
უ ა ძ ე ყოფილა, ისინი აფხაზეთიდან მოსულან და ლიხვის
ხეობაში დამკვიდრებულან. ამავე საფუძველზე წარმოქმნილა
ხსენებული სოფლის სახელწოდებაც — ანჩაფეთი — აჩაბეთი
(ს. ჯანაშია, შრომები, II, 478), ამავე ძირისაა მ ა ჩ ა ბ ლ ი-
შ ვ ი ლ ი.

ჩახიძე (თბ., 13. II. 1968. 2), ალი (ხაშურის რ.), ორჯონიკიძის
რ. და სხვ; სავარ. საკ. სახ. მ ა ჩ ა, ი. ქავთარაძის ვარაუდით
წარმომდგარი უნდა იყოს მ ა ჩ ა ჩ ი ძ ი ს ა გ ა ნ (ქავთ. ქ. ენ-
ისტ. 142), ამავე ძირისაა: მ ა ჩ ა ლ ა ძ ე, მ ა ჩ ი ტ ა შ ვ ი-
ლ ი, მ ა ჩ ი ტ ა ძ ე.

ჩახანელი-ი (თბ., 29. IV. 1964. 2), ქ. მცხეთა; გვარადქცეული სა-
დაურობის სიტყვა, სოფლის სახელისაგან მაჩხანის (წითელ-
წყაროს რ.).

ჩახიძე (თბ., 25. IX. 1968. 4), საკ. სახ. მ ა ჩ ხ ი, ზგდი მნიშვნ.
თვალჭრული (საბა), ჭროდა; ამავე ძირისაა: მ ა ჩ ხ ა შ ვ ი ლ ი.
მ ა ჩ ხ ო შ ვ ი ლ ი; აქედანვეა მიღებული სოფლის სახ. მაჩ-
ხანის (წითელწყაროს რ.).

მაცაბერიძე, სოფლ. ცხ. 2, I. 1963. 3), კორტი (ამბროლაურის რ.)
და სხვ. ბერ ძირის შემცველი რთული საკ. სახ. მ ა ც ა ბ ე-
რ ი (მაცა+ბერ), შდრ. საკ. სახ. მ ა ც ი (მაცი ნეიტრა). მ ა ც ა-
საგან წარმოქმნილი სახელები სხვა გვარსახელებშიც დასტურ-
დება: მ ა ც ი შ ვ ი ლ ი, მ ა ც ი კ ა ძ ე, მ ა ც ი ა შ ვ ი ლ ი,
მ ა ც უ კ ა შ ვ ი ლ ი. „ძლიერ ძველი ჩანან მაცაბერიძე, მაცი-
შვილი და მისთანანი, რომელშიც მაც ძირია საგულეებელი
(გ. ახელ. აქემენდთა ლურსმან. წარწ. 487); „ჭანიხიტების სა-
გვარეულოს წარმომადგენლებს ჰქონიათ დიდი მეჭინბეთუხუ-
ცესის წოდება. ამავე თანამდებობის პირი იყო იმავე დროს
მაცუკას ოლქის ჯარის უფროსი... საინტერესოა, რომ ჩვენში
არის გვარი მაცუკაშვილი“ (გ. გოზალიშვილ, მითრიდატე, 199,
200). შდრ. მ ა წ ი ა შ ვ ი ლ ი (იკოთი), ლენინგორის რ.

მადლარაშვილი-ი, ზემო მაჩხანის (წითელწყაროს რ.); მეტსახელი
მ ა ძ ლ ა რ ა; გადმოცემით, წინაპართა გვარი მიქაძე ყოფი-
ლა, ქიზიყში გურიიდან გადმოსახლებულან, ამავე ძირისაა
მ ა ძ ლ ა რ ა ძ ე.

მაქავარიან-ი, ბორჯ. საქარქედის, ლახუნდარა (ორჯონიკიძის რ.)
და სხვ. (გავრც), სავარ. საკ. სახ. მ ა ქ ა ვ ა რ ა; შტოების

მეტსახელებია („საგინებელი“): მოხვერიშვილი (ილია), გრძელიშვილი (საქარქელი), ფაჩიაშვილი (ილია, ბორი), ჯანაშვილი (იგორეთი)...

მაჭარაშვილი-ი, წაღვლი (ხაშურის რ.) და სხვ. (გავრც.); საკ. სახ. მაჭარა; წაღვლელ მაჭარაშვილთა შტო-გვარებია: ივანეთი, ანთი, ტურფაანთი, დაბიაანთი, ამავე ძირისაა მაჭარაძე.

მანათაძე (თბ., 21. III. 1969. 2), კვალითი (ხესტაფონის რ.); საკ. სახ. მანათა, შდრ. მანათას მთა თბილისში; ამავე ძირისაა: მანათელაშვილი, მანათლიშვილი (= მანათლიშვალი).

მანალდიანი-ი, სვანეთი, რაჭა: ფუძე მანალდი, შესაძლებელია ხალდისაგან ნაწარმოებ სადაურობის სიტყვად მივიჩნიოთ; სადაც მა პრეფიქსი გამოიყოფა: მა-ხალდ-ხალდელი; ხალდი ე სოფელია ზემო სვანეთში.

მანარაშვილი-ი, მერეთი (გორის რ.), ქსოვრისი (მცხეთის რ.), ვაჭირი (სიღნაღის რ.) და სხვ. (გავრც.); შობლისმიერი საკ. სახ. მანარა, მანარე. დასტურდება I საუკუნიდან (იუ. წ. ა.): მითრიდატე პონტოელის ერთ-ერთი ვაჟს მანარე ერქვა: „ამ სახელში გამოხატულია ის სიხარული და აღტაცება, რასაც განიცდიდა მითრიდატეს ოჯახი და სამეფო კარი პირა მშოს ძისა და სამეფო ტახტის მემკვიდრის დაბადების გამო“ (გოზალიშვილი, მითრიდატე, 242), ამავე ძირისაა: მანარაძე, მანარობლიშვილი, მანარობლიძე.

მანაძე (კომ., 20. XI. 1965. 2), ბობოყვათი (ქობულეთის რ.); საკ. სახ. მანა, პურეულის უბეღესი ჭიშის აღმნიშვნელი ტერმინიდან მომდინარედ თვლიან (გ. ჯალაბაძე, მემინდვრობა მესხეთ-ჯავახეთში, კრებულში „მესხეთ-ჯავახეთი“, თბ., 1972, 15, 16); ამავე ძირისაა: მანაური, მანაჭაშვილი, მანაჭაძე, მანაიტაშვილი, მანაოშვილი.

მგალობლიშვილი-ი, დირბი (გორის რ.), ერკეთი (ჩოხატაურის რ.), ჭაქვიჩი (ზუგდიდის რ.) და სხვ. (გავრც.); სამეგრელოში გამოთქვამენ როგორც გალობურა, გელებერი, გელებერ-სქუა. გადმოცემით, ერკეთელი მგალობლიშვილები ბაღაძეებზე ყოფილან და გურიის მესხეთიდან ფადმოსულან ლტოლვილობის დროს, თან წამოუღიათ ზარზმის ტაძრის ხატები და საეკლესიო ნივთები. ბაღაძის ოჯახი მგალობელი ყოფილა, გურიის მთავარს გადაუყვანია შემოქმედს.

- სადაც მაგლობლად უმოღვაწიოთ (ს. მაგლობლიშვილი, იბ. ქუჩნ. „საბჭოთა ზელოვნება“, № 6. 1973. 83).
- მეკლადე**, ძირითი (შახარაძის რ.), აკეთი (ლანჩხუთის რ.) და სხვ. (გაერც.), საქ. სახ. მ გ ე ლ ა, ამავე ძირისაა: მ გ ე ლ ა უ რ ი, მ გ ე ლ ა უ რ ი ძ ე, მ გ ე ლ ა შ ვ ი ლ ი, მ გ ე ლ ი ა შ ვ ი ლ ი.
- მეზავრიძე** (თბ., 21. VI. 1972. 3), ზვარე (ქედის რ.).
- მეინარაძე** (სახ. გან., 25. III. 1964. 3), კიცი (ორჯონიკიძის რ.). იანეული (ხობათაურის რ.); სავარ. საქ. სახ. მ დ ი ნ ა რ ა.
- მეხადურ-ი** (თბ., 25. VI. 1970. 4), მეჯვრისხევი (გორის რ.).
- მეხალიშვილ-ი** (კომ., 23. II. 1968. 3), მუხრანი (მცხეთის რ.).
- მეზვეიშვილ-ი** (თბ., 6. I. 1968. 4), გორის რ.: მოსაქმეობის ტერმინი მ ე ბ ზ ე ე ე (ბზის შემნახველ-მცველი)
- მებორნიშვილ-ი**, მოსაქმეობის ტერმინი მ ე ბ ო რ ნ ე (ბორნის მმართველი).
- მებუჯე** (კომ., 21. VII. 1968. 4), ხოტევი (ამბროლაურის რ.); გვარადქცეული თანამდებობის ტერმინი, ბუჯის დაძვერელი.
- მეგემეიშვილ-ი**, გურია, ხელობა-საქმიანობის ტერმინი მ ე გ ე მ ე (გემის მმართველი, გემზე მოსამსახურე, მეზღვაური): „თოქის კიბეზე კარგად აირბინა კარგ მეგემესავით“ (რ. ერისთავი, რჩ. თხზ., 1958, 399).
- მეგრელ-ი** (თბ., 15. III. 1968. IV), აბანოეთი (ამბროლაურის რ.). ორბელი (ცაგერის რ.); გვარადქცეული ეთნონიმი, ამავე ძირისაა: მ ე გ რ ე ლ ა უ რ ი, მ ე გ რ ე ლ ა ძ ე, მ ე გ რ ე ლ ი შ ვ ი ლ ი, მ ე გ რ ე ლ ი ძ ე.
- მეგუთნიშვილ-ი** (სოფლ. ცხ., 22. VIII. 1967. 3), წინანდალი (თელავის რ.). მოსაქმეობის სახელი მ ე გ უ თ ნ ე.
- მევარკაციშვილ-ი** (თბ., 16. IV. 1962. 4), საქ. სახ. მევარკაცი (ლ. სახელ.) ღირსების გამომხატველი სახელი-ეპითეტი.
- მეთეფშიშვილ-ი** (სოფლ. ცხ., 3. VII. 1964. 3), საგარეჯოს რ.: ხელობის სახელი მ ე თ ე ფ შ ე: მეთეფშის ობოლი (ჯავახიშვილ. საქ. ეც. ისტ. ძეგლ., 36).
- მეიფარიანი-ი** (თბ., 16. X. 1964. 4), ცაგერის რ.; გამოთქმულია მოსაზრება გეოგრაფიული სახელისაგან წარმომავლობის შესახებ; მე-იფარ-იანი (ჭუმბ., 51), იფარი სოფელია ზემო სვანეთში.
- მეიშვილ-ი** (თბ., 27. IV. 1965. 4), ხუნჯულაური (სამტრედიის რ.).
- მეკალუაშვილ-ი** (თბ., 7. II. 1976 4), თოხლიაური (საგარეჯოს

- რ.); საკ. სახელად ქცეული მოსაქმეობის აღმნიშვნელი სატყეო მეკალუა (მეკალოე).
- მეკოკიშვილ-ი** (თბ., 24. III. 1967. 2), საგარეჯოს რ.; მეკოკე-კოკების მკეთებელი, ხელოსანი.
- მეკონდახიშვილ-ი**, თელავის რ.; მეკონდახე—კონდახის მკეთებელი, ხელოსანი: მეკონდახიშვილი გარსევან (საქ. სიძე. 195).
- მეკოშვილ-ი** (თბ., 19. VII. 1968. 4), მეკოშკე—კოშკის მცველი, მფლობელი ან გამგებელი.
- მეკრავიშვილ-ი** (სოფლ. ცხ. 23. IV. 1970. 3), ქვემო გომი (კასპის რ.); მეკრავე—კრავების მწყემსი ან მომკლელ-შემნახველი.
- მელაშვილ-ი** (თბ., 17. VI. 1967. 4), კვაცხუთი (ამბროლაურის რ.) და სხვ. საკ. სახ. მელა, მელი; აქედანვეა მიღებული სოფლის სახელი მელაანი (გურჯანის რ.), ამავე ძირისაა: მელაია, მელაიძე, მელაძე.
- მელიქიშვილ-ი** (თბ., 6. IV. 1968. 4), მესხეთი, იმერეთი, მთიულეთი და სხვ. (გავრც.); საკ. სახელადქცეული თანამდებობის ტერმინი მელიქი კუთხის, სოფლის, ქალაქის მმართველი, გამგებელი (ქეგლ); მთიულეთში „სოფ. წინამხარის ქვემო ნაწილში... მელიქიშვილები მოსახლეობენ და შემდეგ „მამიშვილობად“, „ძირკომებად“, „სახლიკაცობად“ იყოფიან: ობლიანი, ოქრუანი, ლეგაანი და ზურაბიანი“ (ი. ჭყ. ქორწ. ინსტ. 131, 132). ამავე ძირისაა: მელიქიძე, მელქაძე—მელიქაძე, შდრ. სომხ. მელიქიანცი.
- მელიწკაურ-ი** (თბ., 1. XI. 1965. 4), ბიჩნიგაურთკარი (დუშეთის რ.); „მელიწკაურები გამოსული არიან მთიულეთიდან“ (კომ., 3. XII. 1964. 2), მელიცკაური (თბ., 1. IX. 1971. 4), მელისკაური.
- მემარნიშვილ-ი** (თბ., 28. XII. 1963. 4), მემარნე—მარნის მცველი, „მარნის გამგებელი“ (ქეგლ), ამავე ძირისაა: მემარნიძე, მემარნე.
- მემეშიში** (ლიტ. საქ., 30. VIII. 1963. 1), სარფი (ხელვაჩაურის რ.), მემეშიშიშე (გ. კარტოზია, ლაზური ტექსტები, 234), ნათესაობითი ბრუნვის ნიშნით გაფორმებული ლაზური წარმოშობის გვარსახელი, ანალოგიური აგებულებისაა: ბექარიში, ციტაში, ტულუში, ჯაში, ხალვაში და სხვ.

- მეჩაბდიშვილ-ი** (თბ., 9. I. 1970. 4), შრომა (გურჯაანის რ.), მე-
ნაბდე—ნაბდის მთელავი;
- მესალარაშვილ-ი** (კომ., 23. XI. 1963. 1), ლანჩხუთის რ.; მ'ენა-
ღარე, ნალარის დამკვრელი ან მკეთებელი.
- მესაურიშვილ-ი** (ლიტ. საქ.; 22. IX. 1967. 4), საგარეჯოს რ.; მეპუ-
რე, პურის მცხობელ-გამყიდველი; || მ ე ბ უ რ ი შ ვ ი ლ ი (ეფ-
ფემ.).
- მერაბიშვილ-ი**, უღე (ადიგენის რ.), კავთისხევი (კასპის რ.) და
სხვ. (გავრც.); 1. საქ. სახ. მერაბი, 2. თანამდებობა-მოსაქ-
მეობის ტერმინი მერაბე—სარწყავი წყლის გამწესრიგებე-
ლი, მტრუე, იფივეა, რაც მერები (ქეგლ); გადმოცემით.
უღელი მერაბიშვილების წინაპართა გვარი ხურციძე ყო-
ფილა.
- მერკვილაძე**, საქარა (ზესტაფონის რ.); წარმომდგარია ბიბლიური
საკ. სახელისაგან მერკვირი: წმ. მოწამე მერკვირი (ეფ-
კელ. ეტიუდ. II, 63, 64; ი. ლოლაშვილი ძვ. ქართვ. მეხოტბე-
ნი, II, საძიებ.), ამავე ძირისაა მერკვილიშვილი.
- მერტულე** (თბ., 3. II. 1972. 4), ოჩამჩირე; შდრ. მერტულე,
ზგდი მნიშვნ. „სჯულის მოძღვარი, მეცნიერი სჯულისა“,
ЗАКОННИК (ნ. ჩუბინ); თავკაცი (გ. ნატროშვილი, სიტყვა და
დედამიწა, „მნათობი“, № 1, 1972, 118). შდრ. მერჩულე
(პ. ინგოროყვა).
- მესაბლიშვილ-ი** (თბ., 20. IV. 1973. 4), ქისტაური (თელავის რ.);
მესაბლე (←მესაბელე) საბლის მგრეხელი, საბლის მოხე-
ლე; მესაბლე ბერი (ჯავახიშვი. ეკონ. ისტ. ძეგლ. 88).
- მესარკიშვილ-ი** (თბ., 30. XI. 1970. 2), ვალე (ახალციხის რ.); მე-
სარკე—სარკის მკეთებელი(?), || მ ე ს ა რ ქ ი შ ვ ი ლ ი.
- მესტიაშვილ-ი** (თბ., 17. IV. 1968. 3), ნუკრიანი (სიღნაღის რ.); სა-
გარ. საქ. სახ. მესტია.
- მესტუმრიშვილ-ი** (თბ., 8. VII. 1968. 4), შესტუმრე „სტუმართმო-
ურავი“ (საბა), ძვ. თანამდებობის ტერმინი.
- მესხი**, რიონი (წყალტუბოს რ.), ჯვარისა (ტყიბულის საქ. საბჭო),
ამბროლაურის რ. და სხვ. (გავრც.); გვარადქცეული ეთნონიმი;
ამავე ძირისაა: მესხაძე, მესხელი, მესხია, მეს-
ხიშვილი, მესხიძე, მესხორაძე, მესხრიციძე.
- მეტეხელ-ი** (თბ., 25. II. 1966. 4), გვარადქცეული სადაურობის
სიტყვა; მეტეხი სოფელია კასპის რაიონში; ამავე ძირისაა
მეტეხელაშვილი.

მეტოვიშვილ-ი, გორის რ.; მეტივე—ტივის შემკვრელი და დამ-
კურებელ-მმართველი.

მეტონიძე (თბ., 20. V. 1967. 4), ხვანჭკარა (ანბროლაურის რ.); ||
მეთონიძე

მეტრეველ-ი (კომ., 29. VI. 1967. 1), უწერა, ლარი, ონის რ. და
სხვ. (გავრც.); გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა; მეტრე-
ველი ნასოფლარი ონის რაიონში (უწერასთან).

მეუნარგია (სოფლ. ცხ., 12. III. 1969. 1), ცაიში (ზუგდიდის რ.);
ხელობის სახ. მეუნარგე (მეგრ. მეუნაგირე); წინაპართა
გვარი ჯერ თავართქილაძე, შემდეგ დაგარგულია ყოფი-
ლა (ჯ. როგავა, მეუნარგიათა გვარის წარმოშობის შესახებ,
იბ. უსტ., ისტორია, საზოგადოებათმცოდნეობა, გეოგრაფია
სკოლაში, № 2, 1970, 16—20).

მეულუფიშვილ-ი (თბ., 4. II. 1970. 4), ბოდბისხევი (სიღნაღის რ.),
თანამდებობის ტერმინი მეულუფი.

მეფარიშვილ-ი (თბ., 31. X. 1967. 4), სალხინო (ვანის რ.), წიფნა-
რი (ჩოხატაურის რ.); ხელობის სახელი მეფარე—ფარის
მკეთებელი, მოხელე; ამავე ძირისა; მეფარიძე; || მე-
ფარიძე.

მეფისაშვილ-ი (თბ., 27. XI. 1963. 4), ქუთაისი, წარმოშობით
ახალციხიდან; გენეტიური მსახდრელი მეფისა (მეფის
კუთვნილი), შდრ. ანალოგიური აგებულების გულაია
შვილი, პაპისაშვილი და სხვ.

მექანარიშვილ-ი (კომ., 16. XI. 1967. 2), კასპის რ.; მოსაქმეობის
სახელი მექანარე—ქნარის გამკეთებელ-დამკვრელის
ს. თვალადში ცხოვრობენ მექანარიშვილები, რომელთა წი-
ნაპარი მეფის დამკვრელი მემუსიკე ანუ მექანარე ყოფილა
(მაკალათია, კავთურას ხეობა, 1960. 15), ამავე ძირისა; მე-
ქანარი (კომ., 27. X. 1972. 3), გრიგოლეთი (ლანჩხუთის
რ.).

მექვევრიშვილ-ი (კომ., 24. X. 1963. 2), ველისციხე (გურჯაანის
რ.), მექვევრე—ქვევრის მკეთებელი; მოხელე, „დათუნა
მექვევრე“ (ჯავახიშვილ. ეკონ. ისტ., ქეგლ. 95), ამავე ძირისა;
მექვევრიძე.

მელალიშვილ-ი, თელეთი (გარდაბნის რ.), თანამდებობის ტერმინი
მელალე „ლალის ამლები“ (დ. ჩუბინ), „ლალის გადამხდ-
ლი“ (ქეგლ).

მელვინეთუხუცეს-ი (კომ., 21. VII.—1968. 4), მატანი (ახმეტის რ.)

გვარადქცეული თანამდებობის სახელი“, მეღვინეთა უფრო-
სი, საღვინის უზენაესი გამგე ღვინის გაღასახადის უმაღლესი
მეთვალყურე“ (ქეგლ).

მეყანწიშვილ-ი (თბ., 30. X. 1963. 4), ბრედა (ქარელის რ.), მე-
ყანწი—ყანწის მკეთებელი.

მეშველაშვილ-ი, ჩაბანო (თიანეთის რ.); ამავე ძირისაა მეშვე-
ლიანი. შდრ. მიშველაძე.

მეშვილდიშვილ-ი, მეშვილდე, შვილდის მკეთებელი, ||მეშვილ-
დიშვილი (ჯავახიშვილ. ეკონ. ისტ. ძეგლ., 15).

მეცხვარიშვილ-ი (თბ., 20. VII. 1967. 4), მერეთი (გორის რ.); მე-
ცხვარე; ამავე ძირისაა მეცხვარიძე.

მეცხოვრიშვილ-ი, ხაშურის რ.; მეცხოვრე (←მეცხოვარე,
იგავე მეცხვარე).

მეძმარიაშვილ-ი (თბ., 8. X. 1964. 3), ბაში (წულუყიძის რ.); მე-
ძმარია?

მეხაშიშვილ-ი (თბ., 12. I. 1968. 4), სართიჭალა (გარდაბნის რ.).

მეხრაძე, თონეთი, თეთრიწყაროს რ.; წინაპართა გვარი მეხრი-
შვილი. გადმოცემით სოფ. ქვემო ხვედურეთიდან ბატონს
ყმაგლები მეხრიშვილი გამოჰქცევია, პატარა თიანეთში და-
სახლებულა და გვარი მეხრაძედ შეუცვლია.

მეხუზლა (თბ., 31. I. 1967. 4), ||მეხუზლე: გურიანთა, ბაილეთი
მახარაძის რ.); გვარადქცეული მოსაქმეობის სიტყვა მეხუ-
თძლე, ხუთთალიან საკრავზე დაშვებული (იხ. ი. მაისურაძე,
„ვსაუბრობთ გვარებზე“, ქართული ქენა და ლიტერატურა
სკოლაში, № 2, 1967. 68, 69).

მზარელაშვილ-ი (კომ., 30. XI. 1967. 3), მუხრანი (მცხეთის რ.),
და სხვა, მოსაქმეობის ტერმინი მზარელე; ამავე ძირი-
საა: მზარელეა || მზარელეა (მოხსენიებულია ლ. ი. ბრე-
ნევის წიგნში „მცირე მიწა“ 1978).

მთავარიშვილ-ი (თბ., 25. I. 1964. 4), ვაჭირი (სიღნაღის რ.),
ყანდაურა (საგარეჯოს რ.); მთავარი; სასულიერო წოდება, მთა-
ვარდიაკონი.

მთიბელაშვილ-ი (მაკალ., ფშავი, 10), მუქო (დუშეთის რ.), ||მთი-
ბელიშვილი, ანაგა (სიღნაღის რ.).

მთიულიშვილ-ი (თბ., 12. IV. 1968. 3), გურჯაანის რ.; სადაურობის
სიტყვა მთიული; ||მთიულიშვილი (თბ., XI. 1975. 4).

მიგრიაულ-ი (თბ., 28. II. 1969. 4), მელიასხევი (თიანეთის რ.) და
სხვ.; საყ. სახ. მიგრია, მიღებულია ვიფრიასავან (ა. შანი-

- ძე, სინური მრავალთავი, 326); ვიგრი ლეობარდს, ჯიქს-ნიშნავს (ა. შანიძე); მიგრი აუღთა სოფელია ფშავში.
- მიდელაშვილ-ი** (სოფლ. ცხ., 25. III. 1967. 4), ძალისი (მცხეთის რ.); მიდელანის სოფელია ლენინგორის რაიონში; ამავე ძირისაა: მიდელაური.
- მიდოდაშვილ-ი** (კომ., 29. V. 1964. 4), ერედვი (ცხინვალის რ.), სავარ. ზმნური საკ. სახ. მიდოდა (—მიდოდა?); შდრ. მიდოდაშვილი (იხ.).
- მიზანდარ-ი** (კომ., 19. XII. 1963. 4), ქუთაისი; გვარადქცეული ხელობა-თანამდებობის სიტყვა, სპარსული: მწონავი, მემიზანე.
- მითაგვარია**, აბასთუმანი (ზუგდიდის რ.), დაბა. ჯვარი (წალენჯიხის რ.); ლემითაგვარე უბანია ჯვარში.
- მილორავა** (თბ., 23. VI. 1964. 4), ნოსირი (ცხაქაიას რ.), გულზემო წალენჯიხის რ.), ტობანიერი (ვანის რ.).
- მინაძე** (თბ., 28. XI. 1963. IV.), შაიაკოვსკის რ.; მინაძე სოფელია არის ახალციხის რაიონში; ამავე ძირისაა მინაშვილი.
- მინდაძე**, დეაბზუ (მახარაძის რ.) და სხვ., საკ. სახ. მინდა (სახელად-ქცეული ზმნის პირიანი ფორმა იხ. ა. შანიძე, ქართ. ენის სტრუქტურის საკითხები, 276); მინდაძეები სოფელია ხელოს რაიონში, შდრ. მინდაციხე ონის რაიონში; ამავე ძირისაა: მინდეღი, მინდია, მინდიაშვილი, მინდიკაური.
- მინდოდაშვილ-ი**, სახელადქცეული ზმნისპირიანი ფორმა „მინდოდა“ (მშობლისმიერი).
- მინდორაშვილ-ი** (თბ., 20. III. 1964. 3), ანაგა (სიღნაღის რ.), ნიქოზი (ცხინვალის რ.); ამავე ძირისაა მინდორაძე.
- მირზაშვილ-ი** (კომ., 16. XI. 1967. 2), საკ. სახ. მირზა, აქედანაა სოფლის სახელი მირზანის (წითელწყაროს რ.), ამავე ძირისაა: მირზელაშვილი, მირზიაშვილი, მირზიკაშვილი.
- მიროტაძე** (კომ., 25. VIII. 1963. 1) წირქვალი (ჭიათურის საქ. საბჭო) და სხვ.
- მირცხულავა**, ყულისკარი (ზუგდიდის რ.) და სხვ; შდრ. მეგრ. მურცხი ვარსკვლავი: „მირცხულავა“ ვარსკვლავს შეიღს უნდა ნიშნავდეს (ჯავახიშვილი, ქ. ერ. ისტ. 1, 146); || მურცხულავა.
- მისრიაშვილ-ი** (მაკალ. ფშ.), საკ. სახ. მისრი (ნ. ბერძენიშვილი.

- საქ. ისტ. საკითხები, III. 214), მისრიანთკარი სოფელია ფშავ-ში.
- მიქაბაძე** (თბ., 2. III. 1966. 4); სავარ. საჯ. სახ. მიქაბა (მიქა+ბა), || ნიქაბაძე (მ-ნ ბგერათშენაცვლებით).
- მიქაბერიძე** (კომ., 14. VI. 1968. 2), ყუმისთავი (წყალტუბოს რ.); ბერ-ძირიანი რთული საჯ. სახ. მიქაბერი (მიქა+ბერი), შდრ. გოგობერიძე, ედიბერიძე და სხვ. (იხ. მასურაძე, ბერ ძირი... მაცნე, № 1, 1966).
- მიქაძე** (თბ., 6. V. 1966. 2), სამიქაო, ქოლობანი (აბაშის რ.), საჯ. სახ. მიქა; ამავე ძირისაა: მიქავა, მიქაია, მიქანაძე, მიქატაძე, მიქაუტაძე, მიქიაშვილი, მიქუტიშვილი, მიქუტაძე, მიქიანი.
- მიქელაძე** (თბ., 9. I. 1964. 4), მესხეთი, იმერეთი, აჭარა (გაგრც.), საჯ. სახ. მიქელა, ამავე ძირისაა: მიქელავა, მიქელაშვილი, შდრ. სომხ. მიქაელიან.
- მილრიჯანაშვილი-ი** (თბ., 2. IV. 1968.), მეჭვრისხევი (გორის რ.); მეტსახ. მილრიჯანა (დაცინვით).
- მიუორაშვილი-ი** (თბ., 28. V. 1978. 4), ქვეშეთი (დუშეთის რ.).
- მიშელაძე** (კომ., 11. II. 1969. 3), გომარეთი (დმანისის რ.); ამავე ძირისაა მიშელაშვილი.
- მიშველაძე** (ლიტ. საქ., 9. II. 1968. 4), თარგამული (გეგუჭკორის რ.); სავარ. საჯ. სახ. მიშველა; ამავე ძირისაა მიშველია.
- მიჭელაშვილი-ი** (კომ., 20. I. 1965. 2), ნიჩბისი (მცხეთის რ.); სავარ. საჯ. სახ. მიჭელა.
- მკურნალ-ი** (კომ., 10. VI. 1970. 2), დაბა გეგუჭკორი, გვარადქცეული პროფესიის სახელი, მიღებულია გარეგნულად მსგავსი ბერძნული გვარისაგან კორნარო (ვ. ქაჯაია „მ. მკურნალი“, სახ. განათლ. 18. IV. 1962), || მკურნალიძე.
- მნათობიშვილი-ი** (თბ., 26. II. 1967 3.), ფასანაური (დუშეთის რ.); ქალის საჯ. სახ. მნათობი (ყორდ. ქრონიკ. II, 19, 27).
- მობინაშვილი-ი**: ჰაჯი შეიხილ-ასლან მობინაშვილი, ქვემო მარტყოფი (სპარსეთი, ფერეიდანი) (ქართ. დიალექტოლ. 704).
- მოგელაშვილი-ი** (თბ., 29. VIII. 1967. 4), საჯ. სახ. მოგელი (ლლ. სახელ), ამავე ძირისაა: მოგელიშვილი, მოგელიაძე, მოგელია.
- მოდებაძე** (კომ., 21. III. 1964. 4), ხრეთი (ჭიათურის საქ. საბ-ბჭო).

- მოდრეკილაძე** (თბ., 2. IX. 1965. 2), გუდალეტი (კასპის რ., მაკალ. კავთურას ხეობა, 1960. 35), || **მოდრეკილაძე** (თბ., 17. XI. 1967. 4).
- მოვლილიშვილი-ი** (კომ., 17. XI. 1963. 4), ვახისუბანი (გურჯაანის რ.).
- მოზდოკელ-ი** (თბ., 2. VI. 1971. 4), ტუშურები (თიანეთის რ.), გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა (ქ. მოზდოკიდან).
- მოისწრაფიშვილი-ი**, (თბ., 23. VIII. 1967. 4), ლანჩხუთი || **მოისწრაფეშვილი**.
- მოკვერაშვილი-ი** (მაკალ, ფშავი, 10), წითელაურთა (დუშეთის რ.); **მოკვერა** შეიძლება მომდინარეობს **ზოკვერა**-საგან (ბგერათშენაცვლებით).
- მოლარიშვილი-ი** (კომ., 4. I. 1968. 2), გურიანთა (მაზარაძის რ.); **მოლარე** სახელმწიფო თანამდებობა იყო ძველ საქართველოში (ქორდ. ისტორ. საბუთები, 3), **შდრ.** თანამდებობის ტერმინი **მოლარეთუხუცესი**.
- მოლაშხია** (თბ., 2. II. 1967. 1), აბასთუმანი (ზუგდიდის რ.); სვანურად **მგლაშხ** ლაშხელს ნიშნავს; || **შალაშხია**.
- მოლოდინ-ი** (კომ., 25. I. 1964. 4), მცხეთა, გორი, დუშეთი; **საკ. სახ.** **მოლოდინი** (დავთ. II, 158).
- მოლოდინაშვილი-ი** (თბ., 3. XI. 1967. 4), ჩარგალი (დუშეთის რ.).
- მონადირაშვილი-ი** (თბ., 30. V. 1968. 4), მუხათი (თეთრი წყაროს რ.); || **მონადირეშვილი**.
- მონავარდისაშვილი-ი** (თბ., 13. VI. 1967. 3), ქვემო ძალარო (სიღნაღის რ.); ქალის **საკ. სახ.** **მონავარდისა** (ლლ. სახელ), || **მონავარდიშვილი** (თბ., 18. XI. 1969. IV).
- მონიავა** (თბ., 18. III. 1964. 4), გეგეჭკორის რ.; **შდრ.** **საკ. სახ.** **მონი** (ლლ. სახელ.); ამავე ძირისაა **მონიაშვილი** (თბ., 15. IV. 1969. 4).
- მორალიშვილი-ი** (თბ., 11. V. 1968. 4), საჩხერისა და თერჯოლის რ-ბი; **საკ. სახ.** **მორალი**: **მორალი ხმალაძე** (თბ., 21. X. 1971. IV); შესაძლოა **მოლარ-ისაგან** იყოს მიღებული; რ-ლ ბგერათა გადასმით.
- მორბედაძე** (კომ., 3. XI. 1967. 3), ძევერა (გორის რ.); **მორბედი** ხელზე მოსამსახურე ბიჭი; „**მორბენალი**“ (საბა), **შდრ.** **მორბედანი** (სოფელია ლენინგორის რაიონში).
- მორგოშია** (სოფლ., ცხ., 1. VIII. 1964. 3), გეგეჭკორის რ.
- მორთულაძე** (თბ., 4. I. 1964. 4), იმერხევი, კლარჯეთში, თურ-

- ქეთის ტერიტორიაზე (ქართ. დიალექტოლ., 375); ქალის საკ-
სახ. მორთულა (ლლ. სახელ.), ||მორთულიძე.
- მორჩაძე** (თბ., 4. V. 1964. 4), სავარ. საკ. სახ. მორჩა; ამავე ძი-
რისაა მორჩიაული (კომ., 18. III. 1967. 4), მორ-
ჩიაშვილი.
- მოსაშვილ-ი**, ვაჭირი (სილნალის რ.); საკ. სახ. მოსა (მოსე-ს, კნი-
ნობითი ფორმა).
- მოსახლიშვილ-ი** (თბ., 30. XI. 1967. 4), ახალსოფელი (თიანეთის
რ.).
- მოსემღვდლიშვილ-ი** (თბ., 20. III. 1964. 4), შრომა (გურჯაანის
რ.).
- მოსეშვილ-ი**, გუბი (წულუკიძის რ.); ამავე ძირისაა მოსია, მო-
სიავე, მოსიაშვილი, მოსიკაშვილი, მოსიძე.
- მოსულიშვილ-ი** (თბ., 16. XI. 1967. 2). ქვემო მაჩხაანი, ვაჭირი
(სილნალის რ.); ახლადმოსული კაცობათვის. შერქმეული გვა-
რი (კუმბ. 46).
- მოურავიძე**, ქვემო ალვანი (ახმეტის რ.); თანამდებობის სახელი
მოურავი.
- მოფინაძე** (თბ., 18. II, 1978. 4), ქედქედი (ხელვაჩაურის რ.).
- მოძმანიშვილ-ი** (თბ., 12. VI. 1968. 4), საგურამო (მცხეთის რ.),
არანისი (დღუშეთის რ.).
- მოძღვრიშვილ-ი**, შრომა (გურჯაანის რ.); მოძღვარი, სასულიერო
პირი, განსწავლული ბერი, მასწავლებელი, აღმზრდელი,
ხელმძღვანელი (ქეგლ).
- მოწაფია** (თბ., უნივერს. I. IX. 1971. 2), აბედათი (გეგეჭკორის რ.).
- მოწერელია** (თბ., 18. X. 1965. 3), გეგეჭკორის რ.
- მოწონელიძე** (კომ., 8. III. 1969. 1), ცახი (ამბროლაურის რ.).
- მოწუობილ-ი** (თბ., 13. III. 1967. 4), ხუცუბანი (ქობულეთის რ.).
- მოხვეიშვილ-ი** (კომ., 7. IV. 1967. 2), საყდრიონი (თიანეთის რ.).
- მჟავანაძე** (კომ., 31. V. 1967. 1), შრომა (მახარაძის რ.), სუფსა
(ლანჩხუთის რ.) და სხვ.
- მჟავია** (თბ., 21. VI. 1967. 4), სუფსა, გურიანთა (მახარაძის რ.).
- მრეველიშვილ-ი** (ლიტ. საქ., I. XI. 1963. 4), მცხეთა; ამავე ძირი-
საა: მრეველიძე, მრეულაშვილი (=მრეველაშვილი).
- მრულაშვილ-ი** (თბ., 17. VI. 1972. 3), კარალეთი (გორის რ.); გად-
მოცემით სოფ. ფლავიდან კარალეთში აზნაური მრეველიშვილი
მოსულა და გვარი მრულაშვილად გადაუკეთებია.
- მსუქნიშვილ-ი** (თბ., 3. I. 1964. 4), წინანდალი (თელავის რ.).

- მტირალიშვილ-ი** (სოფლ. ცხ., 3. XII. 1971. 3), ნასამხრალი (თელავის რ.).
- მტრედაძე** (თბ., 20. IV. 1964. 4); სავარ. საჯ. სახ. მტრედა, ამავე ძირისაა მტრედი აშვილი.
- მუკათარიძე**, არგვეთი (საჩხერის რ.).
- მუკნიაშვილ-ი** (თბ., 16. III. 1966. 4), შუახევის რ.; სავარ. სახ. მუკნია.
- მულიგინაშვილ-ი** (თბ., 20. IV. 1964. 4), ხაშურის, წითელწყაროს რ-ბი.
- მუმლაძე** (თბ., 18. VII. 1967. 4.), მანდაეთი (ჭიათურის საქ. საბჭო); სავარ. სახ. მუმლა; ამავე ძირისაა მუმლაური, მუმლაშვილი.
- მუნჯიშვილ-ი** (კომ., 21. X. 1964. 4), ზერტი (გორის რ.).
- მურაჩაშვილ-ი** (თბ., 16. III. 1967. 4), საჯ. სახ. მურაჩა, შდრ. მეტსახელი მურაშა (ლლ. სახელ.).
- მურვანიშვილ-ი** (კომ., 14. II. 1968. 2), ჯავახეთი (ახალქალაქის რ.); || მურმანიშვილი (ქარელის რ.), ამავე ძირისაა მურვანიძე.
- მურუსიძე** (თბ., 26. X. 1964. 4), ამბროლაურის რ.; წარმოქმნილი ფუძე მურუს. მუ იგივე მგ სვანური თავსართია, სადაურობის მაჩვენებელი; მურუს უდრის რუსს (რუსეთელი). ასე, რომ მურუსიძე მნიშვნელობით იგივეა, რაც ქართ. რუსიშვილი (აქ. შანიძე, გრამ. საფუძვლ., 128).
- მურღვაშვილ-ი** (მაკალ. ფშავი, 10), საჯ. სახ. მურღვა, მურღვა, ამავე ძირისაა: მურღულია, მურღულიანი; მურღული მეგრულია, აღნიშნავს ერთგვარ მწერს „ბუზარას“ (ჭუმბ. 52).
- მურცხველაძე** (კომ., 16. III. 1969. 4), ალბანა (ცაგერის რ.); სავარ. საჯ. სახ. მურცხველა (შდრ. მეგრ. მურტუცხი—ღარსკვლავი)
- მურჯიკნელ-ი** (თბ., 25. II. 1964. 2), წრომი (ხაშურის რ.); ჯავახეთიდან არიან გადმოსულნი. ძველი გვარია ბაბლიძე; მურჯიკანი ნასოფლარია ჯავახეთში.
- მუსერიძე** (თბ., 2. III. 1965. 4), ბოსტანა (ამბროლაურის რ.).
- მუსხელიშვილ-ი**, სადაურობის სიტყვა მუსხელი; მუსხი სოფელია ახალციხის რაიონში; მუსხელიშვილი ზაალ (საქ. სიტყვლ. II, 152). ამავე ძირისაა მუსხელაძე, მუსხელიძე.
- მულაშაშვილ-ი**, უღე (ადიგენის რ.), ახალზნა (გორის რ.), საჯ.

- სახ. მულაშა, ძველი გვარი პაწაძე; შდრ.: მუყასაშვილი, მუგასაშვილი (იხ. სტატია მულაშაშვილ-პაწაძის მოღვაწეობაზე ზ. ჭიჭინაძის წიგნში: „მიხეილ პეტრეს ძე თამარაშვილი“, თბ., 1912, გვ. 53—64).
- მუყმანიან-ი (თბ., 5. IV. 1968. 4), სვანეთი, ლეჩხუმი; || მუყბანიანი.
- მუშათხუციშვილ-ი (ნ. ბერძენიშვი., ისტ. საკითხ., I. 22); „საინტერესო გვარია როგორც უჩვეულო ხელისუფლების დამადასტურებლად, ისე სასახლის მეურნეობის ორგანიზაციის დეტალის წარმოსაჩენად“ (იქვე);
- მუშამბაძე (კომ., 31. V. 1966, 4), ყანაურა (ხულოს რ.); მუშამბაზგდი მნიშვნ. ქსოვილი, რომლის ერთი პირი გაუღენთილია წყალგაუვალი ნივთიერებით (ქველ).
- მუშკიაშვილ-ი (თბ., 1. VII. 1974. 4), საჯ. სახ. მუშკია, შესაძლოა მიმდინარეობდეს მესხის, იმავე მუსხის უძველესი გამოთქმიდან — მუშკი (მუშკების ტომი.), შდრ. მუშკიდანი || მუშკიდანი.
- მუშკუდიან-ი (კომ., 27. III. 1969, 4), ლასურიაში, ოყურეში და სხვ. (ცაგერის რ.), ხელობის სიტყვისაგან მუშკიდ (← მუშკიდ—სვან. მჭედელი), ძველი ფორმა მუშკიდანი გვხვდება XIV ს. (ჭუმბ., 46).
- მუშტარაულ-ი (თბ., 12. I. 1968. 4), ზემო ალვანი (ახმეტის რ.); ქალის საჯ. სახ. მუშტარა (შავალ. ხევს., 192).
- მუჩაიძე (თბ., 20. IV. 1967. 4), საჯ. სახ. მუჩა, ამავე ძირისაა: მუჩიაური, მუჩიაშვილი.
- მუხათგვერდელ-ი (ჯვტ. მასალ.), მცხეთა; გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა, მუხათგვერდი სოფელია მცხეთის რაიონში.
- მუხაშავერია (სოფ. ცხ., 20. XI, 1963. 3), ქ. მახარაძე, ლანჩხუთის რ.
- მუხიაშვილ-ი (კომ., 15. I. 1972. 4), ნორიო (გარდაბნის რ.), (ყაზბეგის რ.); საჯ. სახ. მუხია, ამავე ძირისაა: მუხაძე, მუხიგულაშვილი.
- მუხიგულაშვილ-ი (კომ., 18. VI. 1965. 4), თელათგორი (კასპის რ.); ადრინდელი გადმოსული არიან სოფ. მუსხიდან (ახალციხის რ.). გვარი ეუყუნაძე. მუსხელ ეუყუნაძეებსა და თელათგორელ მუხიგულაშვილებს შორის დღემდე გრძელდება ნათესაური და მეგობრული ურთიერთობა, გვხვდება. შემოკლებითაც:

- შუხიგული (თბ., 22. II. 1971, 4), იხ. სტატია „ვისი გორისა ხარ“ (კომ., 11. II. 1979).
- შუხრანბატონ-ი, მსხვილი ფეოდალური გვარი ძველ საქართველოში, ბაგრატიონთა ერთ-ერთი შტო; საუფლისწულო მამულეების მფლობელობის გამო ეწოდათ. სამუხრანბატონო ქართლის სამთავრო იყო, რომელიც მე-16 ს-ში შეიქმნა (მუხრანბატონთა გვაროვნობითი შტო, იხ. ჟორდ, ქრონიკ., II, 527).
- შუხულაშვილ-ი (თბ., 22. X. 1965, 4), გურჯაანის რ.; საქ. საზ. მუხულა; || მუხულიშვილი;
- შუჯირ-ი გურიანთა (მახარაძის რ.), აღოსუბანი (თერჯოლის რ.); გვარადქცეული თანამდებობის სიტყვა, მუჯირი „ხუარბლის მნე“ (საბა), ამავე ძირისაა: მუჯირშვილი (გომარეთი, დმანისის რ.),
- შღებრიშვილ-ი (კომ., 3. XII. 1963, 2), რუისი (ქარელის რ.), მეჯვრისხევი, (გორის რ.) და სხვ. (გავრც.); ხელობა-მოსაქმეობის სიტყვა შღებარი, „საღებავის მცოდინარე ოსტატი“ (საბა).
- შღვდელაძე (თბ., 11. XI. 1967, 4); საქ. სახელადქცეული სასულიერო თანამდებობის ტერმინი. მამაკაცის სახ. შღვდელი დადასტურებულია ფშავში (მაკალ. ფშავი, 148), ამავე ძირისაა: შღვდელიაშვილი, შღვდელიშვილი.
- შშვენერაძე (თბ., 30. VIII. 1968, 4), შორაპანი (ზესტაფონის რ.); ქალის საქ. სახ. შშვენერა, შშვენერი (დღ. სახ.).
- შშვილობაძე (თბ., 5. VII. 1965, 4), ლანჩხუთის რ.; საქ. სახ. შშვილობა, ამავე ძირისაა: შშვილდაძე (თბ., 30. VI. 1972, 4), შღრ. საქ. სახ. შშვიდაა (ბერძენიშვ. საქ. ისტ. საქ. III, 206.).
- შშვილდაძე (კომ., 22. III. 1968, 2), მაიაკოვსკის რ.; შშვილდა, შშვილის მკეთებლის მეტსახელი უნდა ყოფილიყო. ანალოგიურია: კოვზაძე (კოვზის მკეთებელი), საცერაძე (საცრისა), საჩეჩელაშვილი (საჩეჩელისა) და ა. შ. (იხ. ი. მაისურაძე). ონომასტიკის სამყაროში, მნათობი, 1978, 1).
- შჩითავიშვილ-ი (თბ., 13. VII. 1968, 4), ხელობა-მოსაქმეობის სიტყვა შჩითავი (ქსოვილის მომჩითავი, „ვინც ჩითავს“, ქეგლ); || ჩითავიშვილი.
- მცხეთელიშვილ-ი (თბ., 3. X. 1970, 4), სადაურობის სიტყვა მცხეთელი.

- მცხვეთარიძე** (თბ., 6. II. 1964. 4); შდრ. მცხვეთაძე, ცხვე-
დაძე; ცხვედიანი, მცხეთაძე.
- მძევაშვილი-ი** (თბ., 4. II. 1966. 4), დილომი (გარდაბნის რ.).
- მძინარიშვილი-ი** (თბ., 13. VII. 1968. 4), დიცი, (გორის რ.); მეტ-
სახ. მძინარა, || მძინარაშვილი.
- მწარიაშვილი-ი** (თბ., 25. V. 1966. 4), ვაზისუბანი (გურჯაანის რ.),
ყინწვისი (ქარელის რ.); საჯ. სახ. მწარია (დღ. სახელ.).
- მწერლიშვილი-ი** (ავტ. მასალ.), კახეთი, ხელობა-საქმიანობის სი-
ტყვა მწერალი. წიგნების გადაწერა ძველ საქართველო-
ში საგანგებო პროფესიად ითვლებოდა. წიგნის გადამწერს
მწერალი ეწოდებოდა (ჯავახიშვი. ქართ. პალეოგრაფიკა, 1949. 47—
60; მზია სურგულაძე, „მწერლები“ ძველ საქართველოში,
მატნე, ისტ. არქეოლ. სერია, 3, 1972. 113—129).
- მწითლავიშვილი-ი** (ავტ. მასალა.), ნაფარეული (თელავის რ.); -ხე-
ლობა-საქმიანობის სიტყვა მწითლავი (წითლად შემღებ-
ვი).
- მწყერაშვილი-ი** გურჯაანის რ. მეტსახ. მწყერა, ამავე ძირისაა:
მწყერაძე.
- მჭედლიშვილი-ი** (თბ., 1. VIII. 1967. 2), ქართლი, კახეთი, მესხეთი
და სხვ. (გაერც.); ამავე ძირისაა: მჭედლიძე, მჭედლი-
ანი, მჭედლური; შდრ. რუს. Кузнецов (Никонов, Имя
и отнш. 191).
- მხარგრძელი** (თბ., 3. IV. 1968. 2), ველისციხე (გურჯაანის რ.).
- მხატვარი-ი** (კომ., 4. 1. 1968. 2), ექაღია (მახარაძის რ.); გვარად-
ქცეული პროფესიის სახელი, ამავე ძირისაა მხატვრი-
შვილი.
- მხეიძე**, ერთ-ერთი უძველესი ფეოდალური საგვარეულო იმერეთ-
სა და სამეგრელოში; წყაროებში XI საუკუნიდან გვხვდება.
პირველად არგვეთის მფლობელნი ყოფილან, შემდეგ თრია-
ლეთსა და ალგეთის ხეობის ნაწილსაც დაჰპატრონებიან. ბა-
ლვაში, ლიპარტიანი და მხეიძე (—მხეციძე) საერთო წარმო-
მავლობისა ჩანან (დაწვრილებით იხ. ო. სოსელია, ნარკვევები,
ფეოდალური ხანის დასავლეთ საქართველოს სოციალურ-პო-
ლიტიკური ისტორიიდან) ძველ ძეგლებში მოიხსენიება მჭე-
ციძედ (ჟორდ: ქრონიკ. II, 338; აკ. შანიძე, ქართ. გრამ. საფ.
110), ამავე ძირისაა: მხეცაძე, ხეცია, ფხეიძე.

- ნაბადაშვილ-ი**, დეისი (ორჯონიკიძის რ.); გადმოცემით ამ გვარეულობის წინაპრები ნაბდის მთელავნი ყოფილან.
- ნაბახტეველ-ი** (თბ., 19. IV. 1968. 3), ნიაბი (კასპის რ.); გვარად-ქცეული სადაურობის სიტყვა; ნ ა ბ ა ხ ტ ე ვ ე ი სოფელია ხაშურის რაიონში.
- ნაბიაშვილ-ი** (თბ., 12. II. 1968. 1), საკ. სახ. ნ ა ბ ი ა (ლლ. სახელ.).
- ნაბიჭვიშვილ-ი** (ავტ. მასალ.), დამამცირ. მეტსახ. ნ ა ბ ი ჭ ვ ი ა რ ი.
- ნაგლაძე** (თბ., 19. XII. 1968. 4), გალავანი (მცხეთის რ.), სავარ. საკ. სახ. ნ ა გ ლ ა (—ნაგელა); || ნ ა გ ლ ი ძ ე; ამავე ძირისაა ნ ა გ ე ლ ა შ ვ ი ლ ი.
- ნადარეიშვილ-ი** (თბ., 27. XI. 1968. 3), ონტოფო (აბაშის რ.) —ნ ა დ ა რ ა ი შ ვ ი ლ ი—ნ ო დ ა რ ა ი შ ვ ი ლ ი (ა. შანიძე), მეგრული გამოთქმით: ნადრეს ქუა.
- ნადაშვილ-ი** (თბ., 17. IV. 1968. 2), ვაჭირი (სიღნაღის რ.), საკ. სახ. ნ ა დ ა, შდრ. ნ ა დ ი (ლლ. სახელ.); ამავე ძირისაა: ნ ა დ ი ძ ე, ნ ა დ ი კ ა შ ვ ი ლ ი. შდრ. ნ ა დ ი ბ ა ი ძ ე (ნადიბა: ნადი+ბლსრთი -ბა).
- ნავაძე** (ავტ. მასალა), საკ. სახ. ნ ა ვ ა (ლლ. სახელ).
- ნავგურაიძე** (კომ., 5. I. 1971. 4), ალუანა (ახმეტის რ.); || ნ ა ვ - ი უ რ ი ძ ე.
- ნავდარაშვილ-ი** (თბ., 31. V. 1972. 4), საკ. სახ. ნ ა ვ დ ა რ ა: ნავდარიანთქარი ამ გვარით დასახლებული სოფელია მცხეთის რაიონში.
- ნავერიან-ი** (კომ., 3. IX. 1967. 3), სვანეთი (მესტიის რ.); საკ. სახ. ნ ა ვ ე რ ი ა ნ ი (ლლ. სახელ.).
- ნავროზაშვილ-ი** (კომ., 15. II. 1968. 2), ერთაწმინდა (კასპის რ.), ჩაბანო (თიანეთის რ.); საკ. სახ. ნ ა ვ რ ო ზ ა (მაკალ. ფშავი 11), || ნ ა რ ო ზ ა შ ვ ი ლ ი.
- ნათაძე** (ლიტ. საქ., 13. XI. 2), ქართლი, იმერეთი და სხვ. (გაგრც.), სავარ. საკ. სახ. ნ ა თ ა; ამავე ძირისაა ნ ა თ უ რ ი, ნ ა თ ი - შ ვ ი ლ ი, ნ ა თ ი ძ ე.
- ნათენაძე** (კომ., 18. X. 1967. 2), თბილისი, ვოგაშენი (ახალქალაქის რ.); შდრ. საკ. სახ. ნ ა თ ა ნ ი.
- ნაიბიშვილ-ი** (კომ., 6. X. 1967. 4), დუშეთის რ.; თანამდებობის ტერმინი ნ ა ი ბ ი (არაბ., მოადგილე, შემცველი), რომელიც საკ. სახელადაც გვევლინება (ლლ. სახელ.).

ნაკაიძე (სახ. გან., 29. XI. 1967. 2), ნატანები (მახარაძის რ.); ნაკაიძეები ამავე გვარეულობით დასახლებული სოფელია ქობულეთის რაიონში; სავარ. საკ. სახ. ნაკა; ამავე ძირისაა ნაკანი (სვანეთში).

ნაკაშიძე (თბ., 17. V. 1966. 2), გურია, აჭარა; ფუძე ნაკაში; ნაკა+ჭანური ნათეს, ბრ. ნიშანი შ, იშ რომელიც გვარების საწარმოებლად არის გამოყენებული: ვანლიში, ბეჭირიში, ციტიში, ტულუში, ჯაში და მისთ.; ამავე ძირისაა: ნაკაშია. ნაკაშაშვილი.

ნაკუდაძე, ქვემო ალვანი (ახმეტის რ.); საკ. სახ. ნაკუდა—ნაბოლარა შვილის მეტსახელი; ამავე ძირისაა: ნაკუდაური, ნაკუდაშვილი.

ნალბანდიშვილი-ი, მესხეთი და სხვ.; ხელობა-საქმიანობის სიტყვა ნალბანდი (ნალის მკერელი, სპარს.), შდრ. სომხ. ნალბანდიან.

ნალეკრიშვილი-ი, კახეთი, ფუძე ნალეკარი (=ლეკად ნამყოფი. ან ლეკეთიდან დაბრუნებული).

ნამგალაძე (კომ., 7. II. 1964. 2), აბანოეთი (ამბროლაურის რ.); საკ. სახ. ნამგალა; ამავე ძირისაა: ნამგალაური, ნამგალაშვილი (შესაძლებელია ნამგალთა მკეთებელი ხელოსანისათვის შერქმეული გვარიც იყოს). შდრ. ანალოგიური გვარები: კოვზაძე, ტომარაძე, ნაბადაშვილი, საჩეჩელაშვილი...

ნამიჩიშვილი-ი (კომ., I. IV. 1969. 2), || ნამიჭეიშვილი; ვანის რ.; ნაბიჭევიშვილი, ფუძე ნაბიჭევი (=ნაბიჭვარი).

ნამკეაშვილი-ი, მეტსახელი ნამკეუკა; ნამკეკო ზგდი მნიშვნ. ნამცეცი (ქეგლ).

ნამორაძე, ზოიანეთის რ.; სავარ. საკ. სახ. ნამორა, შესაძლოა წარმომდგარი იყოს ცხოველის სახელისაგან—ნამორი „კლდის თხა“ (საბა), ქურციცი (ქეგლ), || ნამურაძე (კომ., 28. VI. 1965. 3).

ნამურაძე (თბ., 12. XII. 1969. 4).

ნამჩვაძე, იგივე ნამჩვავაძე (თბ., 21. VI. 1968. 4), რუსეთში გრუზინოვად წოდებული: „ვევრაფ გრუზინოვი წარმოშობით ქართველი იყო, მისი პაპა რომან გრუზინოვი აზნაურთა წრიდან იყო გამოსული, გვარად ნამჩვაძე, იგი საქართველოს ბედ-უკუღმართობის უამს გადასახლდა რუსეთში და „ჩერკოსკის“

ვოსიკოვოი კრუგმა“ კაზაკად მიიღო, რუსმა საბჭოთა მწე-
რალმა ბრიუკმა დაწერა ისტორიული რომანი „ძმები გრუ-
ზინოვები“ (მნათობი, № 1. 1969, 118).

ნანაზიაშვილ-ი (თბ., 29. IV. 1964. 2); სავარ. საკ. სახ. ნ ა ნ ა ზ ი ა.

ნანაძე (კომ., 6. III. 1968. 2), საკ. სახ. ნ ა ნ ა; ამავე ძირისაა
ნ ა ნ ა ვ ა, ნ ა ნ ე ი შ ვ ი ლ ი (←ნანაიშვილი), ნ ა ნ ი კ ა შ ვ ი
ლ ი, ნ ა ნ ი ტ ა შ ვ ი ლ ი, ნ ა ნ ი ტ ა ძ ე, ნ ა ნ ი შ ვ ი ლ ი,
ნ ა ნ ო ბ ა შ ვ ი ლ ი, ნ ა ნ უ ა შ ვ ი ლ ი, ნ ა ნ უ კ ა შ ვ ი ლ ი.

ნაოჭაშვილ-ი (თბ., 30. III. 1973. 4), ტირძნისი, ქიწნისი (გორის
რ.); სავარ. მეტსახ. ნ ა ო ჭ ა.

ნაპირელ-ი (კომ., 17. XII. 1965. 2), ვანთა (თელავის რ.); გვარად-
ქცეული სადაურობის სიტყვა; ვიო ნაპირელი (ჯავახიშვი. ექ.
ისტ. ძეგლ. 81), შესაძლებელია მონაპირე, მოსაზღვრე ჯარის-
კაცის, ან სამხედრო თანამდებობის აღმნიშვნელიც იყოს;
შდრ. მ ე ნ ა პ ი რ ე, მ ე ნ ა ფ ი რ ე.

ნარაიძე (ავტ. მასალ), წვერე (დუშეთის რ.); სავარ. საკ. სახ. ნ ა
რ ა, შდრ. ნ ა რ ი (დლ. სახელ); ||ნარაიძე (თბ., 26. XII. 1973.
4), ამავე ძირისაა: ნ ა რ ი შ ვ ი ლ ი, ნ ა რ ი კ ა შ ვ ი ლ ი, ნ ა
რ ო ა შ ვ ი ლ ი.

ნართიშვილ-ი (თბ., 17. VI. 1969. 4), ყაზბეგის რ., შდრ. ოსურის
და მთის კავკასიური მითოლოგიური პერსონაჟის სახ. ნ ა რ-
თ ი.

ნარიმანიძე, საკ. სახ. ნ ა რ ი მ ა ნ ი; ამავე ძირისაა: ნ ა რ ი მ ა ნ ე ა
(თბ., 19. XI. 1969. 4), ნ ა რ ი მ ა ნ ი შ ვ ი ლ ი, ნ ა რ ი მ ა-
ნ ი ა (←ნარიმანია).

ნარინდოშვილ-ი (თბ., 2. I. 1968. 4), ჯუგაანი (სიღნაღის რ.); სა-
ვარ. საკ. სახ. ნ ა რ ი ნ დ ო.

ნაროზაულ-ი (მაკალ. ხეგს., 19), ახიელი (დუშეთის რ.); საკ. სახ.
ნ ა რ ო ზ ა, შდრ. ნ ა ვ რ ო ზ ა.

ნარსავიძე (კომ., 1. V. 1964. 2), მულახი (ლენტეხის რ.); საკ. სახ.
ნ ა რ ს ა ვ (დლ. სახელ).

ნარსაძე (სოც. რუსთავი, 31. I. 1977. 4), ამავე ძირისაა: ნ ა რ ს ი ა;
საკ. სახ. ნ ა რ ს ი; ნარსია ემთხვევა ბასკურ გვარს (იხ. ნ. ჩა-
ჩანიძე, „გებრალტარიდან ჩანდა ლენტეხი“, თბ., 8. I. 1966. 4).

ნარუსლიშვილ-ი (თბ., 12. V. 1967. 4), ფუტე ნ ა რ უ ს ა ლ ი (რუ-
სად წამყოფი).

ნარჩემაშვილ-ი (თბ., 17. V. 1966. 2), ||ნარჩომაშვილი (კომ.,
18. II. 1972. 2).

ნასარიძე (სოფლ. ცხ., 27. II. 1963. 3); საქ. სახ. ნასარი
 (ქართლ. ცხ. V. 1976); ამავე ძირისაა: ნასარიძე, ნას-
 რაძე (←ნასარიძე); ნასრაშვილი.
ნასებელაშვილი-ი (კომ., 28. XII. 1963. 3); ჯავარ. საქ. სახ. ნასე-
 ბელა (←ნასიბელა: ნასიბ-ელა, შდრ. ნასიბაშვილი.
ნასიბაშვილი-ი (ავტ. მასალ), მუხრანი (მცხეთის რ.), საქ. სახ. ნა-
 სიბა (ნასი+ბლართი -ბა).
ნასუაშვილი-ი (თბ., 10. II. 1969. 4), მესხეთი, ქართლი; || ნასო-
 აშვილი, შდრ. საქ. სახ. ნასო (ლლ. სახელ.).
ნასყიდაშვილი-ი (კომ., I. XI. 1963. 1), ევფემისტური საქ. სახ.
 ნასყიდა ნასყიდა; ამავე ძირისაა: ნასყიდაშვილი,
 ანაგა (სიღნაღის რ.).
ნასხლეთაშვილი-ი (თბ., 29. V. 1969. 4), ზესტაფონის რ.; მეტსახ.
 ნასხლეთა.
ნატმელაძე (ავტ. მასალ.), წესი (ონის რ.), კვაცხუთი (ამბროლაუ-
 რის რ.).
ნატრაძე (თბ., 19. XII. 1970. 4), ძეგვი (მცხეთის რ.); შდრ. ნა-
 ტრია (მშობლისმიერი საქ. სახ.). ამავე ძირისაა: ნატრაძე,
 ნატროშვილი.
ნაუაშვილი-ი (თბ., 13. XII. 1966. 4), წილკანი (მცხეთის რ.); შდრ.
 საქ. სახ. ნაუა, ნაუია (ლლ. სახელ.).
ნაფეტვარიძე (კომ., 19. II. 1964. III.), შუამთა (ვანის რ.).
ნაღებაშვილი-ი (თბ., 21. V. 1965. 4), საქ. სახ. ნაღება (ლლ. სა-
 ხელ.), || ნაგებაშვილი (რუსულის ზეგავლენით).
ნაყურ-ი (სოფლ. ცხ., 29. VII. 1967. 2), ხევსურეთი, ფშავი.
ნაყოფია (თბ., 31. VII. 1972. 1), ცხაკაიას რ.
ნაჩხატაშვილი-ი (თბ., 6. II. 1967. 2), ზაშმი (საგარეჯოს რ.).
ნაცვალაძე (თბ., 17. II. 1963. 4), ასკანა (ლანჩხუთის რ.), ამავე
 ძირისაა: ნაცვალაძე, ნაცვლიშვილი; აღმინის-
 ტრაცეული თანამდებობის ტერმინი ძველ სოფელში—ნაცვ-
 ალი.
ნაწიკაშვილი-ი (კომ., 24. I. 1965. 3), საბუე (ყვარლის რ.).
ნაწიფაშვილი-ი (კომ., 12. XI. 1967. 2), კონდოლი (თელავის რ.).
ნაჭყებია (თბ., 14. VI. 1967. 4), კურზუ, ტალერი, || ნაჭყებია
 (ვეგეჭკორის რ.); სანაჭყებო სოფელია ამავე რაიონში, შდრ.
 ნაჭყა, მეგრ. „დაწყველილი“. გადმოცემით ამ გვარეულო-
 ბის წინაპრები სვანეთიდან ყოფილან. ერთ-ერთ მათგანს ბა-
 ტონი შემოჰკვდომია და გამოქცეულა. ახალ სამყოფელში

მისთვის ეს სახელი უწოდებიათ .

- ნახუცრიშვილ-ი** (კომ., 13. IV. 1969. 4), ნახუცარი (ხუცად ნამყოფი).
- ნებაძე** (წით. დროშა, 22. X. 1963. 2), ღრელი (ახალციხის რ.); ქალის სახ. ნეპე (ლლ. სახელ.)
- ნებიერიძე** (თბ., 17. IV. 1968. 4), ახალციხის, ზესტაფონის რ-ები; საქ. სახ. ნებიერი (მაკალ. ფშავი, 149).
- ნებულიშვილ-ი** (თბ., 19. IV. 1967. 4), ნიკორწმინდა (ამბროლაურის რ.); || ნებურიშვილი, ამავე ძირისა ნებურიძე (თბ., 20, VI. 1969. 4).
- ნეიძე** (თბ., 16. I. 1962. 4), ზელოვნურად გადაყუთების გზით არის მიღებული გერმანული ნეიმანიდან.
- ნეკაშვილ-ი** (ავტ. მასალ.), ლალისყური, თელავის რ. (მეტსახელი ნეკა ნეკისაგან უნდა იყოს, წარმომდგარი).
- ნეკერიშვილ-ი** (კომ., 1. XII. 1963. 4), ალვანი (ახმეტის რ.); ამავე ძირისა: ნეკერიშვილი, ნეკერაული (კომ., 5. XII. 1968. 2).
- ნემსაძე** (თბ., 23. XI. 1963. 4), მუქვენა (ცაგერის რ.), გულიანი (ლანჩხუთის რ.); მეტსახ. ნემსა; ამავე ძირისა ნემსიშვილი.
- ნერგაძე** (კომ., 29. I. 1964. 1), ნერგეთი (შაიაკოვსკის რ.), სოფლის სახელი ამავე გვარისაგან მომდინარეობს (ნერგეთი—ნერგეთი).
- ნესოშვილ-ი** (თბ., 8. V. 1974. 4), ახალშენი (წულუქიძის რ.); ამავე ძირისა ნესუაშვილი (თბ., 19. IV. 1964. 4), ველისციხე (გურჯაანის რ.).
- ნეფარიძე** (თბ., 25. VII. 1967. 4), ახალსოფელი (ამბროლაურის რ.), ბარი (ონის რ.); შესაძლებელია მისი პირველსახე მეფარიძე იყო: მეფარე—ფარის მკეთებელი; შდრ. მეფარიშვილი, მეფარიძე.
- ნიავაძე** (კომ., 29. 1966. 4), ლიხეთი (ამბროლაურის რ.).
- ნიადაგიშვილ-ი** (თბ., 8. II. 1968. 4); დირბი (ქარელის რ.).
- ნიაზაშვილ-ი**, ქვახვრელი (გორის რ.), ძალიძი (მცხეთის რ.); საქ. სახ. ნიაზა.
- ნიაურ-ი** (სოფლ. ცხ., 7. XII. 1963. 2), იკოთი (ლენინგორის რ.); საქ. სახ. ნია (ლლ. სახელ.)
- ნიბლაძე** (თბ., 28. VIII. 1967. 4), ამავე ძირისა: ნიბლიაშვილი, ნიბლოშვილი, საქ. სახ. ნიბლო (ლლ. სახელ.);

- შდრ. ნიბლია — პატარა ტანისა, დალეული: „ნიბლია ჩიტი“.
- ნიკაჭაძე (კომ.; 28. V. 1966. 4), ტაბაკინი (ზესტაფონის რ.); საკ. სახ. ნიკაჭა (ჭ-ა კინობითობის ბოლოსართებია).
- ნიკვაშვილ-ი (თბ., 23, II. 1975. 4), საქობო (სილნადის რ.); საკ. სახ. ნიკვა (←ნიკოა).
- ნიკოლაშვილ-ი, ხაშში (საგარეჯოს რ.); ამავე ძირისაა: ნიკოლა-ნიკოლი, ნიკოლეიშვილი, ნიკოლაძე...
- ნიკურაძე (სოფლ. ცხ., 21. II. 1968. 3.), სამტრედიის რ.; საკ. სახ. ნიკურა; ამავე ძირისაა ნიკურიანი, || ნიგურიანი.
- ნინიძე (თბ., 14. II. 1969. 4), ასკანა (ლანჩხუთის რ.); საკ. სახ. ნინია; ამავე ძირისაა: ნინიაშვილი, ნინიკაშვილი, ნინიკელაშვილი, ნინიკური, ნინუა, ნინუაშვილი.
- ნიორაძე (თბ., 15. VIII. 1963. 4), თიანეთის რ.; საკ. სახ. ნიორა; მარუშიან ნიორაძე (ინგოროყვა, თხზ. 1, 472).
- ნიუარაძე (კომ., 16. XI. 1967. 2), აჭარა, სვანეთი, იმერეთი და სხვ. (გაერც.), საკ. სახ. ნიუარა.
- ნიქაბაძე, ვარძია, ბორი (ორჯონიკიძის რ.); საკ. სახ. ნიქაბა; || ნიქობაძე, || ნიქებუძე; მოსალოდნელია წინარე სახე მიქაბაძე ყოფილიყო (ბგერათა შენაცვლება მ-ნ).
- ნიშნინიძე (ლიტ. საქ., 27. XII. 1963. 4), გომი (სამტრედიის რ.) და სხვ, სავარ. მენტსახელი ნიშნინიანი.
- ნოღია, ახუთი (ჩხოროწყუს რ.), სუჯუნა, (აბაშის რ.); გვხვდება ბასკეთშიც. „არ შეიძლება ყურადღება არ მიიქციოს იმ ფაქტმა, რომ მრავალი ქართული გვარი ზუსტი ასლია ბასკურისა, ან პირიქით: მაგალითად, ერისთავი, ლოლუა, ნოღია“ (ალ. კიკნაძე, სიტყვა ბასკებზე: კომ., 15. II. 1975. 3).
- ნოდარიშვილ-ი (თბ., 20. III. 1973. 4), პიპილეთი (ონის რ.).
- ნოზაძე (თბ., 17. V. 1966. 2), ორჯონიკიძის, ხაშურის რ-ბი და სხვ. (გაერც.), ამავე ძირისაა ნოზაძე.
- ნონაშვილ-ი (თბ., 1. IV. 1972. 4), სამწევრისი (ქარელის რ.); საკ. სახ. ნონა; ამავე ძირისაა: ნონიაშვილი, ნონიკაშვილი.
- ნონეშვილ-ი კარდენახი (გურჯაანის რ.); საკ. სახ. ნონე (ლეონიძე, სახელ.).
- ნორაკიძე (კომ., 31. III. 1968. 4), ხორში (ცხაკაის რ.) და სხვ.;

შდრ: ნარაკიძე (სარფი. ხელვაჩაურის რ.); ამავე ძირისაა ნორაკია.

ნოსელიძე (ქუთაისი, 14. III. 1964. 4), ფუძე ნოსელი, მიჩნეულია სადაურობის სიტყვად ტობონიმისაგან ნოსა (ჭუმბ. 51).

ნოლაიდელ-ი (თბ., 9. VI. 1967. 2), წყავროკა (ქობულეთის რ.); გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა, ნავარაუდებელია სოფლის სახელი ნოლაითი, აქედან: ნოლაითელი, შდრ. სოფლის სახ. ნოლა გეგეშკორის, წყალტუბოსა და სამტრედიის რაიონებში.

ნუგზარიშვილ-ი (თბ., 4. I. 1965. 4), ჩოჩეთი (კასპის რ.).

ნურიძე (კომ., V 1966. 3), ხუცუბანი (ქობულეთის რ.); საქ. სახ. ნური, ამავე ძირისაა ნუროშვილი (თბ., 11. II. 1967. 3), საინგილო (კახის რ.).

ო

ობგაიძე, მთიულეთი (ღუშეთის რ.), ლენინგორის რ.; განშტოებანი: თამაზიანი, აჭიმიანი, თათარიაანი, ბიჭიაანი (ჭყ. ქორწ. ინსტ. 19. 70).

ობოლაშვილ-ი, ბოდბისხევი (სიღნაღის რ.); ევფემისტური საქ. სახ. ობოლა, ამავე ძირისაა; ობოლიშვილი, ობლიაშვილი, ობლაძე, ობოლაძე.

ოდიშარია, ზუგდიდის, გეგეშკორის რ-ბი; სადაურობის სიტყვა ოდიშარი ნიშნავს ოდიშელს; საოდიშარიო სოფელია ცხაკაიას რაიონში (შანიძე, სტრუქტ. საქ. 31, 32).

ოდიშვილ-ი, ღუშეთის რ.; საქ. სახ. ოდი, წარმართული ხანის ღვთაების სახელი მას უკავშირდება მეგრ., „სიმღერა „ოდოია“ (გ. ბერიძე, მნათობი, 1959, № 12), აგრეთვე ცალკუბლის ღვთაების ზეანური სახელი „ვობი.“ (ს. ჭანტურიშვილი, ნაღური სიმღერა „ოდოიას“ საკითხისათვის“. მაცნე, 1970 № 6), „ოდოია“ ბასკურად „პატარა ღრუბელს ნიშნავს“ (ი. ტაბალუა, სიტყვა „ოდოიას“ ეტიმოლოგიისათვის, „ლიტ. საქართველო“, 1971, 9. VII); ოდიში ღვთაება ოდის საკულტო ადგილს უნდა ნიშნავდეს (ნ. წულეისკირი, ლიტ. საქართველო, 1977, № 1, 1. 1); ამავე ძირისაა: ოდიკაძე, ოდილაგაძე, ოდიშაშვილი, ოდოსიაშვილი, ოდოშაშვილი, ოდოჭაშვილი.

ოზაშვილ-ი, ოზანი (წითელწყაროს რ.); საქ. სახ. ოზა (მისგან-

ვეა მიღებული სოფლის სახელი).

ოთარაშვილი-ი (კომ., 1. XII. 1963. 4), არბოშიკი (წითელწყაროს რ.); შდრ. თთარაანთ ქვრივი (ი. ჭავჭავაძე); ამავე ძირისაა: **ოთარაძე** (ასპინძის რ.).

ოთიაშვილი-ი (სახ. გან., 26. III. 1969. 2), კავთისხევი (კასპის რ.), ვაჭირი (სიღნაღის რ.); შდრ. საჯ. სახ. **ოტია** (ჯავახიშვილ. ეპ. ისტ. ძეგლ. 29); ამავე ძირისაა. **ოთიაური**, **ოთინაშვილი-ი**, **ოთიურიძე**.

ოთხმეზურ-ი დვაბზუ (მახარაძის რ.); გვარადქცეული მეფისდროინდელი სამოხელეო ტერმინი, წარმომდგარი სპარს. მიზდისაგან. მიზდი ასალები რამ, სარგო, ქირა (საბა), მიზდური მიზდის ამლები (ანდრონიკაშვილ. ნარკვ. 342), უნდა მომდინარეობდეს **ოთხმიზდურ-ისაგან** (=მეოთხედის ამკრეფი).

ოთხოზორია (კომ., 5. III. 1965. 4), დარჩელი (ზუგდიდის რ.).

ოკმელაშვილი-ი, საჯ. სახელადქცეული სადაურობის სიტყვა **ოკმელა**, სოფლის სახელისაგან **ოკამი** (კასპის), ახალქალაქის რ-ები.

ოკრიბელაშვილი-ი (თბ., 9. XII. 1971. 4), ვარძია (ორჯონიკიძის რ.); საჯ. სახელადქცეული სადაურობის სიტყვა **ოკრიბელა**, **ოკრიბა** მხარეთა იმერეთში.

ოკუჩავა, რუხი (ზუგდიდის, გეგეშკორის რ-ები. ←**ოყუჩავა**, მეგრული **ოყუჯი**: საყურე).

ომარაშვილი-ი (თბ., 23. X. 1967. 1), გურჯაანის რ., საჯ. სახ. **ომარა**. მოხსენიებულია ი. ჭავჭავაძის მოთხრობა „ოთარაანთ ქვრივში“.

ომაძე (თბ., 22. II. 1964. 4), ფხვენისი (გორის რ.); საჯ. სახ. **ომა**, **ომია**; ამავე ძირისაა: **ომიაძე**, **ომაიძე**.

ომსარაშვილი-ი (კომ., 29 X. 1969. 2). გურჯაანის რ., საჯ. სახ. **ომსარა** (ჯავახიშვილ. ეპ. ისტ. ძეგლ., 61).

ონაშვილი-ი, პატარძეული (საგარეჯოს რ.); საჯ. სახ. **ონა**, **ონი** (ლლ. სახელ.), ამავე ძირისაა: **ონიანი**, **ონიაშვილი**, **ონიკაშვილი**, **ონიკაური**, **ონიკაძე**.

ონოფრიშვილი-ი (თბ., 21. II. 1964. 3), კავთისხევი (კასპის რ.); საჯ. სახ. **ონოფრე**; გადმოცემით **ონოფრიშვილთა** ძველი გვარი **მოსიძე** ყოფილა, ჯავახეთიდან გადმოსულან ქართლში.

ოჟილაურ-ი (თბ., 25. VI. 1968. 4), ზემო ალვანი (ახმეტის რ.);

- სავარ. საქ. სახ. ოქილა, შდრ. ოქია (ლლ. სახელ.) შდრ. სოფლის სახ. ოქიო.
- ორაგველიძე** (თბ., 6. V. 1968. 4), მახარაძის, ლანჩხუთის რ-ბი; სა-
დაურობის სიტყვა ორ აგველი, ორაგვე სოფელია ლან-
ჩხუთის რაიონში.
- ორავეანდაშვილ-ი**, საქ. სახ. ორ აგვეანდა: ორავეანდაშვილი
ქაიხოსრო (ქართ. ცხ. II, 523), || ოროქანდაშვილი.
- ორახელაშვილ-ი**, ორჯონიკიძის რ., მეტსახ. ორახელას. იმე-
რეთში მშრომელ, მხნე და გამრჯე კაცს ეძახიან.
- ორბეთიშვილ-ი** (კომ., 16. IV. 1965. 2), ალვანი (ახმეტის რ.); შდრ.
სოფლის სახელი ორბეთი, თეთრიწყაროს რაიონში.
- ორბელიან-ი**, თბილისი, მსხვილი ფეოდალური საგვარეულო; სა-
მეფო კარზე წარჩინებულნი, ორბეთის მფლობელები; ბარათა-
შვილთა ერთ-ერთი შტო, წყაროებში XII ს-დან იხსენიება
(ქართ. ცხ. IV, 28; უორდ. ქრონიკ., II, 264—266; ს. ჯანაშია,
ბარათაშვილთა გენეალოგიისათვის, შრომები, II, თბ., 1952),
ორბელად და ორბელიშვილებადაც იწოდე-
ბოდნენ.
- ორბელაძე** (თბ., 27. V. 1966. 4), ქვ. საზანო, ცხრაწყარო (ხესტა-
ფონის რ.)
- ორდენიძე** (თბ., 21. VII. 1969. 4), უწერა (ონის რ.); სავარ. საქ.
სახ. ორდენი (←ვარდენი), შემოკლ. ორდე, ორდა (ლლ.
სახელ.), || ორდინიძე, კვაცხუთი (ონის რ.).
- ორთავაძე** (თბ., 15. IV. 1968. 3), ენისელი (ყვარლის რ.), მეტსა-
ხელი ორთავა; შდრ. რუს. Двуголовых (Никонѳв. Имя
и обш. 210).
- ორთოიძე** (თბ., 29. VIII. 1963. 3), დეისი, ზვარე (ორჯონიკიძის
რ.); შდრ. ორთა, ნადირთა მფარველი ღვთაების მეგრული
სახელი (ჯავახიშვი. ქართვ. ერ. ისტ. I. 115).
- ორკოშნელი-ი**, სართიჭალა (გარდაბნის რ.), გიორგი ორკოშნელი
(ჯავახიშვი. ეკ. ისტ. ძეგლ., 39); ორკოშანი ნასოფლარია სოფ.
ნინოწმინდის ჭხლოს (საგარეჯოს რ.).
- ორმოცაძე** (თბ., 17. II. 1967. 4), ჩოჩხათი, ნიგოთი (ლანჩხუთის
რ.), ონჯოხეთი, (ვანის რ.); სავარ. საქ. სახ. ორმოცა. შდრ.
ორმოცი, სოფელი გორის რაიონში, ნასოფლარი და ციხე-
კოშკი ასპინძის რაიონში.
- ორჯონიკიძე**, ლორეშა (ორჯონიკიძის რ.); საქ. სახ. ორჯონიკი,
კნინობითი სახეა ძირეული სახელისა—ორჯონა (|| ორქონა),

რომელიც მიღებული ჩანს ორჯან-საგან (ორი ჯანის მჭონე, ჭლიერი ადამიანის სახელი-ეპითეტი). შდრ. ორჟონია (თბ. უნივ., 1. IX. 1976. 10).

ოსიაშვილ-ი (თბ., 28. IV. 1964. 4), ანაგა (სიღნაღის რ.). საკ. სახ. ოსია; ოსია (შემოკლ. იოსები); ამავე ძირისა: ოსიტაშვილი, ოსიაური.

ოსიყმაშვილ-ი (თბ., 28. II. 1969. 4); საკ. სახ. ოსიყმა (ლლ. სახელ.); ძველი წყაროების მიხედვით: ოსეყმა, ოვსეყმა, შესაძლებელია აქ ოსი ეთნონიმი იყოს (თუ იოსების შემოკლებული სახე არ არის), ოსი+ყმა; შდრ. ვაშაყმა (ვაშაყმაძე), კეჭეყმა (კეჭეყმაძე) და სხვ.; ამავე ძირისა: ოსიძე, ოსიშვილი, ოსაძე.

ოსორიძე, თუშეთი (პ. ხუბუტია, თუშური კილო-თბ., 1969. გვ. 201); ამავე ძირისა ოსორაული.

ოსოშვილ-ი (კომ., 24. X. 1970. 1); გურჯაანის რ.; საკ. სახ. ოსო შდრ. ოსიშვილი, ოსაძე, ოსიტაშვილი და სხვ.

ოტრაბახიძე (თბ., 28. I. 1976. 4), მეორე მიწაბოვირა, (სამტრედიის რ.)

ოქრიაშვილ-ი (თბ., 4. 1. 1968. 4), ჯავახი (დმანისის რ.); საკ. სახ. ოქრია; ამავე ძირისა: ოქრაძე. შდრ. ოქროაძე.

ოქროკვერცხიშვილ-ი (თბ., 12. VI. 1969. 4), || ოქროკვერცხი: „სოხუმის ბოტანიკური ბაღის ბიბლიოთეკის გამგე. სოფიო ოქროკვერცხი“.

ოქრომელიძე, მუსხი (ახალციხის რ.); საკ. სახ. ოქრომელი, მეღ, მეღა მაწარმოებელი უნდა იყოს (შდრ. ჯარიმელაშვილი, ურჯუმელაშვილი, სარჩიმელია, დარცმელია, პიდრონიმები: ჩხერიმელა, ბორიმელა, სხვა სიტყვები: ცუგრუმელა, კორკიმელი...).

ოქრომქედლიშვილ-ი, სიღნაღის რ., სავარჯოხ რ. და სხვ.; ამავე ძირისა ოქრომქედლეძე (ორჯონიკიძის რ.).

ოქროპირიძე, გორის რ., საკ. სახ. ოქროპირი. ზგდი მნიშვნ. მჭევრმეტყველი, შდრ. ოქრობილაშვილი, გურიანთა (მახარაძის რ.). ოქრობილა, ამავე ძირისა: ოქროპირაშვილი (თბ., 6. III. 1974. 4), ვანის რ.

ოქროსცვარიძე, ოქროცვარიძე, სავარ. საკ. სახ. ოქროსცვარი. შდრ. ოქროცოვიძე (თბ., 16. III. 1971. 3).

- ოქროჯანაშვილ-ი**, სანგილო (კახის რ.); საქ. საბ. ოქროჯანაშვილი, თბილისი, ხელოვნურად გადაკეთებული გვარია, ის ოყრეშიძე.
- ოქრუაშვილ-ი** (თბ., 17. V. 1966. 2), ვორის რ. და სხვ.; საქ. საბ. ოქრუა (← ოქროა); ამავე ძირისაა: ოქრუაშვილი (← ოქროაშვილი), ოქრუაძე.
- ოღიაშვილ-ი** (კომ., 24. XI. 1967. 2), ანაგა (სიღნაღის რ.); სავარ. საქ. საბ. ოღია; შდრ. ოღიაძე (თბ., 30. VIII. 1967. 4), საკოჩინთლო (კასპის რ.).
- ოღრაპიშვილ-ი**, ხაშვი (სავარჯეთის რ.), ქ. რუსთავე; დამამც. მეტ. საბ. ოღრაპი, ზედი მნიშვნ. ავყია, ბოროტი.
- ოყრეშიძე** (თბ., 31. V. 1968. 4), კოლევი, მეძენა (წყალტუბოს რ.); || ოყროშიძე, საქამიასური (ჩოხატაურის რ.); ანალოგიურია სოფლის საბ. ოყურეში (ცაგერის რ.); თბილისში მეტოურებმა ოყროშიძეებმა გვარი ოქროშიძედ გადაიკეთეს.
- ოშორიძე** (თბ., 2. X. 1970. 4), შენაქო (ახმეტის რ.); შდრ. სოფლის საბ. ოშორა.
- ოშხერელ-ი** (თბ., 25. I. 1965. 4), სადმელი, ჩორჭო (ანბროლაურის რ.); გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა; სავარ. ტომონი ოშხერი.
- ოჩიაურ-ი** (კომ., 14. VI. 1967. 4), ხევსურეთი (ღუშეთის რ.); საქ. საბ. ოჩია (ლლ. სახელ.), ამავე ძირისაა; ოჩიაშვილი (თბ., 12. V. 1969. 4), ოჩიგავა (← ოჩიკავა).
- ოჩხრიკიძე** (თბ., 24. V. 1969. 4), ქუშუბაური (ვანის რ.); სავარ. საქ. საბ. ოჩხრიკი; || ოჩხიკიძე.
- ოცხელ-ი**, ქუთაისი; გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა. ოცხე (ძველი ფორმით ოძრხე, ოძრჳე, ქართ. ცხ. I. 17. 39). ციხე-ქალაქი, ხეობა სამცხეში (დღევანდელი აბასთუმანი); გადმოცემით წინაპართა გვარი მანანაშვილი ყოფილა.
- ოძელაშვილ-ი** (თბ., 3. II. 1969. 3), ბოგვი (ფეთრი წყაროს რ.); საქ. სახელადქცეული სადაურობის სიტყვა ოძელა, სოფლის სახელისაგან ოძისი (კასპის რ.).
- ოხანაშვილ-ი** (თბ., 13. II. 1969. 4), სავარ. საქ. საბ. ოხანა. შდრ. ოხია (ლლ. სახელ.); || ოხონაშვილი (საბ. გან. 6. XI 1975. 4).

- პავლაძე (თბ., 16. VI. 1970. IV), ლენინგოლის რ.; საყ. სახ. პავლა (პავლე), ამავე ძირისაა პავლიაშვილი.
- პაიკაძე (კომ., 28. V. 1966. 4), ძიმითი (შახარაძის რ.); სავარ. მეტსახ. პაიკა; ამავე ძირისაა პაიკიძე, ყუმური (ვანის რ.).
- პაიჭაძე ურკეთი, დაბლატიხე (ჩოხატაურის რ.); საყ. სახ. პაიჭა (—პაჭიჭაძე, ქუთაისი). შდრ. პაჭიჭაშვილი (გავაბიშვილ. ექ. ისტ. ძეგლ., 41), ამავე ძირისაა პაიჭაშვილი (თბ., 5. IV. 1974. 4).
- პაკალოშვილი (კომ., 28. V. 1966), გავაზი (ყვარლის რ.).
- პანკიხელი (კომ., 16. II. 1967. 2), გვარაღჭეველი სადაურობის სიტყვა. პანკისი ხეობის სახელია ახმეტის რაიონში.
- პაპაშვილი (გაერც.); საყ.სახ. პაპა (საქ. სიძე. I, 13), ამავე ძირისაა: პაპაეა, პაპაეაძე, პაპალაშვილი, პაპანაშვილი, პაპასკირი, პაპასკუა, პაპანაშვილი, პაპელიშვილი, პაპიაშვილი, პაპინაშვილი, პაპინაშვილი, პაპისაშვილი, პაპიტაშვილი, პაპიძე, პაპკიაური, პაპოშვილი, პაპუა, პაპუაშვილი, პაპუკიშვილი, პაპულაშვილი, პაპუნაშვილი, პაპუნტლაშვილი, პაპუნძიძე, პაპუნტლაშვილი.
- პაპისმედაშვილი || პაპისმედოვი, საყ. სახ. პაპისმედა (—პაპისმედა).
- პარასკევაშვილი (კომ., 20. IX. 1968 3), საყ. სახ. პარასკევა პარასკევე დღეს დამადების აღსანიშნავად).
- პარეხელაშვილი, საყ. სახელადჭეველი სადაურობის სიტყვა პარეხელი. პარეხი სოფელი და ტაძარია ისტორიულ ტაოკლარჯეთში; წყაროებში ცნობილია სასულიერო მოღვაწე მიქაელ პარეხელი, შდრ. ფარება, ნასოფლარი ახალციხის რაიონში.
- პარკაძე (თბ., 4. VI. 1968. 4), ქვემოჭალა (კასპის რ.); ამავე ძირისაა: პარკაია, პარკაული, პარკინაშვილი.
- პარლაგაშვილი (თბ., 28. XII. 1966. 4), სავარ. საყ. სახ. პარლაგა, შდრ. პალაგაშვილი (კომ., 28. V. 1969. 2).
- პარმაზისაშვილი, ქ. ახალციხე; თურქ. მეტსახ. „პარმაკსიზ“ (=უთითო). თბილისში მცხოვრებ ამ გვარის წარმომადგენლებს შეუკვეციათ და იხსენიებიან როგორც პარმა. გადმოცემით ძველი გვარი ვანაძე ყოფილა (ზ. კიტიჩაძე, აბატი პ. ზარისტირაშვილი, ტფ., 1895, გვ. 34).

- პარუნაშვილ-ი** (თბ., 13. III. 1970. 4), უღე (ადიგენის რ.); საქ. სახ. პარუნა (ჯავახიშვილ. ეკ. ისტ. ძეგლ., 32).
- პარწიკანაშვილ-ი** (თბ., 16. VI. 1971. 2); მეტსახ. პარწიკანა; ||პარწიკანაშვილ-ი (კომ., 26. III. 1974. 2), აკურა (თელავის რ.), ||პარწიკანაშვილი.
- პასიკაშვილ-ი** (თბ., 22. IV. 1968. 4), მანავი (საგარეჯოს რ.); შდრ. საქ. სახ. პასა, ამავე ძირისაა: პასუკაშვილი (თბ., 5. V. 1967. 4).
- პატარიძე** (თბ., 31. I. 1964. 1), აბანოეთი (ამბროლაურის რ.); საქ. სახ. პატარ; მოხსენიებულია თამარ მეფის 1202 წ. სიგელში (ეორდ. ქრონიკ., II, 80); ამავე ძირისაა: პატარავა, პატარაია, პატარაშვილი.
- პატარქალიშვილ-ი** (თბ., 18. II. 1964. 4). საქ. სახ. პატარქალი (მაც. ფშავი; 148).
- პატარკაციშვილ-ი** (თბ., 21. VI. 1968. 4), პატარქელი (საგარეჯოს რ.); საქ. სახ. პატარკაცი (ლლ. სახელ.)
- პატატიშვილ-ი** (თბ., 5. IV. 1971. 4), შეუბანი (ამბროლაურის რ.); საქ. სახ. პატატი.
- პატიშვილ-ი** (თბ., 21. III. 1969. 4), ძიმითი (მახარაძის რ.); || პატიეშვილი; ამავე ძირისაა: პატიაშვილი.
- პატურაშვილ-ი** (თბ., უნივ. 1. IX. 1971. 3), ევეენტი (თიანეთის რ.); საქ. სახ. პატურა (პატას კინობითი ფორმა).
- პაქსაშვილ-ი** (კომ., 8. XII. 1963. 2), სხლითი, ბორითი (ორჯონიკიძის რ.); შდრ. პაქსი—ობი, (საბა), გადმოცემით წინაპართა გვარი ლაზიკაშვილი ყოფილა, ამავე ძირისაა პაქსიძე; პაქსაძეები სოფელია აჭარაში (ხულოს რაიონში), სადაც პაქსაძეები არ ცხოვრობენ.
- პაჩოშვილ-ი** (თბ., 5. XI. 1977. 4), ზემო ალვანი (ახმეტის რ.).
- პაჭიკაშვილ-ი** (სოც. რუსთავი, 10. III. 1965. 4), თქტომბერი (ყვარლის რ.); საქ. სახ. პაჭიკა.
- პაჭკორია** (თბ., 18. III. 1968. 4), ცხაკიას რ.; პაჭკორი (—პაპაშკორი) მეგრ.—მღვდლის ყმა (ჭუმბ. 39).
- პეპანაშვილ-ი** (კომ., 11. I. 1966. 3), ქსოვრისი (მცხეთის რ.); საქ. სახ. პეპანა; ||პეპანიშვილი.
- პერანიძე** (თბ., 26. II. 1968. 2), დილიკაური (ზესტაფონის რ.); საქ. სახ. პერანი; გურგენ მეფის ძე პერანი (ჯავახიშვილ. ქ. ერ. ისტ. I. 244, 245).
- პერტენავა** (თბ., 11. VI. 1968. 4), აბაშის რ.

- პერტია (თბ., 29. I. 1968. 4), ზუგდიდის რ.; წარმომდგარია პეტრე-საგან (ბგერათა გადამით).
- პეტაშვილ-ი (თბ., 7. VI. 1969. 4), უღე (ადიგენის რ.); საჯ. სახ. პეტრა (შემოკლებული პეტრე).
- პეტრემღვდლიშვილ-ი (თბ., 5. X. 1972. 4), მეჯვრისხევი (გორის რ.), ქანდა (მცხეთის რ.).
- პეტრიაშვილ-ი, გოგაშენი, ახალქალაქის რ. და სხვ. (გავრც.); ამავე ძირისაა პეტრიაძე.
- პიპილაშვილ-ი, საჯ. სახ. პიპრლა; პიპილეთი სოფელია ამბროლაურის რაიონში.
- პიპინაშვილ-ი (კომ., 13. IV. 1968. 4), ქუთაისი, შდრ. საჯ. სახ. პიპინე (ლლ. სახელ).
- პირადაშვილ-ი (თბ., 23. XI. 1972. 4).
- პირველაშვილ-ი (თბ., 4. I. 1966. 4), საჯ. სახ. პირველა (პირველად შეძენილი შვილის აღსანიშნავად, ჭუმბ, 11); ამავე ძირისაა: პირველი (მესტიის რ.), გვარადქცეული რიცხვითი სახელი (შდრ. რუს. Первухин).
- პირმისაშვილ-ი; სავარ. საჯ. სახ. პირმისა; პირმისაანთკარი, იგივე პირმისაანი; სოფელია დუშეთის რაიონში.
- პირტახია (კომ., 29. V. 1966. 5), აბდეთი (გეგეჭკორის რ.); || პეტრტახია.
- პირქუშაშვილ-ი (კომ., 27. X. 1967. 4), ჩარგალი (დუშეთის რ.), საჯ. სახ. პირქუშა (ლლ. სახელ.), ხატი ხევსურეთში, სოფ. ბაკალიგოში (ჯავახიშვილ, ქ. ერ. ისტ. I, 151).
- პირცეცხლაშვილ-ი, დუშეთის რ. საჯ. სახელადქცეული თეონიმი პირცეცხლა, ფშავლების ერთ-ერთ ძლიერ ხატსა და გმირსაც „პირცეცხლა“ ჰქვია (ჯავახიშვილ, ქ. ერ. ისტ., II, 153; ვაჟა-ფშაველა, ფშაველები, ივერია, 1887. № 39).
- პიტაშვილ-ი (სახ. გან., 1. X. 1967. 4), სავარ. საჯ. სახ. პიტა; ამავე ძირისაა: პიტოური, პიტოურაშვილი; შდრ. პეტაშვილი.
- პოილარაშვილ-ი (კომ., 6. II. 1973. 4), ჯორჯიაშვილი (თუთრი წყაროს რ.).
- პოლოლიკაშვილ-ი (თბ., 8. IX. 1965. 3), ქ. ახალციხე, თბილისი; გაქართველებული პოლონელის გვარია, პოლონურად: ПОЛОЛКОВ.
- პოლორჭიკაშვილ-ი, რეხა (წალკის რ.); მეტსახელი პოლორჭიკა (ირონ); პოლორჭიკი—ხის პატარა მრგვალი ფბრფი-

ტა ტივის ნახვრეტში ჩაასმელად (ქეგლ).

- პოპიაშვილ-ი**, მირზაანი (წითელწყაროს რ.; საჯ. სახ. პოპია:
პოპია ჩოკასძე (დავთ. II, 252); შტოგვარები: ჩობლიანი,
ხიფათიანი, ყელმალღიანი, ჯერენაანი; ამა-
ვე, ძირისაა პოპინაშვილი.
პოსოშვილ-ი (ასპინძა, 8. II. 1969. 3), ხიზაბავრა (ასპინძის რ.).
პურადაშვილ-ი (სახ. გან., 10. IV. 1965. 2), ||პურდაშვილი.
პურიკამიაშვილ-ი (თბ., 6. II. 1969. 2), მეტსახელი პურიკა-
მია.

ჟ

- ჯადუგაშვილ-ი** (თბ., 23. X. 1966. 3), სავარ. საჯ. სახ. ჟადუგა;
|| ჟადუგაშვილი || ჯადუგაშვილი.
ჯაკობია (Кипш, Грамм, 423) საჯ. სახ. ჟაკობ (+იაკობ).
ჯალაძე (თბ., 9. III. 1971. 4), საჩხერის რ.; სავარ. სახ. ჟალა,
შდრ. ჟალაეთი—ფერდობი სოფ. სხეიტორის მიდამოში,
გადმოცემით აქ ჟალაძეებს უცხოვრიათ; ჟალეთი ნაქალაქარია
თიანეთის რაიონში.
ჯამელაშვილ-ი (თბ., 27. V. 1969. 3), სავარ. სახ. ჟამელა (ჟა-
მი+ბლრთი ელა).
ჯამიაშვილ-ი, ჩარგალი (დუშეთის რ.), (მაკ. ფშავი, საჯ. სახ. ჟა-
მია.
ჯამიერაშვილ-ი (კომ., 4. I. 1964. 3), ხაშმი (საგარეჯოს რ.); საჯ.
სახ. ჟამიერა (ჯავახიშვი. ეკ. ისტ. ძეგლ. 28), || ჟამიარა-
შვილი (ქავთ. 295), მოხსენიებულია დავით მეფის 1710 წ.
სიგელში (ქორდ. ისტ. საბ. 35). შდრ. ჟამიერეთი (სო-
ფელია ონის რაიონში).
ჯამუტაშვილ-ი (თბ., 2. XII. 1968. 4), საჯ. სახ. ჟამუტა (ჯამი-
უტა).
ჯანგირაშვილ-ი, კულო-ხალიანა, ფშავი (მაკალ. ფშავი, 11);
საჯ. სახ. ჟანგირა (ჯავახიშვი. ეკ. ისტ. ძეგლ.), || ჟანგირა-
რაშვილი.
ჯანგიძე, ამბროლაურის რ.; || ჟანგიძე.
ჯვანია, ნოსირი (ცხაკაიას რ), ახუთი (ჩხოროწყუს რ.), სუფსა
(ლანჩხუთის რ.); ლევეჯანიე სოფელია გეგეჭკორის რაიონ-
ში; მიღებულია ივანია-საგან: ივანია—მანია—ევანია
გ. ახვლედიანი).
ჯვალა (თბ., 7. II. 1968. 4; თბ., 17. IV. 1967. 4), ქარიატა (ხო-
ბის რ.). || ჟვალა.

- ჟვიტიაშვილი-ი** (თბ., 17. IV. 1971. 4), ქუთაისი; საგარ. მეტსახ. ჟვიტია.
ჟივიძე (კომ., 1. I. 1966. 4), საკრაულა (მაიაკოვსკის რ.), ლენინ-გორის რ.
ჟივჯივაძე, მარანა (გორის რ.).
ჟიუვაძე (სახ. გან., 1. I. 1968. 2), ხუცუბანი (ქობულეთის რ.); ამ გვარეულობის ერთი კომლი აჭარადან ქარელში გადმოსულა, აქ ისინი ჟივჯივაძეებად იწოდებიან.
ჟუაძე (საქ. ქალი, № 20, 1967. 2): ხუცუბანი (ქობულეთის რ.); საქ. სახ. ჟიუა, ამავე ძირისაა: ჟიუაშვილი (კომ., 15. I. 1965. 3), ხორხი (ფშავეი).
ჟღანტიაშვილი-ი (თბ., 13. III. 1967. 2), საგარ. საქ. სახ. ჟღანტია, || ჟღანტიაშვილი.
ჟოლიძე (თბ., 6. V. 1971. 4), გეზრული (ჭიათურის საქალაქო საბჭო).
ჟონჟოლაძე (თბ., 24. II. 1968. 4), იყალთო (თელავის რ.); საგარ. სახ. ჟონჟოლა.
ჟოუქიაშვილი-ი (თბ., 22. XII. 1966. 4), საქ. სახ. ჟოუქია (← ჟორჯიყ).
ჟორდანია (თბ., 1. VI. 1972. 4), გავრც. გურიასა და აჭარაში, მიღებულია იორდანი-საგან (იორდანია—იორდანია—ქორდანია, იხ. გ. ახვლედიანი შენიშვნა „გვარები“, „ქარეს“ შესახებ, ჩვენი მეცნიერება, № 6, 1923, გვ. 70), ამავე ძირისაა: ჟორდანიძე (კომ., 28. XI. 1973. 2), ხელვაჩაურის რ.;
ჟორჟაძე (კომ., 6. I. 1978. 4); საგარ. საქ. სახ. ჟორჟა, შდრ. ჟორჯაძე.
ჟორჟიაშვილი-ი (თბ., 26. II. 1968. 2), ნიგოთი (ლანჩხუთის რ.); საქ. სახ. ჟორჟია, შდრ. ჟოუქიაშვილი, ჟორჟაძე.
ჟორჟოლაძე, საქ. სახ. ჟორჟოლა (ლლ. სახელ.); ამავე ძირისაა: ჟორჟოლიანი (სვანეთში გამოითქმის ჟორჟოლიანი, სამეგრელოში ჟორჯოლა).
ჟუჟიაშვილი-ი, ხაშურის რ.; საქ. სახ. ჟუჟია, შდრ. ჟუჟია (ლლ. სახელ.)
ჟუჟნიაშვილი-ი (სახ. გან., 20. VIII. 1976. 1), ერდვეი (ცხინვალის რ.); საქ. სახ. ჟუჟნია, შდრ. ჟუჟიაშვილი, ჟუჟნიაშვილი.

ქუქუნაძე (თბ., 21. I. 1968. 4), მუსხი (ახალციხის რ.), საკ. სახ.

ქუქუნა.

ქურულ-ი (კომ., 5. III. 1964. 4), ლარგვისი (ლენინგორის რ.); გვარადქცეული საკ. სახ. ქურული (ლლ. სახელ.), ამაზე მიუთითებს აგრეთვე ქურულიშვილი (თბ., 23. XI. 1966. 4).

ქლამაძე (თბ., 6. XII. 1969. 4), ბუენარი (ჩოხატაურის რ.), ||ჭლაძე.

ქლენტი-ი, ბასილეთი, ქვენობანი ხიდისთავი (ჩოხატაურის რ.); სა- ვარ. ეტიმოლოგია: ქელერიანთი—ქლერიენთი—ქლერენთი ქლენტი, (ი. მაისურაძე, სპეციფიკური წარმოების ზოგიერთი გვარის სტრუქტურისათვის, საქართველოს სსრ პედაგოგიური ინსტიტუტების შრომები, II, 1974. გვ. 185).

ქლერია (თბ., 16. XI. 1973. 4), ზუგდიდის, გალის რ-ბი (—ქელე- რია); სავარ. საკ. სახ. ქელერი, ქელერა.

რ

რაზიკაშვილ-ი, ჩარგალი (ფშავე); სათემო გვარის გოგოჭურის შტოთაგანი, საკ. სახ. რაზიკა.

რაზმაძე (თბ., 17. V. 1966. 2), დუშეთის, გორის, მცხეთის, ბორჯო- მის რ-ბი (გავრც.) საკ. სახ. რაზმა, ამავე ძირისაა: რაზ- მიაშვილი, საკ. სახ. რაზმია (ლენ. სახელ.).

რაიბულ-ი (კომ., 8. II. 1964. 4), ფშაველი (თელავის რ.); საკ. სახ. რაიბულ (ლლ. სახელ.), ||რაიბულიშვილი, თიანეთის რ.

რევიშვილ-ი (თბ., 3. IV. 1968. 2), ქუთაისი; საკ. სახ. რევი (ქართლ. ცხ. I. 71. 104...); მოხსენიებულია იერუსალიმის გვა- რის მონასტრის აღაპებში: ეპისკოპოსი მანგლელი თეოდორე რევიშვილი (მეტრევე. მასალები, 113).

რეზესიძე (ჩარკვიანი, სვან. 240), ეცერი (მესტიის რ.).

რეკვავა (კომ., 29. V. 1966. 3), ცხაკაიას რ.

რეზვიაშვილ-ი, ჭიორა (ონის რ.) და სხვ. (გავრც.); შდრ. საკ. სახ. რეზვა; „ივანე რეზვას ძე“ (მეტრევე. მასალ. 61).

რთველაძე (თბ., 24. V. 1967. 4), ქორთა (ონის რ.), საკ. სახ. რთველა, რთველია, ამავე ძირისაა რთველია- შვილი, ქიწნისი (გორის რ.).

რივიშვილი-ი (ახ. კომ., 10. IV. 1965. 2), თიანეთის რ.; სავარ. საკ. სახ. რ ი ვ ი (?).
რიკაძე (კომ., 22. III. 1968. 4), გუსთამანია (ორჯონიკიძის რ.), ზანავი (ბორჯომის რ.).
რიკრიკაძე (თბ., 27. IX. 1971. 4), ორჯონიკიძის რ.; საკ. სახ. რ ი კ რ ი კ ა (ლლ. სახელ.).
რიმნისთაველი-ი, ქუთაისი, რუსთავი: ←რივნისთაველი (შანიძე, გრამ. საფუძვ. 55), უკავშირდება რირნის სათავეში ძველად მდებარე სოფლის სახელს — რ ი ვ ნ ი ს თ ა ვ ე ლ ი.
რიყამაძე (კომ., 27. X. 1967. 4), გოგნი (თერჯოლის რ.), სავარ. სახ. რ ი ყ ა მ ა ძ ე; ამავე ძირისაა რ ი ყ ა მ ა შ ვ ი ლ ი.
რიყვაძე (კომ., 18. VI. 1965. 2), ხულოს რ., სავარ. საკ. სახ. რ ი ყ ვ ა ძ ე; რ ი ყ ვ ა ძ ე ზ ი ს ო ფ ე ლ ი ა ა მ ა ვ ე რ ა ი ო ნ შ ი.
რპინაული-ი (კომ., 26. III. 1964), ალვანი (ახმეტის რ.); რ ა ი ნ ი საკ. სახელთა თუშეთში.
რამაზიშვილი-ი (თბ., 6. IV. 1968. 3), ||რ ა მ ა ზ ა შ ვ ი ლ ი, ზემო ხოდაშენი (თელავის რ.) და სხვ.; რამაზისშვილი (ქართლ. ცხ. IV, 28).
რამინაშვილი-ი (თბ., 13. II. 1964. 4), გორისუბანი (ამბროლაურის რ.); საკ. სახ. რ ა მ ი ნ ა; ||რ ა მ ი ნ ა ი შ ვ ი ლ ი (თბ., 15. V. 1969. 4).
რამიშვილი-ი (თბ., 14. VI. 1967. 1), სურები, დიდვანი (ჩოხატაურის რ.) და სხვ. (გავრც.).
რატან-ი (კომ., 3. IX. 1967. 3), (მესტიის რ.) (ჩარკვიანი, სვან. 240), ჭიათურის საქ. საბჭო და სხვ.; საკ. სახ. რ ა ტ ი; ამავე ძირისაა: რ ა ტ ი ა, რ ა ტ ი ა ნ ი ძ ე, რ ა ტ ი ა შ ვ ი ლ ი, რ ა ტ ი შ ვ ი ლ ი, რ ა ტ ი ძ ე.
რაფაეა (თბ., 17. IV. 1964.), ზუგდიდის რ., ბეღია (გალის რ.); საკ. სახ. რ ა ფ ა (შემოკლ. რაფაელი).
რაჭველიშვილი-ი, სხვაეა (ამბროლაურის რ.); სადაურობის სიტყვა რ ა ჭ ვ ე ლ ი.
რაჯაშვილი-ი, გომეწარი (ღუშეთის რ.); (მაკ. ფშავი 11), საკ. სახ. რ ა ჯ ა.
რაჯიბაშვილი-ი (კომ., 11. II. 1965. 4); საკ. სახ. რ ა ჯ ი ბ ა (თურქ).
რევაზაშვილი-ი (კომ., 21. VI. 1967. 3), ||რ ე ვ ა ზ ი შ ვ ი ლ ი.
რევანდაშვილი-ი, დისევი (ცხინვალის რ.).
რივინაშვილი-ი (თბ., 19. XII. 1963. 4), ქუთაისი; საკ. სახ. რ ი -

- ქინა (შესაძლებელია რიჟვა-საგან იყოს წარმოქმნილი—
ინა ბოლოსართით).
- რკინაულ-ი (ავტ. მასალ.), გომბორი (საგარეჯოს რ.).
- რობაქიძე, გოგნი (თერჯოლის რ.) და სხვ.; ძველი წყაროებით
ირუბაქიძე: გარსევან ირუბაქიძე=ჩოლოყაშვილი (მეტ-
რეც. მასალ. აღაპი № 163).
- რობიტაშვილ-ი (თბ., 31. I. 1964. 1), ზემო მაჩხაანი (წითელწყა-
როს რ.); საჯ. სახ. რობიტა, შდრ. რობა (ლლ. სახელ.).
- როგავა, აბასთუმანი (ხუგდიდის რ.), ახალსოფელი (ცხაქაიას რ.);
ამავე ძირისაა: როგაძე (სოფლ. ცხ., 18. XI. 1966. 3).
სოფ. ნოვოივანოვკა (სტავროპოლის მხარე, კურსკის რ.) აქ
ცხოვრობს 130-მდე ქართული ოჯახი.
- როდიაშვილ-ი, საჯ. სახ. როდია, შდრ. როდი (ლლ. სახელ.).
შდრ. „როსან და როდია“ (შ. რუსთაველი, „ვეფხისტყაოსა-
ნი“).
- როდინაძე (სოფლ. ცხ., 27. XI. 1975. 4), ხელეჩაურის რ.; საგარ.
საჯ. სახ. როდინა, შდრ. როდი, როდია.
- როდონაია (თბ., 14. II. 1969. 4), შოიდანაზე (ჩხოროწყუს რ.);
გადმოცემით, მომდინარეობს ბერძნული სიტყვისაგან—რო-
დონა—ვარდი (ვარციხე)—(ვარდციხე). ბერძნულ წყარო-
ებში როდოპოლისად არის მოხსენიებული.
- როინიშვილ-ი (თბ., 20. VI. 1964. 4), საჯ. სახ. როინი; || როინა-
შვილი, დუშეთის რ.
- როკეტლიშვილ-ი (თბ., 16. XI. 1963. 2), || როკეტლიშვილი,
სადაურობის სიტყვა როკეტელი, როკეთი ნასოფლარია
ასპინძის რაიონში, შდრ. როკითი, სოფელი შაიაკოვსკის
რაიონში.
- როლაშვილ-ი (სოფლ. ცხ., 8. V. 1967. 1), ჯუგაანი (სიღნაღის რ.).
- რომანაძე (კომ., 14. II. 1978. 2), ქობულეთის რ.; საჯ. სახ. რო-
მანა; || რომანიშვილი (თბ., 6. I. 1968. 4).
- რომაშვილ-ი თბ., 25. X. 1973. 4), || რომიშვილი (თბ., 2.
IX. 1965. 3); საგარ. საჯ. სახ. რომა (შემოკლ. რომანი).
- რომელაშვილ-ი (თბ., 31. I. 1964. 1), დიცი (გორის რ.), ერედვი
(ცხინვალის რ.); საჯ. სახ. რომელა (ლლ. სახელ.).
- რონიკაშვილ-ი (თბ., 11. XI. 1973. 4).
- როსებაშვილ-ი (თბ., 20. VI. 1968. 4), ქვემო გომი (ცაპის რ.);
ქ. გორი; საჯ. სახ. როსებ (ლლ. სახელ.), როსები.
- როსნაძე (თბ., 5. V. 1967. 4), მუხლი (ამბროლაურის რ.); —როსა-

- ნაძე—როსანასძე; საჯ. სახ. როსანა, შდრ. როსან: „როსან და როდია“ (შ. რუსთაველი „ვეფხისტყაოსანი“).
- როსტიაშვილ-ი, (თბ. 14. VIII. 1964. 4), კახი (საინგილო, აზერბაიჯანის სსრ), ძეგვი (მცხეთის რ.), დუშეთის რ.; საჯ. სახ. როსტია.
- როსტომაშვილ-ი, კურდღელაური, ფშაველი (თელავის რ.), ნინოწმინდა (საგარეჯოს რ.) და სხვ., ამავე ძირისაა: „როსტომაია, როსტომაული, როსტომიძე, როსტომვილი (როსტო—შემოკლ. როსტომი).
- როყვა (კომ., 16. XI. 1967. 3), ჩონატაურის რ.; — ყვა-ჩერქეზულადილეური ელემენტია (ს. ჯანაშია), შდრ. ირთილაყვა, ინგოროყვა და მისთ.
- როშკელ-ი (თბ., 21. II. 1964. 3), გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა. როშკა სოფელია ხევსურეთში (დუშეთის რ.).
- როშნიაშვილ-ი (კომ., 17. III. 1967. 4); შდრ. საჯ. სახ. როშნე (ლეონიძე, სახელ).
- როჭიკაშვილ-ი (თბ., 17. V. 1968. 4); სავარ. მეტსახ. როჭიკა: როჭიკი, ზგდი მნიშვნ. ულუფა, საზოდო, ქირა, ჯამაგირი (ქეგლ).
- რუაძე (თბ., 14. X. 1967. 4), ჩუმლაყი (გურჯაანის რ.); სავარ. საჯ. სახ. რუა.
- რუბაშვილ-ი (თბ., 4. II. 1964. 4), ძალისი (მცხეთის რ.); სავარ. საჯ. სახ. რუბა.
- რურუა (თბ., 18. III. 1964. 3), გეგეჭკორის რ.
- რუხაძე, საჯ. სახ. რუსა (შაქ. ფშაუი, 148); უძველესი სახელია, მოხსენიებულია ურარტულ წარწერებში (რუსა I, რუსა II. გ. მელიქიშვილი, ურარტუ, 1951, გვ. 100, 101), ამავე ძირისაა: რუსიშვილი, რუსიეშვილი (ლანჩხუთის რ.), რუსაიშვილი, რუსია, რუსიაშვილი, რუსიტაშვილი. ჩამოთვლილთა შორის ზოგი რუსის აღმნიშვნელად უნდა ჩაითვალოს.
- რუხაძე, კონტუათი (წულუკიძის რ.), ქვიტბრი (წყალტუბოს რ.), (გავრც.);
- რცხილაძე (თბ., 14. VI. 1967. 3); საჯ. სახელადქცეული ხის ჯიშის აღმნიშვნელი სიტყვა—რცხილა.

- საათაშვილ-ი** (კომ., 30. VIII. 1963. 2), რუისი (ქარელის რ.).
მარტყოფი (გარდაბნის რ.), საჯ. სახ. საათა.
- სააკაძე** (თბ., 11. II. 1965. 1; ქართლ. ცხ., IV. 34, 35). ისტორიული ცნობებით სააკაძენი ადრე ტანის ხეობაში სახლებულან (გორის რ.), მე-16 ს-ის ბოლოდან ნოსტეში გადასახლებულან (კასპის რ.). გიორგი სააკაძის შემდეგ მათი შთამომავალნი თარხან-მოურავად იწოდებოდნენ, დღეს თარხანიშვილებად არიან ცნობილნი (გ. ჯამბურია, გიორგი სააკაძე, თბ., 1964. გვ. 20—34).
- სამიშვილ-ი** (სოფლ. ცხ., 4. IX. 1974. 4), კასპის რ.; საჯ. სახ. საამ, საამში (ლლ. სახელ.), სააკაძეთა ერთ-ერთი შტო.
- საანიშვილ-ი** (თბ., 18. IX. 1971. 4), ახალციხე, თბილისი.
- საბანაძე** (თბ., 25. I. 1964. 4), ამბროლაურის რ.; საჯ. სახ. საბანა; || საბანიძე, საჯ. სახ. საბანი; შდრ. იოანე საბანის ძე (მწერალი, VIII ს.).
- საბაშვილ-ი** (თბ., 9. XII. 1963. 3), ბათუმი, ქუთაისი; ამავე ძირისაა: საბაშვილი, საბაძე, საბიშვილი.
- საბახტარაშვილ-ი** (კომ., 2. XI. 1967. 2), ცხაქიას და გეგეჭკორის რ.; საჯ. სახ. საბახტარ || საბაქთარ (ლლ. სახელ.). ეს სახელი მოსხენიებული აქვს ე. შარდენს (XVII ს.); „ჩვენ თავი შევადარეთ ერთ ციხე-სიმაგრეს. იგი ეკუთვნოდა ერთ ბატონს, რომელსაც სახელად საბახტარი ერქვა“ (შარდენის მოგზაურობა სპარსეთსა და აღმოსავლეთის ქვეყნებში, თბ., 1975 წ. გვ. 231).
- საბეკია** (მებრძოლი გუშაგი, 21. XI. 1967. 3), ზუგდიდის რ.
- საბელაშვილ-ი** (თბ., 28. XII. 1976. 4), სავარ. საჯ. სახ. საბელა, შდრ. სამბელა, ამავე ძირისაა: საბელუა, საბელუა.
- საბრალოშვილ-ი** (თბ.; 13. VII. 1968. 4), ყვარლის რ., ეფემისტური საჯ. სახ. საბრალი (ლლ. სახელ).
- საგანელიძე**, ამბროლაურის და ონის რ.; საჯ. სახ. საგანელი.
- საგინაშვილ-ი**, ანაგა (სიღნაღის რ.), მცხეთა და სხვ.; საჯ. სახელადქცეული ანტიკური ეთნონიმი საგინა. პროკოპი კესარიელის ცნობით (VI. ს. ჩვ. წ. ა.) ჯიქებს ზემოთ საგინები „საგინა“ ცხოვრობდნენ (ჯავახიშვილი, ქ. ერ. ისტ., 1, 1960, 427), ამავე ძირისაა საგინაძე.

- საგიშვილ-ი**, ზემო ალვანი (ახმეტის რ.); საჯ. სახ. საგი (მაკ. თუშეთი, 163).
- სადლაშვილ-ი** (თბ., 23, XI. 1963, 4); საჯარ. საჯ. სახ. სადალა.
- სადიაშვილ-ი** (მაკ. ფშავი, 11); საჯარ. სახ. სადია.
- სადიკიშ-ი**, ახალი ათონი (გაგრის რ.); მთქმელი ჯამჭერ სადიკიშ-ი. (გ. კარტოზია, ლაზური ტექსტები...). ჭანური აგებულები-საა, იშ ნათესაობითი ბრუნვის ნიშანი კუთვნილება-წარმო-მავლობას გამოხატავს.
- სადილიან-ი** (ლიტ. საქ., 15, XII. 1967, 4).
- სადუნეშვილ-ი** (თბ., 6, VI. 1967, 3), მერჯევი (საჩხერის რ.), ჭია-თურის საქ. საბჭო; სადუნე—„სხუა და სხუა ენის მცოდინარე კაცი“ (საბა).
- სადლობელაშვილ-ი** (თბ., 8, III. 1969, 4), ჭალა (საჩხერის რ.); საზოგადო სახელისაგან სადლობელი (=სადღეველი), საფიქრებელია გვარეულობის წინაპრები სადღეველის მკეთებელნი იყვნენ.
- საფანელ-ი** (თბ., 12, V. 1964, 4), გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა; საფანე სოფელია საჩხერის რაიონში.
- საფარსამიძე**, თბილისი; მოხსენიებულია „ამირან-დარეჯანიანში“.
- საზანდრიშვილ-ი** (თბ., 19, III. 1968, 4), საჯარ. საჯ. სახ. საზანდარი (საზის დამკვრელი, მემუსიკე).
- საითიძე** (თბ., 20, III. 1968, 2), საჯ. სახ. საითი; || საითაძე (კომ., 31, V. 1966, 3).
- საიქვაძე** (კომ., 15, I. 1970, 3), გავაზი (ყვარლის რ.); || საიქოძე, გურჯაანის რ.
- საკანდელიძე** (თბ., 14, VI. 1967, 1), ქუთაისი; ფუძე საკანდელი სადაურობის მაჩვენებელი სიტყვა უნდა იყოს (შდრ. ტოპონიმი სკანდა—საკანდა—საკანთა):
- საკნელაშვილ-ი**, კახისთავი (კახის რ., საინგილო); საჯ. სახელად-ქცეული სიტყვა საკნელა (საეპარუდებელია ტოპონიმი საკანი).
- სალამაშვილ-ი** (სოფლ. ცხ., 7, II. 1973, 4), ქვემო ჭალა (კასპის რ.).
- სალარიძე**, გომარეთი (დმანისის რ.) და სხვა; თანამდებობის ტერმინი „სალარ“ (სპარს)—უფროსი, მეთაური, უზუცესი (ბერძენიშვ., საქ. ისტ. საჯ. I, 95), აქედანვეა ბგერათვალს-მით მიღებული სარალიძე (ჭუმბ. 45).
- სალაძე** (თბ., 22, III. 1965, 4), საჯ. სახ. სალა (ლ. 3; 85); შდრ.

- სალი (ლლ. სახელ). ამავე ძირისაა: სალაია, სალია, სალიაშვილი, სალიბეგაშვილი.
- სალიბიშვილი-ი (თბ., 1. IV. 1977. 4), მჭადიჯვარი (ღუშეთის რ.), შდრ. საჯ. სახ. სალბეი (ლლ. სახელ).
- სალთუციშვილი-ი (თბ., 17. XII. 1963. 4), დიდი ლილო (გარდაბნის რ.); ||სალთუხუცესისშვილი (ქავთ. 125). ძველი თანამდებობის ტერმინი სახლთუხუცესი.
- სალუქაშვილი-ი (კომ., 1. XI. 1963.); სავარ. საჯ. სახ. სალუქა; სალუქი; ზგდი მნიშვნ.: კობტა, მოხდენილი, ნაზი, ფაქიზი (ქეგლ), შესაძლებელია მიღებული იყოს სალუქვაშვილისაგან, იხ. სალუქვაძე.
- სალუქვაძე (კომ., 17. V. 1966. 3); გურია; წარმოქმნილი ფუძე სალუქვაძე რერქულ-ადილეური დაბოლოება, შდრ. ბოლქვაძე, თალაქვაძე (ს. ჯანაშია).
- სალხინაშვილი-ი (თბ., 10. 1. 1974. 4); ერთაწმინდა, ახალქალაქი (ქასპის რ.); სავარ. საჯ. სახ. სალხინა.
- სამადალაშვილი-ი, გორის რ.; შდრ. საჯ. სახ. სამადავლე („ამირანდარეჯანიანი“), —სამადავლაშვილი. 1259 წ. რკონის სიგელში მოხსენიებულია საჰამადავლა (ქორდ. ქრონიკ., 134).
- სამადაშვილი-ი (კომ., 30. XI. 1967. 3), თელავის რ.; საჯ. სახ. სამადა (ლლ. სახელ.), შდრ. სოფლის სახ; სამადა (ადიგენის რ.), ამავე ძირისაა: სამადაძე, ჩუნჩხა (ახალქალაქის რ.); ||სამატაძე (თბ., 28. X. 1972. 4).
- სამანიშვილი-ი (თბ. 16. V. 1967. 4); საზანო (თერჯოლის რ.); საჯ. სახ. სამანა (ლლ. სახელ.); დ. კლდიაშვილის მოთხრობის პერსონაჟი ბეკინა სამანიშვილი.
- სამარგულიანი-ი (თბ., 3. III. 1978. 4), ლაღიში (ამბროლაურის რ.).
- სამარლანიშვილი-ი (თბ., 7. I. 1967. 4); ავლევი (ქარელის რ.); საჯ. სახ. სამარლანი (ლეონ. სახელ.), ||სამარგანიშვილი (თბ., 29. IV. 1965. 1).
- სამაშვილი-ი (კომ., 24. VIII. 1968. 2); შდრ. საჯ. სახ. სამი (—სამი—სამ, სპარს).
- სამებელაშვილი-ი (თბ., 10. I. 1973. 4); გვარაძეცული სადაურობის სიტყვა სამებელი: სამება სოფელია ჩოხატაურისა და ხელვაჩაურის რაიონებში, შესაძლებელია შეცუპების გზით

აქედანვე იყო მიღებული **სამბელაშვილი**, თუმცა
 სამბელაშვილი, სახელიც არის.
სამელია (მეზრდ. გუშაგი, 28. XI. 1967. 3), ზუგდიდის რ.; ||სამ-
 ბელია, სამბელ—სამველ—სამუელ, შდრ. სამველიძე.
სამხთოშვილი-ი, სართიჭალა (ვარდაბნის რ.); საჯ. სახელადქცეული
 ზოგადი მნიშვნელობის სიტყვა სამღვთო (ღვთისადმი შე-
 წირული, სამსხვერპლო), შდრ. შეწირული, ამავე ძირი-
 საა სამხთუაშვილი, წინოწმინდა (საგარეჯოს რ.).
სანადირაძე (ლიტ. ვაზ., 5. XII. 1963. 3), ვანის რ.; საჯ. სახ. სა-
 ნადირა. (ტბეთის სულთა მატთანე, მოსახსენ. № 231).
სანაია, ახუთი (ჩხოროწყუს რ.); საჯ. სახ. სანა, ამავე ძირისაა:
 სანაძე, სანიაშვილი, სანიშვილი, სანოძე.
სანდომისაშვილი-ი (თბ., 7. VII. 1978. 4), საქობო (სიღნაღის რ.),
 შდრ. ზედი მწმუნ. სიტყვა სანდომიანი.
სანდაძე (წით. ღროშა, 30. XI. 1965. 4), ახალქალაქის რ. (სანდ-
 რას ძე?); ამავე ძირისაა სანდოძე (თბ., 6. III. 1967. 4).
სანებლიძე (თბ., 29. XII. 1967. 4), ხონჭოორი (ამბროლაურის რ.).
სანთელაძე, სამთელაძე; საჯ. სახ. სანთელა (ლ. სა-
 ხელ).
სანიკიძე (კომ., 29. X. 1967. 2), ოფეთი (სამტრედიის რ.); ზემო-
 სურები (ჩოხატაურის რ.); საჯ. სახელადქცეული ძველი ეთ-
 ნონიმი სანიკი (||სანიკი), შდრ. ძველ ბერძნულ წყა-
 როებში მოხსენიებული სანიკები, სანები.
სარაშვილი-ი, უღე (ადიგენის რ.); საჯ. სახ. სარა; ამავე ძირისაა:
 სარავეა, სარაული, სარაძე, სარიაშვილი, სა-
 რია.
სარაჯიშვილი-ი (კომ., 12. XI. 1963. 4), თბილისი; პროფესია-ზე-
 ლობის ტერმინი სარაჯი (არაბ.), უნაგირისა და ცხენის
 სხვა საკაზმის მკეთებელი, მეუნაგირე (ქეგლ).
სარდალიშვილი-ი (თბ., 10. VII. 1968. 4), ზესტაფონის რ.; თანა-
 მდებობის სიტყვა სარდალი||სარდალაშვილი;
 ამავე ძირისაა: სარდლიშვილი (თბ., 28. II. 1970. 4).
სარდარაძე (კომ., 8. XII. 1963. 1), თერჯოლის რ.; საჯ. სახ. სარ-
 დარა, ამავე ძირისაა სარდარაშვილი.
სართანია (კომ., 15. II. 1968. 2); საჯ. სახ. ხსართან;—ხსარ-
 თანია (ანდრონიკაშვილი, ნარკვ., 512, 513), შდრ. აღსარ-
 თან (ქ. ცხ. IV, 156, 563...).

- სარიშვილი**-ი (კომ., 16. V. 1964. 2); გულიანი (ლანჩხუთის რ.), ნავომარი (მახარაძის რ.); შდრ.-თურქ. Sari; ყვითელი, მესხურად სარი=ქერა; ამავე ძირისაა: სარია, სარიაშვილი.
- სარსანია** (კომ., 7. III. 1967. 1), ზუგდიდის რ.
- სარსევანიძე** (თბ. 7. II. 1974. 4), გომარეთი (დმანისის რ.), გამარჯვება (წითელწყაროს რ.); საქ. სახ. სარსევანი.
- სარჩიმელია** (თბ., 6. I. 1968. 4), აბასთუმანი (ზუგდიდის რ.); ||სარჩიმელია. რთული აგებულების საქ. სახ. სარჩიმელი (სარჩი+მელ). შდრ. ამავე ბოლოსართიანი ფუძეები გვარებში: დარცმელია, ოქრომელიძე, ჯარიმელიაშვილი.
- სარჩიშვილი**-ი (დროშა, № 8, 1967. 16); სავარ. საქ. სახ. სარჩელი, შდრ. სარჯელია (ლლ. სახელ.), შდრ. საჩიშვილი.
- სარჯველაძე** (თბ., 4. VIII. 1964.), ჩიბათი, ლესა (ლანჩხუთის რ.); შდრ. საქ. სახ. სარჯელია (ლლ. სახელ.)
- სასურქინაშვილი**-ი, ვარდისუბანი (თელავის რ.); წარმომდგარია მეტსახელისაგან ცასურქინა, რომელიც დადასტურებულია გვარში ცასურქინაშვილი (ჯავახიშვი. ეკ. ისტ. ძეგლი...).
- სასწრაფოშვილი**-ი, პატარძელი (საგარეჯოს რ.); შერქმეული გვარია, ძველად ცხვარიაშვილები ყოფილან (ინფორმატორი ოთარ სასწრაფოშვილი, 1972 წ. საგარეჯო).
- სატანაშვილი**-ი (სოფლ. ცხ., 2. IX. 1977. 4), ვეჯინი (გურჯაანის რ.); მეტსახ. სატანა (ეშმაკი).
- საფარაშვილი**-ი (კომ., 18. VII. 1963. 4), ახალციხე, თბილისი; თურქ. საქ. სახ. საფარ, საფარა. შდრ. ახერბ. საფაროვ, სომხ. საფარიან; ამავე ძირისაა საფარიძე (კომ., 12. X. 1967. 4).
- საქიძე** (ასპინძა, 18. II. 1967. 3); ამავე ძირისაა საქანია (კომ., 14. II. 1970. 2), კვატოული (ოჩამჩირის რ.), შდრ. საიქიძე.
- სალარაძე** (კომ., 10. X. 1964. 4); საქ. სახ. სალარა, ზგდი მწუნ. სალარი „შუბლთეთრი ცხენი“ (საბა), ამავე ძირისაა სალარეიშვილი, ლანჩხუთის რ.
- სალირაშვილი**-ი (თბ., 5. IV. 1966. 4), წულუკიძის რ. და სხვ.; სა-

- ღირი საკ. სახ. ხეესურეთში, „სალირ კოლონკელიძე“ (ქართ. ცხ. II, 94); ზგდი. მნშვნ. ყრუ (თურქ.- ჭუმბ, 44); ამავე ძირისაა საღრიშვილი (თბ. 10. VII. 1971. 4), დიხაშხო (ვანის რ.), საღრიშვილი, საღრიძე, იმერხევი (← საღრიძე).
- საყვარელიძე** (კომ. 14. II. 1968. II), ორჯონიკიძის რ.; საკ. სახ. საყვარელი, საყვარელა (ღლ. სახელ.), ამავე ძირისაა საყვარელაშვილი (თიანეთის რ.).
- საჩაღელი-ი** (კომ., 7. VII. 1964. 3), ქვემო ჭალა (კასპის რ.); გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა, საჩაღე სოფელია ახმეტის რაიონში.
- საჩეღელაშვილი-ი**, კარდენახი, გურჯაანის რ.; საჩეღელა საჩეღელის მკეთებლის მეტსახელი.
- საჩიშვილი-ი** (თბ., 19. XII. 1977. 4), ქ. თელავი; იხ. სარჩილიშვილი
- საცერაძე** (თბ., 15. III. 1968. 3), საზანო (ზესტაფონის რ.); საცერა საცერის მკეთებლის მეტსახელი.
- საძაღლიშვილი-ი** (თბ., 10. I. 1964. 1), ნიქოზი (ცხინვალის რ.); გადმოცემით, ძველი გვარი ჯონაძე ყოფილა. ერთ-ერთ უმას, ჯონაძეს, ბატონის უნებართვოდ ცოლი შეურთავს, ბატონი გასჯავრებია და მისთვის საძაღლიშვილი შეურქმევია (ინფორმატორი ვ. გოგოლაძე, ს. ავნევი, 1948 წ.).
- სახამბერიძე** (თბ., 21. III. 1967. 4); რთული ფუძე სახამბერი; შდრ. გოგიბერიძე, დოლაბერიძე, შალამბერიძე და მისთ. (იხ. მისურაძე, ბერ ძირი ქართულ სახელ-გვარებში. მაცნე. № 1. 1965).
- სახელაშვილი-ი** (თბ., 26. XII. 1968. 4), მაჩიტაური, ჩხარი (თერჯოლის რ.); სახელა — მამაკაცის სახელია ფშავში.
- სახეჩიძე** (თბ., I. 1964. 1), თერჯოლის რ.
- სახვაძე** უბისა (ორჯონიკიძის რ.) და სხვ.; საკ. სახ. სახვა (← სახუა); ოთია სახუაძე ბოგანო (ჯავახიშვილ., ეკ. ისტ. ძეგლი. I, 29).
- სახიაშვილი-ი** (ალაზნ. განთიადი, 23. IV. 1966. 1), თელავის რ.; საკ. სახ. სახია, შდრ. სახუტა.
- სახლთხუციშვილი-ი** (თბ., 26. III. 1969. 4), მარტყოფი (გარდაბნის რ.); ძვ. თანამდებობის ტერმინი სახლთხუციეცი; შტოგვარებია: ბადალაანი, ბზუკიანი, კოჭათაანი.

- სახუგაშვილი-ი** (თბ., 22. I. 1968. 4), მეჭვრისხევი (გორის რ.); საჯ. სახ. სახუგა (←სახუკა).
- სებისკვერიძე** (თბ., 11. 1969. 4), უბისა, ბორითი (ორჯონიკიძის რ.). სე ბ ი ს კ ვ ე რ ი. იგივეა, რაც ს ე ფ ი ს კ ვ ე რ ი (წმინდა კვერი ეკლესიაში საზიარებლად). გადმოცემით, ამ გვარის წინაპრები უბისის ტაძრისათვის სეფისკვერს აცხოვრდნენ; — ს ე ფ ი ს კ ვ ე რ ი ძ ე.
- სეთურ-ი** (თბ., 16. V. 1969. 1), დუშეთის რ.; საჯ. სახ. ს ე თ ი (←სეთი). სეთურნი სოფელია ამავე რაიონში; ამავე ძირისაა: ს ე თ ა შ ვ ი ლ ი (თბ., 13. I. 1975. 4), ს ე თ უ რ ი ძ ე (ორმაგი სუფიქსაციისა).
- სელიშვილი-ი** (ლიტ., საქ. 4. 11. 1966. 3); ეთნონიმი ს ე ი ლ ი სპარსული მოდგმის ტომი, ამ ტომის წარმომადგენლები XVII ს-ში თბილისში გადმოსახლეს, მათ უბანს ს ე ი დ ა ბ ა დ ი ეწოდებოდა (თ. ბერიძე, თბილისის გარეუბნების ისტორია, თბ., 1977, გვ. 68—80).
- სელიშვილი-ი** (კომ., 3. VII. 1963. 2), თელეთი (გარდაბნის რ.); საჯ. სახ. ს ე ლ ი შ ა (თურქ).
- სერგია** (კომ.; 29. XI. 1967. 3), სერგიეთი; ამავე გვარით დასახლებული სოფელია გეგეჭკორის რაიონში.
- სესაძე** (წით. დროშა, 27. II. 1968. 4), ჩუნჩხა (ახალქალაქის რ.); საჯ. სახ. ს ე ს ა, ამავე ძირისაა: ს ე ს ი ა შ ვ ი ლ ი, ს ე ს ი კ ა შ ვ ი ლ ი, ს ე ს ი კ ე ლ ა შ ვ ი ლ ი, ს ე ს ი ტ ა შ ვ ი ლ ი.
- სეფაშვილი-ი** (თბ., 31. III. 1969. 4), შილდა (ყვარლის რ.); ამავე ძირისაა ს ე ფ ი ა შ ვ ი ლ ი, საჯ. სახ. ს ე ფ ა, ს ე ფ ი ა (დლ. სახელ.).
- სესკურია** (სოფლის ცხ. II. III. 1969. 2), ცხაკაიას რ.
- სესნიაძე**, შენაქო, ზემო ალვანი (ახმეტის რ.); საჯ. სახ. ს ე ს ნ ი ა. ამავე ძირისაა ს ე ს ნ ი ა შ ვ ი ლ ი.
- სვანიძე**, სვანი, გვარადქცეული ეთნონიმი; ამავე ძირისაა ს ვ ა ნ ი შ ვ ი ლ ი.
- სვიანაძე** (თბ., 6. III. 1969. 4), მლეთა (დუშეთის რ.).
- სვინტრიძე** (კომ., 5. IX. 1965.), ორჯონიკიძის რ.: || ს ვ ი ნ ტ რ ი ძ ე; სვინტრი ბალახია (საბა).
- სვირავე** (თბ., 11. VI. 1969. 4), ზუგდიდის რ.
- სიბაშვილი-ი** (თბ., 22. VI. 1967. 3), შრომა (თელავის რ.); საჯ. სახ. ს ი ბ ა, ს ი ბ ი ა (დლ. სახელ.); ამავე ძირისაა ს ი ბ ი შ ვ ი ლ ი (თბ., 24. III. 1964. 4).

სიგუა (თბ., 17. V. 1966. 3), აბელათი (გეგეჭკორის რ.).
 სიღამაშვილ-ი (თბ., 29. IV. 1967. 4), ნინოწმინდა (საგარეჯოს რ.).
 სიღამონ-ერისთავი (თბ., 29. III. 1969. 4); რთულფუძიანი (ორ-
 შემადგენლიანი) გვარი, საჯ. სახელი ს ი ღ ა მ ო ნ შ ტოს გან-
 მასხვავებელია. ი ბ . ე რ ი ს თ ა ვ ი .
 სიღამონიძე (თბ., 17. V. 1966. 3), კასპის რ.; საჯ. სახ. ს ი ღ ა მ ო -
 ნ ი .
 სივსივადე, საჩხერის რ., || ს ი ვ ს ი ვ ე , ოფშკვითი (წყალტუბოს
 რ.), || ს ი მ ს ი ვ ე .
 სითატაშვილ-ი (თბ., 21. XII. 1964. 2), ჯოსუბანი (ამბროლაურის
 რ.); საჯარ. საჯ. სახ. ს ი თ ა ტ ა ; || ს ი თ ა თ ა შ ვ ი ლ ი , || ს ი -
 ტ ა ტ ა შ ვ ი ლ ი .
 სიკიაშვილ-ი (თბ., უნივ. I. IX. 1971. 5), ვაშლოვანი (თეთრი
 წყაროს რ.).
 სიკინჭალაშვილ-ი (თბ., 19. VII. 1976. 4), მეტსახელი ს ი კ ი ნ ჭ ი -
 ლ ა (ირონ).
 სილაგაძე (თბ., 17. IV. 1964. 4), ცაგერის, წყალტუბოს რ-ბი და
 სხვ.; საჯარ. საჯ. სახ. ს ი ლ ა გ ა (—სილაკა?).
 სილაკაშვილ-ი (სახ. კომ., 4. IX. 1965: 4); საჯარ. საჯ. ს ი ლ ა -
 კ ა (სილა + ბლსართი-აკ-ა).
 სილაძე (თბ., IV. 1965. 4), ძალისი (მცხეთის რ.); საჯარ. საჯ. სახ.
 ს ი ლ ა , ამავე ძირისაა: ს ი ლ ი კ ა შ ვ ი ლ ი (თბ., 25. IX. 1968.
 4), ოქტომბერი (ყვარლის რ.); || ს ი ლ ა კ ა შ ვ ი ლ ი , შდრ.
 ს ი ლ ა გ ა ძ ე .
 სიმონიშვილ-ი, ვაჭირი (სიღნაღის რ.), მახარაძის რ. და სხვ. (ვა-
 ვრც); ამავე ძირისაა: ს ი მ ო ნ ი ა , ს ი მ ო ნ ი ძ ე .
 სინათაშვილ-ი (კომ., 27. XII. 1966. 2), || ს ი ნ ა ტ ა შ ვ ი ლ ი
 (თბ., 23. IX. 1968. 4).
 სინაურიძე (თბ., 28. V. 1969. 4), ქუთაისი, გეგუთი (წყალტუბოს
 რ.); || ს ი ნ ა უ რ ი .
 სინჯარაძე (კომ., 14. III. 1967. 4), უინვალი, ანანური (ღუშეთის
 რ.),
 სინჯიაშვილ-ი (თბ., 12. II. 1964. 4), ანაგა (სიღნაღის რ.); ამავე
 ძირისაა: ს ი ნ ჯ ი კ ა შ ვ ი ლ ი , შ ი ნ ჯ ი კ ა შ ვ ი ლ ი .
 სიორდია (თბ., 17. IV. 1969. 4), აბასთუმანი (ზუგდიდის რ.), ხო-
 ბის რ.; შდრ. ს ო რ დ ი ა (მეგრ. = „სად იყავი“).
 სირაბიძე, კვაშტა (ქედის რ.); სირაბიძეები სოფელია ამავე რაი-
 ონში; საჯარ. საჯ. სახ. ს ი რ ა ბ ი .

- სირაძე** (თბ., 27. XII. 1963. 4), კონკვათი (მახარაძის რ.), ველევი (ამბროლაურის რ.); შდრ. სირი ზგდი მნიშვნ. ჩიტვი; შდრ. ამირანის მითის პერსონაჟი სირა მჭედელი, ამავე ძირისაა სირია (ცხაკაიას რ.).
- სირბილაძე** (თბ., 11. IV. 1968. 4), ჯვარი (ტყიბულის საჯ. საბჭო), კვალითი (ზესტაფონის რ.) და სხვ.; ამავე ძირისაა სირბილაშვილი, მანავი (საგარეჯოს რ.).
- სისაურ-ი** (კომ., 26. III. 1966. 4), ახმეტის რ.; საჯ. სახ. სისა (ლლ. სახელ.), ამავე ძირისაა: სისოშვილი (თბ., უნივ. 1. IX. 1971. 8); || სისოური.
- სისვაძე** (თბ., უნივ. 1. IX. 1971. 7); სისვაძეები სოფელია საჩხერის რაიონში; საჯ. სახ. სისვა (←სისუა); || სისვიძე (კომ. 6. VI. 1964. 4), შდრ. სისაური.
- სისველაშვილ-ი**, სავარ. საჯ. სახ. სისველა; შესაძლოა იყოს კნინობითი ფორმა სისვა სახელისა (სისვა+ბლსრთი -ელ-ა).
- სისორდია** (თბ., 10. 111. 1965. 2), შდრ. სიორდია, სორდია (გაზრებულია როგორც მეგრ. „სი-სო-რდი“: შენ სად იყავიო?).
- სიფრაშვილ-ი** (კომ., 21. IV. 1968. 3), ანაგა (სიღნაღის რ.) და სხვ.
- სიფროშვილი** (თბ., 10. 1965. 4).
- სიყმაშვილ-ი** (თბ., 3. VI. 1967. 4), ვაჭირი, ანაგა (სიღნაღის რ.); შდრ. საჯ. სახ. სიყშია, სიყმოა (ლლ. სახელ.); უნდა ნიშნავდეს სიყმის (სიყრმის) შვილს. შდრ. სიყმე (ლეონიძე, სახელ.).
- სიჭინავა**, ადგ. გამოთქმით სიჭინიაა, ჩხოროწყუს რ.; ლესე-ჭინე სოფელია ამავე რაიონში.
- სიხარულიძე**, ბუკისციხე (ჩოხატაურის რ.) და სხვ. (გაურც.); საჯ. სახ. სიხარული, სიხარულა.
- სიხაშვილ-ი** (კომ. 4. XII. 1963. 1). 1), ქარელის რ.; საჯ. სახ. სიხა დადასტურებულია ქსნის ხეობაში, ამავე ძირისაა სიხაშვილი, ფომარეთი (დმანისის რ.).
- სკამკოჩაიშვილ-ი** (თბ., 4. XI. 1971. 4), დვაბზე (მახარაძის რ.); მეტსახელი სკამკოჩა, ვადმოცემით, მიღებულია მეგრული გამოთქმისაგან: „სკან კოჩი“ (=შენი კაცი); მეორე ვარაუდით „სკამკოჩი“ მიღებული უნდა იყოს საჯ. სახ. „სქვამკოჩი“-საგან, რაც ლამაზ კაცს ნიშნავს (გ. კაჭარავა).
- სიგორაშვილ-ი** (თბ., 22. X. 1965. 4).
- სოვდაგრიშვილ-ი**, ვაჭირი (სიღნაღის რ.); მოსაქმეობის ტერმინი

- სოვდაგარი (დიდვაჭარი); || სოვდაგარი, თბილისი (მაყა-
შვილის ქ. № 28).
- სოზაშვილ-ი (თბ., 16. III. 1968. 1); სავარ. საჯ. სახ. სოზა; ამა-
ვე ძირისაა: სოზიაშვილი (თბ., 22. III. 1967. 4), სო-
ზურაშვილი, ქვემო ქედი (წითელწყაროს რ.).
- სოისტაშვილ-ი (კომ., 25. IV. 1970. 4); სავარ. საჯ. სახ. სოისტა.
- სოკურაშვილ-ი (კომ., 25. IV. 1970. I.); საჯ. სახ. სოკურა; ||
სოკურაშვილი.
- სოლომნიშვილ-ი (თბ., 5. VIII. 1967. 4), მეტეხი (კასპის რ.); ||
სოლომანიშვილი, სოლომნიშვილი. ამავე ძი-
რისაა სოლომონია.
- სონიძე (თბ., 1. I. 1966. 4); ამავე ძირისაა სონიშვილი (სონი-
სვანი?).
- სონღულაშვილ-ი (თბ., 12. III. 1968. 2), დიღომი (გარდაბნის რ.);
საჯ. სახ. სონღულა, ზგდი მწვენ. სონღული მტაცებე-
ლი ფრინველი შევარდნისუბრთა ოჯახიდან; ამავე ძირისაა
სონღულია.
- სოროზანაშვილ-ი || სოროზნიშვილ-ი (თბ., 21. V. 1968. 4); საჯ.
სახ. სოროზანი.
- სოსანიძე (თბ., 18. VII. 1966. 3), გორის რ.; საჯ. სახ. სოსანიძე,
სოსანიშვილი.
- სოსელია (თბ., 20. II. 1968. 4), აბელათი (გეგუჭკორის რ.); საჯ.
სახ. სოსელია.
- სოტიშვილ-ი (კომ., 14. II. 1968. 2); სავარ. საჯ. სახ. სოტი.
- სოტილავა (თბ., 31. V. 1968. 2); სავარ. საჯ. სახ. სოტილა
—სოტიკილა?, შდრ. სოტიშვილი.
- სოფრომაძე (თბ., 3. X. 1967. 4), რუფოთი, ძეგრი (თერჯოლის რ.).
- სოხანეიშვილ-ი, ვანის რ.; საჯ. სახ. სოხანა.—სოხანიშვილი.
- სოხაძე (თბ., 17. V. 1966. 3), ბარი (ამბროლაურის რ.); ამავე ძი-
რისაა: სოხაშვილი, სოხურაშვილი, ვანხევი (ღუ-
შეთის რ.).
- სპანდერაშვილ-ი (თბ., 23. XI. 1963. 2), ასანური (სიღნაღის რ.);
საჯ. სახ. სპანდარი; შდრ. სომხ. სპანდარიანი.
- სპარსიაშვილ-ი (თბ., 5. IV. 1968. 4), თელავის რ.; საჯ. სახელად-
ქვეული ეთნონიმი სპარსი.
- სპეროზაშვილ-ი (კომ. 23. IV. 1966. 4), სავარ. საჯ. სახ. სპერო-
ზა (მთის სახელიც არის ფშავში).
- სპრინკველ-ი (თბ., 23. IV. 1970. 4), დიმი (მაიაკოვსკის რ.).

- სრესელ-ი** (სახ. გან., 25. III. 1964. 4), ახალუბანი (გორის რ.), გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა—სლესელი; სლესა ნასოფლარი და ციხეა ახალციხის რაიონში.
- სტამბოლიშვილ-ი** (კომ., 15. II. 1969. 5), ბათუმი, ლელვა (ქობულეთის რ.); გადმოცემით შერქმეული გვარია წინაპრის სტამბოლში ყოფნის გამო
- სტაუაძე** (თბ., 16. VIII. 1968. 4), ჩორჯო, აბანოეთი (ამბროლაურის რ.); გადმოცემით ძველი გვარი იოსელიანი ყოფილა. ერთ-ერთ იოსელიანს ბატონი მოუკლავს და რაქისათვის შეუფარებია თავი.
- სტეფანაშვილ-ი**, სტეფანიშვილები სოფელია აჭარაში (ხულოს რ.)
ამავე ძირისაა: სტეფანიძე, სტეფანაძე, სტეფანიშვილი.
- სტვილია** (თბ., 6. VI. 1967. 3), ხუნწი (ვევექკორის რ.).
- სტროჩინავა** (თბ., 7. II. 1968. 4).
- სტურუა**, სამტრედიის, აბაშის რ-ბი და სხვ. (გაგრც.).
- სუარიძე** (თბ., 21. XII. 1964. 2), გოგნაური, მთიულეთი (ღუშეთის რ.); შტო-გვარებია („კონები“): მამუკიანი, გაქხარდიანი, ქვეცი თადლიანი, ზეცი თადლიანი, პეტრიანი (ჭყ. ქორწ. ინსტ. 70).
- სუბარ-ი** (ჩარკვ. სვან. 240); შდრ. იდენტური ანტიკური ეთნონიმი ძველი აღმოსავლეთის ქვეყნებისა: ხეთა=სუბარები.
- სუბელიან-ი** (სოფლ. ცხ., 19. X. 1967. 4), უცერა (მესტიის რ.), შდრ. საკ. სახ. სუბა, სუბე (ლლ. სახელ.).
- სუბუჭიძე** (ქართ. დიალექტოლ., 375), იმერხევი (ისტორიულ ტაოკლარჯეთში); სავარ. მეტსახ. სუბუჭი (მსუბუჭი).
- სუდაძე** (თბ., 19. VI. 1971. 4), ღრელი (ახალციხის რ.).
- სუზაურაშვილ-ი** (მაკ. ფშავი, 11), აფშო, სავარ. საკ. სახ. სუზაურა.
- სუთიძე** (თბ., 20. III. 1969. 3), ბეთლევეი (ამბროლაურის რ.)
ამავე ძირისაა სუთიაშვილი.
- სულაბერიძე**, გორდი (წულუკიძის რ.); რთული ფუძე სულაბერი (სულა+ბერ-ი), (იხ. მაისურაძე, ბერძინი ქართულ სახელ-გვარებში, შანე, 1, 1965).
- სულაძე** (კომ., 14. XI. 1967. 1), ბარი (ონის რ.) და სხვ.; საკ. სახ. სულა; ამავე ძირისაა: სულავა, სულაშვილი, სულიაური, სულიკაშვილი, სულუაშვილი...

- სულამანიძე** (კომ., 25. X. 1963. 1), ზედა სიმონეთი, ძეგრი, ეწვე-
რი (თერჯოლის რ.); საჯ. სახ. სულამანიძე; შერქმეული
შტოგვარები: წვეენია, ლომია, ჭყვიავა, კუპრი (სი-
წავისათვის), ყვერენია, ჭაჭა, საჯ. სახელგებთან ერთად
ასე გამოითქმება: დათიკო წვეენია, კოწია კუპრი, გიორგი
ლომია, ისმაილ ჭყვიავა...
- სულაქველიძე** (თბ., 29. XI. 1963. 2), შუასურები (ჩოხატაურის
რ.); რთულფუძიანი საჯ. სახ. სულაქველი (სულა+ქვე-
ლი), ანალოგიურია: სულაკვალმახი, სულაკურდ-
ელი და სხვ.
- სულთანიშვილი-ი** (თბ., 6. VI. 1967. 4), გლოლა, შქმერი (ონის რ.)
და სხვ. (გაერც).
- სულხანიშვილი-ი** (სოფ. ცხ., 16. IV. 4); ამავე ძირისაა სულხა-
ნაური ფშავი (დუშეთის რ.).
- სუმბაძე** (კომ., 23. XI. 1963. 3), ნაფარეული (თელავის რ.).
- სუპატაშვილი-ი** (თბ., 30. X. 1963. 4), დიხაშხო (ვანის რ.).
- სურამელაშვილი-ი** (კომ., 31. X. 1967. 1), ქსანი (მცხეთის რ.); საჯ.
სახელადქცეული სადაურობის სიტყვა სურამელა, ამავე
ძირისაა: სურამელი, სურამელიშვილი.
- სურგულაძე** (კომ., 23. II. 1968. 4), შემოქმედი (მანარაძის რ.) და
სხვ.; სავარ. საჯ. სახ. სურგულა (ასულგულა?), მშობ-
ლისმიერი სასოყვარულო სახელი (სული და გული).
- სურვილაძე** (კომ., 7. II. 1967. 1); მშობლისმიერი საჯ. სახ. სურ-
ვილა.
- სურმავა** (თბ., 17. V. 1966. 3), აბედათი (ვეფხტკორის რ.); სავარ.
საჯ. სახ. სურმა (ასურამა-სურაბა?), შდრ. ტოპ. სურ-
რამი, სურამის ციხე.
- სურმანიძე** (თბ., 29. V. 1965. 4), საღორეთი (ქედის რ.); საჯ. სახ.
სურმანიძე.
- სუსარეიშვილი-ი** (თბ., 30. IX. 1971. 4), დიდი ჯიხაში (სამტრედი-
ის რ.); სავარ. საჯ. სახ. სუსარა.
- სუსუნიაშვილი-ი** (თბ., 31. VII. 1971. 4); საჯ. სახ. სუსუნია:
ამავე ძირისაა სუსუნიაშვილი.
- სუხაშვილი-ი** (კომ., 9. VIII. 1964. 3), ცხავატა (ლენინგორის რ.);
საჯ. სახ. სუხა; ამავე ძირისაა: სუხიაშვილი, სუხი-
შვილი, სუხიტაშვილი.
- სუჯაშვილი-ი** (სოფლ. ცხ., 21. IV. 1967. 4), ყაზბეგის რ.; საჯ. სახ.
სუჯა (ლლ. სახელ.); ამავე ძირისაა სუჯაძე.

სხვაველ-ი ამბროლაურის რ.; გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა; სხვავე სოფელია ამბროლაურის რაიონში.
სხველიან-ი, შუაგორა (ვანის რ.), ქუთაისი; შდრ. ცხვედიანი.
სხვიტარიძე, საჭამიასერი (ჩოხატაურის რ.); || სხვიტორაძე.
სხიერელ-ი (თბ., 7. III. 1969. 4); გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა; სხიერი სოფელია ონის რაიონში.
სხილაძე (თბ., 12. II. 1964. 4), ზესტაფონის რ., ქედქედი (ხელვაჩაურის რ.).
სხირგლაძე (თბ., 12. X. 1963. 4), ბიშვი, მთის კალთა (ამბროლაურის რ.).
სხულუხია (კომ., 21. III. 1964. 3); ლესხულუხე სოფელია გეგეშკორის რაიონში. შდრ. სხული (მეგრულად მსხალი).

ბ

ტაბარუაშვილ-ი, მეტსახელად ქცეული ზგდი მნიშვ. სიტყვა ტაბარუკი უქონელი, ღარიბი (ქეგლ), „გლეხი ახალმოსულა“ (საბა); ტაბარუკი სოფელია გარდაბნის რაიონში.
ტაბატაძე (კომ., 17. V. 1966. 4), ვანი, ხევი (ორჯონიკიძის რ.), ბორჯომის, ახალციხის რ-ბი და სხვ. საკ. სახელი ტაბატა. ერთ-ერთ შტოს კოლოტეებს ეძახიან.
ტაბაღუა (თბ., 27. VII. 1967. 4), ზუგდიდის რ.; სავარ. სახ. ტაბაღი. შდრ. ტაბახი—უძველესი ეთნონიმი ძველი აღმოსავლეთის მოსახლეობიდან, ამავე ძირისაა ტაბახია.
ტაბახმელაშვილ-ი (თბ., 4. XI. 1967. 4), კარდანახი (გურჯაანის რ.); საკ. სახელადქცეული ტოპონიმი ტაბახმელა სოფელია გარდაბნის რაიონში.
ტაბაშიძე (სოფლ. ცხ., 2. II. 1964. 3), ხაშურის რ.; || ტაბეშიძე. || ტაბეშაძე; ტაბაში შესაძლებელია ლაზური გაფორმების გენტილური სახელი იყოს (გვარის ფუნქციით); შდრ. ვანლიში, ციტაში, ხალვაში...
ტაბელიძე (კომ., 6. VI. 1968. 3); სავარ. სახ. ტაბელი; ამავე ძირისაა: ტაბლაძე, ტაბლიაშვილი.
ტაბიძე, ჭყვიში (ვანის რ.); საკ. სახ. ტაბი, ტაბა; ამავე ძირისაა: ტაზუაშვილი, ტაბუნიძე, ტაბუცაძე, ტაბუციძე.
ტაგანაშვილ-ი (თბ., 28. II. 1969. 2); ტაგანა, ზგდი მნიშვ. ხის პატარა ჭურჭელი, მცირე ზომის კოდი (ქეგლ).

ტაგიძე (კომ., 26. X. 1965. 2); საქ. სახ. ტ ა გ ი (ლლ. სახელ.)-
 შდრ. ტ ა კ ი ძ ე.
 ტაველიშვილ-ი (სახ. გან., 15. I. 1969. 2), ბაღიაური (საგარეჯოს
 რ.), ვეჯინი (გურჯაანის რ.); სავარ. საქ. სახ. ტ ა ვ ე ლ ი, შდრ.
 ტ ა ვ ა (ლლ. სახელ.). ამავე ძირისაა: ტ ა ვ ე ლ ი ძ ე.
 ტაკიძე (თბ., 20. I. 1964. 1), ჭუმათი (მანარაძის რ.); ტაკიძეება
 სოფელია აჭარაში (შუახევის რ.); ამავე ძირისაა: ტ ა კ ა შ ვ ი -
 ლ ი (თბ., 10.—X. 1967. 4), ტ ა კ ი შ ვ ი ლ ი (სოფ. ცხ., 3.
 1. 1968. 3).
 ტალაშვილ-ი (თბ., 17. IX. 1968. 4), ახალსოფელი (ყვარლის რ.);
 საქ. სახ. ტ ა ლ ა, ამავე ძირისაა: ტ ა ლ ი ა შ ვ ი ლ ი, ტ ა ლ ი -
 კ ა ძ ე, ტ ა ლ ი უ რ ი ძ ე.
 ტარბაიძე (სახ. კომ., 6. I. 1966.), გორის რ.; „გაბრიელ ტარბაი-
 ძე“ (იხ. ვ. სიღამონიძე, ვინ იყო გაბრიელ შაიორია? თბ., 18.
 IV. 1962. 3).
 ტარიელაძე (სახ. გან., 25. III. 1967. 2), აჭარა (ქედის რ.); ||ტ ა -
 რ ი ე ლ ი ძ ე; ამავე ძირისაა: ტ ა რ ი ე ლ ა შ ვ ი ლ ი (თბ., 12.
 III. 1965. 2).
 ტარსაიძე (თბ., 16. IV. 1971. 4), ბერშუეთი (გორის რ.); საქ.
 სახ. ტ ა რ ს ა (←ტარსა). ტარსაიძე, ცნობილი ოფთამოლო-
 გი, მოხსენიებული ჰყავს თავის მოთხრობაში ნ. ლომოურს.
 ტარტარაშვილ-ი (სახ. გან., 28. III. 1968. 2), კახი (საინგილო).
 ტარულიშვილ-ი (თბ., 7. III. 1964. 4), მამნაარი (სიღნაღის რ.).
 ტარყაშვილ-ი (კომ., 17. V. 1966. 2), ვაჭირი (სიღნაღის რ.).
 ტატაშვილ-ი (თბ., IX. 1965. 4), მეტეხი (კასპის რ.); საქ. სახ. ტ ა -
 ტ ა, ამავე ძირისაა: ტ ა ტ ა ლ ა შ ვ ი ლ ი, ტ ა ტ ა ნ ა შ ვ ი -
 ლ ი, ტ ა ტ ი ა შ ვ ი ლ ი, ტ ა ტ ი კ ი შ ვ ი ლ ი, ტ ა ტ ი უ რ ი.
 ტ ა ტ ი შ ვ ი ლ ი, ტ ა ტ უ ა შ ვ ი ლ ი, ტ ა ტ უ ლ ა შ ვ ი ლ ი.
 ტ ა ტ უ ნ ა შ ვ ი ლ ი, ტ ა ტ უ რ ა შ ვ ი ლ ი.
 ტახნამიშვილ-ი (სოფ. ცხ., 11. 1974. 4), ჭიკვანი (ყვარლის რ.).
 ტეზელაშვილ-ი (კომ., 10. III. 1971. 4), შდრ. თ ე ზ ე ლ ა შ ვ ი -
 ლ ი (იხ.).
 ტერიშვილ-ი (თბ., 13. II. 1969. 4), გრემისხევი (დუშეთის რ.);
 პატარაძეული (საგარეჯოს რ.); ამავე ძირისაა: ტ ე რ ე ლ ა ძ ე.
 ტერუნაშვილ-ი.
 ტეტელაშვილ-ი (კომ., 30. III. 1967. 4); საქ. სახ. ტ ე ტ ე ლ ა

ამავე ძირისა ტეტელოშვილი, ტეტიაშვილი, ტეტუნაშვილი.

ტეტემაძე, აჭარა, ვაიო (ქედის რ.).

ტველაშვილ-ი (კომ., 14. V. 1964. 2).

ტივლიანი-ი (კომ., 16. V. 1964. 2), ქვემო სვანეთი.

ტივინაძე (თბ., 13. I. 1964. 4), შავრა, სადმელი (ამბროლაურის რ.).

ტიბანელ-ი (კომ., 20. I. 1965. 4); გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა; ტიბანის სოფელია სიღნაღის რაიონში.

ტიგინაშვილ-ი (თბ., 4. I. 1965. 4); საქ. სახ. ტიგინა, შდრ. ტიგნა (ლლ. სახელ.).

ტიელიძე (კომ., 28. V. 1968. 3), ზერტი (გორის რ.); გადმოცემით, ტიელიძეების ძველი გვარი რაზმაძე ყოფილა, ორი ძმა ბატონს გამოჰქცევია, ზერთში დასახლებულან და გვარი გამოუცვლიათ.

ტივაძე (თბ., 24. III. 1969. 3), ერკოტა (ასპინძის რ.); გადმოცემით, ტივაძეების ხელობა მეტივეობა ყოფილა. ძველი გვარია სხატიძე.

ტივიშვილ-ი, ანაგა (სიღნაღის რ.); შერქმეული გვარი ტივის მკეთებლობის აღსანიშნავად.

ტიკარაძე, ჩოჩხათი (ლანჩხუთის რ.); სავარ. საქ. სახ. ტიკარა; ამავე ძირისა: ტიკაძე, ტიკიშვილი, ტიკურაშვილი, შდრ. ციქურიშვილი (ტ-ც).

ტიტვინიძე (სოფ. ცხ., 2. IV. 1968. 1), რუისი (ქარელის რ.).

ტკეციშვილ-ი (თბ., 14. X. 1970. 4).

ტლაშაძე (თბ., 5. IV. 1968. 4), იესე ტლაშაძე, „ბაქარიანის“ ატორი, ძველი ფორმით მტლაშაძე; მტლაშაძე გიუნა (საქ. სიძგ. II. 132).

ტოგონიძე (თბ., 18. I. 1964. 4), კრიხი (ამბროლაურის რ.).

ტოზაშვილ-ი (კომ., 1. XII. 1963. 4), ანაგა (სიღნაღის რ.); სავარ. საქ. სახ. ტოზა; ამავე ძირისა ტოზიკაშვილი.

ტოკლიკიშვილ-ი (კომ., 18. XII. 1968. 1), ზემო მაჩხაანი (წითელწყაროს რ.); მეტსახელი ტოკლუკი (ირან.).

ტოლიაშვილ-ი (სოფ. ცხ., 12. XII. 1967. 1), გორის რ. სავარ. საქ. სახ. ტოლია (შემოკლ. ანატოლი?).

ტომარაძე (კომ., 6. III. 1964. 1), კვეშეთი (ამბროლაურის რ.); სავარ. მეტ. სახ. ტომარა; გადმოცემით, შერქმეული გვარია ტომრების მკეთებლობის გამო.

ტომეშვილ-ი (თბ., 15. VIII. 1963. 2).

- ტოპლიაშვილი-ი (თბ., 29. IV. 1965. 1).
- ტოპრაკაშვილი-ი (თბ., 18. XI. 1963. 4), მუხრანი (მცხეთის რ.), ტოპრიკაშვილი (სოფ. ცხ., 19. V. 1972. 3).
- ტორაძე (ლოტ. საქ., 27. XII. 1963. 4); საჯ. სახ. ტორა, ტორია, შდრ. ტორო, ტორელა (ღლ. სახელ.); ამავე ძირისაა: ტორიკაშვილი (სახეურე, ებრაელთა უბანი), ტორიაშვილი, შდრ. თორაძე.
- ტორონჯაძე (თბ., 4. IV. 1968. 4), ლანჩხუთის რ.; ტორონჯი მეგრ. მტრედი; შდრ. ოტორონჯია, სოფ. ოჩამჩირის რაიონში.
- ტოროტაძე, ლანჩხუთის რ.; შდრ. საჯ. სახ. ტორო (ტორო+ბლსართი ტ).
- ტოროშელიძე, ლიხეთი (ამბროლაურის რ.); საჯარ. საჯ. სახ. ტოროშელი (შესაძლოა მიღებული იყოს სადაურობის სიტყვიდან ტოლოშელი; ტოლოში სოფელია ასპინძის რაიონში).
- ტორუაშვილი-ი, საჯარ. საჯ. სახ. ტორუა, რომელიც გვარადაც არის ცნობილი (ზუგდიდის რ.).
- ტორჩინვა (თბ., 6. III. 1967. 4), აბედათი (გეგეჭკორის რ.); ამავე ძირისაა: ტორჩუა (კომ., 23. III. 1967. 2).
- ტოტიშვილი-ი (სოფლ. ცხ., 30. IV. 1973. 4), ატოცი (ქარელის რ.); ამავე ძირისაა ტოტიკაშვილი (კომ., 28. V. 1966. 3).
- ტოტოლაშვილი-ი (თბ., 10. VII. 1971. 4); შდრ. ტოტოშვილი (თბ., 22. II. 1965. 4), ტოტოძე (თბ., 15. VII. 1963. 3); ტოტოჩია (თბ., 14. XI. 1966. 4).
- ტოფაძე (კომ., 19. XI. 1969. 2), ||ტოფოძე, სიქთარვა (თერჯოლის რ.).
- ტოჩია (თბ., 1. III. 1967. 4); საჯ. სახ. ტოჩი, ტოჩია (ღლ. სახელ.), ამავე ძირისაა: ტოჩილაშვილი (თბ., 23. I. 1975. 1).
- ტრანკაძე (თბ., 8. XII. 1967. 4); მეტსახელი ტრანკა (ღლ. სახელ.); ამავე ძირისაა ტრანკაშვილი, თიღვა (ზნაურის რ.).
- ტრაპაიძე (თბ., 21. III. 1969. 4), ორჯონიკიძის რ.
- ტრაპიზონია (სოფლ. ცხ., 9. V. 1976. 4); ტრაპიზონი—ქალაქი თურქეთში.
- ტროყაშვილი-ი (კომ., 28. V. 1966. 3), თელავის რ.; დამამც. მეტსახელი ტროყა, „ტროყა დიდი ტანისაა, მოუხეშავი, ახმახი“ (ქეგლ).

- ტუგულაშვილ-ი** (კომ., 17. V. 1966. 3); სავარ. საკ. სახ. ტუგულა.
- ტუკვაძე** (კომ., 1. XI. 1963. 2), რიონი (წყალტუბოს რ.).
- ტუნავა** (სოფლ. ცხ., 4. III. 1969. 2), ხობის რ.; შდრ. სოფლის სახ. ტუნაძეები, აჭარაში (ხულოს რ.).
- ტუნტურიშვილ-ი** (კომ., 20. XI. 1964. 3), ფშავი, მალაროსკარი; სათემო გვარის—გოგოლაურის ერთ-ერთი შტო.
- ტურაბელიძე** (თბ., 13. XI. 1963. 2), რთული ფუძე ტურაბელი (←ტურაბერი; ტურა+ძე. საგვარეულო დაბოლოება ბერიძე); შდრ. გოგობერიძე, ედობერიძე, თუთაბერიძე, კახაბერიძე, სულაბერიძე და მისთ. (იხ. ბერძირი ქართ. სახელ-გვარებში, მაცნე № 1, 1965).
- ტურაშვილ-ი** (კომ., 17. VI. 1966. 3), ვაჭირი (სიღნაღის რ.); სავარ. საკ. სახ. ტურა, ამავე ძირისაა: ტურავა, ტურიაველი.
- ტურტულაძე** ქვემო ჭალა. (კასპის რ.); ქარელის რ.; სავარ. მეტსახ. ტურტულა.
- ტურფაშვილ-ი** (თბ., 28. XII. 1977. 4), თბილისი (ვერცხლას 1 ჩიხი, № 29; საალერსო საკ. მეტსახ. ტურფა.
- ტურძელაძე** (კომ., 17. V. 1966. 3), ხოტევი, ზნაკვა (ამბროლაურის რ.); ||ტურძილაძე||ტურზელაძე.
- ტუსკია** (თბ., 2. III. 1968. 4), აცანა, მაჩხვარეთი (ლანჩხუთის რ.); ძვ. ეთნონიმი ტუსკი (=თუში); ამავე ძირისაა: ტუსკაძე.
- ტუფინაშვილ-ი** (თბ., 16. III. 1966. 4); სავარ. სახ. ტუფინა (←ტურფინა?); შდრ. ტუფა (ლლ. სახელ.); ამავე ძირისაა: ტუფუნია (თბ., 21. II. 1964. 4).
- ტუქსიშვილ-ი** (თბ., 16. X. 1965.); საკ. სახ. ტუქსი (ლლ. სახელ.).
- ტულუშ-ი** (თბ., 13. VI. 1967. 3), ძიმიტი (მახარაძის რ.), სუფსა, შუხუთი (ლანჩხუთის რ.); ჭანური წარმოშობისაა: ტულუ+საგვაროვნო დაბოლოება შ (ნათეს. ზრ. ნიშანი); შდრ. საკ. სახ. ტუხა, ტუხე, ტუხუ. (ლლ. სახელ.).
- ტუშურ-ი** (ჯავახიშვი. ეტ. ისტ. ძეგლ. 4); ტუშურები სოფელია თიანეთის რაიონში, ||თუშური.
- ტუჩაშვილ-ი** (სოფლ. ცხ., 4. VIII. 1968. 4), ბორჯომი; მეტსახ. ტუჩა.
- ტუხაშვილ-ი** (თბ., 18. XII. 1964. 4), ბოდბისხევი (სიღნაღის რ.);

საქ. სახ. ტუხა; ამჟვე ძირისა: ტუხიაშვილი (სოფლ. ცხ.: 12. IX. 1965. 3).

- ტყაბლაძე** (კომ., 11. V. 1967. 4), ყუმისთავი (წყალტუბოს რ.).
ტყავაძე (თბ., 7. III. 1969. 4), ჭიათურის საქ. საბჭო, თერჯოლის რ.; მეტსახ. ტყავა (ლლ. სახელ.). შესაძლებელია შერქმეული იყოს ტყავის მოხელეობის გამო.
ტყეზუჩავა (თბ., 10. V. 1965. 4), ზანი (ცხაკაიას რ.); სავარ. საქ. სახ. ტყეზუჩა (მეგრ. ტყავშავა).
ტყემალაძე (სახ. გან., 29. XI. 1967. 2), ბაჯითი (საჩხერის რ.) და სავარ. საქ. სახ. ტყემალა.
ტყემელაშვილი-ი (კომ., 16. XI. 1967. 3), შოუბანი, ონჭევი (ონის რ.); ამბროლაურის რ. და სხვ. (გაგრც); გადმოცემით, ამ გვარის წინაპრები კოზოლიები ყოფილან, აფხაზეთიდან (წებელდიდან) გადმოსულან იმერეთში და კოზოლაძეებად ქცეულან, შემდეგ—ხატისკაცებად; ტყემელაშვილების პირველი საცხოვრისი იმერეთში ბზვანი და მალლაკი ყოფილა (ინფორმატორი კალე ტყემელაშვილი), ამჟვე ძირისა: ტყემელაძე, ტყემელიაძე.
ტყლარჭვიშვილი-ი (თბ., 2. VIII. 1966. 2), სავარ. მეტსახელი ტყლარჭა.

უ

- უბილავა** (თბ., 22. VI. 1967. 3), ცხაკაიას რ., ზუგდიდის რ.; ადგ. გამოთქმით: უბილაა; საქ. სახ. უბილა (ლლ. სახელ.).
უგრელიძე (თბ., 3. VI. 1967. 4); || ულრელიძე.
უგრეხელიძე (ლიტ., გაზ; № 47. 1963. 1), ოყურეში (ცაგერის რ.); უგრეხელი ერწლოვანი მცენარე (ქეგლ).
უგულავა (თბ., 8. X. 1964. 3), გეგეჭკორის რ.; || უგლავა.
უდეღი-ი (თბ., 19. I. 1968. 4); გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა; უდე სოფელია ადიგენის რაიონში.
უდესიანი-ი (კომ., 21. VI. 1967. 3), ზემო სვანეთი.
უდუშაშვილი-ი (თბ., 25. VI. 1965. 4).
უერთაშვილი-ი (თბ., 9. IV. 1974. 2), ნორიო (გარდაბნის რ.).
უზარაშვილი-ი (სოფლ. ცხ., 21. XI. 1964. 2), სავარ. საქ. სახ. უზარა.
უზნაძე, საჩხერის რ., ჭიათურა; საქ. სახ. უზნა (←უზუნა), უზუნასძე (ჭავთ. 162); ამჟვე ძირისა: უზუნაშვილი; ანაგა (სიღნაღის რ.), საქ. სახ. უზუნა.

უთიაშვილ-ი (თბ., 27. V. 1966. 4), ზემო ხოდამენი (ახმეტის რ.); შდრ. საჯ. სახ. უთი, უთუ (ლლ. სახელ.); შტო-გვარები: კრუხიანთი, ბაწაწაანთი, ფესდიდუანთი.
უთმელიძე (კომ., 23. V. 1964. 4), ბუგეული (ამბროლაურის რ.); საჯარ. საჯ. სახ. უთმელი.
უთნიაშვილ-ი (თბ., 13. VII. 1974. 4); საჯ. სახ. უთნია.
უთრუთაშვილ-ი, არბოშივი (წითელწყაროს რ.), საჯ. სახ. უთრუთა.
უთურაშვილ-ი სახ. გაწ. 10. III. 1965. 4); შილდა (ყვარლის რ.); საჯ. სახ. უთურა (მაკ. თუშეთი, 163).
უთურგაძე (თბ., 14. V. 1968. 4), თუშეთი (ახმეტის რ.); საჯ. სახ. უთურგა (←უთურიგა ← უთურიკა); ამავე ძირისაა: უთურგაული, უთურგაშვილი.
უთურ-ი (ლიტ. საქ. 13. XI. 1663. 4) ←უთუური; საჯ. სახ. უთუ.
უკლება (კომ., 21. VIII. 1668. 4), წყალტუბოს, თერჯოლის რ-ბი: გვარადქცეული ქალის საჯ. სახ. უკლება (=უკლები, უნაკლო).
ულარჯიშვილ-ი, ქ. ახალციხე; ხელობა-თანამდებობის აღმნიშვნელი თურქული სიტყვისაგან ულარჯი—მეაღვირე.
ულმოხელაშვილ-ი (კომ., 25. XII. 1965.); საჯარ. მეტსახ. ულმოხელა.
ულუმბელაშვილ-ი (კომ., 30. XI. 1963. 4); საჯ. სახელადქცეული სადაურობის სიტყვა ულუმბელა; ულუმბა—მონასტერი და სოფელია ფრონის ხეობაში (ქარელის რ.).
უმანკოშვილ-ი (კომ., 9. I. 1965. 2); ქალის საჯ. სახ. უმანკო (ლლ. სახელ).
უმეთაძე, სკანა (ხულოს რ.).
უმიკაშვილ-ი (თბ., 10. VIII. 1967. 3), მეჭვრისხევი (გორის რ.); შდრ. საჯ. სახ. უმიკა.
უმფრიან-ი (ჩარკვიანი, სვანეთი, 240).
უნაფქოშვილ-ი (თბ., 1. XI. 1963. 4), საგარეჯოს რ.; საჯარ. მეტსახ. უნაფქო (ნაფქავის უქონელი, ლატაკი, უნაფქვობა—უფქვილობა, დაფქვილის უქონლობა—(მენტ., ქიზ. ლექსიკ.).
უნგაძე (კომ., 10. VII. 1964. 2); დვამზუ (მანარაძის რ.).
უნდილაძე, უნდილაანთკარი (დუშეთის რ.); მეტსახელი უნდილა, ზოგადი მნიშვნელობის სიტყვისაგან უნდილი; უფხო,

მოუხერხებელი ადამიანი (ქეგლ); თეიმურაზ 1-ის მიერ ერთ-ერთ თავის თხზულებაში მოხსენიებული „შირაზის ხანი“ არის გამაჰმადიანებული ქართველი იმამ-ყული-ხან უნდილაძე, ფარსის ბეგლარბეგი, ერთ-ერთი თვალსაჩინო ფიგურა შაჰაბაზ I-ის დროინდელი სეფიანთა ირანის სამხედრო-პოლიტიკურ სპარეზზე, აღჭურვილი უდიდესი გავლენითა და ავტორიტეტით (დროშა, № 12 1971 გვ. 19); ალავერდიხან უნდილაძე იყო შაჰ-აბასის პირადი მცველი, ჯარის მეთაური (ყულარ-ალასი) და ირანის მნიშვნელოვანი პრინციის ფარსის ბეგლარბეგი (გ. კობალიანი, უნდილაძეთა გვარი შაჰ-აბას I-ის კარზე. თბ., სახელმწ. უნივერსიტეტის სტუდენტთა სამეცნიერო კონფერენცია. მოხსენებათა თეზისები, 1972. გვ. 82, 83); უნდილაძე დაუთხანა, განჯის ბეგლარბეგი (ქართლ. ცხ., II, 416 ...); ამავე ძირისაა უნდილაძე ილი.

ურბეჩაშვილ-ი (კომ., 25. XII. 1965. 4); სავარ. საკ. სახ. ურბეჩა.

ურგებაძე (თბ., 13. V. 1962. 2); სავარ. მეტსახ. ურგება (= უსარგებლო, გამოუსადეგარი).

ურდულაშვილ-ი (თბ., 31. I. 1964. 4), საკ. სახ. ურდულა (ჯავახიშვილ., ეკ. ისტ. ტეგლ. 26).

ურეკაძე (თბ., 28. XII. 1967. 4), სორი (ამბროლაურის რ.), შდრ. სოფლის სახელი ურეკი (მხარაძის რ.).

ურთაშვილ-ი, წეროვანი (მცხეთის რ.); საკ. სახ. ურთა.

ურთქმელაძე (თბ., 20. I. 1964. 1), || ურთქმელიძე (= ურთქმელი?)

ურთაშვილ-ი (თბ., 20. V. 1967. 4), მეჯვრისხევი (გორის რ.); სავარ. საკ. სახ. ურთა (= ურთა?), შესაძლოა იყოს ეთნონიმური წარმოშობისა, შდრ. ჰურთი || ხ. ურთი.

ურიდია (თბ., 25. IV. 1967. 4), ონტოფო (აბაშის რ.); || ურდია (თბ., 19. III. 1971. 4), სავარ. საკ. სახ. ურიდი, (ურბი?); შდრ. უძველესი ეთნონიმი ხურიტი.

ურმაშვილ-ი (კომ., 28. V. 1966. 3), ბოლნისის რ.

უროტაძე (თბ., 2. IV. 1969. 4), ქვენა ტკოცა (ქარელის რ.)

ურუმაშვილ-ი (თბ., 9. X. 1970. 4), ქვეში (ბოლნისის რ.), ჯავახი (დმანისის რ.); ეთნონიმი ურუმი (თურქი, თათარი, ოსმალო, სპარსი—ძველი გაგებით).

ურუშაძე (თბ., 31. X. 1967. 2), მხარაძისა და ღანჩუთის რაიონები; სავარ. საკ. სახ. ურუში.

- ურჯუიშვილ-ი (მაკ. ფშავი, 11), გუდარაბი (დუშეთის რ.); საქ. სახ. უ რ უ ჯ უ კ ა (მაკ. ფშავი, 147).
- ურჯუმელაშვილ-ი, ვარიანი (გორის რ.).
- უსანეთაშვილ-ი, ყარაღაჯი (კასპის რ.); საქ. სახ. უ ს ა ნ ე თ ა, შდრ. ტოპონიმი უ ს ა ნ ე თ ი, დღეობა ქართლში უ ს ა ნ ე თ ო ბ ა.
- უსტიაშვილ-ი, საქ. ახალშენი (გურჯაანის რ.); სახ. უ ს ტ ი ა (ჯავახიშვი. ეკ. ისტ. ძეგლ. 31).
- უსულადაშვილ-ი (კომ., 6. VI. 1970. 2).
- უტარაშვილ-ი, ბევრეთი (მარნეულის რ.); || უ ტ რ ა შ ვ ი ლ ი (თბ., 4. XI. 1968. 4).
- უტიაშვილ-ი (კომ., 17. XII. 1964. 4), გურჯაანის რ.
- უფლისაშვილ-ი (თბ., 22. IV. 1962. 4); საქ. სახ. უ ფ ლ ი ს ა (ღვთისაღმი შეწირული, უფლის კუთვნილი), (ა. შანიძე. თეოფ. სახელ.).
- უფროსაშვილ-ი (მაკ. ფშავი, 11), მალაროსკარი (დუშეთის რ.).
- ულუზაშვილ-ი (თბ., 14. XI. 1966. 4), სავარ. საქ. სახ. უ ლ უ ზ ა
- უმარაულ-ი (კომ., 7. II. 1964. 4), ზემო ალვანი (ახმეტის რ.); საქ. სახ. უ შ ა რ ი (ლლ. სახელ.), ამავე ძირისაა: უ შ ა რ ა შ ვ ი ლ ი. უ შ ა რ ი ძ ე.
- უმვერიძე (კომ., 1. XIII. 1963. 2), გუბი (წყალტუბოს რ.); სავარ. მეტსახ. უ შ ვ ე რ ი (=უმწო. ულაზათო).
- უშიკაშვილ-ი (თბ., 12. XII. 1961. 3), თიანეთის რ.; || უ შ ი კ ა შ ვ ი ლ ი, საქ. სახ. უ შ ი კ ა.
- უმხვან-ი (კომ., 13. XI. 1966. 3), ზემო სვანეთი.
- უჩაძე, სოფ. პლასტუნკა, ადღერის რ., კრასნოდარის მხარე (ვ. კახიძე, პლასტუნკელები, თბ., 1963); ამავე ძირისაა უ ჩ ა ვ ა (კომ.; 15. 1. 1967. 3), ინჩხორი (გეგეჭკორის რ.).
- უჩანეიშვილ-ი (თბ., 19. III. 1968. 4), ახუთი (ჩხოროწყუს რ.), საქ. სახ. უ ჩ ა ნ ა; ← უ ჩ ა ნ ა ი შ ვ ი ლ ი.
- უჩუმბეგაშვილ-ი (თბ., 18. VII. 1969. 5), ახალქალაქი (კასპის რ.).
- უცუნაშვილ-ი (თბ., 20. IX. 1969. 2), მინავი (საგარეჯოს რ.); სავარ. საქ. სახ. უ ც უ ნ ა.
- უძილაურ-ი (კომ., 13. VII. 1969. 2); სათემო გვარი ფშავში, საქ. სახ. უ ძ ი ლ ა უ რ (ლლ. სახელ.); უძილაურთა—უძილაურების სოფელია ფშავში.

უძელაშვილ-ი (კომ., 16. III. 1966. 4), ზემო ხანდაკი (კასპის რ.);
 სავარ. საკ. სახ. უ ძ ე ლ ა.
უჭალიშვილ-ი (კომ., 16. VIII. 1975. 4), თელავის რ.
უჭირაულ-ი (კომ., 5. XII. 1968. 2), ალვანი (ახმეტის რ.)
უჭუჭაშვილ-ი, წინარეხი (კასპის რ.).
უხოჯელიან-ი, სვანეთი (ინგოროყვა, სვანეთის საისტ. ძეგლ.).
უხურგუნაშვილ-ი (თბ., 16. IX. 1969. 4), დოესი (კასპის რ.), გო-
 რი; || უ ხ უ რ გ უ ლ ა შ ვ ი ლ ი.
უჯარაშვილ-ი (თბ., 30. XI. 1972. 4), მცხეთის რ.
უჯმაჯურიძე (თბ., 24. V. 1967. 4), ქვემო ერკეთი (ჩოხატაურის რ.),
 ნაგომარი (მახარაძის რ.); მეტსახ. უ ჯ მ ა ჯ უ რ ი, ზგდი მწშვ.
 უშნო, ულაშხო, უმსგავსო, მაჯლაჯუნა, კოშმარი (ქეგლ);
 ერთ-ერთი შტოსაგან შაქარაშვილთა საგვარეულო შექმნილა
 (ი. სიხარულიძე, შაქარაშვილთა საგვარეულოს წარმოქმნა,
 გაზ „კომუნისმის განთიადი“, ჩოხატაური, № 54, 1972).

ფ

ფადიაურ-ი (კომ., 7. IV. 1964. 1), ყაზბეგის რ.; საკ. სახ. ფ ა დ ი ა
 (ლლ. სახელ.); ამავე ძირისაა: ფ ა დ ი ა უ რ ა შ ვ ი ლ ი, ევ-
 ენტი (თიანეთის რ.); შდრ. სოფლის სახელი ბ ა დ ი ა უ-
 რ ი (საგარეჯოს რ.).
ფავლენიშვილ-ი (ქართ. ცხ., IV. 24, 448), ქვემო ნიქოზი (გორის
 რ.); საკ. სახელადქცეული სადაურობის სიტყვა ფ ა ვ ნ ე ლ ი:
 ფავნელ უჯარმელი (ბერძ. საქ. ისტ. საკ. III, 216); ფავნისი ნა-
 სოფლარი და ეკლესიაა კასპის რაიონში (იხ. ი. მისურაძე,
 ფავლენიშვილის წარმომავლობა, გაზ. „საბჭოთა პედაგოგი“
 № 24, 30. IX. 1976).
ფათალიშვილ-ი, ბოდბისხევი (სიღნაღის რ.); საკ. სახ. ფ ა თ ა ლ ი
 (ლლ. სახელი).
ფათრეკაშვილ-ი, ვაჭირი (სიღნაღის რ.)
ფაილოძე (თბ., 18. XI. 1963. 4), გეგეჭკორის, წულუკიძის რ-ბი.
ფაიქიძე (თბ., 10. XI. 1969. 4), იმერეთი; სამოხელეო ტერმინი
 ფ ა ი კ ი, ფ ა ი ქ ი, (სპარს) — შიკრიკი, მალემსრბოლი. წაკი-
 და ფიქსლად მავანი ფაიქი, ადრე მიართვა, უსტარი („რუსულა-
 ნიანი“). || ფ ა ი ქ ი ძ ე (თბ. 12. III. 1965. 3), შდრ. ფ ა ი ქ-
 რ ი ძ ე (თბ., 24. V. 1966. 4), ზორი (ორჯონიძის რ.), შდრ.
 პ ა ი კ ი ძ ე (იხ.).
ფალავანიშვილ-ი (ქართლ. ცხ., IV. 34); საკ. სახ. ფ ა ლ ა ვ ა ნ-
 ი. ი. მისურაძე

- დი (ქართ. ცხ., II. 62), იგივე ფალავანი (სპარს.), მოქიდავე, გმირი, ვაჟკაცი (ქეგლ).
- ფალელაშვილ-ი** (თბ., 11. II. 1964. 4), ხიდისთავი (გორის რ.); სავარ. საჯ. სახ. ფალელა. შესაძლოა მომდინარეობდეს სადაურობის სიტყვისაგან, ამავე ძირისაა: ფალელიანი (თბ., 18. V. 1973. 4).
- ფალიაშვილ-ი** (თბ., 3. III. 1967. 4), ქუთაისი; წინაპრები მესხეთიდან, ქ. ახალციხიდან არიან ვადასახლებულნი; საჯ. სახ. ფალია; ამავე ძირისაა ფალიანი (ჩარკვ. სვანეთი, 240).
- ფანთია** (თბ., 26. XI. 1969. 4), კორცხელი (ზუგდიდის რ.).
- ფანგან-ი** (სოფლ. ცხ., 3. VI. 1964. 3), ზემო სვანეთი.
- ფანიაშვილ-ი** (კომ., 25. VIII. 1963. 4), რუისი (ქარელის რ.); რუსული გვარი Панаев ფანიაშვილისაგან მომდინარეობს (იხ. ზ. ჭიჭინაძე, საქართველოს ისტორიის მასალების დაწვა და დ. ბაქრაძის გარდაცვალების 25 წლისთავის შესრულების გამო, გაზ. „საქართველო“, № 3. 1915; ვ. სიღამონიძე, ი. პანაევი, რუისელი ფანიაშვილის შთამომავალი (სახ. გან., 13, VII. 1973. 4).
- ფანტელაძე** (სოფლ. ცხ., 15. IX. 1968. 4).
- ფანქველაშვილ-ი** (თბ., 2. XI. 1963. 4), ჩრდილი (ორგონიკიძის რ.); სავარ. საჯ. სახ. ფანქველა (მთქმელის ვარაუდით პანკველა), შესაძლოა მომდინარეობდეს სადაურობის სიტყვა ფანქელ-ისაგან, ფანაქეთი ნასოფლარია ასპინძის რაიონში (ი. მარსურაძე, მასალები სამცხის ტოპონიმებიდან, ა. ს. პუშკინის სახ. პედ. ინსტიტუტის შრომები, 17, 1963).
- ფანჩვიძე**, ჭილაგანი, ლიხი (საჩხერის რ.), ძეგრი (თერჯოლის რ.); შღრ. საჯ. სახ. ფანჩუა (ლლ. სახელ.).
- ფანჩულიძე** (თბ., 3. III. 1964. 4), ძეგრი, ჩხარი (თერჯოლის რ.); საჯ. სახ. ფანჩული (ფანჩუ + ბლსართი — ულ.).
- ფანცალაშვილ-ი** (თბ., 1. II. 1971. 4); სავარ. საჯ. სახ. ფანცალა.
- ფანცულაია** (კომ., 11. XI. 1967. 1), აბედათი (გეგეჭკორის რ.), || ფანცულაია, ვედიდკარი (ამავე რაიონში).
- ფანცუფეშ-ი**, სარფი (ხელვაჩაურის რ.); ჭანური დაბოლოების გვარსახელი.
- ფანცხავა** (თბ., 7. III. 1969. 3), წყალტუბოს რ.; სავარ. საჯ. სახ. ფანცხა (— ფანცხა); ამავე ძირისაა ფანცხაშვილი, უღე (აღიგენის რ.)

ფანჯავიძე (თბ., 3. I. 1964. 4), ამბროლაურის რ.; საჯ. სახ. ფანჯავი.

ფანჯაკიძე (თბ., 19. IX. 1967. 4); საჯარ. საჯ. სახ. ფანჯაკი.

ფანჯარაძე (თბ., 17. IV. 1965. 4.), ჭელიაძე (ამბროლაურის რ.); ამავე ძირისაა ფანჯარაშვილი (თბ., 28. VI. 1969. 4).

ფანჯიკიძე, ამბროლაურის რ.; || პანჯიკიძე (რუსულის ზეგავლენით); საჯარ. საჯ. სახ. ფანჯიკი, ამავე ძირისაა ფანჯიკიანი.

ფაჟავა (თბ., 14. XI. 1968. 4), კანათი (ზუგდიდის რ.).

ფარადაშვილი-ი (კომ., 29. XI. 1964. 4), საკორინთლო (კასპის რ.).

ფარაჯანაშვილი-ი (სოფლ. ცხ., 18. VI. 1972. 3), საკორინთლო (კასპის რ.).

ფარეგიშვილი-ი, შემოქმედი (მანარაძის რ.); საჯ. სახ. ფარავ (ლლ. სახელ) || ფარეგიშვილი. (←ფარეგიშვილი).

ფარეშაშვილი-ი (სოც. რუსთავი, 3. III. 1972. 4); საჯ. სახ. ფარეზ (ქართლ. ცხ. I. 372), ფარეზა: ხუროთმოძღვარი ფარეზასძე (საფარის ამშენებელი, XIII. ს. იხ. ვ. პერიძე, ძველი ქართველი ოსტატები, 213), ფარეზიშვილი (თბ., 1. XIII. 1977. 4), || ფარესიშვილი.

ფარეშვილი-ი, საჯ. სახ. ფარა (იხ. მეჭუდის წარწერა: „დაწესე სული ფარაისი“ (ა. ბაქრაძე, X საუკუნის წარწერა მეჭუდის ხეობიდან, საქ. სახ. მუზეუმის მოამბე, XIX, 1956); ←ფარაიშვილი.

ფარეულიძე (თბ., 15. XII. 1966. 2); || ფარვულიძე (თბ., 17. 1. 1968. 3), ახმეტის რ.

ფარეშაშვილი-ი (თბ., 29. XI. 1965. 2); საჯ. სახელადქცეული მოსაქმეობის ტერმინი ფარეში („შინამოსამსახურე“, საბა); ||ფარეშიშვილი.

ფარეხულაშვილი-ი (კომ., 30. VI. 1967. 4); საჯ. სახელადქცეული სადაურობის სიტყვა ფარეხელა, ფარეხი. ფარეხანასოფლარია ახალციხის რაიონში. შდრ. პარეხი ტაო-კლარჯეთში და პარეხელი: მიქელ პარახელი; ამავე ძირისაა: ფარეხაშვილი (თბ., 12. IV. 1968. 2).

ფართლიძე (კომ., 14. XI. 1974. 4), ზესტაფონის რ.; ||ფართლაძე.

ფარნაოზაშვილი-ი, გომეწარი, ფშავი (მაკლ. ფშავი, 11).

ფარნაშვილი-ი (თბ., 23. II. 1974. 4), ოძისი (ღუშეთის რ.); საჯ. სახ. ფარნა (შემოკლ. ფარნაოზი); ||ფარნიშვილი.

ფარსმანიშვილ-ი (თბ., 3. IV. 1973. 3), მარტყოფი (გარდაბნის რ.)
 საკ. სახ. ფარსმან (ქართლ. ცხ., 1. 44. 298 და სხვ.); ||
 ფარსმანაშვილი.
ფარტენაძე (კომ., 12. X. 1967. 2), ხელვაჩაურის რ.; || პარტენ-
 აძე, საკ. სახ. პარტენა.
ფარულავა (თბ., 2. VII. 1964. 4), გეგეჭკორის რ.
ფარფალია (კომ., 29. V. 1966. 4), საკ. სახ. ფარფალი (მეგრ.
 ჰეჰელა).
ფარცხაშვილ-ი (თბ., 2. III. 1968. 2), უღე (ადიგენის რ.); ამავდ
 ძირისაა: ფარცხაძე, ფარცხალავა.
ფარციყანაშვილ-ი (კომ., 23. 1. 1976. 1).
ფაცხალაძე (თბ., 16. VI. 1967. 4); სავარ. საკ. სახ. ფარცხალა.
ფარჯანაძე (სოფლ. ცხ., 5. III. 1069. 1), ბარეული (ამბროლაურის
 რ.); საკ. სახ. ფარჯან (ლლ. სახელ), შდრ. ფარეჯან
 (ლლ. სახელ); შდრ. ფარეჯან („ოცსთა მეფის ძე“, ქართლ.
 ცხ., II. 294).
ფარჯელიან-ი (ჩარკვ. სვან., 240), მესტიის რ.
ფარჯიან-ი (თბ., 19. II. 1966. 3), მესტიის რ.; ცნობილია ორი
 შტო: ნუაშურ და დათუარ (რ. ხარაძე).
ფასეიშვილ-ი, მახარაძის რ. (←ფასიაშვილი); ამავდ ძირისაა: ფა-
 სიეშვილი (სოფლ. ცხ., 6. VI. 1967. 4), გურიანთა (მახა-
 რაძის რ.), ფასიაშვილი, საკ. სახ. ფასთა (საქ. სიძვ.
 199), შდრ. ფასუაშვილი, ფასურიშვილი.
ფატარიძე, გორის რ.; ფატარი ზედი მნიშვნ.; ფუტური (საბა),
 ადვილად მტვრევალი, ფშენადი (ქეგლ).
ფატლაძე (კომ., 18. II. 1978. 2), ხელვაჩაურის რ.; სავარ. საკ.
 სახ. ფატლა (←ფატალა).
ფაფაზაშვილ-ი (თბ., 23. XII. 1969. 4), ახალციხე, თბილისი; ||
 ფაფაზოვი; შდრ. სომხ. ფაფაზიან; ძვ. გვარი მო-
 ცოშვილი (ზ. ჭიჭინაძის ცნობით, იხ. მისი პ. ხარისჭირა-
 შვილი, ტფ., 1895, გვ., 34).
ფაფაკერაშვილ-ი (კომ., 13. VII. 1968. 2), მეჭვრისხევი (გორის
 რ.); || ფაფაკერაშვილი, სავარ. მეტსახელი ფაფა-
 კვერა.
ფაფერაშვილი (თბ., 30. I. 1971. 4), ნაბახტევი (ხაშურის რ.);
 შდრ. მეტსახ. ფაფერია (ლლ. სახელ.) ←ფაფერია.
ფაფიაშვილ-ი (თბ., 3. IX. 1966. 4).
ფალავა (თბ., 14. VI. 1967. 3), ბანძა (გეგეჭკორის რ.); სამტრედიის

რათონში არის სოფელი ნაფალოური, სადაც ფარავებს უცხოვ-
რიათ: აღრინდელ სახედ სავარაუდოა ბ ა ლ ა ვ ა, შდრ. საკ.
სახ. ბ ა ლ ა, გვარი ბ ა ლ ა შ ვ ი ლ ი, ძვ. ბ ა ლ უ ა შ ი — ბ ა
ლ ვ ა შ ი.

ფაშალიშვილ-ი (თბ., 17. V. 1969. 4), ქვემო მაჩხაანი (სიღნაღის
რ.); საკ. სახ. ფ ა შ ა ლ ი (თურქ. ფ ა შ ა ლ ი?).

ფაშიშვილ-ი (თბ., 10. I. 1969. 4), მცხეთის რ.

ფაშტიან-ი (თბ., 24. I. 1973. 4); საკ. სახ. ფ ა შ ტ ი ა.

ფაშურიშვილ-ი (ქართ. დიალექტოლ., 697), თიანეთის რ.; ფიცხე-
ლაურთა ერთი შტო.

ფაჩუაშვილ-ი (კომ., 24.—V. 1964. 1), კოტიანეთი (ცხაკაის რ.);
საკ. სახ. ფ ა ჩ უ ა; ამავე ძირისაა ფ ა ჩ უ ლ ი ა, თეკლათი
(ცხაკაის რ.).

ფაჩხატაშვილ-ი კახი (საინგილო), მეტსახელი ფ ა ჩ ხ ა ტ ა.

ფაცაცია (თბ., 20. III. 1967. 4), გეგეჭკორის რ., ქ. ფოთი.

ფაცია (კომ., 4. III. 1965. 2); საკ. სახ. ფ ა ც ი სვანეთში (ინგო-
როყვა, სვან. საისტ. ძეგლ. II, 52), ამავე ძირისაა: ფ ა ც ი ა
შ ვ ი ლ ი, ფ ა ც ი ნ ა შ ვ ი ლ ი (კომ., 12. IV. 1973. 4), გო-
რის რ.

ფაცურია (თბ., VIII. 1966. 4), ანაკლია (ზუგდიდის რ.), ლანჩხუ-
თი.

ფახურიძე (სოფლ. ცხ., 5. 1976. 4), ზესტაფონის რ.; საკ. სახ. ფ ა
ხ უ რ ი ა (ლლ. სახელ.).

ფეიქრიშვილ-ი (თბ., 15. VI. 1967. 2), ქართლი, მესხეთი (გავრც.);
ხელობა-საქმიანობის ტერმინი ფ ე ი ქ ა რ ი.

ფელანგია (თბ., 5. XI. 1965. 4), კორცხელი (ზუგდიდის რ.).

ფეშუაშვილ-ი (თბ., 14. IX. 1976. 4), თბილისი, წერონისის
ქ. № 89.

ფენაშვილ-ი (თბ., 21. XII. 4), ვეჯინი, ველისციხე (გურჯაანის
რ.), საკ. სახ. ფ ე ნ ა (დადასტურებულია სოფ. ყანობში, ყაზ-
ბეგის რ.).

ფერაძე, წიფლავაკე (ზესტაფონის რ.); საკ. სახ. ფ ე რ ა (ლლ. სა-
ხელ.); შტოგვარებია: ლ უ ყ უ რ ე ბ ი, უ რ ქ ო ე ბ ი, ბ ე რ ო
ქ ა შ ვ ი ლ ე ბ ი; ამავე ძირისაა: ფ ე რ ა შ ვ ი ლ ი (თბ., 30.
III. 1965. 4), ფ ე რ ი ა შ ვ ი ლ ი (თბ., 12. IV. 1967. 4), ფ ე
რ ი შ ვ ი ლ ი.

ფერსაშვილ-ი (სოფლ. ცხ., 8. III. 1967. 4), ღრე, ატენი (გორის

რ.); სავარ. საჯ. სახ. ფერსა (სოფლის სახელიც არის ახალციხის რაიონში).

ფერსელიძე (სოფ. ცხ., 16: VII. 1967. 3), ზემო ჩხუტუნეთი (ხელვაჩაურის რ.); შდრ. საჯ. სახ. ფერსა. შესაძლებელია სადავრობის სიტყვაც იყოს: ფერს-ელი (=ფერსის მცხოვრები).

ფერშანგიშვილ-ი (თბ., 6: VI. 1967. 3), თელავი; გორი; || ფერშანგოვი, საჯ. სახ. ფერშანგი || ფერშანგი.

ფერსულ-ი (თბ., 17: XII. 1971. 4), ჭობორტი (ღუშეთის რ.); ძირეულია ფერსი.

ფესვიანიძე (თბ., 5: V. 1965. 4).

ფესტენაძე (სოფლ. ცხ., 2: XI. 1967. 2), გუგუთი (წყალტუბოს რ.); || ფესტენიძე.

ფეტელავა (თბ., 10: II. 1965. 2), თამაყონი (გეგეჭკორის რ.), ადგ. გამოთქმით ფეტეა, ფეტეიხე (ქალის აღსანიშნავად).

ფეტვიაშვილ-ი, ნორიო (გარდაზნის რ.); საჯ. სახ. ფეტვია (გავაზიშვ. საქ. ისტ. ევ. ძეგლ.) ამავე ძირისაა ფეტვაძე.

ფეხაშვილ-ი (თბ., 24: X. 1976. 4).

ფეხმოჭრილაშვილ-ი (კომ., 26: III. 1974. 2), აყურა (თელავის რ.); მეტსახელი ფეხმოჭრილა.

ფეხველაშვილ-ი, მეტსახელი ფეხსველა.

✓ ფეხველაშვილ-ი, ბესო ფეხველაშვილი, გ. და ე. პაპაშვილების მოთხოვნის პერსონაჟი, ამერიკაში მცხოვრები ქართველი კაცი (იხ. მათი ქვეყანა, სადაც შეიძლება ყველაფერი მოხდეს, თბ., 1966 წ., გვ. 139), მეტსახელი ფეხსველა.

ფილაშვილ-ი (თბ., 29: XII. 1965. 5); საჯ. სახ. ფილა, ამავე ძირისაა ფიდიური (სოფლ. ცხ., 24: XI. 1968. 3), მეჭვრისხევი (გორის რ.), ფიდიურაშვილი ჩარგალი (ღუშეთის რ.).

ფითურია (თბ., 17: I. 1966. 4), ნაჯავახო (გეგეჭკორის რ.); || ფითურია.

ფილაშვილ-ი (კომ., 30: IV. 1964. 3), აწყური (ახმეტის რ.); საჯ. სახ. ფილა (მაკ. თუშეთი, 163), ფილი (ლლ. სახელი); ამავე ძირისაა; ფილაური ლეფილიე (=საფილიო) სოფელია წულუკიძის რაიონში.

ფილფან-ი (კომ., 3: IX. 1967. 3), მესტიის რ.

ფინდიშვილ-ი (კომ., 3: XII. 1973. 2), ფლავი (გორის რ.); სავარ. საჯ. სახ. ფინდი.

ფიოლა (თბ., 25: III. 1967. 2), მათხოვი, სუხნა (წულუკიძის რ.).

ფირალიშვილ-ი (კომ., 3. XI. 1967. 2), ახალციხის რ., ყვარლის რ. და სხვ.; საკ. სახელადქცეული ზგლი მწმუნ. სიტყვა ფირალი (ყაჩალი, გაქცეული:ქეგლ); ფირალა (დავთ. II, 220).

ფირაშვილ-ი, ნუკრიანი (სიღნაღის რ.); ამავე ძირისაა: ფირი-შვილი (თბ., 13. V. 1969. 4), ფირუაშვილი (კომ., 15. VII. 1967. 3).

ფიროსმანიშვილ-ი, მირზანი (წითელწყაროს რ.), შტო-გვარებია: ბაკოაანი, ბარყალიანი, მედროშიანი, ფრ-შკაანი, კოლოლაანი.

ფირფილაშვილ-ი (თბ., 4. XI. 1967. 4), ზიზაბავრა (ასპინძის რ.).

ფირცხალიშვილ-ი (კომ., 16. XI. 1967. 3), შუხუთი, ქვიანი, ლა-შის ლელე (ლანჩხუთის რ.); სავარ. საკ. სახ. ფირცხალა. ამავე ძირისაა: ფირცხალავა (თბ., 25. IV. 1967. 4); ფიცხელაური, ფიცხელანი.

ფიფაიშვილ-ი (კომ., 16. V. 1964. 4), შუხუთი (ლანჩხუთის რ.).

ფიფია (თბ., 28. III. 1969. 3), საკ. სახ. ფიფი (ლლ. სახელ.).

ფიქრიაულ-ი (კომ., 10. VII. 1978. 4).

ფიჩხაძე (კომ., 22. VIII. 1967. 4), სამტრედიის რ.; მეტსახელი ფიჩხა.

ფიჩხარაშვილ-ი (თბ., 10. XI. 1963. 4), შდრ. ფიჩხაძე, ფიჩხაია.

ფლიონაშვილ-ი, დიდი ლილო (გარდაბნის რ.).

ფოღიაშვილ-ი (თბ., 27. V. 1965. 1), თბილისი; შდრ. ფროღია-შვილი.

ფოთელაძე, კირნათი (ხელვაჩაურის რ.).

ფოთოლაშვილ-ი (თბ., 6. III. 1971. 4), მკადიჯვარი (დუშეთის რ.),

ფოლადაშვილ-ი (სოფლ. ცხ., 7. II. 1973. 2), კახი (საინგილო), ქვემო ქალა (კასპის რ.); საკ. სახ. ფოლადა, II ფოლო-დაშვილი.

ფონაძე, შავრა (ამბროლაურის რ.); ამავე ძირისაა; ფონია, ფონიავა.

ფორაქიშვილ-ი (თბ., 13. I. 1964. 4), თბილისი.

ფორჩხიძე (თბ., 7. III. 1969. 4), შდრ. ფორჩხაძე, ფორჩხუა.

ფოსუაშვილ-ი (თბ., 26. IV. 1976. 4), სურამი (ხაშურის რ.).

ფოფხაძე (კომ., 12. XI. 1963. 2), ამბროლაურის რ. და სხვ.; საკ.

- სახ. ფოფხა (ლლ. სახელ.), შდრ. ბობლა, ბობლია-
შვილი.
- ფოშაძე**, კისისხევი (თელავის რ.).
- ფოჩიანი-ი** (კომ., 30. IV. 1964. 1), მესტიის რ.
- ფოციაშვილი-ი** (თბ., 11. IV. 1968. 4).
- ფოცხვერაშვილი-ი** (კომ., 23. VI. 1967. 3), ალისუბანი, სკანდა
(თერჯოლის რ.); ამავე ძირისაა ფოცხვერია, ფოცხვე-
რია.
- ფოცხიშვილი-ი** (კომ. 30. XI. 1967. 3), ლანჩხუთის რ. (ჩოხატაუ-
რის რ.), აკ. შანიძის თქმით უნდა მიმდინარეობდეს ფოცხე-
რიშვილი-საგან.
- ფრანგიშვილი-ი** (თბ., 9. III. 1978), ქუთაისი,
- ფრანგულაშვილი-ი** (თბ., 17. IV. 1965. 4), საკ. სახ. ფრანგულა
(ლლ., სახელი.); ამავე ძირისაა: ფრანგულიანი, ფრან-
გულაშვილი (მამათი, ლანჩხუთის რ.).
- ფრეწუაშვილი-ი** (თბ., 16. IX. 1964. 3), მარტყოფი (გარდაბნის რ.);
ძველი ფერიაშვილი, მეტსახელი ფრეწუა შდრ. ფრე-
წია; || ფრეწიაშვილი (თბ., 18. V. 1966. 4).
- ფრიდონიშვილი-ი** (თბ., 25. XII. 1963. 4), ეთვალისი (ღუშეთის
რ.).
- ფროდიაშვილი-ი** (კომ., 28. V. 1966. 4), ჩუმლასი (საგარეჯოს რ.);
საკ. სახ. ფროდი (ინგორ. სვან. საისტ. ძეგლ. II, 151).
- ფრუიძე** (თბ., 20. X. 1963. 2), ცახი (ამბროლაურის რ.) და სხვ.
- ფსიტიძე** (თბ., 14. IV. 1969. 4), მეჯვრისხევი (გორის რ.).
- ფხუტურ-ი** (კომ., 3. X. 1969. 2), ლენინგორის რ.
- ფუთურიძე** (თბ., 11. IV. 1964. 4).
- ფულარია** (სოფლ., ცხ., 12. X. 1967. 4), ხობის რ.; ამავე ძირისაა;
ფულარია
- ფუნთუშაშვილი-ი** (თბ., 27. I. 1970. 4), თიანეთის რ.
- ფურელიანი-ი** (კომ., 16. V. 1964. 4), ხოფური (ლენტეხის რ.).
- ფურცელაძე** (თბ., 29. II. 1968. 4), მერეთი (გორის რ.), მსიაკოეს-
კის რ. და სხვა. საკ. სახ. ფურცელა.
- ფურცხვანიძე** (თბ., 29. II. 1968. 4), ნიკორწმინდა (ამბროლაურის
რ.), ნახშირღელე (თერჯოლის რ.).
- ფუტკარაძე** (თბ., 29. II. 1968. 4), ზედა საქარა (ზესტაფონის რ.),
ოლადაური (შუახევის რ.); საკ. სახ. ფუტკარა; შდრ.
- ფუხაშვილი-ი** (თბ., 4. I. 1969. 4); სავარ. საკ. სახ. ფუხა, შდრ.
ოსური ფუხაევი.

ფუხელაშვილ-ი, (სახ. გან., 13. X. 1965. 3), პატარა გარეჯვართ
(გორის რ.).
 ფცქიალაძე (თბ., 15. IV. 1969. 4), სსლითი (ორგონიკიძის რ.),
 || ფცკიალაძე (თბ., 28. I. 1969. 4).
 ფხაკაძე (თბ., 1. VIII. 1967. 2), ფარცხანაყანგვი (წყალტუბოს
 რ.).
 ფხალაძე (კომ., 19. XI. 1963. 2), გოგნი (თერჯოლის რ.).
 ფხაკიაშვილ-ი (თბ., 29. IV. 1965. 4), ველისციხე, კარდნახი (გურ-
 ჯანის რ.); შდრ. ბლაქიაშვილი. (ი. ჭავჭავაძის პოე-
 მის პერსონაჟი).
 ფხიკაძე (თბ., 21. V. 1966. 4), ხაშურის რ.; || ფხიკაძე (კომ.
 16. XI. 1967. 3).
 ფხიკლიშვილ-ი (კომ., 8. III. 1965. 4); || ფხიკლეშვილი,
 სსლოვანი (თიანეთის რ.), სათემო გეარის გაბიღოურის
 ერთ-ერთი შტო.
 ფხოველაშვილ-ი, ვაჭირი (სიღნაღის რ.), სადაურობის სიტყვა
 ფხოველი, ფხოველა.

ქ

ქააძე (კომ., 22. VII. 1969. 4); ფარსმა, ზემო ალვანი (ახმეტის
 რ.); ქისტაური საკ. სახ. ქააი (ლლ. სახელ.), შტოგვარები:
 ქანი, კუკალიანი, თოიანი, დადიანი, ფარსი-
 კანი, იჩუნაანი, კახოიანი, ბაკურიანი, ქა-
 ლატაანი, ქოსაანი და სხვ. (პიონ. და მოსწ. სასახლ.
 მასალ., 1978 წ.).
 ქაზინაძე (თბ., 14. I. 1964. 4), შდრ. საკ. სახ. ქავზი (ლლ. სა-
 ხელ), || ქავზინაძე (კომ., 21. III. 1968. 4).
 ქადაგიძე (თბ., 29. I. 1964. 4), ზემოალვანი (ახმეტის რ.), იმერ-
 ხევი (თურქეთში. იხ. ქართ. დიალექტოლ. 375); ქადაგიანი
 ნახიდვლარია ლენინგორის რაიონში (აქ ქადაგიშვილებს უც-
 ხოვრიათ), ქადაგი ზგდი მწმენ. მქადაგებელი, მოქადაგე;
 რელიგიური რიტუალის შემსრულებელი, ხატის მსახური,
 ამხვე ძირისა: ქადაგიშვილი.
 ქადარია (კომ., 28. V. 1966. 3), ფოცხო (ცხაკაიას რ.), ამავე ძი-
 რისა ქანდარია; შდრ. ქანთარია.
 ქადიგულაშვილ-ი; || ქადიგული, გარბანი (ღუშეთის რ.), მეტ-
 სახ. ქადიგულა (ჯაფარიშვი. ეკ. ისტ. ძეგლ. 137).

- ქავთარაძე, ფშავი, უძილაურთა (დუშეთის რ.), მთიულეთი, იმერეთი (ზესტაფონის რ.); მთიულეთის ქავთარაძეთა შტოგვარებია: ხიხალიანი, ათილიანი, დევილიანი, ბეჟანანი, ქოჩორიანი, ველთაურიანი, გოჭიჭიანი, თადლიანი, სიხნიაანი და სხვ. (შაკალა, მთიულეთი, 78), საკ. სახ. ქავთარა; || ქავთარაშვილი.
- ქათამაძე, საკეცია (ამბროლაურის რ.), თერჯოლის, წყალტუბოს, ხელვაჩაურის რ-ბი; შეტსახ. ქათამა, || ქათამაშვილი (თბ., 21. VI. 1973. 4), შდრ. საკ. სახ. ქართამი (ქართლ. ცხ., I. 32, 3344) (← ქართამაძე?).
- ქართიბაშვილი-ი (კომ., 26. II. 1965. 2); სავარ. საკ. სახ. ქათიბა. ქალანთარ-ი, || ქალანტარ-ი, გვარადქცეული თანამდებობის ტერმინი. ქალანტარ (სპარს. „პოლიცრის უფროსი“. „ქალაქის თავი“, ჭუმბ. 47).
- ქალდან-ი, მულახი (ზემოხვეანეთი), (ჩარკვ. სვანეთი 240); შდრ. საკ. სახ. ქალდან (ლლ. სახელ.), ძირია ქალდ, შდრ. უძვ. ეთნონიმი ქალდი, ხალდი, ქვეყნის სახ. ქალდეა.
- ქალუნდარ-ი; ხევსურეთი; საკ. სახელისაგან ქალუნდა (მიღებულია გამოთქმისაგან „ქალიუნდა“, იხ. შანიძე, სტრუქტ. საკითხები, 276).
- ქამუშაძე (კომ., 21. XI. 1967. 2), ქიათურის საქ. საბჭო. სავარ. საკ. სახ. ქამუშა.
- ქანდაურაშვილი-ი (კომ., 14. III. 1965. 4); || ქანდაურიშვილი, ქანდაურა შეიძლება ქანდეუს ნიშნავდეს (შდრ. თელაურაშვილი); ქანდა სოფელია მცხეთის რაიონში.
- ქარაბაკ-ი (თბ., 23. IV. 1964. 4), ოზჩა, ფერსათი (მაიაკოვსკის რ.); შდრ. ზგდ. მნიშვნ. ამ სიტყვისა: „ქარაბაკი, ნაყოფის ბაკი“ (საბა), „ნაკაფით მოწნული ბაკი“ (ქეგლ).
- ქარაზანაშვილი-ი (თბ., 12. VI. 1967. 4), ბარეული, ლაღიში, ბაჯი (ამბროლაურის რ.); საკ. სახ. ქარაზანა; შდრ. ხარაზანა; შდრ. ხარაზან (შაპ-ნამეს ქართ. ვერსიები I, სტროფი 1970).
- ქარღვა (თბ., 9. X. 1965. 4); ადგ. გამოთქმით: ქარდა; ლექარღე ქარდავების სოფელია წალენჯიხის რაიონში.
- ქარელ-ი (თბ., 15. XII. 1967. 4), ტყვიავი (გორის რ.); ამავე ძირისაა: ქარელიძე (კომ., 11. VI. 1966. 3), ქარელიშვილი (თბ., 16. IV. 1974 4), ბერბუკი (გორის რ.).

- ქართვა, ჯვარი (წალენჯიხის რ.); ეთნონიმური წარმოშობის საკ. სახ. ქართა; ამავე ძირისაა: ქორთუა, ქორთოძე.
- ქართველიშვილ-ი, დუშეთის რ., დმანისის რ. და სხვ. (გაერც.); ამავე ძირისაა: ქართველადე.
- ქართლელიშვილ-ი, შაშიანი (გურჯაანის რ.); სადაურობის სიტყვა ქართლელი.
- ქაროსანიძე (თბ., 6. II. 1967. 4), კინჩხი (წულუკიძის რ.); საგარ. საკ. სახ. ქაროსანი, შდრ. ქაროშვილი.
- ქარსამაულ-ი (სოფლ. ცხ., 12. VIII. 1969. 3), ქვემო ალვანი (ახმეტის რ.).
- ქარსელაძე (თბ. 3. XI. 1963. 3), თაბორი (ცაგერის რ.); საკ. სახ. ქარსელა—ქარსლა: „მოგვდევს თოთაიშვილი ქარსლაი პერანგითაო, კოტეტიშე. ხალხ. პ., 261); შტოგვარებია: ქოხარეშლები, სტუფაძეშვილები, დომიტრიშვილები, ცქირიაშვილები, ჭვახტიაშვილები, აქშიშიშვილები, სიმონიქაშვილები, გიოშვილები (ინფორმატორი სტუდენტი ლორეტა ქარსელაძე, 1972 წ.), ამავე ძირისაა: ქარსიძე, ქარსაულიძე, ქარსანიშვილი.
- ქარჩაიძე (კომ., 17. XII. 1965. 2), მღვთა (დუშეთის რ.); საგარ. საკ. სახ. ქარჩა (ლლ. სახელ.); ამავე ძირისაა: ქარჩავა (ლექარჩე ქარჩაგების სოფელია ჩხოროწყუს რაიონში), ქარჩილადე, შდრ. ქარჩილავა; || ხარჩილადე.
- ქარცივაძე (თბ., 24. III. 1964. 4), ოლადაური (შეუახვევის რ.) და სხვ.
- ქასრაშვილ-ი (კომ., 16. XI. 1976. 3), ბარდუბანი (თერჯოლის რ.); შდრ. საკ. სახ. ქასრე (ქართლ. ცხ., I. 59), ამავე ძირისაა ქასრადე (შდრ. კასრადე).
- ქაფიანიძე (თბ., 20. XI. 1969. 1), ნაკეთი (ონის რ.); ფუძე: ქაფიანი. ძირეულია საგარ. საკ. სახ. ქაფია, ქაფიაშვილი (თბ., 7. VI. 1967. 4), ვეძათხევი (დუშეთის რ.)
- ქაშაგაშვილ-ი, თეზი (თერჯოლის რ.); || ქაშაკაშვილი (თბ.; 17. 1969. 4); საკ. სახელადქცეული ეთნონიმი ქაშაგა (= ჩერქეზი).
- ქაშიაშვილ-ი (თბ., 27. V. 1966. 4); საგარ. საკ. სახ. ქაშია; ამავე ძირისაა: ქაშიბაძე, ქაშიბაური; საკ. სახ. ქაშიობი (შაჰ-ნამეს ქართ. ვერს. I), || ქაშიაშვილი.

- ქაჩლიშვილი-ი** (კომ., 8. VI. 1968. 4), გურჯაანის რ.; მეტსახ. ქაჩლი, ამავე ძირისაა ქაჩლიძე.
- ქაცანაშვილი-ი** (თბ., 8. III. 1965. 2), სიონი (თიანეთის რ.), სართი-ქალა (გარდაბნის რ.); მეტსახ. ქაცანა; წინაპართა გვარი ლომიშვილი ყოფილა.
- ქაცარავა** (კომ., 16. XI. 1967. 3), ზუგდიდის რ.; საკ. სახ. ქაცარა; ქაცარი ზგდ. მნიშვნ. თიკანი (მეგრ.), ამავე ძირისაა ქაცარიძე.
- ქაჯაია** (კომ., 16. XI. 1967. 3), ონოლია (გეგეჭკორის რ.), ქავანი (სამტრედიის რ.) და სხვ; ქაჯაიების სოფელია ლექაჯაიე გეგეჭკორის რაიონში; ქაჯია ეთნონიმური წარმოშობის საკ. სახ. უნდა იყოს, შდრ. ქაჯეთის ციხე, ქაჯეზი.
- ქებაძე** (კომ., 21. XI. 1967. 2), ბორცო (ამბროლაურის რ.) და სხვ.; საკ. სახ. ქება; ამავე ძირისაა ქებულაძე; შდრ. ქებური (თბ., 22. VI. 1964. 3).
- ქეზიშვილი-ი** (კომ., 7. IV. 1967. 2); ძვ. თანამდებობის ტერმინი ქეზი—სოფლის მამასახლისი, ნაცვალი (იგივეა, რაც ქემხი), შდრ. ქემხაძე; ქემხა საკ. სახელია (ჯავახიშვი. ეტიმოლოგია).
- ქეთელაური-ი** (კომ., 12. VII. 1964. 4), ბისო, ხევსურეთი; მაკ. ხევს. 18). საკ. სახ. ქეთელა.
- ქელდიშვილი-ი** (თბ., 3. IX. 1970. 1), დიდი ლილო (გარდაბნის რ.); სავარ. საკ. სახ. ქელდი.
- ქემაშვილი-ი** (თბ., 24. XII. 1964. 4), ვაჭირი (სიღნაღის რ.); საკ. სახ. ქემა (ლლ. სახელ.).
- ქენქაძე** (თბ., 22. IV. 1964. 4); ქენქაანი სოფელია ლენინგორის რაიონში.
- ქერენაშვილი-ი** (თბ., 14. VI. 1975. 4), მარტყოფი (გარდაბნის რ.); ||ქერანაშვილი, საკ. სახ. ქერანა.
- ქერეჭაშვილი-ი** (თბ. 16. III. 1967. 4), გორის რ.; საკ. სახ. ქერეჭა. ქერეჭი ზგდ. მნიშვნ. „მწერთა ფრთა“ (საბა); იგივეა რაც ქერქი, ქერტლი, ქიცვი; კუთხ. (ზ. იმერ.) „ბლის ქერქი“ (ქეგლ).
- ქერქაძე** (თბ., 9. XII. 1963. 4), დეაბზუ (მანარაძის რ.); ქერქა მამაკაცის სახ. ხევსურეთში (მაკ. ხევს., 101).
- ქეშელაშვილი-ი** (თბ., 4. IV. 1964. 4), წინარეხი (კასპის რ.); ქეშელა ახალი მომცრო რუმბი; მეტსახელი ქეშელა; ძველი გვარი ლომისაშვილი.

- ქეშიკაშვილ-ი** (ლიტ. საქ., 14. VII. 4), ყაზბეგის რ.; საქ. სახელად-
ქეული თანამდებობის ტერმინი ქეშიკა; ქეშიკი (თურქ.
მონღოლური) მცველი, მეფის მცველი.
- ქვათაძე** (თბ., 12. VI. 1968. 4), სხვადა, შარლომეთი (ამბროლაუ-
რის რ.); სავარ. საქ. სახ. ქვათა, ამავე ძირისაა: ქვათე-
ლაძე.
- ქვარიან-ი** (თბ., 29. XII. 1967. 4), სავარ. საქ. სახ. ქვარა; ამა-
ვე ძირისაა ქვარაია, შდრ. ქვარიანძია.
- ქვარცხელი** (კომ., 16. XI. 1967. 3), ზუგდიდის რ.
- ქვასროლიაშვილ-ი** (კომ., 21. VI. 1969. 2), ახმეტის რ.; მეტსახ.
ქვასროლია (მოჩუბარი, შირახველი ადამიანის მეტაფო-
რა), (შანიძე გრამ. საფ. 583).
- ქვაჩაკიძე** (თბ., 20. VII. 1967. 4); სავარ. საქ. სახ. ქვაჩაკი; ამა-
ვე ძირისაა ქოჩაკიძე (იხ.).
- ქვაჭრელაშვილ-ი** (კომ., 21. VI. 1967. 3); ჭიკაბანი (ყვარლის რ.)
მეტსახ. ქვაჭრელა; || ქვაჭრელიშვილი.
- ქვახარშიაშვილ-ი** (ავტ. მასალ.), მეტსახ. ქვახარშია; ძუნწის
ეპითეტის იმერეთში (შანიძე, ქართ. გრამ. საფ., 583.) ამ
გვარის ზოგიერთ წარმომადგენელს ევფემისტური მიზნით
გალატყებებია როგორც ქვახარიშაშვილი.
- ქვახულიშ-ი**, სარფი (ხელვაჩაურის რ.), (ნ. კეცხოველი მე-
ცხრე მთაც გადმოვიარეთ, 257); გენტიური ფორმის ლაზური
წარმოშობის გვარსახელია. შდრ. ბეჭირიში, ვანლიში,
ციტაიში და მისთ.
- ქველაძე** (თბ., 13. XII. 1967. 3), ორჯონიძის, ბორჯომის რ-ბი;
ძვ. საქ. სახ. ქველი, ქველა; || ქველიძე. ამავე ძირისაა:
ქველიაშვილი.
- ქვლივიძე**, საგარეჯოს რ., კავთისხევი (კასპის რ.); შდრ. საქ. სახ.
ქველივა (ინგორ. თხზ. I; 742); „ქვლივის ძე მათე“ მო-
ხსენიებულია 1494 წ. ქვათახევის სიგელში (კაკაბაძე, ის-
ტორ. საბუთები, წ. II, 24).
- ქვრივიშვილ-ი**, დოესი (კასპის რ.), ქარელის რ. და სხვა; || ქრი-
ვიშვილი.
- ქიზიყურაშვილ-ი** (თბ., 6. I. 1969. 4), კაკაბეთი (საგარეჯოს რ.),
საქ. სახელადქეული სადაურობის სიტყვა ქიზიყურა
(ქიზიყელის მნიშვნელობით).
- ქილარჯიშვილ-ი**, ახალციხე, ქუთაისი; პროფესია-მოსაქმეობის
ტერმინი ქილარჯი (თურქ.-მეკუჭნავე).

- ქილიფთარ-ი** (თბ., 23. X. 1967. 4), სილაური, ცხემლის ხიდი (მახარაძის რ.); ქილიფდარი (სპარს.) ზღლი მწმუნ. „მნე სასმელთა, ღვინოთა, პირის მელვნი“ (ჩუბინ. ნ.); საგვაროვნო მეტსახელი („საგინებელი“) კოპეტლაცია.
- ქიმერიძე** (თბ., 6. I. 1968. 4), ხაშურის, ბორჯომის რ-ბი.; ქიმერიძეთი ნასოფლარია ბორჯომის რაიონში. ფუძე ქიმერს უძველეს ეთნონიმს ქიმერიელს უკავშირებენ.
- ქირია** (კომ., 19. II. 1964. 2), აბასთუმანი (ზუგდიდის რ.) და სხვ.; ქირი მეგრ. ქორი.
- ქიმურჯიშვილ-ი** (თბ., 24. VIII. 1967. 4), ქიმურჯი. პროფესიამოსაქმეობის თურქული ტერმინია.
- ქიმუსაძე** (თბ., 28. V. 1966. 4), დიხაშვი (ვანის რ.).
- ქინქლაძე**, აკეთი მამათი, აცანა (ლანჩხუთის რ.).
- ქინძოძე** (კომ., 19. III. 1967. 2), ქსოვრისი (მცხეთის რ.); შდრ. მეტსახ. ქინძა (ლლ. სახელ.).
- ქირიბაია** (თბ., 3. I. 1972. 4), ოტობაია (გალის რ.); ||ქირობაია (სახ. გან; 28. IX. 1977. 4).
- ქირიკაშვილ-ი** (თბ., 10. III. 1967. 4), ყაზბეგის რ.
- ქისიშვილ-ი** (თბ., 19. XII. 1968. 4), თელავის რ., გრემისხევი (ღუშეთის რ.); შდრ. ქისისხევი (სოფელი თელავის რაიონში).
- ქისტაურ-ი** (კომ. 29. X. 1964. 2); სათემო გვარი ფშავში (მაკალფშავი, 10); საკ. სახელადქცეული ეთნონიმი ქისტო. ქისტაური. სოფელიც არის თელავის რაიონში. ამავე ძირისაა ქისტოშვილი.
- ქიტესაშვილ-ი**, სიონი (თიანეთის რ.); საკ. სახ. ქიტესა (←ქრისტესა—ქრისტესია). ძველი გვარი გოგოჭური ყოფილა. გადმოცემით წინაპარნი გამოქცეულან ხევსურეთიდან, სისხლის აღების ნიადაგზე.
- ქიტიშვილ-ი** (თბ., 10. XI. 1964. 3), ამავე ძირისაა: ქიტიაშვილი, ქიტოშვილი, ქიტუაშვილი (შემოკლ. ქიტესა).
- ქიქოძე**, ბახვი (მახარაძის რ.) და სხვ.; სავარ. საკ. სახ. ქიქო (←გიქო); ამავე ძირისაა ქიქავა, სავარ. საკ. სახ. ქიქა (←გიქა—გიგა).
- ქიშმარეიშვილ-ი** (თბ., 18. III. 1964. 4), აბაშის რ.; შდრ. საკ. სახ. ქიშმერი (ლლ. სახელ.); ამავე ძირისაა: ქიშმარიაშვილი, ქიშმარია.

ქიწბაბაშვილ-ი (ავტ. მასალ.), ოქტომბერი, ყოფ. ზინობიანი (ყვარლის რ.); ამ გვარის წარმომადგენლები უდიელთა ტომს მიეკუთვნებიან.

ქლიბაძე (თბ., 18. X. 1967. 2), დილიკაური (ზესტაფონის რ.).

ქობალია, გეგეჭკორის რ.; ლექობალე სოფელია ამავე რაიონში (=საქობალიე); ქობალი მეგრ. პური; ამავე ძირისაა ქობალავა.

ქობელაშვილ-ი (თბ., 10. III. 1965. 3), დილომი (გარდაბნის რ.); საქ. სახ. ქობულა (ლლ. სახელ.).

ქობულაშვილ-ი (თბ., 16. VII. 1963. 4), ბერბუკი (გორის რ.); ამავე ძირისაა ქობულაძე, მაკვანეთი (ჩოხატაურის რ.), ქორენიში (ჯაგერის რ.), ქობულია.

ქოენიშვილ-ი (თბ., 25. VII. 1970. 4).

ქოზაშვილ-ი (ალაზნის განთ. 3. III. 1963. 3), ჯულაანი (თელავის რ.); საქ. სახ. ქოზა (ლ. 8. 3).

ქოთილაძე (სოფლ. ცხ., 18. XII. 4), ზემო ალვანი (ახმეტის რ.); ქოთლაძე; საქ. სახ. ქოთილა (ლენ., სახელ.).

ქოთოლაშვილ-ი (თბ., 3. IX. 1973. 4), ხომი (დუშეთის რ.); ქოთოლიშვილი.

ქოიავა, აბელათი (გეგეჭკორის რ.); შდრ. საქ. სახ. ქოიარ (ლენინიძე, სახელ.).

ქომეთიან-ი, ოყურეში (ჯაგერის რ.).

ქონიაძე (კომ., 5. II. 1971. 4), ბობოყვათი (ქობულეთის რ.); ამავე ძირისაა: ქონიაშვილი, ქვეში (გორის რ.);

კობილაშვილ-ი (თბ., 12. XII. 1973. 4), ნორია (გარდაბნის რ.).

ქორთაშვილ-ი (ავტ. მასალ.), ცხუტკური (წყალტუბოს რ.); ამავე ძირისაა: ქორთიაშვილი, ქორთლიშვილი, ქორთოძე, ქორთუა, ქორთუშვილი. აქ ძირეულ ელემენტად წარმოდგენილია ეთნონიმური წარმოშობის საქ. სახ. ქორთი, ქორთუ, რაც მეგრული გამოთქმაა ქართისა (ჯ. როგავა, მუუნარგიათა გვარის წარმოშობის შესახებ. ისტორია, საზოგადოებათმცოდნეობა, გეოგრაფია სკოლაში, № 2, 1970. გვ. 18).

ქორიძე (თბ., 27. XII. 1963. 2), ბუკისციხე (ჩოხატაურის რ.)

ქორფაშვილ-ი (კომ., 24. V. 1967. 3); საქ. სახ. ქორფა, შდრ. საქ. სახ. ქურფა (თურქ. =ბატკანი).

ქორქია, ქალადიდი (ზობის რ.); საქორქიო ამ გვარით დასახლე-

- ბული სოფელია ამავე რაიონში; ამავე ძირისაა: ქორქა-
შვილი, ქორქაძე.
- ქორჩაშვილ-ი (კომ., 27. X. 1967. 4), ძევერა (გორის რ.);
- ქოსაშვილ-ი, გორის რ.; ქოსაძსძე მოხსენიებულია თამარ მე-
ფის სიგელში: „შეაზმავად“ წყაროა გლეხნი ქოსაძსძენი“
(ქორდ., ისტ. საბ. შიო მღვიმის მონასტრისა, 27).
- ქოფესაშვილ-ი (თბ., 1. IX. 1970. 4), ძაძვის მონასტერი (ქარელის
რ.).
- ქოფურაშვილ-ი (კომ., 9. X. 1971. 3), თბილისი.
- ქოქიაშვილ-ი, ვაჭირი (სიღნაღის რ.); საკ. სახ. ქოქია (მაკ. მთი-
ულ. 125), ამავე ძირისაა: ქოქიშვილი, ქოქიაური,
ქოქიაშვილი, ქოქოლაძე, ქოქუსაშვილი.
- ქოქოსაძე, (თბ., 22. I. 1967. 4), აგარა (ამბროლაურის რ.).
- ქოჩაკიძე, ქოჩაქიძე, ჭალადიდი (ხობის რ.), „ქოჩაქიძეების შო-
რეული წინაპარი ყოფილა ვინმე „ქოჩაქიძე მთავრისძე“,
რომელიც მე-12 ს-ში, თამარის მეფობის დროს, ზაქარია
შხარტყელის ხორასანში ლაშქრობისას „ქუჩაგიდან“ თუ ქუ-
ჩანგიდან მძევლად წამოუყვანია. აქ ქრისტიანული წესით მო-
უნათლავეთ, სამეგრელოში დაუსახლებიათ და შემდეგ იწოდა
თავად ქოჩაქიძედ“ (ი. მეუნარგია, ქართველი მწერლები,
ტ. I. სოლ. ცაიშვილის შენიშვნებითა და რედაქციით; 1954,
გვ. 411—412, იხ. აგრეთვე გიორგი ჭალადიდელო, თხზულებ-
ბანი, თბ., 1965, გვ. 235).
- ქოჩაშვილ-ი, შუაფხო (ღუშეთის რ.); საკ. სახ. ქოჩა (მაკ. ფშა-
ვი, 10), ამავე ძირისაა: ქოჩიაშვილი, ქოჩიშვილი.
- ქოჭური (კომ., 17. IV. 1970. 4), სიონი (თიანეთის რ.).
- ქრისტესიაშვილ-ი, ერედვი (ცხინვალის რ.), გომარეთი (დმანისის
რ.); ქრისტესაშვილი, (თეოფორული ვვარი).
- ქსნელაშვილ-ი, ახალსოფელი (თიანეთის რ.); საკ. სახელადქცეუ-
ლი სადაურობის სიტყვა ქსნელია; ქსანი სოფელია მცხე-
თის რაიონში.
- ქსოვრელიშვილ-ი (თბ., 15. II. 1968. 4); სადაურობის სიტყვა
ქსოვრელი; ქსოვრის სოფელია მცხეთის რაიონში II.
ქსოვრელი.
- ქუბაძე (თბ., 11. XI. 1977. 4), ქვემო ხვედურეთი (ქარელის რ.),
(იშვ.).
- ქუბრიაშვილ-ი (თბ., 26. IV. 1970. 4), ბულაჩაური (ღუშეთის რ.).
ქუთათელაძე (კომ., 19. XII. 1963. 4), ჩუნეში (წყალტუბოს

რ.), წულუკიძის რ., ქ. ქუთაისი და სხვ. (გავრც.); საქ. სახელ-
 ლაღქცეული სადაურობის სიტყვა ქუთათელა.
ქუთარაშვილი-ი (თბ., 11. VI. 1968. 4), სიღნაღის რ.; შდრ. საქ. სახ.
 ქუთარ, ქუთარი (ლლ. სახელ.).
ქუმბარაშვილი-ი (თბ., 22. X. 1979. 4), ძეგვი (მცხეთის რ.),
ქუმელაშვილი-ი, (თბ., VII. 1967. 4), ქახვრელი (გორის რ.),
ქუმსიშვილი-ი, დუშეთის რ.; საქ. სახ. ქუმსი (შაპ-ნამეს პერსონ-
 ნაჟი); გადმოცემით წინარე გვარი ლუდუშაური ყოფი-
 ლა, რომელიც წინაპართა ორი სახელის—ქუმსისა და რაზიკას
 მიხედვით ორად განშტოებულა—ქუმსიშვილად და რაზიკა-
 შვილად (ინფორმატორი—დიმიტრი ქუმსიშვილი, 1978 წ.).
ქურასპედიანი-ი (ჩარკვ. სენენთი, 240), ლენტეხის რ.; || ქურას-
 პედიანი.
ქურდაშვილი-ი ეთნონიმი „ქურდნი“ (ყუკელ. ეტიოდ. I, 179); ამა-
 ვე ძირისაა: ქურდაძე, ქურდიანი, ქურდობაძე.
ქურთიშვილი-ი (თბ., 10. II. 1969. 2), გომი (ქარელის რ.).
ქურცაძე (კომ., 10. III. 1971. 4), საჩხერის რ.; სავარ. საქ. სახ.
 ქურცა.
ქურციკიძე (თბ., 14. II. 1968. 2), საქარა (ზესტაფონის რ.) საქ.
 სახელადქცეული ცხოველის აღმნიშვნელი სიტყვა; შდრ.
 ქურსიკი (საკ. ფშავი, 148); ამავე ძირისაა ქურციკა-
 შვილი.
ქურხაშვილი-ი (თბ., 3. V. 1965. 3), V. 1965. 3), სიღნაღის რ., სა-
 ვარ. საქ. სახ. ქურხა, ამავე ძირისაა: ქურხაძე, ქურ-
 ხული, ქურხულიშვილი.
ქუსიკაშვილი-ი (კომ., 14. II. 1967. 3), ანაგა (სიღნაღის რ.); ამავე
 ძირისაა ქუსიკაშვილი (თბ., 2. III. 1968. 4).
ქუფარაშვილი-ი (თბ., 14. I. 1966. 4), ნუკრიანი (სიღნაღის რ.);
 ქუფრაშვილი (კომ., 25. IX. 1969. 4).
ქუქალია (თბ., 7. V. 1972. 4), მაიღანი (აბაშის რ.).
ქუქიშვილი-ი (კომ., 30. VIII. 1978. 4), ვერგეტი (ყაზბეგის რ.).
ქუშხველი-ი (სოფლ. ცხ., 13. III. 1965. 3); გვარადქცეული სა-
 დაურობის სიტყვა, ქუშხვეი სოფელია თიანეთის რაიონში.
ქუჩუბერია (კომ., 19. XI. 1969. 1); რთული ფუძე ქუჩუბერი,
 საქ. სახ. ქუჩა+საგვაროვანო დაბოლოება ბერ. შდრ. ქუ-
 ჩულორია.
ქუჩუკაშვილი-ი, ბრეთი (ქარელის რ.), საქ. სახ. ქუჩუკა, „ქუ-
 ჩუკ“—თურქ. მცირე, პატარა).

ქუძიაშვილ-ი (თბ. 6. XII. 1967. 4), სავარ. საჯ. სახ. ქუძიაშვილი. შდრ. ქუძეშვილი (თბ., 27. IX. 1973. 4).
 ქუხილავა (კომ., 20. XI. 1964. 3), ზუგდიდის რ.; შესაძლებელია წარმომდგარი იყოს ქურხილავა-სავან (სავარ. საჯ. სახ. ქურხილა: ქურხი+ბლსკოთი—ილა); შდრ. ქურხაძე, ქურხელი, ქურხაშვილი.
 ქუჯაშვილ-ი (ავტ. მასალ.), ყაზბეგის რ.; საჯ. სახ. ქუჯა, ქუჯი; ||ქუჯიშვილი.
 ქუტაშვილ-ი (თბ., 15. XII. 1967. 4), ბოდბისხევი (სიღნაღის რ.).

ღ

ღაღუაშვილ-ი (27. I. 1975. 4), შდრ. საჯ. სახ. ღაღუ.
 ღავაძე (თბ., 20. I. 1964. 1); ითხვისი (ჭიათურის საქ. საბჭო); სავარ. საჯ. სახ. ღავთა, ღავთა (იხ. ზავთასი).
 ღაზნელიშვილ-ი (ავტ. მასალ.); გვარადქცეული საღაფრობის სიტყვა ღაზნელი (ღაზნა უძველესი ქალაქი ახლო აღმოსავლეთში).
 ღალიაშვილ-ი, მეტეხი (კასპის რ.); შდრ. საჯ. სახ. ღალი (ღლ. სახელ.); ამავე ძირისაა ღალაძე.
 ღამბაშიძე, დიმი (ზესტაფონის რ.).
 ღაფონია (თბ., 11. V. 1971. 4), დვაბზუ (მანარაძის რ.); ||გაფონია.
 ღარიბაშვილ-ი (თბ., 7. VI. 1972. 4), ვაზისუბანი (გურჯაანის რ.); ევფემისტ. საჯ. სახ. ღარიბა.
 ღალანიძე (ლიტ. საქ., 29. XI. 1963. 2), ღანირი (სამტრედიის რ.).
 ღალიაშვილ-ი კომ., 4. VII. 1971. 3), ბობოყვათი (ქობულეთის რ.); ||ღალაშვილი, საჯ. სახ. ღალა (ინგორ. სვანეთის საისტ. ძეგლ. II, 136).
 ღაძაძე (თბ., XII. 1966. 4), მეჭვრისხევი (გორის რ.).
 ღელაღუტაშვილ-ი (თბ., 25. I. 1972. 4), შილდა (ყვარლის რ.); სავარ. მეტსახ. ღელაღუტა, ||ღელეღუტაშვილი (კომ., 24. I. 1965. 4), საბუე (ყვარლის რ.).
 ღელეჟვა (სოფლ. ცხ., 19. IX. 1968. 3), მახარაძის რ.; ჩერქეზული სუფიქსაციის გვარსახელი (ჯანაშია, შრ. III, 485), ანალოგიურია: ართილაყვა, ინგოროყვა, როყვა...
 ღერკენაშვილ-ი (თბ., 25. II. 1964. 1), ზეითი (ონის რ.).
 ღვაბერიძე (თბ., 12. VIII. 1969. 4), სუხჩა (წულუკიძის რ.); ბერძინის შემცველი რთულფუძიანი გვარსახელი (იხ. ი. მაისუ-

რაძე, ბერ ძირი ქართულ სახელ-გვარებში, მაცნე № 1 1965).
 შდრ. ღვაბრაძე ფუძე: ღვაბრა (←ღვაბერა).
 ღვალაძე (თბ., 15. II. 1968. 4), ობჩა (მაიაკოვსკის რ.), სალიეთი
 (ჭიათურის საქ. საბჭო); შდრ. საქ. სახ. ღვაალ (ბერძენიშვ.
 საქ. ისტ. საქ. III, 175); ←ღვალაძე; შდრ. ლოლოძე (იხ.).
 ღვანიძე (თბ., 1. VIII. 1972. 4). ზესტაფონის რ.
 ღვამბერია (თბ., 3. II. 1969. 3), ცხაკაიას რ.; იხ. ღვაბერიძე
 (აქ თანხმობანი მ ჩამატებული ჩანს).
 ღვარჩლიან-ი (კომ., 13. XI. 1966. 3), უშგული (მესტიის რ.); ||
 ღვაჩლიანი (თბ., 28. VIII. 1975. 4).
 ღვედაშვილ-ი (კომ., 7. III. 1967. 3), ტიბაანი, ფანიანი (სიღნა-
 ლის რ.); საფარ. საქ. სახ. ღვედა.
 ღვთისავრიშვილ-ი (თბ., 13. I. 1970. 4), სიღნაღის რ.; თეოფორუ-
 ლი საქ. სახ. ღვთისავარ (ღვთის სახელზე განსაზრდე-
 ლი), (იხ. შანიძე, თეოფორული სახელები. მაცნე, № 2, 1967,
 276). || ღვთისავარაშვილი (ივერია, № 5, 1894 წ., კო-
 რესპონდენცია „ტიბაანი“).
 ღვთისაშვილ-ი (თბ., 31. III. 1967. 3), საგარეჯოს რ.; თეოფორუ-
 ლი საქ. სახ. ღვთისა.
 ღვინაძე (სოფლ. ცხ., 12. IX. 1965. 3), ქიწნისი (გორის რ.); საქ.
 სახ. ღვინა, ამავე ძირისაა ღვინიაშვილი.
 ღვინერია (თბ., 24. III. 1967. 4).
 ღვინეფაძე ზედა სიმონეთი, ბარდუბანი (თერჯოლის რ.).
 ღვინიანიძე (კომ., 13. XII. 1964. 4), როხი (მაიაკოვსკის რ.).
 ღვინტიძე (თბ., 22. IX. 1969. 4), ვანის რ.
 ღვინცაძე (თბ., 20. I. 1967. 4), წულუკიძის რ.
 ღვინჯილია (კომ., 11. XI. 1967. 2), ახალსოფელი (ცხაკაიას რ.).
 ღიბრაძე (კომ., 14. XI. 1967. 1), სვირი, ალავერდი (ზესტაფონის
 რ.); საქ. სახ. ღიბრა (←ღიბრა), || ღიმიძრაძე (თბ.,
 21. V. 1970. 3).
 ღინტური, მეჯვრისხევი (გორის რ.); წარმოშობით მთიულეთიდან.
 ბორჯომის რაიონში არის ამავე სახელის სოფელი.
 ღირდალაძე (თბ., 16. XII. 1963. 4), ოფეთი (სამტრედიის რ.).
 ღირსიაშვილ-ი (თბ., 24. V. 1966. 2), ანაგა (სიღნაღის რ.).
 ღლიღვიშვილ-ი (კომ., 8. VII. 1972. 2), ანაგა (სიღნაღის რ.); ეთ-
 ნონიმი, ღლიღვი იბერიულ-კავკასიური მოდგმის ხალხთა
 ჩეჩნეთ-ინგუშების ძველი სახელწოდება (ქეგლ).
 ღლონტ-ი დვაბზუ (მახარაძის რ.); შდრ. საქ. სახ. ღლონტი (ღლ.

სახელ.); გამოთქმულია ვარაუდო ღლონტისმრავლობითი რიცხვის გენეტიური ფორმიდან გამოყვანის შესახებ ამგვარი გზით: ღოლოძე — ღლოლიანი — ღლოლიანი — ღლონთი. ამავე სტრუქტურის ერთეულებად მიბნეულია ჯიბუტი და ელენტი (მაისურაძე, სპეციფიკური წარმოების ზოგიერთი ქართული გვარის სტრუქტურისათვის, საქ. სსრ პედაგოგიური ინსტიტუტების შრომები, II, 1974).

ღოთვაძე (თბ., 17. VI. 1966. 4), ქვემო ბარი (ამბროლაურის რ.).

ღოლოძე (თბ., 30. III. 1974. 4), სადმელი (ამბროლაურის რ.);

ამავე ძირისაა: ღოლოძე (თბ., 2. XI. 1966. 4), — ღვალაძე.

ღონიაშვილი-ი (თბ., 3. II. 1964. 4), ყვარლის რ.; მოხსენიებულია ბერძნის ოთხთავის მინაწერებში (ტურაშვილი ი., ბერძნის ოთხთავის მინაწერები, მნათობი, № 7, 1979, გვ. 190).

ღონიერაშვილი-ი, კუდო--ხალიანა (დუშეთის რ.), მაკ., ფშავი, II).

ღონლაძე (თბ., 11. V. 1968. 4), ბორითი, წიფა, ღოლათუბანი (ორჯონიძის რ.); საქ. სახ. ღოლა; ღოლათუბანი ამავე გვართ დასახელებული სოფელია.

ღორაშვილი-ი (თბ., 23. III. 1977. 4), მირზანის (წითელწყაროს რ.);

ამავე ძირისაა ღორიაშვილი, ველისციხე (გურჯაანის რ.).

ღორთქლიშვილი-ი (კომ., 14. II. 1968. 2), გურჯაანის რ.

ღოდელიანი-ი (კომ., 15. III. 1964. 4), ჭრებალო (ამბროლაურის რ.).

ღოდობერიძე, რგანი (ქიანურის საქ. საბჭო.), ხომური (თერჯოლის რ.); ბერძნის შემცველი რთულფუძიანი გვარი. — ღოდობერიძე (იხ. მაისურაძე, ბერძნის ქართულ სახელ-გვარებში, მაცნე, № 2, 145).

ღრეულ-ი (თბ., 18. XII. 1972. 4), გიორგიწმინდა (საგარეჯოს რ.) (იშვ.).

ღრუბელაშვილი-ი (თბ., 28. XI. 1963. 4), შემოქმედი (მახარაძის რ.); საქ. სახ. ღრუბელა (მაკალ. ხევს. 148); || ღრუბელაძე (თბ., 16. XI. 1973. 4).

ღუბიანური (სოფლ. ცხ., 8. VI. 1968. 1), ზემოქედი (წითელწყაროს რ.).

ღუღუმიძე (თბ., 13. XI. 1967. 4), კრიხი (ამბროლაურის რ.); || ღუღუმაძე, ბუშეტი (თელავის რ.).

ღუღუშაური-ი (თბ., 11. V. 1967. 4), ყაზბეგის რ.; შდრ. საქ. სახ. ღუღი, ღუღა, ღუღუში (ლლ. სახელ.).

- ღულაძე**, ტყიბულის საქ. საბჭო; სავარ. საქ. სახ. ღულა.
- ღულელაურ-ი** (კომ., 21. IV. 4), ალვანი (ახმეტის რ.); საქ. სახელადქცეული სადაურობის სიტყვა ღულელა; ღული სოფელია ხევსურეთში, ღულელები კი თიანეთის რაიონში, სადაც ღულიდან გამოსახლებულნი ცხოვრობენ.
- ღუნაშვილ-ი** (თბ., 4. V. 1965. 4), თბილისი (წყალტუბოს ქ. № 15);
||ღუნაშვილი.
- ღუნციკიძე**, შრომა (ლაგოდების რ.); გადმოცემით ძველი გვარი გუნცაძე ყოფილა, წინაპრები ზესტაფონის რაიონის სოფელ კვალითიდან გადმოსულან (ინფორმატორი—მასწ. ქ. სასურჭინაშვილი. 1972).
- ღურწყაია** (კომ., 14. VII. 1965. 3), აბელათი (გეგეჭკორის რ.).
- ღურჭუმელია** (სოფლ. ცხ., 10. II. 1967. 3), მალლაკი (წყალტუბოს რ.); ანალოგიური (მელ-დაბრლოებიანი) გვარსახელება: დარციმელია, სარჩიმელია, ოქრომელიძე და სხვ; ამავე ძირისაა: ღუნჭუმალიძე, ღურჯუმალიძე.
- ღუტიშვილ-ი** (სოფლ. ცხ., 6. VI. 1978. 4), გრემი (თელავის რ.); ამავე ძირისაა ღუტიძე (თბ., 25. XII. 1963. 4).
- ღუღუნაშვილ-ი** (||ღუღუნაშვილი, მღვიმევი (ჭიათურის საქ. საბჭო); საქ. სახ. ღუღუნ მოხსენიებულია თამარ შეფის 1202 წ. სიგელში: „მეცა მწირი ღუღუნ ყოფილი ნიკოლოზ მოწმავე ვარ“ (ქორდ. ისტ. საბ. შიო-მღვ. მონასტრისა, 25); ამავე ძირისაა: ღუღუნაძე.
- ღუჭაშვილ-ი** (თბ., 13. I. 1973. 4), შარტყოფი (გარდაბნის რ.); სავარ. საქ. სახ. ღუჭა.

ჟ

- ჯაველაშვილ-ი** (თბ., 10. VI. 1967. 4), ჭიათურის საქ. საბჭო, სავარ. საქ. სახ. ჟაველა; ||ჯაველაშვილი ||ჯაველაშვილი, ჭაბუკიანი (ლაგოდების რ.).
- ჯავრელიშვილ-ი**, კოთელია ახალქალაქის რ.).
- ჯავრიშვილ-ი**, გადმოცემით წინაპართა საქმიანობის საფუძველზე შექმნილი (წინაპარნი ჟავრის გამომხდელნი ყოფილან).
- ჯაზაზიშვილ-ი** (თბ., 18. XII. 1964. 3); ხელობა-საქმიანობის ტერმინი ჟაზაზი (არაბ.), „ყაითან-ბუზმენტის მქსოველი“ (ქეგლ).

- ყაზიშვილ-ი** (თბ...2. XII. 1968. 4), შემოქმედი (მახარაძის რ.);
 —ყაზაზიშვილი (ჭუმბ, 44).
- ყაზახაშვილ-ი**, თელავის რ.; საქ. სახელადქცეული ეთნონიმი ყა-
 ზახი. ||ყაზახიშვილი.
- ყაზბეგ-ი**, ყაზბეგის რ.; გვარადქცეული რთული საქ. სახ. ყაზი+
 თანამდებობის ტერმინი ბეგი (თურქ. ბატონი, ხელისუფა-
 ლი). ყაზბეგები ხევის მმართველნი იყვნენ. წინარე გვარი—
 ჩოფიკაშვილი.
- ყაიაბეგიშვილ-ი**, ახალციხე, თბილისი; გვარადქცეული წოდება-თა-
 ნამდებობის სიტყვა ყაიაბეგი (თურქ. კლდის უფროსი, ბა-
 ტონი. კლდე სოფელია ახალციხის რაიონში) მესხეთში თურ-
 ქთა ბატონობის დროს ყაიაბეგი სამოხელეო ტერმინი
 იყო.
- ყალაბეგიშვილ-ი** (თბ., 25. 1978. 4), ახალციხე, თბილისი; თანამდებ-
 ბობის სიტყვა ყალაბეგი (ყალა+ბეგი); თურქ. კალაბეგ
 ციხის უფროსი, ბეგი, ||ყალაბეგაშვილი.
- ყალაიჯიშვილ-ი** (ავტ. მასალ.), ახალციხე; ხელობა-მოსაქმეობის
 ტერმინი ყალაიჯი (თურქ. კალაიჩ—მკლავი); შდრ. მკა-
 ლავიშვილი.
- ყალანდრიშვილ-ი** (კომ., 23. VI. 1967. 1), ოქიო (ახმეტის რ.); თა-
 ნამდებობის სიტყვა ყალანდარი (სპარს.—ბეგარის, ხარ-
 ჯის ამკრები), შდრ. ყალანი ბეგარა (ქეგლ); ამავე ძირისა
 უნდა იყოს კალანდარიშვილი; შდრ. აგრეთვე საქ.
 სახ. ყალანდარა (თაყაიშვ. საქ. სიძვ. IV, 98).
- ყალიჩავა** (თბ., 2. II. 1967. 1), მოიდანახე, (ჩხოროწყუს რ.).
- ყამარაულ-ი**, დუშეთის რ.; მითიური საქ. სახ. ყამარი, ყამარ
 ქალი ღრუბელთა ბატონის ასული, რომელიც ამირანმა მოი-
 ტაცა (ჯავახიშვ., ქ. ერ. ისტ. I, 153, 156; ჩიქოვანი მ., ქარ-
 თული ეპოსი, I, მიჯაჭვული ამირანი); ს. ყანობში (ყაზბეგის რ.)
 დადასტურებულია სახ. ყამარა: ყამარა კობიაშვილი (ავტ.
 მასალ.); ამავე ძირისაა ყამარიძე (კოტეტიშვ. ხალხური
 პოეზია, 259).
- ყამბარაშვილ-ი** (კომ., 3. III. 1965. 1), არაშენდა (გურჯაანის რ.).
- ყანდარელ-ი** (თბ., 28. VIII. 1967. 4); თბილისი, საგარეჯო; ჰაზი-
 რას დედა ქართველი ქალი იყო, გარეჯელი თამარ ყანდარე-
 ლი (იხ. საბჭოთა ხელოვნება № 1, 1964, გვ. 85); გვარადქცე-
 ული სადაურობის სიტყვა; შდრ. ქ. ყანდარი (ირანში); მო-

სხენიებულია ისტორიულ დოკუმენტებში: ყანდარელი კაკა (ჟორდ. ისტორ. საბ. შიო-მღვ. მონასტრ. 104).

ყანდაშვილი-ი (კომ., 10. III. 1965: 4), მალარო (სიღნაღის რ.); შდრ. საკ. სახ. ყანდია (ლლ. სახელ.); ამავე ძირისაა: ყანდიაშვილი, ყანდინაშვილი, ყანტილაძე; || ყანდილაძე.

ყანჩაველი-ი, ახრისი, მეჯვრისხევი (გორის რ.), კაკაბეთი (საგარეჯოს რ.); გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა; ყანჩავეთი სოფელია ლენინგორის რაიონში.

ყანჩაშვილი-ი, ვაჭირი (სიღნაღის რ.); სავარ. საკ. სახ. ყანჩა; ამავე ძირისაა ყანჩაძე.

ყანჩელაშვილი-ი, საბუე (ყვარლის რ.); ამავე ძირისაა ყანჩელი (ლიტ. საქ. 9. VI. 1967. 4).

ყარაბულაშვილი-ი (თბ., 15. X. 1974. 4), საქობო (სიღნაღის რ.); თურქ. საკ. სახ. ყარაბულა.

ყარაგვეზაშვილი-ი (წით. დროშა, 12. III. 1966. 4), ახალციხე; თურქ. საკ. სახ. ყარაგვეზ (←ყარაგუეზ—შავთყალა, || ყარაგოზაშვილი, ||ყარანგოზაშვილი (თბ., 23. IV. 1965. 4).

ყარალაშვილი-ი (თბ., 14. IV. 1969. 2); ვაჭირი (სიღნაღის რ.).

ყარამნიშვილი-ი (თბ., 13. II. 1968. 4), ბაკურციხე (გურჯაანის რ.); საკ. სახ. ყარამანი.

ყარაჯაშვილი-ი (თბ., 23. XII. 1967. 4), ჩოხატაურის რ.; თურქ. მეტსახელი ყარაჯა (=შავი, შავგვრემანი).

ყარეგიშვილი-ი (კომ., 6. X. 1968. 2), გომი, შემოქმედი (მახარაძის რ.); ევფემისტური მიზნით გადაკეთებულია კარგიშვილად.

ყარსელიშვილი-ი, ქ. ახალციხე; გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა ყარსელი, ყარსი ქალაქია ძველი საქართველოს ტერიტორიაზე (დღევანდელ თურქეთში), ძველად კარი ეწოდებოდა.

ყარყარაშვილი-ი (სახ. გან., 30. X. 1963. 4), პატარა ლილო (გარდაბნის რ.); გადმოცემით ყარყარაშვილთა ძველი გვარი ნაკაშაშვილი ყოფილა. შათი წინაპარი ბატონს გამოჰქცევია, თან ერთი ყარყარა ლიტრით ოქრო წამოუღია. ამის მიხედვით ყარყარა შეურქმევიათ. (პიონ. და მოსწ. სასახლ. მასალ.).

ყატაშვილი-ი (თბ., 11. IV. 1967. 4), ვაჭირი (სიღნაღის რ.).

ყაყუნაშვილი-ი, სვირი (ახალციხის რ.); ქართველ მაჰმადიანთა ძვე-

ლი გვარი, რომლის წარმომადგენლები 1942 წლამდე სოფ. სვირში ცხოვრობდნენ (ახალციხის რ.). აქვე იყო ყაყუნას წყარო (ინფორმატორი—დოცენტი ალ. მესტიერიშვილი, 1978 წ.).

ყაუხიშვილ-ი, ახალციხე, ქუთაისი, თბილისი; ახალციხეში ზედმეტად კრუხიჭამიანთს უწოდებდნენ; ხელობა-საჭმთანობის თურქ. ტერმინი ყაუხჩი (=მეჭუდე), ზოგიერთის გადმოცემით წინაპართა გვარი დარდაგანიძე ყოფილა.

ყაჭაშვილ-ი, ოზანი (წითელწყაროს რ.); შდრ. საქ. სახ. ყაჭია (ლლ. სახელ.).

ყაჭეიშვილ-ი (თბ., 31. VIII. 1968. 4), შუაგანახლება (ჩოხატაურის რ.); || ყაჭაიშვილი (შანიძე, თეოფ. სახელ., მაცნე, № 2, 195); „ყაჭეიშვილი სიხარულიძის განაყარია“ (იხ. ჩოხატაურის რაიონული-გაზეთი, № 99, 19. VIII. 1972. 3).

ყაჭიურ-ი, წინანდალი (თელავის რ.), ლენინგორის რ.; || ყაჭი-აური.

ყაჭრიშვილ-ი (თბ., 10. XI. 1963. 4), ბოდბისხევი (სიღნაღის რ.); ყაჭარი ერთ-ერთი ირანული ტომთაგანი.

ყბაილაშვილ-ი დუშეთის რ. (მაკალ. ფშავი 11); სავარ. მეტსახ. ყბაილა (დიდი ყბის მქონე, მოქალაქე, ყბელი).

ყელაურაძე (თბ., 7. VIII. 1965. 4), აბანოეთი (ამბროლაურის რ.); || ყელეურიძე, წილყანი, ნიჩბისი (მცხეთის რ.).

ყელბერაშვილ-ი, ლოუბანი (თეთრიწყაროს რ.); მეტსახ. ყელბერა (გადმოცემით შერქმეული იყო წინაპრისათვის, რომელსაც ყელზე ჩიყვის ამონაზარდი ჰქონდა. მისი ძველი გვარი მაისურაძე ყოფილა).

ყელიგრეხაშვილ-ი, მეტსახელი ყელიგრეხა.

ყელღერაშვილ-ი, სვირი (ახალციხის რ.); მთქმელი შაქრი ყელღერაშვილი, ქართველი მაჰმადიანი (1930 წ. ფოლკლორული ექსპედიციის მასალები მესხეთ-ჯავახეთში ვ. კოტეტიშვილის ხელმძღვანელობით, იხახება შ. რუსთაველის სახელ. ქართული ლიტერატურის ისტორიის ინსტიტუტის ფოლკლორულ განყოფილებაში). ეს საგვარეულო სვირში 1942 წლამდე ცხოვრობდა.

ყენია (თბ. 10. V. 1964. 1), საჭამიასერი (ჩოხატაურის რ.).

ყვავაძე (სოფლ. ცხ., 17. IV. 1968. 1); ამავე ძირისაა ყვავიაშვილი; შდრ. რუს. Воронов, Воронин.

- ყველაიძე** (კომ., 12. III. 1965. 2), ყველაანი (დუშეთის რ.); ამავე ძირისაა: ყველაურიძე, ყველაშვილი, ყველუტაშვილი (ჯავახიშვი. საქ. ეკ. ისტ. ძეგლ., 33), ყველიაშვილი.
- ყვითელაშვილი-ი** (თბ., 2. VIII. 1970. 4); საქ. სახ. ყვითელა: ამავე ძირისაა ყვითელიშვილი (წით. დროშა, 26. XII. 1967. 4.).
- ყვინჩია** (თბ., 11. III. 1967. 3); გვარადქცეული ხელობა-საქმიანობის ტერმინი ყვინჩი (თურქ. ჩამომსხმელი); ბეჭდებისა და სხვა სამკაულთა მოხელე, ოქრომჭედელი (ტერმინი იხმარებოდა მესხეთში); ქვინჩია.
- ყვირილაშვილი-ი** (კომ., 20. XI. 1965. 2), გურჯაანის რ.; საქ. სახ. ყვირილა (ლ. სახელ.); ამავე ძირისაა ყვირილიანი (თბ., 17. III. 1975. 3), ცაგერის რ.
- ყიასაშვილი-ი**, არბოშიეი (წითელწყაროს რ.); საქ. სახ. ყიასა (ლ., სახელ.).
- ყიზილაშვილი-ი**. (კომ., 1. I. 1971. 4), ალვანი (ახმეტის რ.); საქ. სახ. ყიზილა (მაკალ. ფშავი, 148), შდრ. ყიზილი—თურქ. წითელი.
- ყირიმელი-ი** (თბ., 6. III. 1967. 4), ზელდუღეთი (გორის რ.), გლდანის (გარდაბნის რ.); გვარადქცეული სადატრობის სიტყვა; ამავე ძირისაა: ყირიმლიშვილი (თბ., 7. VII. 1964. 4), ყირმელაშვილი (სოფლ. ცხ., 1. IV. 1969. 1).
- ყირქესალაშვილი-ი** (თბ., 29. II., 1968. 4), ქ. ახალციხე, თბილისი; ყირქესალი მიღებულია თურქ. „ყირხ ქესალ“-ისაგან—ორმოც-ქისხანი, რომელიც თურქ მოხელეებს შეურქმევიათ ახალციხის მდიდარი მოქალაქისათვის (ძველი გვარი უცნობია). „ქესე“ ფულის ერთეული იყო, 10.000 ახჩას უდრიდა (პროფ. ს. ჯიქიას ცნობა); ადგილ. გამოთქმით: ყირხქესალიანი, შემოკლ. ყირქესალი. (პროფესორების სტეფანე და ივანე ყირქესალების შესახებ იხ. მაისურაძე ი., სახელოვან ძმათა ღვაწლი, გაზ „წით. დროშა“, 15. IX 1977).
- ყიფიანი-ი**, მესტიის, ამბროლაურის რ-ბი. და სხვ. (გავრც); სავარ. საქ. სახ. ყიფი, ზგდი მწმუნ. ამაყი (საბა, ამაყთან); „ამაყი სხვათა ენაა, ქართულად ყიფი“ (ი. ბაგრატიონი, იხ. ქუთათელაძე, ი. ბაგრატიონის ქართული ლექსიკონი, თბ., 1975, 189); „ყიფი—მედიდური, აქედან ყიფიანები“, ი. გრიშაშვილის მინაწერი „დავითიანის“ 1948 წლის გამოცემის 114-ე

- გვერდზე (იხ. ი. გრიშაშვილის ბიბლიოთეკა-მუზეუმის კატალოგი, თბ., 1977, გვ. 81).
- ქიფშიძე, რვანი (ქიათურის საქ. საბჭო), სალოლაშენი (ქარელის რ.) და სხვ. (გავრც.).
- ყიყინაშვილ-ი (თბ., 24. II. 1975. 4); შდრ. ყიყიშვილი (კომ., 16. XII. 1967. 4). სავარ. მეტსახ. ყიყინა, ყიყი+ბლსრთ-ინ-ა.
- ყლარტიაული (თბ., 29. I. 1966. 4); სავარ. მეტსახელი ყლარტი (კუთხ.) მესხ., გურ.—უსუსური ბავშვი, გალუული (დამცირებით). ამავე ძირისა უნდა იყოს ყლატეიშვილი, ლანირი (სამტრედიის რ.).
- ყობოსნიძე (კომ., 19. IX. 1971. 1); || კობოსნიძე. ფუძე: ყობოსანი
- ყონაშვილ-ი (თბ., 28. IV. 1967. 2).
- ყოლანდარია (თბ. 6. XI. 1969. 4), ზუგდიდის რ.; ხელობა-საქმიანობის სიტყვა ყოლანდარი (სპარს.), მეყოლანე, ყალნის მკეთებელი (ყალანი—ცხენის მოსართავი).
- ყოლბაია (თბ., 3. I. 1966. 4), გალის რ.; ყოლბი (ალყა): „მათ ლაშქართა ყოლბსა შუა ორბი სითმე გადმოფრინდა“ (შ. რუსთაველი), (ქეგლ).
- ყორანაშვილ-ი (თბ., 19. VIII. 1965. 4), ვაჭირი (სიღნაღის რ.); საქ. სახ. ყორანა; || — ყორნაშვილი.
- ყორაშვილ-ი, ზემო შანხაანი (წითელწყაროს რ.); || ყორაშვიცილი.
- ყორიაული (თბ., 21. X. 1971. 4), მაგრანეთი (თიანეთის რ.).
- ყორანაშვილ-ი (თბ., 31. VII. 1967. 4), ანაგა (სიღნაღის რ.).
- ყოყოჩაშვილ-ი, ჩალაუბანი (გურჯაანის რ.); მეტსახელი ყოყოჩა.
- ყოყუაშვილ-ი (კომ., 12. X. 1979. 4), ქ. ონი.
- ყოჩიაშვილ-ი (კომ., 1. XI. 1963. 3), ზემო შანხაანი (წითელწყაროს რ.); ამავე ძირისაა ყოჩიშვილი.
- ყუბუსიძე (თბ., 24. X. 1970. 4).
- ყულეიჯიშვილ-ი (საბჭოთა აჭარა, 30. VIII. 1966. 2), ქობულეთის რ.; თანამდებობის ტერმინი კულეიჯი (თურქ. მეკოშკე, კოშკის მფლობელი, მცველი).
- ყულიჯანაშვილ-ი (წით. დროშა, 22. X. 1963. 3), უღე (ადიგენის რ.), ახალციხე; საქ. სახ. ყულიჯანა (თაყაიშვი. საქ. სიძვ. II, 244); || ყულჯანაშვილი.

ყურაშვილი-ი (თბ., 15. V. 1967. 4), ოყურეში, ნაკურალეში, უსახელო (ვაგერის რ.); საქ. სახ. ყურა; ამავე ძირისაა: ყურავა, ყურაშიძე, ყურმაშვილი, ყურულაშვილი.
ყურფარაშვილი-ი (თბ., 17. V. 1971. 4), ნორიო (გარდაბნის რ.); მეტსახელი ყურფარა (=ფართოყურებიანის აღსანიშნავად).
ყურშავიშვილი-ი, თიანეთის რ.; მეტსახ. ყურშავი; შდრ. შავყურაშვილი.
ყურშიტაშვილი-ი (ლიტ. საქ., 3. XII. 1965. 4), ჩაბინაანი (ახმეტის რ.), იყალთო (თელავის რ.); მეტსახელი ყურშიტა; წყურშიტაშვილი.
ყურშუბაძე (თბ., 28. VII. 1964. 4), ჩაისუბანი (ქობულეთის რ.); სავარ. მეტსახ. ყურშუბა.
ყუფუნია (კომ., 23. III. 1968. 2), აბედათი (გეგეჭკორის რ.).
ყუჭიაშვილი-ი (თბ., 5. II. 1968. 2), გორის რ.; სავარ. საქ. სახ. ყუჭია; შდრ. მეგრ. ყუჭი, ყუჭი (=ყური).

შ

შაბლაიძე (სოფლ. ცხ., 30. VI. 1968. 1); ზემო ალვანი (ახმეტის რ.), სავარ. საქ. სახ. შაბალა.
შაბურიშვილი-ი (კომ., 21. III. 1964. 3), საშაბურო (დუშეთის რ.); საქ. სახ. შაბური (ქართლ. ცხ., II, 308); შაბურის ძეთ XII ს-ში არაგვის ერისთავობა მიუღიათ.
შადრაძე, ღრელი (ახალციხის რ.).
შადურ-ი ყაზბეგის რ.
შავაძე (თბ., 29. XI. 1965. 4), თელავის რ.; წმავიძე. ამავე ძირისაა: შავიშვილი, შავიანიძე, შავკაციშვილი.
შავბერუაშვილი-ი (ავტ. მასალ.).
შავგულიძე, ზოგიერთი (ზესტაფონის რ.); მეტსახ. შავგული.
შავდათუაშვილი-ი (თბ., 3. XI. 1969. 4).
შავდია (თბ., 4. V. 1964. 4), ნაგომარი (მახარაძის რ.).
შაველაშვილი-ი (თბ., 4. X. 1967. 3), კასპის რ.; 1) საქ. სახ. შაველა (ლლ. სახელ.), 2) — ფშაველაშვილი. გადმოცემით კასპში მცხოვრები შაველაშვილები ფშავიდან არიან გადმოსულნი, მათი სოფელი უძილაურთა ყოფილა, სადაც საქუთა-

რი ხატიც ჰქონიათ. მათ გვარსახელში თავკიდური ფ თანხმონის დაკარგვის შემდეგ ფუძე დაემთხვა საკ. სახელს შველას

შავერდაშვილ-ი (თბ., 15. XII. 1966. 2); საკ. სახ. შ ა ვ ე რ დ ა (თაყაიშვილ. საქ. სიძვ. II, 406).

შავშიშვილ-ი (თბ., 22. II. 1968. 4), შდრ. ეთნონიმი შ ა ვ შ ი

შავხელიშვილ-ი (თბ., 5. III. 1964. 4), ზემო ალვანი (ახმეტის რ.),

შათირიშვილ-ი (კომ., 21. II. 1964. 2), მატანი (ახმეტის რ.),

ტაბაკინი (ზესტაფონის რ.), საჯავახო (სამტრედიის რ.); თანამედებობა-საქმიანობის ტერმინი შ ა თ ი რ ი (=შვიკრივი).

შაიაშვილ-ი (ავტ. მასალ.), შუკუზანი (გურჯაანის რ.).

შაინიძე (კომ., 16. VIII. 1967. 2), შუახევის, ხულოს რ-ბი; საკ.

სახ. შ ა ი ნ ი (სპარს. შაჰინ—თეთრი ქორი; იხ. ა. შაინიძე, თეთრი ქორი, ლიტ. საქ. 11. XII. 1970); აქედანვეა მიღებული

შ ა ნ ი ძ ე.

შაიშმელაშვილ-ი (თბ., 21. III. 1969. 4), ვაქირი, ნუკრიანი (სიღნაღის რ.); გადმოცემით წარმომდგარია სპარსული რთულფუძიანი სახელისაგან—შ ა შ ი ს მ ა ი ლ ი (=შაჰისშაილაშვილი).

შაკაია (კომ., 2. VII. 1964. 4), ბედია (გალის რ.); ამავე ძირისაა

შ ა კ ი ა შ ვ ი ლ ი (კომ., 24. X. 1970. 2), გურჯაანის რ.

შალამბერიძე, კითაწყარი (ზუგდიდის რ.), ცხუნკური (წყალტუბოს რ.); ბერ ძირის შემცველი რთული ფუძე შ ა ლ ა მ ბ ე რ ი (=შალვაბერი), || შ ა ლ ა ბ ე რ ი ძ ე (ქავთ. ქართ. ენ. ისტ., 179).

შალაურ-ი (მებრძ. გუშაგი, 26. II. 1969. 4), ამავე სახელწოდებისაა სოფელი თელავის რაიონში; საკ. სახ. შ ა ლ ა (=შალვა); ამავე ძირისაა შ ა ლ ე ლ ა შ ვ ი ლ ი, შ ა ლ ე ლ ა (შაღაღბლსრთი ელ-ა).

შალვაშვილ-ი (სოფლ. ცხ., 15. III. 1968. 3), ნუკრიანი (სიღნაღის რ.); წარმოშობით ზევსურეთიდან. გიგაურის „განაყარი“ ყოფილა: „ახლა ჩვენი გორის სახელი შალვაშვილია. გორად გიგაურები, ძირად ჰევსურები და კომად შალვაშვილები ვართ“ (ქყონია, ქორწ. ინსტ. მთიულეთში, 14), ამავე ძირისაა შ ა ლ ვ ა ძ ე (კომ., 12. XII. 1967. 2).

შალიბაშვილ-ი (თბ., 17. IV. 1974. 4), ფათქინეთი (ზნაურის რ.), ბორჯომი; საკ. სახ. შ ა ლ ი ბ ა;

შალიკაშვილ-ი (სოფლ. ცხ., 15. 1968. 3), აკეთი (ლანჩხუთის რ.); საკ. სახ. შ ა ლ ი კ ა; მსხვილი ფეოდალური საგვარეულო

- შველ საქართველოში. წინარე გვარი როჭიკაშვილი ყოფილა: „როჭიკაშვილი არს შალიკაშვილი, მოვიდა სამცხიდან“, ვახუშტი, ქართლ. ცხ., IV. 34), ამავე ძირისაა. შ ა ლ ი კ ა ძ ე (ხელვაჩაურის რ.).
- შალუტაშვილ-ი** (თბ., 20. III. 1968. 4), ბორჯომი; საქ. სახ. შ ა ლ უ ტ ა (შალა+ბლსრთი -უტ-ა-).
- შამათვა** (კომ., 16. XI. 1967. 3), ზუგდიდის რ.
- შამანაძე**, საჩხერის რ., საქ. სახ. შ ა მ ა ნ ა, თურქ-მონღოლ. შ ა მ ა ნ —ჯადოქარი, გრძნეული, ზოგ ხალხში მკურნალი, მაგიური ძალის მქონე (ქეგლ). ამავე ძირისაა შ ა მ ა ნ ა უ რ ი, შ ა მ ა ნ ა შ ვ ი ლ ი.
- შამელაშვილ-ი**, ქუთაისი; საქ. სახელადქცეული სადაურობის სიტყვა შ ა მ ე ლ ი (=სირიელი, შამი—სირია), შდრ. შ ა მ ე ლ ნ ი (ქართლ. ცხ., II. 38, 39, 355).
- შამილაძე**, ბათუმი. თბილისი; ვიემან ვასვის ასული შამილაძე აღნიშნავს: მე ტომით არაბი ვარ.. მამაჩემი არაბი ვასვი ეფენდი შ ა მ ლ უ კ ა ი რ ო დ ა ნ ჩ ა მ ო ვ ი დ ა ბ ა თ უ მ შ ი... აქვე შეირთო აჭარელი ქალი, შემდეგ ცოლ-შვილი დატოვა და გადაიკარგა. 1926—1927 წლებში კვლავ ჩამოვიდა ჩვენს წასაყვანად. დედაჩემი არ წაპყვა, არც ჩვენ დაგვთმო. მამამ საქმეში კონსული ჩარია, მაგრამ ამაოდ. დედაჩემმა ქმრის გვარი შამლუ ქართულად გააკეთა და ასე გავხდით შამილაძეები (კომ., 18. VIII. 1971, უმაღლური).
- შამუგია** (კომ., 29. V. 1966. 4), ზემო ბარლები (გალის რ.), ზუგდიდის რ. და სხვ; შდრ. საქ. სახ. შ ა მ ი გ ი ა (ლლ. სახელ.); ლეშამუგე სოფელია წალენჯიხის რაიონში, საშამუგეო—გალის რაიონში, ლეშამუგე—შამუგეების სამოსახლო უბანია ჯვარში (წალენჯიხის რ.).
- შამფრიან-ი** (კომ., 3. IX. 1967. 3), ზემო სვანეთი.
- შანიძე**, ნოღა. ქვაყუდე, გორმაღალა (სამტრედიის რ.), საჭამიასერი, სურები (ჩოხატაურის რ.); სპარს. საქ. სახ. შ ა ი ნ ი || შ ა ჰ ი ნ, ზგდი მნშვნ. — თეთრი ქორი; || შ ა ი ნ ი ძ ე; შდრ. შ ა ნ ი შ ვ ი ლ ი (ჯავახიშვილ. საქ. ეკ. ისტ. ძეგლ. 179), გურულში ზოგჯერ გამოითქმის როგორც შანიძე, რაც ეპენდეზისის ნიმუშია (გ. ახელედიანი, ზოგადი ფონეტიკის შესავალი, 180), (იხ. შ. ძიძიგური, აკაკი შანიძე, თბ., 1977).
- შანჭიშვილ-ი**, ზემო ალვანი (ახმეტის რ.); საქ. სახ. შ ა ნ ჭ ი (მაკალ, თუშეთი, 163).

- შანშიაშვილი-ი**, ჯუგაზნი (სიღნაღის რ.); საქ. სახ. შანშია || შანშია, ამავე ძირისაა შანშაშვილი, შდრ. საქ. სახ. შანშია (შაპ-ნაშეს პერსონაჟი); მოხსენიებულია ისტორიულ საბუთებში (ქორდ. ქრონიკ., III. 149).
- შაორშაძე** (თბ., 14. I. 1964. 4), ირტაევაზა (საჩხერის რ.); შდრ. შაორი (მდინარე რაჭაში).
- შარაბიძე**, ამბროლაურის, ხელვაჩაურის რ-ბი; სავარ. საქ. სახ. შარაბი.
- შარანგია** (თბ., 15. II. 1960. 4), ოჩამჩირის რ.; გვარადქცეული თანამდებობის ტერმინი შარანგი (სპარს. წესრიგის დამცველი, ბოქაული, იასაული (ქეგლ).
- შარაშიძე** (თბ., 25. VII. 1963. 4), ერკეთი, ბუჯისციხე (ჩოხატაურის რ.); საქ. სახ. შარაში; ამავე ძირისაა შარაშია.
- შარაძე**, გურიანთა (მახარაძის რ.), იმერხევი (ქართ. დიალექტოლ. 375); საქ. სახ. შარა, ამავე ძირისაა შარეიძე.
- შარაძენიძე**, ტობანიერი (ვანის რ.).
- შარბათიძე** (თბ., 1. X. 1974. 4), გორი.
- შარვაშიძე**, აფხაზეთის მფლობელთა სამთავრო გვარი. „შარვაშიძეების გვარი“ ძალიან ძველია, მის წარმოშობასა და თვით გვარსახელს თქმულება შარვანშაპებს უკავშირებს. როგორც არ უნდა იყოს, უკვე თამარ მეფის პირველი ისტორიკოსი ისენიებს აფხაზეთის ერისთავს დათალი შარვაშიძეს. რუმის სულტნის ყიასდინის ჭარბის მთავარსარდლადაც მონღოლთა წინააღმდეგ დასახელებულია „შარვაშის ძე აფხაზი დარდინ“ (ს. ჯანაშია. იხ. გიორგი შარვაშიძე, ლირიკა, ეპოსი, დრამა, აკად. ს. ჯანაშიას რედაქციითა და ნარკვევით, სოხუმი, 1946. წ. 27); || შერვაშიძე.
- შარია**, ზემო ბარლები (გალის რ.).
- შარიფაშვილი-ი** (თბ., 13. IV. 1968. 4), მეტეხი (კასპის რ.); საქ. სახელადქცეული თანამდებობის სიტყვა (არაბ. შერიფ).
- შარიქაძე** (კომ., 12. XI. 1963. 2), ვახანი, ლელვანი (ორჯონიკიძის რ.); სავარ. საქ. სახ. შარიქა.
- შარმაზანაშვილი-ი**, ალავერდი (ახმეტის რ.); საქ. სახ. შარმაზანა.
- შარუბანაშვილი-ი** (სოფლ. ცხ. 21. II. 1974. 3), გომარეთი, ჯავახი (ღმანისის რ.); წარმოშობით ჯავახეთიდან, წინარე გვარი აღუაშვილი ყოფილა. || შაროხანაშვილი || შარხანაშვილი.

შარტავა, ახუთი (ჩხორიწყუს რ.).
 შარუხია (თბ., 23. XII. 1967. 4), მაილანი (აბაშის რ.).
 შატავიძე, კავთისხევი (კასპის რ.); || შატავიძე.
 შატბერაშვილ-ი (კომ., 28. I. 1964. 4), თვალადი (კასპის რ.);
 შდ.რ ტობონიმი შატბერდი (ტაძარი ტაო-კლარჯეთში).
 შაურაძე (თბ., 7. VIII. 1972. 4), შაურიძე; ზემო ალვანი ახმე-
 ტის რ.); მეტსახ. შაურა ორნაირად შეიძლება აიხსნას: 1.
 ფულის ერთეული, ხუთკაპიკიანი ლითონის მონეტა; 2. შა-
 ვურა—შავი ფერის ადამიანი, შავგვრემანი.
 შაქარაშვილ-ი (თბ., 9. VI. 1967. 4), ხუცუბანი (ქობულეთის რ.);
 შაქარიშვილი (სიხარულიძე, შაქარიშვილთა საგვარე-
 ულოს წარმოქმნა (გაზ. კომუნიზმის განთიადი, 6. V. 1972 4).
 შაქიაშვილ-ი (თბ., 12. III. 1965. 2); სავარ. საკ. სახ. შაქია.
 შაყელაძე (თბ., 25. VII. 1963. 4).
 შაყულაშვილ-ი (თბ., 16. V. 1969. 1), ორის, ბორჯომის რ-ბი, საკ-
 სახ. შაყულა (მომდინარეობს სპარსულიდან „შაყული“),
 შაყული—შაჰის მონა (იხ. შანიძე თეოფ. სახელ. გაცნე
 №2, 200; ქავთ, ქართ. ენ. ისტ. 105), || შაყულაშვი-
 ლი (თბ., 3. III. 1967. 4), || შანყულაშვილი (თბ.,
 უნივ. 1. IX. 1971. 4), || შახუდაშვილი (თბ., 8. IV.
 1970. 4), შდრ. სომხ. შაყულიანი (იხ. ჭიჭინაძე ზ., არ-
 ქიმანდრიტი პავლე შაყულიანი, თბ., 1904).
 შედანია (ლიტ. საქ., 3. VII. 1964. 3), კახათი (ზუგდიდის რ.); საკ.
 სახ. შედანი (ლლ. სახელ).
 შევარდნაძე, მამათი (ლანჩხუთის რ.); საკ. სახ. შევარდნა (—
 შევარდენა), || შევარდენიძე (თბ., 19. XII. 1968. 4),
 || შევარდნაშვილი.
 შეთეკაურ-ი (თბ., 7. VII. 1964. 3), ხონიჭალა (ღუშეთის რ.); შე-
 თეკა (—შეთეკა), შდრ. შეთე.
 შეთიძე (კომ., 31. XII. 1971. 2), ალვანი (ახმეტის რ.); საკ. სახ.
 შეთე (მაკალ. ფშავი, 148).
 შეიზაშვილ-ი (თბ., 8. I. 1970. 4), ძეგვი (მცხეთის რ.); შდრ. საკ.
 სახ. შეზა, შეზღა (ლლ. სახელ).
 შეითნიშვილ-ი (სოფლ. ცხ., 5. III. 1969. 2), წითელწყაროს რ.;
 სვარ. საკ. სახ. შეითანი (თურქ. ეშმაკი).
 შეკიშვილ-ი (თბ., 16. VI. 1971. 4), უსახელო (ცაგერის რ.).
 შელეგია (კომ., 28. V. 1964. 2), აბელათი (გეგეჭკორის რ.)

- შელია (კომ., 12. VII. 1964. 4), ბედია (გალის რ.), ზუგდიდის რ.;
ამავე ძირისაა შელიაკა.
- შელტაურ-ი (თბ., 17. V. 1967. 4).
- შემაზაშვილ-ი, გოსტიბე (კასპის რ.), ხიზაბავრა (ასპინძის რ.); საქ.
სახ. შემაზა (ლლ. სახელ.).
- შემკობილნ-ი (ინგორ., სვ. საისტ. ძეგლები), ||შენკობილი-
ანი.
- შენგელია, ხაბუმე, ობუჯი (ჩხოროწყუს რ.) შამგონა (ზუგდიდის
რ.). სამტრედიის რ. და სხვ.; საქ. სახ. შენგელი (ლლ.
სახელ.); ამავე ძირისაა შენგელიაი.
- შერაზადაშვილ-ი, წოლა, ონჭევი (ონის რ.).
- შერაძე თბ., 26. X. 1965. 4), ჭოპორტი (დუშეთის რ.).
- შერგილაშვილ-ი (კომ., 17. VI. 1964. 4), ზოვრეთი (ზესტაფონის რ.);
საქ. სახ. შერგილ || შერგელაშვილი კომ., 29. III.
1967. 2).
- შერმადინ-ი (თბ., 6. V. 1968. 4), კორინთა (ლენინგორის რ.), ქ. გო-
რი; გვარაძეცეული საქ. სახ.
- შერმაზანაშვილ-ი (თბ., 29. IV. 1964. 2), საბუე (ყვარლის რ.),
ტაბახმელა (გარდაბნის რ.); საქ. სახ. შერმაზანა.
- შეროზია (კომ., 16. VI. 1964. 2), აბასთუმანი (ზუგდიდის რ.), აბა-
შის რ.
- შეფიაშვილ-ი (თბ., 20. IV. 1973. 4), ანმეტის, ყვარლის რ.-ბი;
შდრ. სეფიაშვილი, სეფიაშვილი.
- შეყილაძე (თბ., 16. IX. 1968. 3), || შეყელაძე (თბ., 5. I. 1976.
4); ამავე ძირისაა: შეყელაშვილი, შეყელაშვილი.
- შეშაბერიძე (თბ., 19. II. 1970. 4), ვარგავი (ასპინძის რ.), კასპის
რ.; || შაშაბერიძე (თბ., 8. IV. 1969. 4).
- შეშელიძე (თბ., 6. III. 1972. 4); შდრ. სოფლის სახელი შეშე-
ლეთი. (რუფო-შეშელეთი, გალის რაიონში).
- შეწირულ-ი (თბ., 11. XII. 1964. 4), გურიანთა (მახარაძის რ.);
მებატონის მიერ მონასტრისათვის შეწირული ყმის ოჯახს
გვარად შერჩენია შეწირული, (ჭუმბ. 46).
- შვანგირაძე, გვიშტიბი (წყალტუბოს რ.). სავარ. საქ. სახ. შვან-
გირა. ძირეულია შვანგი, ზგდი მნშენ. იმერ. შამბი,
ქალტამი
- შველაშვილ-ი (თბ., 25. VI. 1968. 4), ზემო ალვანი (ანმეტის რ.);
საქ. სახ. შველა; ამავე ძირისაა შველიძე, შროშა (ზეს-
ტაფონის რ.), მარელისი, მაქათუმანი (ორჯონიკიძის რ.),

შიგარდელაშვილი-ი (თბ., 22. X. 1963. 4), || შიგარდელაშვილი || შინგარდელაშვილი; შდრ. საკ. სახ. შინგარდელა (ლლ. სახელ.) (— შინგაზრდელა. მეტსახელი.
შილაკაძე, შემოქმედი (მახარაძის რ.), ეწერი (სამტრედიის რ.).
შილდელაშვილი-ი, ჟუარმა (საგარეჯოს რ.); საკ. სახელადქცეული სადაურობის სიტყვა შილდელი. გადმოცემით ამ გვარის წინაპრები სოფ. შილდიდან ყოფილან (ყვარლის რ.).
შიმშილაშვილი-ი (კომ., 9. VI. 1964. 4). ონი, კულაში (სამტრედიის რ.); საგარ. საკ. სახ. შიმშილა, || შიმშელაშვილი (თბ., 14. VI. 1967. 2).
შინდაგორიძე (თბ., 20. III. 1964. 4); ონის რ.
შინდელაშვილი-ი (თბ., 28. II. 1964. 4), საკ. სახელადქცეული სადაურობის სიტყვა შინდელა (სოფლის სახელისაგან შინდისი).
შინჯიკაშვილი-ი, მარტყოფი (გარდაბნის რ.); საკ. სახ. შინჯიკა (ჯავახიშვილ. საქ. ეკ. ისტ. ძეგლები, 25; ქავთ. ქართ. ენ. ისტ., 277); || შინჯიკაშვილი; მამლუქი ბეგების მეთაური იბრაჰიმ შინჯიკაშვილი (თბ., 1. IX. 1967. 3).
შიოლაშვილი-ი (თბ., 16. IV. 1968. 4), სნო (ყაზბეგის რ.); საკ. სახ. შიოლა+ბლსრ.-ოლა).
შიომღვდლიშვილი-ი (თბ., 5. X. 1972. 4); გვარადქცეული თანამდებობის სიტყვა (საკუთარ სახელთან ერთად).
შიოშვილი-ი (კომ., 16. XI. 1967. 3), კახი, საინგილო; საკ. სახ. შიო.
შირავა, კიწია (გეგეჭკორის რ.).
შირიაშვილი-ი (კომ., 6. VI. 1969. 1).
შირიმაშვილი-ი (ავტ. მასალ.); საკ. სახ. შირიმა, შდრ. შირიმი, (ლლ. სახელ.).
შიშნიაშვილი-ი, ხოვლე (კასპის რ.).
შიუკაშვილი-ი (თბ., 29. II. 1968. 4), ტიბაანი (სიღნაღის რ.); საკ. სახ. შიუკა (შიო+ბლსრთი-უკა).
შიშინაშვილი (თბ., 11. VI. 1970. IV); მეორე ტოლი, (ამბროლაურის რ.); საკ. სახ. შიშინა.
შიშმანაშვილი-ი (ალაზან. განთიადი, 25. 1963. 4), იყალთო თელავის რ.); საგარ. საკ. სახ. შიშმანა; ამავე ძირისაა შიშმანიძე.
შიშნიაშვილი-ი (სოფლ. ცხ., 13. IV. 1968. 4; საკ. სახ. შიშნია ლეონიძე, სახელ.).

- შიხაშვილ-ი** (თბ., 10. XI. 1963. IV), ბოდბისხევი (სიღნაღის რ.); საქ. სახ. შიხა; ამ გვარით დასახლებულ უბანს შიხიანხევი (← შიხიანთხევი) ეწოდება; ყვარლის რაიონში არის სოფელი შიხიანი. ამავე ძირისაა შიხიაშვილი.
- შკუბულიან-ი** (თბ., 23. IV. 1964. 4), ცაგერის რ.
- შოგირაძე** (თბ., 26. XII. 1966. 4), ჩხოროწყუს რ.
- შოვიძე** (თბ., 10. IV. 1974. 3).
- შოვნაძე** (ლიტ. საქ., 3. VI. 1964. 4); ქალის საქ. სახ. შოვნა (ლლ. სახელ.); შდრ. შოვინა.
- შოთაძე** (თბ., 9. VII. 1963. 4), ჩხარი, ძვერი (თერჯოლის რ.); XVI ს. შოთაძეებს უცხოვრიათ სადგერში (ბორჯომის რ.) მათი წარმომადგენელი ყოფილა სვიმეონ დეკანოზი, რომელსაც ლექსად შეუთხზავს წმ. გიორგის ქება. იგი დაწერილია რუსთველური შაირით, რომელშიც იგრძნობა ვეფხისტყაოსნის ენა-სტილის გავლენა. მკვლევართა ვარაუდით, შოთაძეები შეიძლება რუსთაველის შთამომავალნი იყვნენ; ამავე ძირისაა შოთაშვილი; შოთაძეები სოფელია აჭარაში.
- შოთიაშვილ-ი**, საქ. სახ. შოთნია.
- შომანია** (სოფლ. ცხ., 7. XII. 1967. IV), აბედათი, (გეგეჭკორის რ.),
- შონვაძე** (თბ., 5. X. 1965. 4), ჭიხაიში (სამტრედიის რ.); შდრ. შონვაძე.
- შონია** (სოფლ. ცხ., 9. IV. 1968. 2), დარჩელი, (ზუგდიდის), ხობის, წალენჯიხის რ-ბი; გვარადქცეული ეთნონიმი შონი (შეგრ. — სვანი).
- შორთიშვილ-ი**, ზემო ალვანი, (ახმეტის რ.).
- შოშიაშვილ-ი** (თბ., 11. XI. 1967. 4), ვაჭირი (სიღნაღის რ.); საქ. სახ. შოშია.
- შოშიკელაშვილ-ი**; საქ. სახ. შოშიკელა (შოშია+ბლსრთები—იკ, ელ-ა).
- შოშიტაშვილ-ი** ანაგა (სიღნაღის რ.); საქ. სახ. შოშიტა; || შოშიტაიშვილი, მახარაძის რ.
- შპეტიშვილ-ი** (თბ., 11. VI. 1972. 2), გარდაბნის რ.
- შუბაშიკელ-ი** (კომ., 13. II. 1965. 4), თბილისი, გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა.
- შურღაია** (თბ., 25. VII. 1967. 4), მენჯი (ცხაკაიას რ.).
- შულღიაშვილ-ი**, საქ. სახ. შულღია (მაკალ. ფშავი, 148).
- შუშანაშვილ-ი**, შუაფხო (ღუშეთის რ.); ქალის საქ. სახ. შუშანა; ამავე ძირისაა შუშანია, ხეთა (ხობის რ.).

შუშანაძე, კირნათი (ხელვაჩაურის რ.).

შუშტაკაშვილი-ი (თბ., 9. III. 1966. 4), ნუკრიანი (სიღნაღის რ.)

შუხოშვილი-ი (სოფლ. ცხ., 15. I. 1972. 3), გავაზი (ყვარლის რ.).

შხვაცაბაია (თბ., 27. V. 1972. 4).

ჩ

ჩაბაკაურ-ი (თბ., 3. XI. 1978. 4), გაიბოტენი (ყაზბეგის რ.), საკ. სახ. ჩაბაკი (ლლ. სახელ.).

ჩაბრავა (კომ., 4. VIII. 1972. 3), აბედათი (გეგეჭკორის რ.); სავარ. საკ. სახ. ჩაბრა (←ჩაბარა); ამავე ძირისაა: ჩაბრაშვილი (თბ., 21. X. 1967. 4), ჩაბრაძე (კომ., 9. IX. 1967. 4).

ჩაგელიშვილი-ი (თბ., 25. I. 1964. 4), ჭიორა (ონის რ.).

ჩაგინავა (თბ., 25. V. 1964. 4).

ჩაგუნავა (თბ., 17. IV. 1967. 4), ზუგდიდის რ.; საკ. სახ. ჩაგუნა, შდრ. ჩაგა, ჩაგუა (ლლ. სახელ.), უძველესი ეთნონიმი (ღვთაების სახელი) შდრ. ხალხური გუნდური სიმღერის მიძახილი ჩაგუნა, ჩაგუნა.

ჩაგრაგანიძე (თბ., 21. 1963. 4).

ჩადუნელი-ი (თბ., 28. XI. 1963. 4), ბორითი, მაქათუბანი (ორჯონიკიძის რ.), ახალდაბა (ბორჯომის რ.); სავარაუდოა მომდინარეობდეს სამოსახლო პუნქტის სახელიდან და იყოს გვარდ-ქცული სადაურობის სიტყვა (ჩადუნა მცენარის სახელია, გვირის ერთ-ერთი სახეობა; ქეგლ), თუმცა ამას ეწინააღმდეგება ამავე ძირის ჩადუნაშვილის (საღრაშენი, თეთრი-წყაროს რ.), არსებობა, რომელიც ჩადუნას საკ. სახელად გულისხმობს.

ჩაველაშვილი-ი (თბ., 27. IX. 1971. 4); სავარ. საკ. სახ. ჩაველა ჩაეი+ბლსრთ ელ-ა); ამავე ძირისაა ჩავინაშვილი (თბ.; 12. I. 1967. 3), ჩავიძე (თბ., 10. IV. 1974. 4), ჩავლეიშვილი, ნინოშვილი (ლანჩხუთის რ.), ←ჩაველეიშვილი←ჩაველაიშვილი.

ჩაიქოლაშვილი-ი, ქ. ახალციხე, ადგ. გმთქ.; ჩაიქოლათი (იხ. მნათობი, № 8, 1966, 148).

ჩაკაბერია (ლიტ. საქ., 20. XII. 1963. 4), აბასთუმანი (ზუგდიდის რ.); ბერ ძირის შემცველი კომპოზიტიური ფუძე ჩაკაბერ

- (ჩაკა+ბერ), (იხ. მაისურაძე ბერ ძირი ქართულ სახელ-გვარებში, მაცნე, № 1, 1965).
- ჩაკვეტაძე** (თბ., 21. V. 1971. 4), ზუბი (ცაგერის რ.); სავარ. მეტსახ. ჩაკეტვა, || ჩანკვეტაძე, შდრ. ჭანკვეტაძე.
- ჩალაბაშვილი-ი**, ანაბა (სიღნაღის რ.); სავარ. საქ. სახ. ჩალაბა ჩალა+ბლსრთი-ბა).
- ჩალაგაშვილი-ი** (თბ., 1. VI. 1967. 4), ძალისი (მცხეთის რ.); სავარ. საქ. სახ. ჩალაგა (←ჩალაკა: ჩალა+ბლსრთი აკ-ა).
- ჩალაურ-ი** (თბ., 29. XII. 1967. 4); საქ. სახ. ჩალა, რომელიც როგორც ძირეული ელემენტი, მრავალ გვარსახელშია წარმოდგენილი; ჩალაბაშვილი, ჩალაგაშვილი, ჩალაშვილი, ჩალიგავა, (←ჩალიკავა), ჩალიძე და ჩლაიძე (←ჩალაიძე); იგივე სახელი სოფელსაც ეწოდება გურჯაანის რაიონში).
- ჩალაძე**, აბარი, ურავი (ამბროლაურის რ.), ნაკიეთი (ონის რ.); იხ. ჩალაური; გადმოცემით ჩალაძეთა წინაპრები სიღნაღის ნიძეები ყოფილან, ქართლიდან ბატონს გაჰქცევიათ და პირველად ნაკიეთში დასახლებულან.
- ჩალახეშაშვილი-ი** (კომ., 9. III. 1972. 3), ცლუნკაანი (წითელწყაროს რ.); ჩალახეში ჩვილი ბავშვის ჩასაწვენად გამართული (თოკით დაკიდებული). საწოლი, რომელშიც ჩალა და ხეა გამოყენებული.
- ჩანადირ-ი** (თბ., 24. IV. 1964. 4), მისაქციელი, ნავდარაანთკარი (მცხეთის რ.), ბაზალეთი (დუშეთის რ.); ამავე რაიონში არის სოფელი ჩანადირაანთკარი.
- ჩანგელია** (კომ., 9. V. 1970. 4), ზუგდიდის რ.; შდრ. ჩამგელიანი, ჩამგელიანი (ბარდაველიძე ვ., სვანურ დღეობათა კალენდარი, 95).
- ჩანგაშვილი-ი**, ზემო ხოდაშენი (ახმეტის რ.); შტოგვარებია: წიწკაანი, კომბლეთაანი; || ჩანკაშვილი (თბ., 28. X. 1963. 4), ველისციხე (გურჯაანის რ.), || ჩანგიშვილი (თბ., 12. X. 1978. 4).
- ჩანთაძე** (თბ., 24. III. 1967. 2), საქ. სახ. ჩანთა (ღლ. სახელ.).
- ჩანტლაძე** (თბ., 1. VI. 1968. 4), ნაბელლავი, ზევი (ჩოხატაურის რ.); მოსალოდნელია აქ იყოს სავარ. საქ. სახ. ჩანტალა. შდრ. საქ. სახ. ჩანთა (←ჩანტა←ჩანატა+ბლსრთი-ალ-ა).
- ჩანჩალაშვილი-ი** (თბ., 17. IX. 1968. 4); მეტსახ. ჩანჩალა (ღლ.

სახელ.), ამავე ძირისაა ჩანჩლიაშვილბ, ჩობანი (თიანეთის რ.), მეტსახ. ჩანჩლია (—ჩანჩალია).

ჩანჩიბაძე (თბ., 30. III. 1968. 4), მახარაძის რ.

ჩარბოლაშვილი-ი (კომ., 31, X. 1970. 3), ფშავი, შუაფხო (დუშეთის რ.); საქ. სახ. ჩარბოლა (ლლ. სახელ.).

ჩარგაზია (კომ., 29. V. 1966. 4), გაჭედლილი (გეგეჭკორის რ.), ზუგდიდის რ.; საქ. სახელადქცეული ეთნონიმი ჩარგაზ, ნიშნავს ჩერქეზს (ს. ჯანაშია, შრ. II. 487), || ჩარგას (ინგორ. სვან. საისტ. ძეგლ. II, 80).

ჩარგეიშვილი-ი (თბ., 14. VI. 1967. 3), ივანდიდი (წულუკიძის რ.); — ჩარგაიშვილი, საქ. სახ. ჩარგა (ლლ. სახელ.); ამავე ძირისაა ჩარგვაძე.

ჩარეიშვილი-ი (თბ., 18. II. 1969. 4), თელავის რ.; შდრ. საქ. სახ. ჩარეგ (ინგორ. სვ. საისტ. ძეგლ. II. 79).

ჩართოლან-ი (კომ., 7. I. 1965. 4), ზემო სვანეთი; იხმარება საქ. სახელადაც.

ჩარიგოგდაშვილი-ი (კომ., 14. II. 1967. 4).

ჩარკვიან-ი (თბ., 23, XI. 1963. I), ზემო სვანეთი (მესტიის რ.), იმერეთი და სხვ.; სვარ. საქ. სახ. ჩარკვა (—ჩარგვა—ჩარგა —ჩარავა), იხ. ჩარგვაძე, ჩარგეიშვილი.

ჩარტია (თბ., 31. I. 1979. 4), ხორგა (ხობის რ.), ცხაკაიას რ.; ჩარტი (მეგრ. =ჩელტი).

ჩაფიჩაძე; მომღერლები დები ჩაფიჩაძეები, სვარ. საქ. სახ. ჩაფიჩა (ჩა ბოლოსართია), შდრ. ჩაფიძე (სოფლ. ცხ., 7. XII 1963. 3), თერჯოლის რ.; ამავე ძირისაა ჩაფიშვილი.

ჩაფრავა (სოფლ. ცხ., 5. XII. 1968. 2), კოჩარი (ოჩამჩირის რ.); ||ჩაპრავა.

ჩაქიაშვილი-ი, ლაფანყური (თელავის რ.).

ჩაჩავა, ზუგდიდის რ.; სვარ. საქ. სახ. ჩაჩა; ამავე ძირისაა! ჩაჩაური, ქვემო ალვანი (ახმეტის რ.), ჩაჩაურაშვილი, ჩაჩაშვილი, ჩაჩიბაია, ჩაჩიკაშვილი, ჩაჩუა, ჩაბუკაშვილი.

ჩაჩქანიშვილი-ი, ზემო ალვანი (ახმეტის რ.).

ჩაჩხუნაშვილი-ი (თბ., 1. X. 1965. 4), ტოლი (ამბროლაურის რ.); სვარ. მეტსახელი ჩაჩხუნა.

ჩახავა (კომ., 5. III. 1966. 1), ზუგდიდის რ., საქ. სახ. ჩახავა; ამავე ძირისაა; ჩახაშვილი, ჩახალაშვილი (ჩახალა: ჩა-

ხა+ბლსრთი—ალ-ა), შესაძლებელია თურქული სიტყვიდან მომდინარეობდეს „ჩახალ“ (=კოჭლი); ამავე ძირისაა: ჩახვაშვილი, ჩახვაძე, ჩახინაშვილი (თბ., 16. V. 1969. V. ჩახინა (ჩახა+ბლსრთი-ინა); ჩხაიძე-ში შეკუმშული ფუძე დასტურდება (ჩხა—ჩხაიძე), ჩახანაშვილი, ვაჭირი (სიღნაღის რ.); საჯ. სახ. ჩახნა (←ჩახანა), ჩახოშვილი, ჩახუნაშვილი, ჩახუტაშვილი.

ჩახტაურ-ი, ზემო ალვანი (ახმეტის რ.), შილდა (ყვარელის რ.); საჯ. სახ. ჩახტა (←ჩახატა); შდრ. მონღოლური საჯ. სახ. ჩაღატა (ქართლ. ცხ. II. 208); შილდაში მცხოვრებმა ჩახტაურების ერთმა ნაწილმა გვარი შეიცვალა: შტო-გვარები გიოშვილი, მამანიშვილი, მამუკიშვილი და შიოშვილი ოფიციალურ გვარებად აქცია (ინფორმატორი პროფ. ადამ ჩახტაური, 1977 წ.).

ჩახრუხაძე, ეს გვარსახელი მესხეთში მცხოვრებ ქართველ-მაჰმადიანთა შორის იყო შემორჩენილი (ინფორმატორი დოც. ალ. მესტვირიშვილი, 1974 წ.).

ჩებიშ-ი, ლაზური გვარსახელია, სარფი (ხელვაჩაურის რ.); შდრ. საჯ. სახ. ჩებუ (ლლ. სახელ.); ამავე ძირისაა ჩებიჩაშვილი (თბ., 17. VI. 1967. 3).

ჩეთიძე, ქვემო ალვანი (ახმეტის რ.).

ჩეკიაშვილ-ი (თბ., 30. XI. 1967. 4); საჯ. სახ. ჩეკია (შაკალ., ხეგს. 168).

ჩეკურიშვილ-ი (თბ., 20. II. 1968. 4); საჯ. სახ. ჩეკურა (ჩეკი, +ბოლოსართი ურ).

ჩელეხაძე სოფლ. ცხ., 4. I. 1968. 3), ქობულეთის რ.; სავარ. საჯ. სახ. ჩელეხა: შდრ. ჩალაბაშვილი.

ჩემია (თბ., 23. II. 1965. 2), გეჯეთი, (ცხაკაიას რ.)

ჩერქეზია (კომ., 18. III. 1967. 3); გვარადქცეული ეთნონიმი ჩერქეზი. გამოყენებული ყოფილა საკუთარ სახელადაც: ჩერქეზა, ჩერქეზი (ლლ. სახელ.).

ჩერქეზიშვილ-ი (თბ., 14. II. 1967. 3), საგარეჯოს რ.; „ჩერქეზი-შვილები არიან შემოსულნი ჩერქეზ-ქირმანიდან და აღგილისა გამო მიიღეს გვარად ჩერქეზიშვილობა და თავადობა (ივერია, V—VI, 1884; გ. ლეონიძე, ნამცვრევი, მნათ. № 8, 1960, 85) ამავე ძირისაა ჩერქეზია (იხ.)

ჩეჩელაშვილ-ი (თბ., 20. IV. 1964. 4); შდრ. ჰეჰელაშვილი (იხ.).

ჩეჩვაძე (კომ., 3. IX. 1965. 3); შდრ. საკ. სახ. ჩეჩია (ლლ. სახელ), ჩეჩავ (იქვე).

ჩეხოშვილ-ი (თბ., 22. IX. 1965. 2); შდრ. საკ. სახ. ჩეხე (ლლ. სახელ).

ჩიაშვილ-ი, ფშავი, წითელაურთა, (დუშეთის რ.), მაკალ. ფშ. 10); საკ. სახ. ჩია (ლლ. სახელ).

ჩიბალაშვილ-ი (თბ., 8. IV. 1964. 4), თიანეთის რ.

ჩიბაშვილ-ი (ავტ. მასალ.); სავარ. საკ. სახ. ჩიბა; ამავე ძირისაა ჩიბალაშვილი (თბ., 8 IV. 1964. 4), თიანეთის რ., საკ. სახ. ჩიბალა (ჩიბა+ბლსრთი—ალა), ჩიბარაშვილი (თბ., 21. II. 1964. 4), ჩიბირაშვილი (თბ., 10. XII. 1965. 4), ჩიბორაშვილი (კომ., 10. VII. 1966. 4).

ჩიბუხაშვილ-ი, ზემო მაჩხაანი; შერქმეული გვარი უნდა იყოს, აღნიშნავდა ჩიბუხის მკეთებელს (მეჩიბუხეს), ანდა, როგორც გადმოცემა გვაუწყებს, მიუთითებდა ყმა გლეხზე, რომელიც ბატონს ჩიბუხს უკიდებდა (იხ. ლიტ. საქ., 3. I. 1975, გვ. 4).

ჩიგოგიძე (თბ., 22. I. 1964. 3), ჩაისუბანი (ჩოხატაურის რ.).

ჩივაძე (თბ., 10. III. 1967. 2), სავარ. საკ. სახ. ჩივა; ამავე ძირისაა ჩივიაშვილი (კომ., 13. X. 1979, 2), გურჯაანის რ.

ჩითავიშვილ-ი (კომ., 25. IX. 1969. 4), ველისციხე (გურჯაანის რ.); ჩითავიშვილი (იხ.).

ჩითაშვილ-ი (თბ., 13. VIII. 1969. 4), შდრ. საკ. სახ. ჩითი, ჩითო (ლლ. სახელ.), ამავე ძირისაა ჩითინაშვილი, წარმოქმნილი საკ. სახ. ჩითინა (ჩითი+ბლსრთი-ინა).

ჩიკაბერია, აბასთუმანი (ზუგდიდის რ.), "ბერ ძირის შემცველი რთულფუძიანი საკ. სახ. ჩიკაბერი (მაისურაძე, ბერ ძირი ქართულ სახელ-გვარებში, მაცნე № 1, 1965, ჩიკა+ბერი; შდრ. ჩიკაშვილი (თბ. 11. II. 1974. 4), ჩიკინაშვილი (კომ. 9. IX. 1965. 4).

ჩიკაშუა (კომ., 30. XI. 1967. 3) გურიანთა (მახარაძის რ.) მამათი (ლანჩხუთის რ.) შდრ. ჭიქაშუა.

ჩიკვაიძე, ორჯონიკიძის რ., აღისუბანი (თერჯოლის რ.); სავარ. საკ. სახ. ჩიკვა (—ჩიკა), ამავე ძირისაა: ჩიკვატია (თბ., 10. IV. 1967. 4), ჩიკვილაძე, ჩიკვაშვილი (თბ., 12. VI. 1968. 4), ჩიკოიძე.

ჩილაშვილ-ი (თბ., 5. IV. 1967. 4), უღე (ადიგენის რ.), ქ. ახალციხე, ამავე ძირისაა ჩილაძე, მურჯახეთი (ახალქალაქის რ.); შდრ. ჭილაშვილი, ჭილაძე.

ჩილინგარიშვილი-ი (თბ., 11. IX. 1968. 4), არალი (ადიგენის რ.), ქ. ახალციხე, ქ. ქუთაისი; პროფესიის ტერმინი ჩილინგარი (თურქ., ზეინკალი); || ჩილინგარაშვილი; ძველი გვარდამე.

ჩილინდრიშვილი-ი (თბ., 5. V. 1979. 4), წილკანი (მცხეთის რ.).
ჩიმაკაძე (თბ., 24. III. 1967. 3); შდრ. საქ. სახ. ჩიმაგა (ლეონიძე, ნამცვრევი, მნათობი, № 9, 158).

ჩინაშვილი-ი, მარტყოფი (გარდაბნის რ.); სავარ. საქ. სახ. ჩინა, ამავე ძირისაა (ჩინიანი (კომ., 20. III. 1974. 4), უშგული მესტიის რ.).

ჩინხლაძე, ორჯონიკიძისა და ზესტაფონის რ.-ბი; მეტსახელი ჩინხალა.

ჩინჩილაკაშვილი-ი (თბ., 1. II. 1964. 3); მეტსახელი ჩინჩილაკა; ამავე ძირისაა ჩინჩილაკაშვილი.

ჩირაძე (კომ., 19. XI. 1963. 2); სავარ. საქ. სახ. ჩირა; ამავე ძირისაა ჩირგაძე (თბ., 14. VI. 1967. 3), თერჯოლის რ. (← ჩირიგაძე—ჩირიკაძე); ჩირიკაშვილი (თბ., 12. V. 1968. 4); ჩირიკა ჩირა-ს კნინობითი ფორმაა, ჩირინაშვილი (კომ., 11. III. 1967. 4); საქ. სახ. ჩირინა (ჩირა+ბლსრთი-ინა).

ჩიტაია, ცხაკაიას, აბაშის რ.-ბი და სხვ.; საქ. სახ. ჩიტა; ამავე ძირისაა: ჩიტავეა, ჩიტაიშვილი, ჩიტეიშვილი, ჩიტალაძე (ჩიტალა; ჩიტა+ბლსრთი-ალა), ჩიტაური, ჩიტაშვილი, ჩიტაძე, ჩიტიანი, ჩიტოშვილი, ჩიტუკაშვილი.

ჩიტირეკაშვილი-ი (თბ., 16. V. 1969. 1), მარტყოფი (გარდაბნის რ.), და სხვ.; მეტსახ. ჩიტირეკია (ქარაფშუტა, თავქარიანი, ჩერჩეტი); შეგნებულად გადაკეთებულია ჩეტრიკაშვილად (დაბნელებულია სიტყვის მნიშვნელობა).

ჩიტორელიძე (თბ., 19. VI. 1965. 4), ფუთი (ზესტაფონის რ.),
ჩიქვანაია (სოფლ. ცხ., 17. III. 1968. I), ზუგდიდის რ.; ამავე ძირისაა: ჩიქოვანი, ჩიქვაია, ჩიქვა, ჩიქავა.

ჩიქოვა, აბაშის, ცხაკაიას რ.-ბი; სავარ. საქ. სახ. ჩიქობა (← ჩიქვაბა; ჩიქვა+ცნობილი ბლსრთი-ბა), შდრ. საქ. სახ. ჩიქვი (ლლ. სახელ.), აგრეთვე გვარსახელები ჩიქვაია, ჩიქვანაია, ჩიქოვანი და სხვ.; საჩიქობაო სოფელია ცხაკაიას რაიონში.

ჩიქოვან-ი, წარჩინებულ საგვარეულოთაგანი ძველ საქართველოში, ოდიშის მთავარი. „გარნა ესე ლეჩხუმი, შემდგომად განყოფი-
 სა სამეფოსათა იყო ტალანი იმერთა მეფისა და აწ უპყრავსთ
 ჩიქოვანს, რომელიცა არს დადიანი“ (ვახუშტი, ქ. ერ. ისტ. IV.
 750), -ოვან ბოლოსართით წარმოქმნილი გვარსახელია (ანა-
 ლოგიურია: გელოვანი, კიტოვანი...), ძირეულია საქ. სახ. ჩი-
 ქა შდრ. ჩიქავა, ჩიქვაია, ჩიქვანაია, ჩიქობა-
 ბა, ჩიქვილაძე, ჩიქვინიძე.

ჩიღვინაძე (თბ., 26. I. 1966. 4), ფარახეთი, ძირაგეული (ამბრო-
 ლაურის რ.); ||ჩიღვინიძე, ||ჩიღუნაძე.

ჩიღიაშვილ-ი (თბ., 5. VIII. 1965. 4.), არაშენდა (გურჯაანის რ.);
 სავარ. საქ. სახ. ჩიღია, ამავე ძირისაა: ჩიღიტაშვი-
 ლი (კომ., 23. VI. 1967. 3), ჩილოშვილი (თბ., 10. II. 1968.
 2), ნაოზა, მისაქციელი (მცხეთის რ.).

ჩიჩუა (კომ., 21. XI. 1967. 2), სამება (ლანჩხუთის რ.), სამტრე-
 დის რ. და სხვ.

ჩიხაშვილ-ი (კომ., 3. IX. 1964. 2), ხაშში (საგარეჯოს რ.); საქ.
 სახ. ჩიხა (დლ. სახელ.), ამავე ძირისაა ჩიხაძე, ჩიხია-
 შვილი; ჩიხინაშვილი (თბ., 9. VII. 1975. 4).

ჩიხელიძე (თბ., 2. XII. 1968. 4), ჭიათურის საქ. საბჭო; 1. სავარ.
 საქ. სახ. ჩიხელი (ჩიხა+ბლსრთი-ელ.), 2. შესაძლებელია
 იყოს სადაურობის სიტყვა ჩიხელი. ჩიხა სოფელია საჩ-
 ხერის რაიონში.

ჩიხლაძე (კომ., 16. XII. 1967. 3), გორდი (წყალტუბოს რ.), ზეს-
 ტაფონის რ. და სხვ. (გავრც.); სავარ. საქ. სახ. ჩიხლა შე-
 კუმშული სახე უნდა იყოს ჩიხელა-სი, რომელიც მიჩნე-
 ულითა სადაურობის სიტყვად. (იხ. ჭუმბ. 51).

ჩლაძე (თბ., 23. VI. 1967. 2), გორის რ.; ფუძე ჩლა შეკუმშუ-
 ლი სახეა საქ. სახელისა ჩალა (იხ. ჩლაძე, ჩალაური, ჩა-
 ლაბაშვილი).

ჩოგაძე (სოფლ. ცხ., 18. IX. 1967. 3), სოფ. ოქრუაშვილები (ხუ-
 ლოს რ.); სავარ. საქ. სახ. ჩოგა; ამავე ძირისაა ჩუგუა.

ჩოგოვაძე (კომ., 21. XI. 1967. 2), ბანოჯა (წყალტუბოს რ.); სა-
 ვარ. საქ. სახ. ჩოგოვაო, ჩანს წარმოქმნილია ჩოგო-საგან.
 ვა ბლსრთით (ჩოგო+ვა), ამავე ძირისაა: ჩოგოლაური,
 ჩოგოლაშვილი, იხ. ჩოგაძე.

ჩოდრიშვილ-ი (სოფლ. ცხ., 17. III. 1968. 2), სიღნაღის რ.; ხე-
 ლობა- მოსაქმეობის სიტყვისაგან ჩოდარი (თურქ. ჩავდარი—

- პირუტყვით მოვაჭრე, ქეგლ); შდრ. საქ. სახ. ჩოღარა (ლლ. სახელ.).
- ჩოკოშვილი-ი** (თბ., 9. VI. 1972. 4), შიბლიანი (საგარეჯოს რ.); მოხსენიებული აქვს ი. ჯავახიშვილს (იხ. მისი ქართვ. ერ. ისტ. 1. გვ. 85); საქ. სახ. ჩოკო, ამავე ძირისაა: ჩოკოლაური, ჩოკოლაშვილი.
- ჩოლაყაშვილი-ი.**, წარჩინებულ საგვარეულოთაგანი ძველ საქართველოში. კახეთის ფეოდალთა შტო; ლალისყური (თელავის რ.), მატანი (ახმეტის რ.); || ჩოლაყაშვილი, საქ. სახ. ჩოლაყა; „ხოლო კახეთის ჩოლაყაშვილი და მაყასვილი იტყვიან ირუფაქიდობას“ (ვახუშტი, ქართლ. ცხ. IV. '35); ელმეტრეველს მიაჩნია, რომ ჩოლაყაშვილთა ფუძემდებელი შეიძლება ყოფილიყო XVI ს. დამდევით დათარიღებული იერუსალემის ჯვრის მონასტრის ალაპში მოხსენიებული ჩოლაყა (მასალ. იერუს. ქართ. კოლ. ისტორიისათვის, 140).
- ჩომახიძე**, გოჩა-ჯიხაიში (წულუკიძის რ.), ჭყვიანში (ვანის რ.); საქ. სახ. ჩომახი, გოჩა-ჯიხაიშის ჩომახიძეებში რამდენიმე შტოს ზედმეტი სახელია („საგინებელი“) ცნობილი: ბუ, მოზვერი, შუშკია, ტორმუზი და სხვ. (ინფორმატორი ანზორ ჩომახიძე, 1979 წ.).
- ჩორხაულ-ი** (მაკალ. ფშ. 10), უძილაურთა (ფშავი, დუშეთის რ.); შდრ. საქ. სახ. ჩორეხა (ლეონიძე. სახელ.).
- ჩოფანაშვილი-ი** (მაკალ. ფშ. 10), წითელაურთა (დუშეთის რ.); საქ. სახ. ჩოფანა, შდრ. ჩოფა (ლლ. სახელ.); ამავე ძირისაა ჩოფიკაშვილი, ჩოფია (თბ., 14. VI. 1972. 4), ჩოფლიანი.
- ჩოქურაშვილი-ი** (წით. დროშა, 30. V. 1966. 4); ამავე ძირისაა ჩოქური.
- ჩოხელი-ი** (თბ., 6. II. 1974. 4), ჯულისი (დუშეთის რ.), ქედი (წითელწყაროს რ.); გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა, ჩოხი სოფელია მთიულეთში „ქალის მითხოვებაზე ჩოხელთა გვარსაც ვერ ეტყოდნენ უარს, რასაც რელიგიური წარმოდგენა ედო საფუძვლად“ (ჭყონია, ქორწინების ინსტ. მთიულეთში, 115).
- ჩუხტიაშვილი-ი** (თბ., 16. XII. 1969. 4), ვაჭირი (სიღნაღის რ.) ← ჩუხუტიაშვილი, საქ. სახ. ჩუხუტი (ლლ. სახელ.).
- ჩუხუა** (სოფლ. ცხ., 24. XI. 1968. 2), ოჩამჩირის რ.
- ჩქოფოია**, გაჭედილი ((გეგეჭკორის რ.).

ჩხაბერიძე, ბერძინის შემცველი რთულფუძიანი გვარსახელი: ჩხა (←ჩახა)+ბერ; ზ. ჭუმბურიძის მიხედვით წინარე სახე იყო ჩიხაბერიძე (ჭუმბ. 38).

ჩხაიძე, აცანა (ლანჩხუთის რ.), ჩოხატაურის რ. და სხვ.; შეკუმ-შული ფუძე ჩხა უნდა მომდინარეობდეს ჩახა-საგან (←ჩახაიძე), ზ. ჭუმბურიძის მიხედვით:←ჩიხაიძე (ჭუმბ. 38); შდრ. ჩახავა, ჩახაშვილი, ჩახვაშვილი, ჩახო-შვილი. ცალკეულ შტოთა სახელებია: თავპაიჭა, კი-ტოვარი, ჯვარისა, პეტრეშვილი, ალალეი-შვილი, გიორგჩხაიშვილი, თვალციშვილი (კომ., 21. VII. 1968. 4).

ჩხამალია (კომ., 29. V. 1966.), ოჩამჩირის რ.

ჩხაპელია (თბ., 6. VI. 1964. 4), გალის რ.; ||ჩხაპერია, წა-ლენჯინის რ.

ჩხარტიშვილი-ი, ჯუმათი მახარაძის რ.); ფუძისეულ ჩხარტს უკავშირებენ ფრინველის სახელს ჩხართვს (ჭუმბ., 52).

ჩხატარაიშვილი-ი (კომ., 15. III. 1968. 4), შემოქმედი (მახარაძის რ.); ||ჩხატარაიშვილი. სავარაუდოა საქ. სახ. ჩხატარა, რომელიც მიჩნეულია მონღ. ჩალატარი-ის (შემოკლ. ჩალატ-ს) გაქართულებულ ფორმად! ჩალატარ←ჩალატარ←(სიხარულიძე ი., ქართვ. ხალხის ბრძოლა დამოუკიდებლობისათვის, თბ., 1967. 84), ჩალათა იგივე ჩალატა (იხ. ქართლ. ცხ., II, 163, 181... 208, 210).

ჩხეიძე, არგვეთი (საჩხერის რ.); მსხვილი ფეოდალური საგვარეულო ძველ საქართველოში, „მთავართა შორის უწარჩინებულესი და უმძლავრესი“ (ვახუშტი, ქართ. ცხ. 36), უძველეს ფორმად მიჩნეულია ჩხეტიძე (შანიძე, ქართ. გრამ. საფ., 119); ჩხეიძეთა სამფლობელო ტერიტორია საჩხეიძოდ იწოდებოდა (სოსელია, ნარკვევები ფეოდ. ხანის დას. საქ-ს სოც. პოლიტ. ისტორიიდან. სათავადოები, I, 1973).

ჩხერაულ-ი (კომ., 16. IV. 1965. 4), ქვემო ალვანი (ახმეტის რ.),

ჩხეტიანი-ი (კომ., 5. X. 1964. 2); ზემო სვანეთი (ჩარკვიანი, სვანეთი 240); ამავე ძირისაა ჩხეტიანი; იხ. ჩხეიძე.

ჩხეიმიანი-ი, ზემო სვანეთი (ჩარკვიანი, 420); მესტიაში გვხვდება საქ. სახელადაც: ჩხეიმიანი (ლლ., სახელ.).

ჩხიკვაძე, ბუკისციხე (ჩოხატაურის რ.) ჯვარისა და ტყიბულის საქ. საბჭო); მეტსახ, ჩხიკვა.

ჩხირაძე (თბ., 28. II. 1969. 4); მეტსახ. ჩხირა; ამავე ძირისაა:

- ჩხიროძე (თბ., 22. I. 1966. 4), სამტრედიის რ., ჩხირო-
შვილი.
- ჩხიტაურ-ი (თბ., 25. VIII. 1972. 4), ჩიბალაური (კასპის რ.); ამა-
ვე ძირისაა ჩხიტაურიძე (თბ., 23. IV. 1966. 4), ჩხი-
ტუნიძე.
- ჩხოლარია (კომ., 3. X. 1965. 2), ორსანტია (ზუგდიდის რ.), გე-
გეჭკორის რ.
- ჩხუბიანაშვილ-ი (კომ., 16. XI. 1967. 3), გორის რ. მეტსახ. ჩხუ-
ბიანა.
- ჩხუტიაშვილ-ი (თბ., 10. VII. 1964. 1), საკრამული (ღუშეთის რ.);
ჩხუტიშვილი (თბ., 29. VII. 1965. 4), შდრ. საკ. სახ.
ჩხუტულა (ლლ. სახელ.).

ც

- ცაავა (თბ., 13. VI. 1968. 4); ოჩამჩირის რ.; ლეცავე სოფელია
გეგეჭკორის რაიონში. || ცაავა (თბ., 3. II. 1969. 4).
- ცაბაურ-ი || ცაბაურაშვილი, ფშავი, კაწალხევი (მაკალ. ფშ., 11),
ქვემო ქედი (წითელწყაროს რ.); ცაბაურთა ცაბაურების სო-
ფელია ფშავში.
- ცაბაძე, ბაჯითი (საჩხერის რ.) და სხვ.; ამავე ძირისაა; ცაბოშვი-
ლი, ძალისი (მცხეთის რ.), ცაბუტაშვილი, ბოდბისხე-
ვი (სიღნაღის რ.), ცაბუტაძე.
- ცაგარელ-ი გვარად ქცეული სადაურობის სიტყვა ცაგერელი (ცა-
გერი—რაიონის ცენტრი), ცაგარლების სადაურობის საკითხზე
ცნობები გამოქვეყნებული აქვს აკ. შანიძეს, (იხ. ტფ. უნი-
ვერსიტეტის მოამბე, № 10, 1930, აგრეთვე ს. ხუციშვილი,
ავქსენტი ცაგარელი, თბ., 1958, 26). ამავე ძირისაა ცაგა-
რეიშვილი, გოჩა-ჯიხაბში (წულუკიძის რ.).
- ცაგურიშვილ-ი (თბ., 19. VI. 1967. 4), ხოტევი (ამბროლაურის
რ.); ამავე ძირისაა! ცაგურია, კიწია (გეგეჭკორის რ.), ცა-
გუაშვილი (კომ., 23. II. 1964. 4).
- ცათიაშვილ-ი (კომ., 21. VI. 1967. 3), ბორკიანი (ახმეტის რ.);
(ჭროვნებით ქისტი).
- ცაკაშვილ-ი, ზემო მაჩხაანი (წითელწყაროს რ.), საკ. სახ. ცაკა
(ლლ. სახელი).
- ცალან-ი (კომ., 22. IX. 1971. 4), ზემო სვანეთი, შდრ. სოფლის
სახ. ცალანარ. (შანიძე, ქართ. გრამ. საფ. 1953. 123).

- ცენაშვილი-ი** (კომ., 2. IX. 1978. 4).
- ლულაშვილი-ი** (თბ., 7, III. 1967. 4), ზარიძეები; ზემო თიანეთი (თიანეთის რ.); გადმოსახლებულნი არიან ერწოდან. მათ ნაცხოვრებ უბანს ახლაც ცალუღელანთიარო ჰქვია. წინაპართა გვარი რ ა ზ მ ა ძ ე უოფილა.
- ციციძე**, ზემო ალვანი (ახმეტის რ.).
- ციციშვილი-ი** (თბ., 14. II. 1967. 3), თბილისი; ადრე ცნობილი იყო ცამციველად, რომელიც თითქოს ძ ა მ ს ა შ ვ ი ლ ი ს გ ა დარუსებული ფორმა იყო.
- ცხავა**; სავარ. საკ. სახ. ც ა ნ ა. ეთნონიმური წარმოშობისა უნდა იყოს ც ა ნ, წ ა ნ-ჭანის ვარიანტებია (ს. ჯანაშია).
- ცანკაშვილი-ი** (კომ., 18. V. 1969. 3); ჭანდარი (გურჯაანის რ.), ყანდაურა) საგარეჯოს რ.); საკ. სახ. ც ა ნ კ ა, შდრ. ც ა ნ კ ო (ლ. სახელ), შესაძლებელია ცანას კნინობით ფორმა იყოს (—ცანიკა); ჭანდარში მოსახლე ცანკაშვილების შტო-გვარებია: პ ო უ ო ლ ა ა ნ ი, მ ე ნ ც ე რ ა ა ნ ი ქ ა ლ ა ა ნ ი, ჰ ო ფ-ბ ა ა ნ ი, კ უ რ ი ა ა ნ ი, ფ ა ზ უ ნ ი ა ა ნ ი, ხ უ ც ი ა ა ნ ი, ც რ ი ნ ტ ი ლ ა ა ნ ი, ლ ე ვ კ ა რ ა ა ნ ი და სხვ. (იხ. სტუდ. ლია ცანკაშვილის მოხსენება ა. ს პუშკინის სახელ. პედ ინსტიტუტის სტუდენტთა სამეცნიერო კონფერენციაზე „ქიზიყური შტო-გვარებისათვის“, 1979 წ.).
- ცარიელაშვილი-ი** (თბ., 6. VIII. 1979. 4), ზერტო (გორის რ.).
- ცარციძე** (კომ., 2. XI. 1963. 2); ჭილოვანი (სახერის რ.).
- ცაცანაშვილი-ი** (კომ., 8. VI. 1968. 4), ალი (ხაშურის რ.); სავარ. საკ. სახ. ც ა ც ა ნ ა; ამავე ძირისაა: ც ა ც ა შ ვ ი ლ ი (კომ., 8. V. 1976. 4), ც ა ც ე ბ ა შ ვ ი ლ ი, ც ა ც ი ა, ც ა ც ი ა შ ვ ი ლ ი, ც ა ც უ ა.
- ცაცყარილაშვილი-ი** (თბ., 9. VIII. 1974. 3), სართიქალა (გარდაბნის რაიონში).
- ცაძიციძე** (სოფლ. ცხ., 31. X. 1967. 1), ომალო, ფარსმა, ზემო ალვანი (ახმეტის რ.); „ცაძიციძეების ძველი გვარი უზანიშვილი უოფილა. მათი წინაპარი ბატონებს გამოჰქცევია და თუშეთში დასახლებულა (პიონერთა და მოსწავლეთა რესპუბლიკური სასახლის მასალებიდან, 1978 წ.).
- ცახელიძე** (თბ., 3. VIII. 1968. 2), საკ. სახელადქცეული სადაურობის სიტყვა ც ა ხ ე ლ ი. ცახი სოფელია ამბროლაურის რაიონში.
- ცეკვა** (სოფლ. ცხ., 22. I. 1970. 2), აბედათი (გეგეჭკორის რ.); შდრ. მეტსახელი ც ე კ ვ ე, საკ. სახ. ც ე კ ვ ე ი ა, ც ე კ ვ ე

- ტია (ლ. სახელ.), ამავე ძირისაა ცეკვაშვილი, შტრ.
ცეკვაძე (ჯავახიშვი. ეკ. ისტ. ძეგლ. 342).
- ცელაძე** (თბ., 25. XII. 1965. 3), მაკვანეთი (მახარაძის რ.); საქ.
სახ. ცელაი.
- ცენტრაძე** (სოფლ. ცხ., 5. VI. 1969.), ჩოხატაურის რ.; სავარ.
მეტსახ. ცენტრა.
- ცერაძე** (თბ., 28. XII. 1964. 4), გორის, ცხინვალის რ-ბი; მეტს.
სახ. ცერა (ლ. სახელ.), ამავე ძირისაა ცერიაშვილი
(თბ., 6. II. 1967. 4).
- ცერცვაძე** (თბ., 15. VI. 1967. 4), ქვედა სიმონეთი (თერჯოლის
რ.), გურიანთა (მახარაძის რ.) და სხვ.; ამავე ძირისაა: ცერ-
ცვაძე, აბელათი (გეგეჭკორის რ.), ცერცვაშვილი
კომ., 3. XII. 1964. 4), ბიჩნიგაურთქარი (დუშეთის რ.).
- ცეცაძე** (თბ., 7. X. 1963. 4), ზუდალი (ამბროლაურის რ.).
- ცეცელაძე**, ჩანჩეთი (ლანჩხუთის რ.); სავარ. საქ. სახ. ცეცელაძე
- ცეცხლაძე** (სოფლ. ცხ., 2. III. 1976. 4), ჩოხატაურის, ლანჩხუთის
რ-ბი; სავარ. საქ. სახ. ცეცხლა (ინგორ. სვან. საისტ. ძეგლ.
II, 80); ამავე ძირისაა ცეცხლაშვილი.
- ცვალეზაშვილი-ი** (კომ., 12. VIII. 1975. 4).
- ცილაძე** (სოფლ. ცხ., 3. I. 1967. 3); ||ცილაძე, იმერხევი
ქართ. დიალექტოლ. 375), საქ. სახ. ცილა, ცილი.
- ციბაძე** (თბ., 23. XI. 1963. 4), ფარცხანაყანევი (წყალტუბოს რ.);
საქ. სახ. ციბა (ლ. სახელ.); ლიტერატურული ცნობა: „გო-
ეთემ თავისი ლექსების კრებულს დაურთო სპეციალური
„შენიშვნები“, სადაც ავტორი ყველა იტალიელი მოგზაურის
პიეტრო დელა ლავალეს (1586—1552) და მისი მეუღლის თი-
ნათინ დე ციბას თავგადასავალს. დელა ვალეს ქართველი
ქალი გაუცვნიდა სპარსეთში... გამოუსყიდია ტყვეობიდან და
მასზე დაქორწინებულა (გაზ. ლიტერ. საქართველო, 23. XI.
1973. 3).
- ციბირაშვილი-ი** (თბ., 12. IV. 1968. 4), პანტიანი (თეთრიწყაროს
რ.).
- ციგროშვილი-ი** (სოფლ. ცხ., 25. III. 1967. 4), შუაფხო (ფშავი,
დუშეთის რ.); საქ. სახ. ციგრო (ლ. სახელ.); ამავე ძი-
რისაა ციგროაშვილი (თბ., 28. I. 1965. 4).
- ცივაძე** (თბ., 30. XI. 1967. 4), ბობოყვათი (ქობულეთის რ.); ცივა-
ძეები სოფელია შუახევის რაიონში.

ცინარაძე (კომ., 24. III. 1970. 1), ქედის რ.; ||ციშნარიძე
 კომ., 10. II. 1978. 4).
 ციკლაშვილ-ი (თბ., 31. V. 1977. 4), სავანის უბანი (ხაშურის რ.).
 ციკლია (კომ., 3. XI. 1967. 3), გეგეპკორის რ.
 ციკორიძე (კომ., 11. XI. 1967. 2).
 ციკუნტალიძე (ავტ. მასალ.), ბაში (სამტრედიის რ.); (ერთ-ერთმა
 შტომ ეს გვარი ჩიქოვანად გადაიკეთა).
 ციმაკურიძე (თბ., 16. XI. 1963. 2), თლული (ამბროლაურის რ.);
 სავარ. საქ. სახ. ციმაკური.
 ცინარიძე (თბ., 31. V. 1966. 3); ჩაქვი (ქობულეთის რ.), შდრ. ცი-
 ვნარიძე.
 ცინაძე (სოფლ. ცხ., 5. IV. 1968. 4), თავასა (თერჯოლის რ.).
 ცინდელიან-ი (თბ., 15. III. 1968. 4), ზემო სვანეთი; სავარ. მეტ-
 სახ. ცინდელი, შდრ. ცინდალი—კნუტი.
 ცინცაძე (სახ. გან., 29. XI. 1967. 2), ბუკისციხე (ჩოხატაურის
 რ.), ნაგომარი (მახარაძის რ.) და სხვ. (გავრც.); ამავე ძირი-
 საა ცინცაბაძე, წარმოქმნილი საქ. სახ. ცინცაბა
 (ცინცა+ბლსრთი-ბა).
 ცირამუა (კომ., 1. II. 1964. 3), ცხაკაიას რ., მუხური (ჩხორო-
 წყუს რ.)
 ცირადა (კომ., 18. V. 1966. 4), აბასთუმანი (ზუგდიდის რ.); ჩხო-
 როწყუს რ.
 ცირეკიძე (სახ. გან., 29. XI. 1967. 2), იწა (ამბროლაურის რ.).
 სავარ. საქ. სახ. ცირეკი, შდრ. ცირიკა (დლ. სახელ.),
 ცირეკაანთკარი სოფელი იყო სამცხეში (დავთ. III, 434).
 ცირლილაძე (კომ., 19. XI. 1964. 2), კვაცხუთი (ამბროლაურის
 რ.).
 ცისკარაძე (თბ., 19. III. 1969. 4), საქ. სახ. ცისკარა; ამავე
 ძირისაა: ცისკარავა, ცისკარაული, ცისკარა-
 შვილი.
 ცისკაძე (თბ., 20. I. 1964. 1), სარგვეში, მარელისი (ორჯონიკი-
 ძის რ.).
 ციტაშ-ი, სარფი (ხელვაჩაურის რ.); ჭანურად (გენეტიური სუფიქ-
 საციით) გაფორმებული ვეარსახელი. შდრ. წითაიშვი-
 ლი.
 ციქობაძე (თბ., 28. II. 1969. 2), კომანდელი (ამბროლაურის რ.).
 ციქურიშვილ-ი (თბ., 25. V. 1964. 4), ხაშში (საგარეჯოს რ.); საქ.
 სახ. ციქური (ჯავახიშვი., საქ. ისტ. ეკ. ძეგლ. 29).

- ციცვიძე** (კომ., 3. II. 1965. 4); მანდაეთი (ჭიათურის საქ. საბ-
ქო), აფენი (ლაგოდეხის რ.).
- ციციშვილი**-ი, ქარელის რ., თბილისი; წარჩინებული ფეოდალური
საგვარეულო ქართლში, ყოფილი ფანასკერტელი, საციციან-
ნოს მფლობელი XIV საუკუნიდან, რუსეთის მმართველობის
დროს ციციანოვებად იწერებოდნენ; საქ. სახ. ციცი; ამავე
ძირისაა ციციანშვილები, ციციგაშვილი (←
ციციკაშვილი), ციცილაშვილი, ციციუაშვილი.
- ციცქარავა** (კომ., 3. IV. 1964. 4), ზუგდიდის რ. და სსრ., სავარ.
საქ. სახ. ციციქარა.
- ციციშვილი**-ი (თბ., 6. IV. 1968. 2), ვერტყვიჭალა, ციციური (ორ-
ჯონიეძის რ.); საქ. სახ. ციციქა (ლლ. სახელ.). შენიშვნა:
ციციურში ძირითადად ციციშვილები ცხოვრობენ.
- ციცხაშვილი**-ი (კომ., 4. X. 1979. 4), დუისი (ახმეტის რ.); წარმო-
შობით ქისტები (ვაინახები).
- ციცხვაია** (თბ., 5. X. 1965. 4), ლეციცვაძე (გეგეჭკორის რ.) ამავე
ძირისაა ციციცხვაძე.
- ციხელაშვილი**-ი (კომ., 8. III. 1967. 4), მალაროსკარი (ფშავი, დუ-
შეთის რ.), განთიადი (დმანისის რ.), ზემო ალვანი (ახმეტის
რ.); საქ. სახ. ციხელა (ჯავახიშვილ. საქ. ისტ. ეკ. ძეგლ. 48);
განთიადში მოსახლე ციხელაშვილები, გადმოცემით, ჯავახეთი-
დან ყოფილან გადმოსულნი (სოფ. გოგაშნიდან), ძველად ხო-
სიტაშვილები ყოფილან.
- ციხითათრიშვილი**-ი (თბ., 11. XII. 1967. 4), ქ. გორი.
- ციხისელი**-ი (თბ., 18. XI. 1963. 4), ქვემო ბარი (ამბროლაურის რ.);
გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა.
- ციხისთავი** (სახ. გან. 27. XII. 3), ფშაველი (თელავის რ.); გვა-
რადქცეული თანამდებობის სიტყვა. ციხისთავი ნიშნავდა
მეციხოვნე ჯარის უფროსს და ციხის გამგებელს. ციხისთა-
ვებს ძველად სოფ. დევათში უცხოვრიათ (ამჟამად ნასოფლა-
რია ფშაველის მახლობლად).
- ციხობილაძე** (თბ., 2. III. 1967. 1), ჯვარისა (ტყიბულის საქ. საბ-
ქო).
- ციკელაური**-ი, უკანა ფშავი (დუშეთის რ.); სავარ. საქ. სახ. ცი-
კელა; ამავე ძირისაა ციკიაშვილი.
- ციომაშვილი**-ი (თბ., 12. XI. 1963. 4); სავარ. საქ. სახ. ციომა; ამავე
ძირისაა ციომაია, კვათანა, კაპანა (აბაშის რ.).

ცორიკაშვილი-ი (თბ., 17. II. 1969. 4); შეტსახ. ცორიკე (ლლ. სახელ.); || ცორიკიშვილი; ამავე ძირისაა ცორინაშვილი.

ცოტაძე (კომ., 21. VI. 1964. 4); საქ. სახ. ცოტა: ცოტა გოსტამაშვილი (ჯავახიშვილ. საქ. ისტ. ეკ. ძეგლ. 70).

ცოტნიაშვილი-ი (კომ., 12. XI. 1963. 4), ერედვი (ცხინვალის რ.); საქ. სახ. ცოტნია ცოტნე-ს კნინობითი ფორმა.

ცოფურაშვილი-ი (კომ., 27. X. 1964. 2), შუახევი (ღუშეთის რ.), ნორიო (გარდაბნის რ.); საქ. სახ. ცოფურა, || ცოფურიშვილი.

ცოცხალაშვილი-ი (სოფლ. ცხ., 20. II. 1967. 3), ყაზბეგი (თიანეთის რ.).

ცოხნიაშვილი-ი (კომ., 28. IV. 1979. 3), ქვეში (გორის რ.).

ცუკილაშვილი-ი (თბ., 10. I. 1968. 4), ყვარლის რ.; ამავე ძირისაა ცუკოშვილი, არაშენდა (გურჯაანის რ.).

ცუცუნაშვილი-ი (კომ., 20. II. 1965. 2), ლამისყანა (კასპის რ.); საქ. სახ. ცუცუნი (ლლ. სახელ.).

ცუცქირიძე (თბ., 18. XII. 1967. 4), დეისი, სვერი (ჭიათურის საქ. საბჭო).

ცუხტიშვილი, სვირი (ახალციხის რ.); მოქმელი თანაი ცუხტიშვილი (ქართველი მაჰმადიანი. ეს საგვარეულო სვირში ცხოვრობდა 1943 წლამდე), ამავე ძირისაა: ცუხტიშვილი, ცუხურკაიძე, ქვემო ალვანი (ახმეტის რ.).

ცქვიტიშვილი-ი (თბ., 26. III. 1966. 3), სვირი (ზეესტაფონის რ.); საქ. სახ. ცქვიტი; ამავე ძირისაა: ცქვიტაია, ცქვიტავა, ცქვიტინიძე.

ცქიტიშვილი-ი (კომ., 17. V. 1968. 4), ლაშე (ორჯონიკიძის რ.).

ცქიფაშვილი-ი (მაკალ., ფშავი. 11), არბაჩხანი (ფშავი, ღუშეთის რ.); ცქიფა საქ. სახელია ზევსურეთში; ამავე ძირისაა: ცქიფური, დირბი (ქარელის რ.), ცქიფურიშვილი.

ცხადაძე (თბ., 6. VI. 1967. 3), სვირი (ზეესტაფონის რ.); საქ. სახ. ცხადა (შღრ. ცხადაბერი); ამავე ძირისაა: ცხადაია, ცხადაშვილი, ცხადაიაშვილი.

ცხაოშვილი-ი (სოფლ. ცხ., 9. II. 1968. 1), თიანეთის რ.

ცხელიშვილი-ი (სოფლ., ცხ., 15. V. 1970. 3), ძევერი (თერჯოლის რ.), || ცხელაშვილი.

ცხენოსანიძე (ლიტ. საქ., 31. III. 1967. 4), ზემო ხვედურეთი (ქარელის რ. || ცხენოსანიძე (ეორდ. ქრონიკ. II. 218.).

- ცვარაძე** (თბ., 8. III. 1965. 2), ბაში (სამტრედიის რ.); საქ. სახ. ც ვ ა რ ა; ამავე ძირისაა ც ვ ა რ ი ა შ ვ ი ლ ი.
- ცხვედაძე**, ლელვანი (ორჯონიკიძის რ.) და სხვ.; საქ. სახ. ც ხ ვ ე თ ა, შდრ. მცხუედი-გვიანი (კუმბ. 42), სვან. საქ. სახ. ც ხ ვ ი თ ა გ (ლლ. სახელ.), ცხვედეთი (—ცხვედიეთი) სოფელია დუშეთის რაიონში (მთიულეთში); ამავე ძირისაა: ც ხ ვ ე დ ი ა ნ ი; ც ხ ვ ე დ ი ა შ ვ ი ლ ი, არბოშიკი (წითელწყაროს რ.).
- ცხვირავაშვილ-ი** (თბ., 3. II. 1964. 4), მეორე ტოლი (ამბოლოლაუტის რ.).
- ცხვირაშვილ-ი** (თბ., 3. VI. 1970. 4); მეტსახელი ც ხ ვ ი რ ა ამავე ძირისაა ც ხ ვ ი რ ა ძ ე.
- ცხვიტავა**, ეკი (ცხაკაიას რ.); ამავე ძირისაა: ც ხ ვ ი ტ ა რ ი ა, ც ხ ვ ი ტ ა რ ი ძ ე.
- ცხოვრებაძე**, მაქათუბანი, ჩხერი, მეზობირი (ორჯონიკიძის რ.); ამავე ძირისაა ც ხ ო ვ რ ე ბ ა შ ვ ი ლ ი, სავარ. საქ. სახ. ცხოვრება.
- ცხომარია** (კომ., 29. V. 1966. 4), გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა ც ხ ო მ ა რ ი, ნიშნავს ცხომელს, ცხომი, იგივე ცხუმი თანამედროვე სოხუმის ძველი სახელწოდება იყო. ც ხ ო მ ა რ ი გვხვდება საქ. სახელადაც (ლლ. სახელ.); ამავე ძირისაა ც ხ ო მ ე ლ ი ძ ე.
- ცხონდია** (თბ., 1. XII. 1965. 4), ზუგდიდის რ.; სავარ. საქ. სახელი ც ხ ო ნ დ ი (ზმნური ფუძისა).
- ცხრაკბილაშვილ-ი** (თბ., 22. III. 1967. 4).
- ცხუტაძე**, სვირი (ახალციხის რ.); მოქმელი ამიარშა ცხუტაძე. ქართველ მაჰმადიანთა ერთ-ერთი საგვარეულო, რომელიც მესხეთში 1943 წლამდე, ცხოვრობდა.

დ

- ძაბახიძე** (თბ., 6. II. 1964. 2), კოდა (ქარელის რ.); სავარ. საქ. სახ. ძ ა ბ ა ხ ი, შდრ. ანტიკური ეთნონიმი ძ ა ბ ა ხ ა ე (ჯავახის უძველესი ვარიანტი).
- ძაგანია**, აბედათი (გეგეჭკორის რ.); საქ. სახ. ძ ა გ ა ნ ი (ქართლ. ცხ., II. 34). ამავე ძირისაა ძ ა გ ა ნ ა შ ვ ი ლ ი, ძ ა გ ა ნ ი ძ ე (—ძაგანიძე);
- ძამანაძე**; უძველესი გვარსახელი. VI. ს. ბიზანტიელმა ისტორიკოსმა უემოგვინახა ცნობა იბერთა მეფის ძამანაძის შესახებ (ს. ყაუხჩიშვილი, რას გვიამბობენ ძველი ბერძნები საქართვე-

- ლოს შესახებ. თბ., 1964. 21); ამავე ძირისაა: ძამანაშვილი, ძამაშვილი, ძამანაშვილი, ძამიანაშვილი, ძამუკაშვილი, ძამუნაშვილი, ძამანაშვილი. ძამსაშვილი-ი, ვაზისუბანი (გურჯაანის რ.); სავარ. საქ. სახ. ძამსა (—ძამისა).
- ძამუკაშვილი-ი (თბ., 11. 1. 1968. 4), რუისპირი (თელავის რ.); საქ. სახ. ძამუკა.
- ძაფთაშვილი-ი, რუხი (ზუგდიდის რ.).
- ძაძამია (თბ., 15. VII. 1964. 3), ლეძამაძე (ცხაკიას რ.); ამავე ძირისაა ძაძამიძე.
- ძეგვლიშვილი-ი, აწყური, ხოდაშენი, ოყიო (ახმეტის რ.); სადაურობის სიტყვა ძეგველი. ძეგვი სოფელია მცხეთის რაიონში.
- ძეგლივაშვილი-ი (თბ., 14. XI. 1966. 3), სართიჭალა (გარდაბნის რ.), ახმეტის რ.; სავარ. საქ. სახ. ძეგლივა (—ძეგლიკა), შდრ. ქალის საქ. სახ. ძეგლო (მაკალ. თუშეთი, 163).
- ძევაშვილი-ი (თბ., 5. IV. 1971. 4), ძალისი (მცხეთის რ.); შდრ. საქ. სახ. ძევი (ლლ. სახელ.)
- ძერაძე (თბ., 19. XI. 1973. 3), სავარ. საქ. სახ. ძერა. ამავე ძირისაა ძერია.
- ძერკონაშვილი-ი (თბ., 29. IV. 1965. I).
- ძველია ვანაყი (აბაშის რ.); მეტსახელი ძველი (ლლ. სახელ.).
- ძიგვა, ზუგდიდის რ.; საქ. სახ. ძიგა. შდრ. უძველესი ეთნონიმი ძიგები, პელაზგური წარმოშობის ტომი (ურუშაძე აკ., 124).
- ძიგვაშვილი-ი (თბ., 13. II. 1969. 4).
- ძინძიბაძე (თბ., 20. III. 1968. 3), საჩხერის რ.; ჭიათურის საქ. საბჭო; სავარ. საქ. სახ. ძინძიბა, სადაც ბა კნინობითობის საწარმოებელი ბლსრთი უნდა იყოს (ძინძ+ბა), შდრ. ძინძე, მდინარის სახელი ადიგენის რაიონში. (ქობლიანის შენაკადია).
- ძირკვაძე (კომ., 21. IV. 1968. 4), ელანიძეები, დიოკნისი (ხულოს რ.); სავარ. საქ. სახ. ძირკვა; ძირკვაძეები სოფელია ამავე რაიონში (აქ, ძირკვაძეები არ ცხოვრობენ), ამავე ძირისაა ძირკველიშვილი.
- ძირტკბილაშვილი-ი (კომ., 25. II. 1971. 3), ქარელის რ. (ძირტკბილა მცენარეა).

ძიძაძე (თბ., 26. XI. 1964. 4); საქ. სახ. ძიძა; შდრ. საქ. სახ. ძიძია.
ძიძიგური, მათხოგი (წულუკიძის რ.); ქალის საქ. სახ. ძიძიგა
 ლ. სახელ.); — ძიძიგური; ამავე ძირისაა ძიძიგაშვილი,
 ნორიო (გარდაბნის რ.), შდრ. ძიძილაშვილი (თბ., 8.
 X. 1964. 2), ძიძინაშვილი (თბ., 4. I. 1972. 2), მუხრან-
 ნი (მცხეთის რ.).
ძლიერიშვილი-ი (კომ., 24. XI. 1967. 2); სახელი-ეპითეტი ძლი-
 ერი.
ძმიაშვილი, ხორხი (დუშეთის რ. ფშავი); უწინ აქ ყოფილა ამ გვა-
 რეულობით დასახლებული სოფელი ძმიანთსოფელი.
ძმორაშვილი-ი (თბ., 13. XI. 1963. 4), ქვიშხეთი (ხაშურის რ.), საქ.
 ლოლაშენი (ქარელის რ.); გადმოცემით წინაპართა გვარის
 ფურცელაძე ყოფილა.
ძნელაძე, ბურნათი (ჩოხატაურის რ.); საქ. სახ. ძნელა (შესაძლე-
 ბელია ძნელად დაბადების აღსანიშნავად); ოთხი ძმანი ძნელა-
 ძსენი მოხსენიებულია შაჰნაზარის (სომხეთი) (1045 წ. ქარ-
 თულ წარწერაში (იხ. გაზ. თბილისის უნივერსიტეტი, 12. IV.
 1979. 3).
ძოდოლაშვილი-ი (თბ., 24. I. 1969. 4); სავარ. საქ. სახ. ძოდოლა.
ძოდუაშვილი-ი (თბ., 7. IV. 1966. 4), პატრიკეთი (წყალტუბოს რ.);
 საქ. სახ. ძოდუა.
ძოწენიძე (კომ., 13. XI. 1963. 1), გოდოგანი (თერჯოლის რ.); საქ.
 სახ. ძოწენა (— ძოწანა), შესაძლებელია წარმომდგარი
 იყოს ძოწ-ისაგან, რაც უნდა ნიშნავდეს წითელს, ძოწის
 ფერს.
ძროხელაშვილი-ი, ფშავი (დუშეთის რ.), თიანეთის რ., ახადი (დუშე-
 თის რ.) ძველი გვარი რაიბულაშვილი ყოფილა (ბარდაველი-
 ძე, ძეგლ. 183).
ძულიაშვილი-ი (თბ., 25. XII. 1963. 4), ნიჩბისი (მცხეთის რ.), ახა-
 შენი (გურჯაანის რ.); საქ. სახ. ძულია (ჯავახიშვი. საქ. ეკ.
 ისტ. ძეგლ. 48), შდრ. მძულია: მძულია ფოცხვერაშვილი
 (საქ. სიძვ., II, 172.).
ძურძუკ-ი (სახ. გან., 15. II. 1967. 4), მეჯვრისხვევი (გორის რ.);
 გვარადქცეული ეთნონიმი. ძურძუკი, უძველესი ტომი
 ჩრდილოეთ კავკასიაში, იგივე დვალეზი. ძურძუკეთი, იგივე
 დვალეთია (ქართლ. ცხ., 654).
ძუძუნაშვილი-ი, ლალისყური (თელავის რ.); ძუძუნა ქალის სა-
 ხელია, გავრცელებული იყო მესხეთში.

წაბლაძე, საქ. სახ. წაბლა (=წაბლისფერი).

წალდაძე, ქ. ახალციხე, უღე (ადიგენის-რ.)

წამალაძე, მთიულეთი (დუშეთის რ.); -საქ. სახ. წამალა (ბერძენიშვ., დოკ. სოც. ისტ. 20), შტოგვარები: მახარობლიანი, ყაზბეგიანი, ბიანი, ყატვიანი, ავწიანი, ჯაბიანი (მაკალ. მთიულეთი, 78), ||წამალაძე. ამავე ძირისაა წამალაშვილი.

წანაწყენაშვილი-ი (სოფლ. ცხ. 5. XII. 1968. 4).

წანწალაშვილი-ი (თბ., 1. XII. 1969. 4); სავარ. მეტსახელი წანწალა.

წარეტაშვილი-ი (თბ. 22. VI. 1967. 2).

წასიძე (თბ. 18. VI. 1964. 4), ლელიანი (ლაგოდეხის რ.).

წახნავია (სოფლ. ცხ. 3. I. 1967. 3), კოლა (ჩხოროწყუს რ.); საქ. სახ. წანნავი (←წახნავი←წახნავი), —ავ (←აკ) კნინობითობის ბლსრთი უნდა იყოს; შდრ. ძირეული წახანი—სოფლის სახ. ადიგენის რაიონში.

წვეელიძე (კომ. 3. IX. 1965. 3), ტეზერი (ხაშურის ზ.); სადაურობის სიტყვა წვეელი. წვეა სოფელია ზესტაფონის რაიონში. გაღმოცემა ადასტურებს ამ გვარეულობის წვეიდან გამოსახლებას იმერეთში.

წელანგარაშვილი-ი მეტსახელი წელანგარა (=ზარმაცი, ღლ. სახელ.).

წელაშვილი-ი, მალაროსკარი (დუშეთის რ.), (მაკალ. ფშავი, 11); ამავე ძირისაა წელაური (თბ., 10. III. 1967. 2).

წერედიანი-ი, ზემო სვანეთი (ჩარკვ. სვანეთი 240); შდრ. საქ. სახ. წვერედია (ღლ. სახელ.)

წერეთელი-ი, წარჩინებული ფეოდალური საგვარეულო ზემო იმერეთში. გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა, წერეთი სოფელია გორის რაიონში. „წერეთლების უძველესი სამკვიდრებელი აღმოსავლეთ საქართველოში უნდა ვეძიოთ. ამ გვარის წინაპრები, როგორც ირკვევა, თავდაპირველად ზემო ქართლში მოსახლეობდნენ. გორის სამხრეთით, თრიალეთის მთის ჩრდილო მხრიდან მიემართება ქედი, რომელიც ახლაც ატარებს წერეთის ქედის სახელწოდებას, ხოლო იმავე რაიონში მდ. ტანას შემდინარეთა ხეობაში მდებარეობენ სოფლები დიდი წერეთი და ჰატარა წერეთი. „ემათა მიმავლობაში წერეთ-

ლებს ბინადრობა უცვლიათ. ნაწილი გადასულა იმერეთში, ნაწილი კიდევ დასახლებულა მდინარე ფრონეს ხეობაში, ცხინვალის მახლობელ მიდამოებში. ეს სანახები რომ ძველი საცხოვრებელი ადგილი ყოფილა წერეთლებისა, ამას კარგად მოწმობს, სხვათა შორის, ერთი სიგელი, როსტომ მეფისა (1634—1653) ბოძებული მის მიერ. 1648 წელს ვინმე ზაალაწერეთლისათვის“ (ლევან ასათიანი, ცხოვრება აკაკი წერეთლისა, თბ., 1940, გვ. 11). წერეთლების სათავადო სამფლობელოს საწერეთლო ცნობებოდა.

წეროძე (თბ., 13. III, 1969. 4), სამება (ჩოხატაურის რ.); სავარ. საქ. სახ. წერო; ამავე ძირისაა წეროშვილი; შდრ რუს. Журавлев (Никонов, Имя и общ. 193).

წერუაშვილი-ი (თბ., 6. 1967. 4), დოესი (კასპის რ.).

წენიაშვილი-ი (თბ., 31. I. 1970. 4), თბილისი; სავარ. საქ. სახ. წენია.

წერიკმაზაშვილი-ი (კომ., 10. III. 1965. 2), ვაზისუბანი (გურჯაანის რ.); შესაძლებელია წვერის მკაზმელს, დალაქს ნიშნავდა; საქ. სახ. წვერიკმაზა (ჯავახიშვილ. საქ. ეკ. ისტ. ძეგლ., 33).

წვეროშვილი-ი: ალექსი წვეროშვილი („ფრუშკა“), ცნობილი ფშაველი მოლექსე, მოკაფიავე (ა. ცანავა, გალექსება-გაკაფიაება და ფშაური კაფია, 1964, გვ. 56), სავარ. საქ. სახ. წვერო, ამავე ძირისაა წვერიაშვილი, წვერიანაშვილი.

წვიმაძე (თბ., 2. V. 1965. 4).

წიბახაშვილი-ი (თბ., 24. VI. 1967. 4).

წიგნაძე (თბ., 13. VI. 1967. 3), შალაური (თელავის რ.).

წივილაშვილი-ი (კომ., 9. V. 1964. 1), საყდრიონი (თიანეთის რ.).

წივწივაძე (კომ., 1. I. 1966. 4), წულუკიძის რ., საქ. სახ. წივწივა, ზგდი მნშვნ. ერთგვარი ჩიტი.

წითელაური-ი (კომ., 26. II. 1965. 3), სათემო გვარი ფშავეში (დუშეთის რ.); საქ. სახ. წითელა. || წითელაური; ამავე ძირისაა: წითელაშვილი (თბ., 26. IX. 1967. 4), ტაბაკინი (ზესტაფონის რ.), წითლიშვილი, წითელაძე, წითლიძე, წითურიშვილი, წითლანაძე.

წიკლაური-ი (კომ., 27. II. 1968. 4) სათემო გვარი მთიულეთსა და ხევსურეთში (გავრც.); მთიულეთში მცხოვრებ წიკლაურთა შტოგვარებია (კომლები).. ხალხელაური, ბუბუნაური, ჭაიანი, დათვეენი, ვაზდეგინი. გადმოცე-

- მის მიხედვით წიკლაურის გვარის მიმცემი წიკქვაი და ბექაუ-
რისა—ბექაი ხევსურები და ძმები ყოფილან“ (ჟყონია, ქორწინ.
ინსტიტუტი, 27). ამავე ძირისაა წიკლაშვილი.
- წილოსანი**-ი (თბ., 24. I. 1964. 4), მაჩხვარეთი (ლანჩხუთის რ.);
ამავე ძირისაა წილოსანიძე.
- წინამძღვრიშვილი**-ი, ძვ. სასულიერო თანამდებობა წინამძღვა-
რი. ძირითადად ცხოვრობენ წინამძღვრიანთკარში (მცხეთის
რ.) და სხვ.
- წინწალაშვილი**-ი (თბ., 26. IV. 1965. 1), კოლაგი (გურჯაანის რ.);
მეტსახელი წინწალა.
- წინწკალაძე** (კომ., 25. III. 1964. 2), ტოლოში (ასპინძის რ.); მეტ-
სახელი წინწკალა. ამავე ძირისაა: წინწკალაშვილი;
წინწკალაშვილები სოფელია ხულოს რაიონში.
- წირქვაძე** (კომ., 27. X. 1964. 4); სავარ. საკ. სახ. წირქვა; ამა-
ვე ძირისაა წირქვაძე, გეგეჭკორის რ.; შდრ. წიქვაძე
(იხ.).
- წიფიანი**-ი, მულახი (მესტიის რ.; იხ. ჩარკვ. სევანთი 240).
- წიფურია** (თბ., 10. XI. 1964. 4), ახუთი (ჩხოროწყუს რ.); წი-
ფური (მეგრ. =წიფელი). მე-17 საუკ. ამავე სახელით ცნო-
ბილი ყოფილა სოფელი, სადაც კათოლიკე მისიონერები სა-
ხლობდნენ (მ. პაჭკორია, ფურცლები კოლხეთის ისტორიიდან,
თბ., 1974, გვ. 52—56). შდრ. ნასოფლარის სახელი წიფო-
რა (ახალციხის რ.).
- წიქარიშვილი**-ი, მაქათუბანი, საქასრია (ორჯონიკიძის რ.); საკ. სახ.
(წიქარი ლლ. სახელ.); ამავე ძირისაა წიქარიძე.
- წიქვაძე** (თბ., 1. VIII. 1967. 4), ჭყვიში (ვანის რ.); შდრ. საკ. სახ.
წიქა, წიქაი (შაკალ. ხევს., 101, 102).
- წიქორიძე** (თბ., 7. III. 1969. 1), მაიაკოვსკის რ.; ამავე ძირისაა
წიქორიშვილი (თბ., 3. III. 1969.), წიქობაძე (კომ.
19. V. 1964. 3).
- წიწავა** (Кипш, Грамм., 424), ოქტომბერი (ზუგდიდის რ.); საკ. სახ.
წიწა (ლენინიძე, სახელ.); ამავე ძირისაა წიწუაშვილი.
- წიწიკაშვილი**-ი (თბ., 26. XI. 1963. 3), სავარ. მეტსახელი წიწიკა.
- წიწილაშვილი**-ი (თბ., 6. II. 1967. 4), თეზი (თერჯოლის რ.); საკ.
სახ. წიწილა (ვაჟა, თბზ. V. 1961. 23).
- წიწრიაშვილი**-ი (თბ., 24. IV. 1972. 4), ყვარლის რ.
- წკებლაძე** (თბ., 4. VII. 1967. 4), ტყიბულის საქ. საბჭო.
- წკრიალაშვილი**-ი (თბ., 16. VI. 1963. 4), სობისი (გორის რ.).

- წოდოლაშვილი-ი** (თბ., 3. VI. 1967. 3), ველისციხე (გურჯაანის რ.); სავარ. საკ. სახ. წოდოლა, || წოდოლიშვილი; შდრ. სოფლის სახ. წოდორეთი.
- წოდინარაშვილი-ი**: იაფფასიანი წიგნების გამომცემელი წოდინარაშვილი (გჭიშაშვილი, ძველი ტფილისის ლიტერატურული ბოქემა, 1928, გვ. 83), თბილისი.
- წოწელია** (თბ., 11. VI. 1968. 4), ზანა (ცხაკაიას რ.).
- წოწკურაული-ი**, სათემო გვარი ფშავში (დუშეთის რ.); გადმოცემით ძველად ხევსურეთიდან ფშავში გადმოსახლებულა. ვინმე წოწკურა გიგაურ, რომელსაც ამ გვარისათვის დაუდვია სათავე. || წოწკორაული.
- წოტიძე** (თბ., 23. VI. 1971. 4), ზემო ალვანი (ახმეტის რ.).
- წოწოლაშვილი-ი** (კომ., 1. XI. 1963. 3), ალი (ხაშურის რ.).
- წოწონავა** (თბ., 7. VII. 1964. 5), ბანძა (გეგეჭკორის რ.).
- წოწორია** (თბ., 15. VI. 1964. 4), ინჩხორი (გეგეჭკორის რ.).
- წულაქაძე** (თბ., 31. I. 1970. 4), ქვემო ალვანი (ახმეტის რ.).
- წულაძე** (თბ., 3. III. 1969. 4), ჭანჭათი (ლანჩხუთის რ.); სავარ. საკ. სახ. წულა; ამავე ძირისაა წულაია, მოიდანახე (ჩხოროწყუს რ.).
- წულაისკირი** თბ., 1. IV. 1969. 4), ბანძა (გეგეჭკორის რ.), საწულეისკირო ცხაკაიას რ.).
- წულუკიძე** (კომ., 24. IV. 1967. 3), წულუკიძის რ. და სხვ., საკ. სახ. წულუკი (წულა+ბლსრთი—უკ), ამავე ძირისაა წულუკიანი; ნაწულუკო სოფელია ზუგდიდის რაიონში.
- წურიაშვილი-ი** (თბ., 30. I. 1969. 4) გორის რ.
- წურწურია** (თბ., 30. I. 1964. 4), ერგეტა (ზუგდიდის რ.), ახუთი (ჩხოროწყუს რ.); ლეწურწურმე სოფელია ამავე რაიონში.
- წუშაია** (კომ., 4. VII. 1971. 3).
- წყაბელია** (Кипш, грамм., 424).
- წყავზარაძე** (კომ., 30. IX. 1969. 3), ბახვი (მახარაძის რ.).
- წყალობაძე** (თბ., 1. VIII. 1972. 4); ამავე ძირისაა წყალობაშვილი.
- წყაროშვილი-ი**, ქვეშეთი (დუშეთის რ.); ამავე ძირისაა წყარუაშვილი.

ჰ

ჰაავა, აბედათი (გეგეჭკორის რ.); ჰაეთნონიმური წარმოშობის ძირი უნდა იყოს ჰა(—ჰან).

- ჭაბაშვილ-ი** (თბ., 10. IX. 1963. 4), ბოდბისხევი (სიღნაღის რ.);
ამავე ძირისაა **ჭაბიანი**.
- ჭაბუკაშვილ-ი** (თბ., 12. XII. 1969. 4), კეხიჯვარი (ქარელის რ.);
გადმოცემით, სიღამონიძეები ყოფილან სოფელ ხანდოს,
მცხოვრებნი, იქ ბატონი მოუკლავთ და გამოქცეულან. ამავე
ძირისაა; **ჭაბუკიძე**, **ჭაბუკიანი**.
- ჭაგნელიძე**, სადაურობის სიტყვა **ჭაგნელი**; ჭაგანი სოფელია
წულუკიძის რაონში. ||**ჭაგნელიძე**, ||**ჩაგნელიძე**.
- ჭაღაშვილ-ი** თბ., 14. XI. 1972. 4), ტეზერი (ხაშურის რ.); სავარ.
საქ. სახ. **ჭაღა**.
- ჭავჭავაძე**, ყვარელი, წინანდალი (თელავის რ.); წარჩინებული ფე-
ოდალური საგვარეულო კახეთში. ცნობილია XIV ს-დან გად-
მოცემის თანახმად, ხევსურეთიდან წარმომავლობენ. საფუძე-
ლად უდევს ფრინველის სახელი **ჭავჭავი**, იგივე **ჭივჭა-
ვი** (საბა, ქეგლ), იხ. მაისურაძე საიდან მოდის ქართული გვა-
რი (კომ.; № 169. 21. VII. 1968.; მისივე, ჭავჭავაძის გვარის
ეტიმოლოგიისათვის, სოც. რუსთავი, 28. VII. 1978).
- ჭალაგანიძე** (თბ., 22. V. 1967. 4), გეგეჭკორის რ.; ამავე ძირისაა
ჭალაგანია, **ჭალაძე**, **ჭალიძე**.
- ჭალელიშვილ-ი**, წილკანი (მცხეთის რ.); სადაურობის სიტყვა **ჭა-
ლელი**; ჭალა სოფელია კასპის რაიონში.
- ჭამელაშვილ-ი** (თბ., 27. III. 1964. 4).
- ჭამიაშვილ-ი** (თბ., 13. I. 1970. 4), ბადიაური (საგარეჯოს რ.), ყვა-
რლის რ.
- ჭანიშვილ-ი**, ლიხაური (მაზარაძის რ.), ხიდისთავი (ჩოხატაურის
რ.); ეთნონიმი **ჭანი**. ამავე ძირისაა: **ჭანიძე**, აფხაზ. **ჭან-
ბა**.
- ჭანკვეტაძე** (თბ., 9. XII. 1963.), წევა (ზეგტაფონის რ.), ნავარ-
ძეთი (ჭიათურის საქ. საბჭო), ხაშურის რ.; აქ გადმოსული
ჭანკვეტაძეები **ჭანკოტაძე**ებად ქცეულან.
- ჭანტურია**, ჯვარი (წალენჯიხის რ.), ცხაკაიას რ.; გადმოცემით ჭან-
ტურიეების წინაპარი თითქოს რომაელებისაგან წარმომავ-
ლობენ. კოლხიდაში მყოფ რომაელთა ჯარიდან ასისტავი
სანტურიონი დაოჯახებულა და მისი შთამომავლობა
სანტურიად წოდებულა (ინფორმატორი პროფ. კ. კაპა-
ნელი). სომხეთში არის **სანტურიანი**. ამავე ძირისაა: **ჭან-
ტურია**, **ჭანტურიშვილი** **ჭანტურიძე**.

ჭანუყვაძე, შემოქმედი (მახარაძის რ.) და სხვა: რთული შემადგენლობის ფუძე ჭანუყვა (ეთნონიმი ჭანი+ჩერქეზულ-ადიღური ბლსრთი-ყვა), ანალოგიური აგებულებისაა: ართილაყვა, გლეყვა, ინგოროყვა, როყვა. „ჭანუყვაძე ორმაგი სუფიქსაციის გვარსახელია. არსებითად უდრის ჭანიშვილს ს. ჯანაშია, შრომები, III, 485); **ამავე ძირისაა**: ჭანუყვაშვილი, ჭანუყვარი (ამ უკანასკნელის შესახებ იხ. მამულაშვილი მ., აფრიკელი ჭანუყვარ-გუგუნარები, სამშობლო, № 17, 10. IX. 1971; ფაშტიანი დ., სიდან მოხვდნენ აფრიკაში? თბ., 21. VI. 1972); **ამავე ძირისაა ჭანუყვაშვილი**.

ჭანყოშვილი-ი (თბ., 13. III. 1967. 1), ვეჯინი (გურჯაანის რ.);

ჭანჭალეიშვილი (თბ., 6. II. 1967. 3), ჭავანი (სამტრედიის რ.).

ჭარბაძე (თბ., 31. I. 1968. 4), ხვანჭკარა (ამბროლაურის რ.); სავარ. საკ. სახ. ჭარბა (→ ჭარბა), || ჩარბაძე (თბ., 12. 4. 1971. 4).

ჭარელიძე (თბ., 26. X. 1964. 4), ამბროლაურის რ.; საკ. სახელად-ქცეული სადაურობის სიტყვა ჭარელი. დღევანდელი საინგილო (აზერბაიჯანის სსრ) ძველად ჭარ-ბელაქნად ანუ კაქენისელად იწოდებოდა; ჭარელიძენი იხსენიებიან სორის ტაძრის წარწერაში (XIV ს) როგორც რაჭის ერისთავები (იხ. იხ. ჭიჭინაძე, ნარკვევი ძველი ქართული კედლის მხატვრობის ისტორიიდან, ხელნაწერი შრომა, 1976). სოფელ შქმერში ცხოვრობენ ჭარელეები. **ამავე ძირისაა ჭარელიშვილი**, ზემო ალვანი (ახმეტის რ.), ჭარელაშვილი, ახალი (ფშავე). ჭარიაშვილისა და ჭარაიას არსებობა გვაფიქრებინებს, რომ ჭარელი იგივე ჭარელა (ლლ. სახელ.) შესაძლებელია ჭარა ძირეული საკ. სახელის კნინობითი ფორმაც იყოს (ჭარა+ბლსრთი ელ-ა). ამასვე უჭერს მხარს ჭარაბაძე (→ ჭარბაძე) და ჭარაქაშვილი (სავარ. საკ. სახ. ჭარაქა←ჭარაკა).

ჭეიშვილი-ი (კომ., 1. XI. 1963. 3). ასკანა, გურიანთა (მახარაძის რ.); **ამავე ძირისაა ჭეიძე**; ძირეული ჭე შესაძლებელია მომდინარეობდეს საკ. სახელისაგან ჭა (შდრ. ჭავა), მეორე ვარაუდით ჭეიშვილი და ჭეიძე შესაბამისად ჭელიშვილისა და ჭელიძი-საგან უნდა მოდიოდეს.

- ჭეშია (კომ., 1. XI. 1964. 2), ანაკლია, ორულუ, დარჩელი (ზუგდიდის რ.).
- ჭერაშვილი-ი (თბ.,* 26. XI. 1968. 44), ყვარელი; სავარ. საჯ. სახ. ჭერა.
- ჭერემაშვილი-ი (წით. დროშა, 3. IX., 1974. 4), ახალციხე (ებრაელთა უბანი); სავარ. საჯ. სახ. ჭერემა, შდრ. სოფლ. სახ. ჭერემი (გურჯაანის რ.).
- ჭერეტაშვილი-ი; სავარ. საჯ. სახ. ჭერეტა, (←ჭერეტა), შდრ. ჭერაშვილი.
- ჭეფხიძე (თბ., 8. III. 1965. 2), კვირიკეთი, გურიანთა (მახარაძის რ.); ამავე ძირისაა ჭეფხოშვილი (კომ., 13. III. 1971. 2).
- ჭეშმარიტაშვილი-ი (თბ., 24. III. 1964. 4), წალასყური (გარდაბნის რ.).
- ჭეჭელაშვილი-ი (გამარჯვება, 2. XI. 1963. 4), გორის რ.; ამ გვართ დსახლებულ სოფელს ატენის, ხეობაში ჭეჭელაანთუბანი ჭჭეია; სავარ. საჯ. სახ. ჭეჭელა; შდრ. სოფლის სახ. ჭეჭლა (ადიგენის რ.); აქედანვე უნდა იყოს ჩეჩელაშვილი (რუსულის ზეგავლენით).
- ჭეხაშვილი-ი (თბ., 27. VII. 1968. 4), ქვემო ჭალა (კასპის რ.); სავარ. საჯ. სახ. ჭეხა (იხ. გ. ბახტაძის ნარკვევი „გურგენ ჭეხაშვილი“, თბ., 1978).
- ჭვრიტიძე (ალაზნ. ვანთ., 29. IV. 1966. 4), შენაქო (თუშეთი, ახ. მეტის რ.); შდრ. ჭვრიტიძე (კომ. 10. III. 1965. 3). (იშვ.).
- ჭიაბრიშვილი-ი (თბ., 25. VII. 1963. 4), მანავი (საგარეჯოს რ.); რთული საჯ. სახ. ჭიაბერი (ჭია: ამირახორი ეან ჭიასძე, ბერძ. საჯ. ისტ. საჯ. III, 207) +ბერი).
- ჭიალაშვილი-ი (თბ., 21. III. 1968. 4), ყაზბეგის რ., სართიჭალა (გარდაბნის რ.); სავარ. საჯ. სახ. ჭიალა. შესაძლებელია წარმოქმნილი იყოს ჭია-საგან (ჭია+ბლსრთი-ალ-ა). ამავე ძირისა ჩიანს ჭიანაშვილი.
- ჭიაურელი-ი (თბ., 20. VI. 1967. 3), თბილისი; გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა, ჭიაური სოფელია თიანეთის რაიონში, ტყის სახელწოდებაა ლაგოდუხის რაიონში.
- ჭიბოშვილი-ი (თბ., 6. VIII. 1969. 4), ყვარლის რ.; საჯ. სახ. ჭიბო, შდრ. ჩიბოშვილი (კომ., 5. X. 1969. 4). (იშვ.).
- ჭითავა (თბ., 6. IV. 1968. 4), ხობისა და ზუგდიდის რ-ბი; ჭითა-მეგრ.-წითელი. ამავე ძირისაა: ჭითანავა, ჭითაური,

- კითაშვილი (თბ., 18. V. 1964. 4), ზუბი (ზუგდიდის რ.),
 კითუაძე (თბ., 5. V. 1975. 4).
- კიკაძე**, კიკაძის ამავე გვარით დასახლებული სოფელია ყვარლის რაიონში. || კიკაძე, საქ. სახ. კიკა.
- კიკარტაძე** (თბ., 30. III. 1978. 4), პატარძელი (საგარეჯოს რ.);
 კიკარტი—მამაკაცის მეტსახელი (მენტეშაშვილი ს., ქიზი-
 ყური ლექსიკონი; ზგდი მწმუნ. წვრილი, პატარა ლურსმანი
 (ქეგლ).
- კილაძე** (თბ., 7. I. 1964. 4), ზემო ხეთი (ჩოხატაურის რ.); საქ.
 სახ. კილა. ამავე ძირისაა კილაშვილი, კილაია, კი-
 ლაურაშვილი; საჭილაო სოფელია სამტრედიის რაიონ-
 ში.
- კინჭარაულ-ი**, სათემო გვარი ხევსურეთში; საქ. სახ. კინჭარა-
 ლ. სახელ., ამავე ძირისაა კინჭარაძე (სახ. გან. 29.
 XI. 1967. 2), კინჭარაძე.
- კიოკაძე** (კომ., 12. XI. 1963. 4), ხალიფაური (ჭიათურის საქ.
 საბჭო); სავარ. საქ. სახ. კიოკა.
- კიორელი-ი**, წინანდალი (თელავის რ.); გვარადქცეული სადაურო-
 ბის სიტყვა. კიორა სოფელია ონის რაიონში. წინარე გვარი
 რეხვიაშვილი ყოფილა.
- კიპაშვილ-ი** (კომ., 12. XII. 1963. 2), ბაზალეთი, ისლარი, ლარიხე-
 ვი (ორჯონიკიძის რ.); საქ. სახ. კიპა; ამავე ძირისაა: კიპი-
 კაშვილი (თბ., 23. XI. 1966. 3), სავარ. მეტსახ. კიპიკა
 (კიპი+ბლსრთი-იკ-ა).
- კირიტაშვილ-ი**, კახის რ. (საინგილო); სავარ. საქ. სახ. კირიტა
 კირა+ბლსრთი-იტ-ა).
- კიტაშვილ-ი** (თბ., 3. X. 1970. 4), ტეზერი (ხაშურის რ.); 1. სავარ-
 საქ. სახ. კიტა; ამავე ძირისაა კიტაია (კომ., 3. XI.
 * 1967. 2, შესაძლებელია აგრეთვე ჩიტაია (—კიტაია), თუ
 იგი ჩიტ ფუძეს არ შეიცავს.
- კიქაბერიძე** (თბ., 21. XI. 1970. 4), ტყიბულის საქ. საბჭო; რთული
 საქ. სახ. კიქაბერი (კიქა+ბერ).
- კიქაშვილ-ი** (თბ., 20. VIII. 1970. 1); საქ. სახ. კიქა; შდრ. კი-
 კა, კიკაიძე. ამავე ძირისაა: კიქაძე, კიქიაშვილი.
- კიღვარია** (სახ. გან., 25. IV. 1969. 3), ლაბეჭინი (ცაგერის რ.);
 || კიხვარია (თბ., 6. XII. 1969. 4), || კიხორია.
- კილიტაშვილ-ი** (თბ., 14. X. 1969. 4), სიღნაღის რ.; სავარ. საქ.

სახ. ჭილიტა (ჭილა+ბლსრთი-იტა). ამავე ფუძისაა: ჭი-
 ლაძე (საქ. სახ. ჭილჭი—ჭილა), ჭილაშვილი.
 ჭიროფი (თბ., 28. V. 1975. 4); გვარადქცეული სადაურობის სი-
 ტყვა; ჭიჩო სოფელია ხევსურეთში.
 ჭიჭალა (თბ., 21. II. 1964. 3), კორცხელი (ზუგდიდის რ.), ინ-
 ჩხური (გეგეჭკორის რ.).
 ჭიჭაშვილი (კომ., 30. XII. 1972. 3); საქ. სახ. ჭიჭა; შდრ. ჭიჭი
 (ლლ. სახელ.), ამავე ძირისაა: ჭიჭეიშვილი, ჭიჭიაშვი-
 ლი, ჭიჭიკოშვილი, ჭიჭინავა, ჭიჭინაძე, ჭი-
 კოშვილი, ჭიჭუეიშვილი.
 ჭკადუა (კომ., 3. IX. 1967. 3), ზემო სეანეთი, სამეგრელო; გვა-
 რადქცეული ხელობის სიტყვა ჭკადუ მეგრ. (=მჭედელი)
 ნაჭკადუ ჭკადუებით დასახლებული სოფლებია გალისა
 და ზუგდიდის რაიონებში.
 ჭკუასელი (თბ., 23. II. 1965. 4), საქამიასერი, მამულარი (ჩოხატა-
 ურის რ.).
 ჭოველიძე, ჭოველი შესაძლებელია სადაურობის სიტყვა იყოს
 მომდინარე ჭოელ-იდან. ჭოეთი—ციხე-სიმაგრეა წითელ-
 წყაროს რაიონში (იგივე ხორნაბუჯი).
 ჭოლაძე, მალაყი (წყალტუბოს რ.); საქ. სახ. ჭოლა, ამავე ძირი-
 საა; ჭოლიკაური, ჭოლიკაშვილი, ჭოლოყავა.
 ჭოლოკაური (თბ., 8. IV. 1974. 4), ამა (ხევსურეთი); ამავე ძი-
 რისაა: ჭოლოკავა, ჭოლოკიძე.
 ჭონიშვილი (თბ., 15. XII. 1964. 4), ზიზაბავრა (ასპინძის რ.),
 ახალი ზიზა (გორის რ.); ამავე ძირისაა ჭონიაშვილი.
 ჭონჭაძე, ყვავილი (დუშეთის რ.); საქ. სახ. ჭონჭე (ლლ. სახელ.),
 შდრ. ჯონჭა.
 ჭოპორტლიშვილი (კომ., 8. IX. 1972. 2), ლენინგორის რ.; სადა-
 ურობის სიტყვა ჭოპორტელი. ჭოპორტლიშვილები ამავე
 გვარით დასახლებული სოფელია დუშეთის რაიონში. ჭოპორ-
 ტი სოფელია ამავე რაიონში.
 ჭორაშვილი (სახ. გან., 13. IX. 1972. 4), თიანეთის რ.; სავარ.
 მეტსახელი ჭორა.
 ჭოტაშვილი (კომ., 25. IX. 1963. 4), ბოდბისხევი (სიღნაღის რ.);
 საქ. სახ. ჭოტი (ჯავახიშვილ. საქ. ისტ. ეკ. ძეგლ. 58), ამავე ძი-
 რისაა ჭოტიაშვილი.

- კოტორღიშვილი-ი** (თბ., 20. VI. 1974. 4), აკურა (თელავის რ.; სადაურობის სიტყვა კოტორელი. კოტორი სოფელია სიღნაღის რაიონში.
- კოლოშვილი-ი** (თბ., 24. III. 1969. 4), ქუთაისი (იშვ.). (წარმოშობით შესწეტიდან); სავარ. საკ. სახ. კოლო. ქ. ახალციხეში დღემდე დარჩენილია შტო-გვარი კოლოთი (—კოლოიანთი).
- კოჭოშვილი-ი** (კომ., 14. II. 1968. 2); სავარ. საკ. სახ. კოჭო, ამავე ძირისაა კოჭუა.
- კობონელიძე** (თბ., 29. III. 1969. 3), ამბროლაურის რ.
- კრელაშვილი-ი** (თბ., 16. III. 1968. 4), სიღნაღის რ.; საკ. სახ. კრელა; ფშავში (ახალში) მცხოვრები კრელაშვილები გოდერძაულნი ყოფილან.
- კუმბაძე** (კომ., 28. XI. 1963. 4), ტაბაკინი, კვალითი (ზესტაფონის რ.); სავარ. საკ. სახ. კუმბა.
- კუმბურიძე** (კომ., 14. II. 1968. 2), სიმონეთი, ბარდუბანი (თერჯოლის რ.), კიცხი (ორჯონიკიძის რ.); საკ. სახ. კუმბური შესაძლებელია მომდინარეობდეს მეგრული სიტყვისაგან კუმბური (=წაბლი).
- კუნაშვილი-ი**, მატანი (ახმეტის რ.); სავარ. საკ. სახ. კუნა.
- კურღულაშვილი-ი** (თბ., 14. III. 1966. 2), აკურა (თელავის რ.); სავარ მეტსახ. კურღულა, ზგდი მწმენ. „ყურწაპრილი ცხვარი“ (ქეგლ); შდრ. კურღული ნელი, დაბალი ხმით ტკბილი საუბარი (იმერ.), (იქვე). ფრინველის ხმა, ლულუნი (ნიჟარაძე შ. აჭარული ლექსიკა; ამავე ძირისაა კურღულია.
- კურჭელაურ-ი**, თიანეთის რ.; კურჭელაურები სოფელია ამავე რაიონში.
- კუჭულაშვილი-ი** (თბ., 27. I. 1977. 4), ქვემო მაჩხაანი (სიღნაღის რ.).
- კუჭყიან-ი**, ქ. გორი; შერქმეული გვარია, გადმოცემით, გაჯავრებულმა ბატონმა შეურაცხყოფის მიზნით შეარქვა ათვალისწინებულ ყმას.
- კყოიძე** (თბ., 13. III. 1968. 4), ზესტაფონისა და ორჯონიკიძის რ-ბი. აღიარებულია როგორც კყონიძისაგან მომდინარე. თხ. კყონია.
- კყონია** (კომ., 16. XI. 1967. 3), ლესა, ჩიბათი (ლანჩხუთის რ.); ფუჟა კყონი, ნეგრ. (=მუნა); შდრ. ქართ. მუნაძე; ამავე ძირისაა; კყონიძე (კომ., 17. IX. 1966.), კყოიძე.

ქურუნიშვილი-ი (კომ., 31. I. 1964. 1); საგარეჯოს რ., მეტსახ.
ქურუნა.

ბ

ხაბაზი (კომ., 31. V. 1966, 3). აჭყვისთავი (ქობულეთის რ.); გვა-
რადგეული ხელობა-მოსაქმეობის სიტყვა; ხაბაზი—ჭურის
მცხობელი, მეპურე (ქეგლ); ამავე ძირისაა ხ ა ბ ა ზ ი შ ვ ი ლ ი.
ხაბალაშვილი-ი (კომ., 21. VI. 1967. 2); სავარ. საკ. სახ. ხ ა ბ ა ლ ა
(ხაბა+ბლსრთი—ალ-ა).

ხაბარელი-ი (კომ., 10. XII. 1977. 4), აჩაბეთი (ცხინვალის რ.).

ხაბაძე (კომ. 24. VI. 1967. 4), ზემო აჭარა; საკ. სახ. ხ ა ბ ა

ხაბეიშვილი-ი (თბ., 8. IX 1967, 4), დაბლაგომი (ჩოხატაურის რ.);

—ხაბაიშვილი; საკ. სახ. ხ ა ბ ა.

ხაბელაშვილი-ი (თბ., 20. V. 1968. 4), შუახევის რ.; საკ. სახ. ხ ა -
ბ ე ლ ა (ხაბა+ბლსრთი—ელ-ა); ხაბელაშვილები სოფელია
იმევე რაიონში; შდრ. ხაბელაანი—სოფელი ზნაურის რაიონში.

ხაბუა (კომ., 27. X. 1967. IV), სავარ. საკ. სახ. ხ ა ბ უ.

ხაბულიანი-ი (თბ., 31. I. 1964. I), ლენტეხის რ.

ხაბურზანია (თბ., 30. I. 1964. I), ლეძაძაძე (ცხაკაის რ.); ცხოვ-
რობენ სოფლის იმ უბანში, რომელსაც კვათი ეწოდება;
|| ქ ა ბ უ რ ზ ა ნ ი ა, || ხ ა ბ უ რ ძ ა ნ ი ა (თბ., 24. IV. 1971. IV.).

ხადიაშვილი-ი, „კაფიაში ჭრელას მეტოქეები იყვნენ გიორგი მეელი-
აშვილი (ყრუ გიორგი), ხოხა (მწარია) ხადიაშვილი...“ (სოფ-
ლის ცხ., 29. VII. 1967. IV.), ფშავი; საკ. სახ. ხ ა დ ი ა.

ხადილაშვილი-ი (თბ., 5. VIII. 1979. 4), ჩაბანო, თიანეთის რ.; საკ.
სახ. ხ ა დ ი ლ ა (ხადა+ბლსრთი—ილ-ა).

ხადურ-ი (თბ., 11. IV. 1968. I); საკ. სახ. ხ ა დ ა+საგვაროვნო და-
ბოლოება-ური; ხადურიანთკარი სოფელია ცხინვალის რაიონ-
ში.

ხავთას-ი (თბ., 24. IV. 1967. IV), გურიანთა, დვაბზუ (მახარაძის
რ.); ადგ. გამოთქმით: ხ ა ფ თ ა ს ი; შდრ. საკ. სახ. ხ ა ვ თ ა მ:
იოსებ ხავთაძე (ინგორ. თზ. I, 725); გვარადქცეული გა-
სუბსტანტივებული გენიტიური მსაზღვრელი: ხავთაძე—
→ხავთასი←, ხავთასი (ი. მაისურაძე, ქართველურ გვართა
წარმოების ზოგიერთი საკითხი, ა. პუშკინის სახელ. თბ. სა-
ხელმწ. პედ. ინსტიტუტის შრომები, 23, 1969 წ. 34, 35; მი-
სივე, ერთი გვარის ეტიმოლოგიისათვის, გაზ. „სახ უნივერსი-
ტეტი“, № 37, 17. XII. 1976).

- ხაზალია**, ლეხაზალე—ხაზალები უბანი დაბა ჯვარში (წალენჯიხის რ.); საქ. სახ. ხ ა ზ ა ლ ი ა (ლლ. სახელ.); ამავე ძირისაა ხ ა ზ ა ლ ა ძ ე.
- ხაზარაძე** (კომ. 31, III. 1968. III.), ქუთაისი, მალაყი, (წყალტუბოს რ.), ბაში (სამტრედიის რ.); საქ. სახელადქცეული ეთნონიმი ხ ა ზ ა რ ი. „ხაზარნი“—იაფეტის შთამომავალნი (კეკ. ეტიუდ., 179), ხ ა ზ ა რ ა (მაკალ. ფშ., 148), ხაზარნი (ქართლ. ცხ. I. 12. 19. 65...); ამავე ძირისაა ხ ა ზ ა რ ი ა.
- ხაზიურ-ი** (თბ., 17. XII. 1966. 3), ახაშენი, ველისციხე (გურჯაანის რ.), წარმოშობით ხეცსურეთიდან.
- ხათაშვილ-ი** (კომ., 1. V. 1964. 2), ქალის. საქ. სახ. ხ ა თ ა (ლლ. სახელ.).
- ხაიაურ-ი** (თბ., 20. IV. 1964.), თიანეთის რ.; საქ. სახ. ხ ა ი ა + საგვაროვნო დაბოლ.—ურ.
- ხაიკაშვილ-ი** (კომ., 30. I. 1968. 2); დუშეთის რ.; საქ. სახ. ხ ა ი კ ა (ხაია+ბლსრთი—იკა).
- ხალდიაშვილ-ი** (ლიტ. საქ., 3. IV. 1976. 2); „უნდა ნახოთ ახმეტაში ჯარისკაცის სახლი. ეს სახლი ობლად გაზრდილმა ბიჭმა დავით ხალდიაშვილმა აიშენა, მაგრამ თვითონ ფრონტზე დაიღუპა“; ახმეტა; უძველესი ეთნონიმის ხ ა ლ დ-ისაგან მიღებული საქ. სახელი ხ ა ლ დ ი ა (ხალდ+ი-ა).
- ხანდრავა** (თბ., 19. IX. 1967. 4), ლეხანდრავე (ხანდრავეების სოფელი გეგეჭკორის რაიონში); ←ხანდრავა (გ. ახვლედიანი, ზოგადი ფონეტიკის შესავალი, 180; ავტორის მიერ დასახელებულია როგორც ეპენტეზისის ნიმუში).
- ხალაურ-ი** (სახ. გან., 23. XI. 1966. 2), მჭადიჯვარი, დუშეთის რ.; საქ. სახ. ხ ა ლ ა; ამავე ძირისაა: ხ ა ლ ა ძ ე, ხ ა ლ ა შ ვ ი ლ ი.
- ხალაშვილ-ი** (კომ., 17. IX. 1967. 4), კასპის რ.; || ხ ა ლ ი შ ვ ი ლ ი.
- ხალაძე** (ქართ. დიალექტოლ. 375.), იმერხევი (კლარჯეთში), მეღვრეკისი (გორის რ.); საქ. სახ. ხ ა ლ ა, ხ ა ლ ი (ლლ. სახელ.); შდრ. ხ ა ლ ო, ხ ა ლ უ ა (იქვე).
- ხალვაშ-ი** (კომ., 2. VII. 1968. 3), ხიხაძირი, ხულოს რ., შუხუთი ლანჩხუთის რ.; სახალვაშო, სოფელია ქობულეთის რაიონში; —ხ ა ლ უ ა შ ი, შდრ. საქ. სახ. ხ ა ლ უ ა + საგვაროვნო დაბოლ. •შ (—იშ. ჭანური გენეტიკის ნიმუნი); შდრ. ვ ა ნ ლ ი შ ი, ბ ე ქ ი რ ი შ ი, ც ო ტ ა შ ი და სხვ. ქართ. ხ ა ვ თ ა ს ი; არქეტიპი; ხ ა ლ უ ა ი შ ი. (იხ. ი. მაისურაძე, ხალვაში, სოფლ. ცხ., 18. 1. 1978)!

- ხალიფაშვილ-ი**; სავარ. საქ. სახ. ხ ა ლ ი ფ ა; შდრ. ხ ა ლ ი ბ ი (ლლ. სახელ.). საქ. სახელადქცეული არქაული ეთნონიმი; ხალიფა-ური სოფელია კიათურის საქ. საბჭოში. ხ ა ლ ი ფ ი რ კი-ნეულობით ფეხზე მოვაკრე (გაგონილი ოზაანში, წითელწყა-როს რ.).
- ხალიჩაშვილ-ი**, მოსაქმეობის მიხედვით შერქმეული გვარი (=ხა-ლიჩის მქსოველი), შდრ. საჩეხელაშვილი, საცერაშვილი, კოვზაძე, ნაზადაშვილი, ტივაძე და მისთ.
- ხამზაძე** (თბ., 17. IV. 1967. 3), თიანეთის რ.
- ხანანაშვილ-ი** (თბ., 31. VIII. 1968. 4), საქ. სახ. ხ ა ნ ა ნ ა (ლლ. სახელ.).
- ხანგოშვილ-ი** (სახ. გან., 25. II. 1972. 4), ჯოჯოხეთი (ახმეტის რ.). საქ. სახ. ხ ა ნ გ ო.
- ხანდაველ-ი** (დროშა, № 7 1963. 6), ქვემოჭალა (კასპის რ.); გვა-რადქცეული სადაურობის სიტყვა; შდრ. ხანდო—სოფლები ახალქალაქისა და წალკის რაიონებში, აგრეთვე ხანდოს ხევი მთიულეთში (დუშეთის რ.).
- ხანდოლიშვილ-ი** (კომ., 21. X. 1964. 4), მაშნაარი- (სიღნაღის რ.): ამ გვარეულობის ურთ-ერთ შტოს გაფუანებს ეძახიან:— ხ ა ნ დ ო ე ლ ი შ ვ ი ლ ი (მაისურაძე, საიდან მოდის ქართული გვარი. კომ., 17. VIII. 1974. 4).
- ხანთაძე** (თბ., 16. IV. 1968. 4); საქ. სახ. ხ ა ნ თ ა, შდრ. ხეთურ წარწერებში მოხსენიებული საქ. სახ. ხ ა ნ თ ი ლ ი (ხანთი, ხანთა+ბლსრთი-ილ), || ხ ა ნ თ ი ძ ე.
- ხანკოშვილ-ი** (თბ., 14. XI. 1966. 3); სავარ. საქ. სახ. ხ ა ნ კ ო; შდრ. ხ ა ნ გ ო შ ვ ი ლ ი.
- ხანჯალაშვილ-ი** (კომ., 12. III. 1965. 2), ხელობა-საქმიანობის მი-ხედვით შერქმეული გვარი (=ხანჯლის მკეთებელი).
- ხაპრიძე** (სოფლ. ცხ., 19. I. 1966. 3), შდრ. საქ. სახ. ხ ა პ რ ო (ლლ. სახელ.).
- ხაუღია** (კომ., 24. III. 1967. 4) || ხაჯალია.
- ხაუომია** (თბ., 5. VIII. 1972. 4), გაქედლი, (გეგეჭკორის რ.); შდრ. საქ. სახ. ა ხ ა უ ო მ ი (ლლ. სახელ.).
- ხარაბაძე** (კომ., 16. XI. 1967. 3), ორჯონიკიძის, ზესტაფონის რ-ბი; სავარ. საქ. სახ. ხ ა რ ა ბ ა (ხარა+ბლსრთი-ბა); შდრ. ხ ა-რ ა ძ ე, ხ ა რ ა ი შ ვ ი ლ ი და სხვ; ხარაბაული სოფელია წუ-ლუკიძის რაიონში.

- ხარაზი**-ი, ცხმორისი, (ქედის რ.); გვარადქცეული მოსაქმეობის სიტყვა. ამავე ძირისაა: ხარაზია, ხარაზიშვილი.
- ხარაიშვილი**-ი (სახ. გან., 29. XI. 1967. 2), ვაკისა (საჩხერის რ.), ალპანა (ვაგერის რ.); საქ. სახ. ხარა, || ხარეიშვილი (კომ., 17. XII. 1965. 2); ამავე ძირისაა: ხარაშვილი, ხარაულ-ლი, ხარაძე.
- ხარანაული**-ი, მთიულეთი: სავარ. საქ. სახ. ხარანა (ხარა+ბლსრთი-ანა). შდრ. ხარან (ლლ. სახელ.).
- ხარატიშვილი**-ი (კომ., 16. XI. 1967. 3), ლვერკი (ორჯონიკიძის რ.); ხელობა-საქმიანობის სიტყვა ხარატი (არაბ. ოსტატი), რომელიც ჩარხზე ხისაგან ან ლითონისაგან ჩარხავს (ახარატებს) სხვადასხვა ნაკეთობას (ქეგლ), || ხარატი.
- ხარაძე**, ფარცხნალი, ვარძია (ორჯონიკიძის რ.) და სხვ.; ძვ. წარმართული (ტოტემური) საქ. სახ. ხარა (მაკალ., სამეგრელოს ისტორია და ეთნოგრაფია, თბ., 1941; ლლ., სახელ.). ნაწარმოებია ხარ-ისაგან ა ბოლოსართით (შდრ. ანალოგიური ფაქტები: მგელი—მგელა—მგელაძე, ირემი—ირემა—ირემაძე, თევზი—თევზა—თევზაძე...). ამავე ძირისაა: ხარაიშვილი, ხარაული, ხარაშვილი, აგრეთვე ხარგალაძე, ხარგულია, რომელთაც საფუძვლად უდევთ კნინობითი ფორმის საქ. სახ. ხარიკა (იხ. მაკალ., ფშავი, 148) —ხარკა —ხარგა და ხარაზაძე (ხარა+ბლსრთი-ზა), ხარანაული (ხარა+ბლსრთი-ანა).
- ხარბელია** (თბ., 2. XII. 1964. 4), სახარბელიო, ცხაკაიას რ.; რთ. საქ. სახ. ხარბელი.
- ხარგელია** (ავტ. მასალები) ზუმი, (ჩხოროწყუს რ.), თარგამეული, (გეგეჭკორის რ.); ამავე ძირისაა: ხარგალაძე.
- ხარისთვალაშვილი**-ი (თბ., 9. VI. 1979. 4), გარიყულა (კასპის რ.).
- ხარეზავა** (თბ., 72. III. 1967. 4), აბელათი, გეგეჭკორის რ.; ნახარეზავო სოფელია იმავე რაიონში, საქ. სახ. ხარეზა (ჯავახიშვი., საქ. ეკ. ისტ. ძეგლ., 31).
- ხართიშვილი**-ი (თბ., 7. I. 1964. 1.), სნო (ყაზბეგის რ.); სავარ. საქ. სახ. ხართი, || ხარტიშვილი (თბ., 22. VII. 1972. 4); ამავე ძირისაა ხართიკაშვილი.
- ხარიბეგაშვილი**-ი (თბ., 28. XII. 1967. 2), || ხარბეგაშვილი (თბ., 7. II. 1978. 4).
- ხარისჭირაშვილი**-ი (თბ., 18. IV. 1968. 4), ახალციხე, თბილისი (წარ-

მოშობით ჯავახეთიდან, წინაპართა გვარი—ადუაშვილი); ნე-
 ლობა-საქმიანობის მიხედვით შერქმეული, მეტსახელისაგან—
 ხარისჭირა. გადმოცემით, ამ მეტსახელით ცნობილი პი-
 რი სახალხო მკურნალი ყოფილა. ხარის წყლულისაგან იგი
 ბავშვებს სკრიდა ყვავილის საწინააღმდეგოდ. || ხარისჭა-
 რაშვილი, || ხარისჩარაშვილი, || ხარიშჩარა-
 შვილი (იხ. ზ. ჭიჭინაძე, აბატი პეტრე ხარისჭირაშვილი,
 ტფ., 1895, || ხარიშელაშვილი (თბ., 17. I. 1979. 4).
ხარიტაშვილი-ი (თბ., 21. XII. 1968. 2); სავპრ. საქ. სახ. ხარიტა
 (ხარა+ბლსრთი-იტ-ა).
ხარშილაძე (სახ. ან., 25. III. 1964. 4), სამტრედიის რ. ქუთაისი;
 საქ. სახ. ხარშილა: ხარშილა გზირი (ჯავახ. საქ. ეკ. ისტ.
 ძეგლ. 67), || ხარჩილაძე (თბ., 27. III. 1967. 4); ამავე
 ძირისაა ხარჩილაძე.
ხარძიან-ი, ზემო სვანეთი (ჩარკვ. სვანეთი 240), ხარძიან სვანე-
 თში საკუთარი სახელიც არის (ლლ. სახელ.).
ხარჭამაძე (თბ., 21. III. 1964. 4); მეტსახ. ხარჭამა, გადმოცე-
 მით წარმომდგარია ხარიჭამია-საგან (შდრ. ტომ. ცხვირი-
 ჭამია).
ხასია (სოფლ. ცხ.; 3. IV. 1968. 1), აჩიგვარა, ჭუბურხინჯი (გა-
 ლის რ.). შდრ. საქ. სახ. ხასი, ხასო, ხასუა (ლლ. სახელ);
 ამავე ძირისაა ხასია.
ხასია (თბ., 30. III. 1965. 4), ზუგდიდის რ.; შდრ. ძვ. სოციალუ-
 რი ტერმინი ხასი (წარჩინებული, დიდებული წოდების წარ-
 მომადგენელი).
ხასიდაშვილი-ი (თბ., 24. XII. 1964. 2) სავარ. საქ. სახ. ხასიდა-
 ხასიტა (ხასი+ბლსრთი-იტ-ა).
ხატიაშვილი-ი, კომ, 14. II. 1968. 2), ტიბაანი (სიღნაღის რ.); საქ.
 სახ. ხატია (ჯავახ. საქ. ეკ. ისტ. ძეგლ. 11), ამავე ძირისაა:
 ხატიძე, ხატოიძე; ხატელიშვილი.
ხატისაშვილი-ი ქალის. საქ. სახ. ხატისა (თეოფორული სახ. =ხა-
 ტის კუთვნილი, ხატისათვის შეწირული, იხ. ა. შანიძე, მაც-
 ნე, № 2, 1967, 196); შდრ. მეფისაშვილი, მამისა-
 შვილი და მისთ.
ხავთან-ი (თბ., უნივ. 1. IX. 1971. 2), მულახი (ზემო სვანეთი,
 ჩარკვ. სვანეთი); შდრ. ხავთასი, || ხავთასი.
ხაშმელაშვილი-ი, საქ. სახელადქცეული სადაურობის სიტყვა ხაშ-
 მელა. ხაშმი სოფელია სავარჯოს რაიონში.

- ხაჩიაშვილ-ი** (სახ. გან., 29. XI. 1967. 2), ანაგა, ბოდბისხევი (სიღნაღის რ.); საქ. სახ. ხაჩია, ამავე ძირისაა: ხაჩიური, ხაჩიძე.
- ხაჩირაშვილ-ი** (თბ., 22. XI. 1963. 4), იგოეთი, (კასპის რ.); საქ. სახ. ხაჩირ (ლლ. სახელ.).
- ხაჭაპურიძე** (თბ., 7. XII. 1963. 2), ქვაბისხევი (ბორჯომის რ.), ჩხარი, (თერჯოლის რ.); მოხსენიებულია 1569 წლის იმერეთის მეფის გიორგის სიგელში, როგორც ჩუნეშელი გლეხი (ეორდ. ქრონ. II, 412).
- ხაჭვანი** (ჩარკვ. სვან. 240), უშგული (ზემო სვანეთი).
- ხახალაშვილ-ი** (თბ., 18. VI. 1964. 4), საქ. სახ. ხახალა (ხახა + ბლსრთი-ალა), შდრ. ხახალო (ლლ. სახელ.); ამავე ძირისაა ხახალეიშვილი (თბ., 2. XII. 1968. 4), დიდი ჯიხანიში (სამტრედიის რ.), ხახალაიშვილი.
- ხახანაშვილ-ი** (თბ., 9. XII. 1968. 4), საქ. სახ. ხახანა (ლლ. სახელ.); ამავე ძირისაა: ხახანიკაშვილი, ხახაშვილი ხახიაური, ხახოშვილი, ხახოძე, ხახუა...
- ხახვიაშვილ-ი** (კომ., 3. XII. 1963. 2), თელეთი (გარდაბნის რ.); საქ. სახ. ხახვია (ლლ. სახელ.) ამავე ძირისაა: ხახვაძე, ხახვა.
- ხახიაშვილ-ი** (კომ., 16. I. 1964. 4), მარტყოფი გარდაბნის რ.); სავარ. საქ. სახ. ხახია, ამავე ძირისაა: ხახიკაური, ხახაშვილი, ხახიძე.
- ხახნელიძე** (სოფლ. ცხ., 9. I. 1969. 3), ბოსტანა, ჭრებალო (ამბროლაურის რ.).
- ხახუბია** (კომ., 2. III. 1967. 2); სავარ. საქ. სახ. ხახუბი, ხახუბა (ხახუ + ბლსრთი-ბა). შდრ. ხახუბუნა (ლლ. სახელ.).
- ხახუტაშვილ-ი** (თბ., 28. III. 1968. 3), მეჯვრისხევი; (გორის რ.); ქალის საქ. სახ. ხახუტა (ხახა + ბლსრთი-უტ-ა), (ლლ. სახელ.); ამავე ძირისაა ხახუტაიშვილი.
- ხაჯაველიძე**, (თბ., 4. X. 1967. 4), ხაშური.
- ხეციაშვილ-ი** (კომ., 19. V. 1968. 4), კოლაგი (გურჯაანის რ.).
- ხეცსურიშვილ-ი** (თბ., 25. IX. 1974. 4), ბორჯომი; ამავე ძირისაა ხეცსურიანი.
- ხეთაგიშვილ-ი** (თბ., 29. II. 1968. 4), კახეთი; საქ. სახ. ხეთაგი (← ხეთაკი), რომლის ძირეული ნაწილი ხეთა ემთხვევა ანტიკურ ეთნონიმს (ხეთა|ხეტა), შდრ. საქ. სახ. ხეტე, ხეტელა (ლეონიძე, სახელ.), აგრეთვე ტოპონიმი ხეთა (სოფ. ხობის რაიონში), შდრ. ხეთაგური, ხეთერელი, ხეთეშვილი.

ხეთურიძე (თბ., 28. II. 1968. 4), ნაფალაური, სამტრედიის რ.-
 საკ. სახ. ხეთური.
 ხეკაკუნაშვილი-ი (ავტ. მასალ.); მეტსახ. ხეკაკუნა.
 ხელაშვილი-ი, საკ. სახ. ხელა (ლლ. სახელ.), ამავე ძირისაა: ხე-
 ლაძე, ხელიძე, ხელაია.
 ხეოშვილი-ი (კომ., 17. VIII. 1963. 4.), ახატანი (ღუშეთის რ.).
 ხერგიან-ი (ჩარკვ., სვანეთი), ზემო სვანეთი; ხერგიან. საკ. სა-
 ხელადაც გვხვდება.
 ხერკელაძე (თბ., 11. I. 1969. 4), გვარაძეცეული სადაურობის
 სიტყვა—ხერკელა, ტოპონიმი ხერკი.
 ხერხაძე (სოფლ. ცხ. 30. VII. 1964. 3).
 ხეჩიაშვილი-ი (თბ., 29. XI. 1966. 4); საკ. სახ. ხეჩია (ლლ. სა-
 ხელ.); შდრ. ხეჩა (იქვე); ამავე ძირისაა: ხეჩიკაშვილი,
 ხეჩინაშვილი, ხეჩუაშვილი.
 ხეტეშვილი-ი, ხორხი, ფშავი (ღუშეთის რ.).
 ხვადაგიან-ი (თბ., 1. XI. 1963. 4), (ვაგერის რ.); ამავე ძირისაა:
 ხვადაგია (კომ., 27. IX. 1969. 4), ხვადაგიძე.
 ხვარეშია (ავტ. მასალ.), ეწერი, (თერჯოლის რ.).
 ხვედელიძე (თბ., 28. XII. 1963. 4), რგანი (ჭიათურის ს. ს.); საკ.
 სახ. ხვედელი; შდრ. მეტსახ. ხვედა, ხვედეღა (ლლ.
 სახელ.); გადმოცემით ძველი გვარი ჯაფარიძე ყოფილა
 (ინფორმატორი გიზო ხვედელიძე, 1979).
 ხვთისიაშვილი-ი (თბ., 10. VI. 1964. 2), თეოფორული; საკ. სახ.
 ხვთისია (← ლვთისია = ლვთის კუთვნილი).
 ხვითაია, ზემო ბარლები (გალის რ.), სავარ. საკ. სახ. ხვითა.
 შდრ. მეტსახ. ხვითთ (ლლ. სახელ.).
 ხვითარია (თბ., 20. IX. 1967. 4), აბელათი, (გეგეჭკორის რ.); საკ.
 სახ. ხვითარი (ხვითა+ბლსართი -არ).
 ხვინგია (თბ., 29. IV. 1964. 4), რიყე (ზუგდიდის რ.).
 ხვინთელან-ი (კომ., 3. IX. 1967. 3), ზემო სვანეთი (ჩარკვ. სვანე-
 თი, 240).
 ხვინჩიაშვილი-ი (კომ., 28. IV. 1968. 4), შდრ. საკ. სახ. ხვინჩი
 (ლლ. სახელ.).
 ხვისტან-ი (ახ. კომ., 18. VI. 1965. 2), სვანეთი (ჩარკვ. სვანეთი,
 240); შდრ. საკ. სახ. ხვისტართ (ლლ. სახელ.).
 ხვიჩია დიდი ჭყონი (გეგეჭკორის რ.); საკ. სახ. ხვიჩი, ხვიჩა.
 ხვლეურ-ი (ავტ. მასალები), ჩობანო (თიანეთის რ.).

- ხიბლაშვილ-ი** (კომ., 30. III. 1971. 4), თიანეთის რ., შათურა (დუშეთის რ.); ამავე ძირისაა **ხიბლიანი**.
- ხიდაშელ-ი** (კომ., 24. III. 1964. 4), ამბროლაურის რ.; გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა; **ხიდაშლები** სოფელია ონის რაიონში; **||ხიდეშელი**, **||ხიდიშელი**; ონის რაიონში სოფ. ნაკეთთან არის ნასოფლარი **ხიდაში**.
- ხიდურელ-ი** (თბ., 11. X. 1969. 4), ამბროლაურის რ.; გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა, სავარ. გეოგრ. პუნქტი **ხიდური**.
- ხიზამბარელ-ი**, (თბ., 16. V. 1964. 4), კავთისხევი, ნოსტე, თვალადი (კასპის რ.); გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა, წარმომდგარი **ხიზამბარელი** ისაგან. **ხიზამბარა** სოფელია ჯავახეთში (ასპინძის რ.).
- ხიზანიშვილ-ი** (თბ., 31. VII. 1967. 4), გორის რ.; საქ. სახ. **ხიზანი**, ზგდი მნიშვნ. დროებით სხვას შეეცდებულნი პირი; მემკვიდრის მიწაზე მოსახლე თავისუფალი გლეხი, რომელიც გადასახადს ყმის თანაბრად იხდიდა; ოჯახის წევრები (ქეგლ).
- ხიზაძე** (ასპინძა, 21. II. 1968. 3); (თბ., IX. 1976. 4), ქუჩა, ასპინძის რ.
- ხითარიშვილ-ი** (კომ., 23. 11. 168. 3), ქ. ახალციხე, ვალე (ახალციხის რ.); საქ. სახ. **ხითარა** (ჯავახ. ეკ. ისტ. ძეგლ. 27); გადმოცემით აღრინდელი გვარი **თამარაშვილი** ყოფილა (ინფორმატორი ი. ოცხელი, 1971 წ.); შდრ. სომხ. მხითარინ, **||ხითარიშვილი**; მეორე გადმოცემით აღრინდელი გვარი **ნანობაშვილი** ყოფილა.
- ხითარიძე** (თბ., 20. VII. 1970. 4), ქვემო გომი (კასპის რ.).
- ხიმიკაურ-ი** (ჯავახ. ეკ. ისტ. ძეგლ. 38); ძალლიკა ხომიკაური (ვაჟაფშაველა).
- ხიმშიაშვილ-ი** (კომ., 11. X. 1964. 2); საქ. სახ. **ხიმში** (ღლ. სახელ.), **ხიმშია** (საქ. სიძვ. 11. 62.). „აჭარაში და განსაკუთრებით მის ზემო ნაწილში გავლენიანი იყო და მთელი მხრის ბატონად და პატრონად ითვლებოდა ხიმშიაშვილის გვარი. ეს გვარი, როგორც ზეპირგადმოცემა მოგვითხრობს, მონათესავეა არაგვის პირის (დუშეთის მაზრა) ხიმშიაშვილებისა. მათს წინაპარს XVII საუკუნეში კაცი შემოჰკვდომია არაგვის ხეობაში, მეფის რისხვას გაჰქცევია და აჭარაში შეხიზნულა: (თ. სახოკია, მრგზ., 144).
- ხინჯავა** (თბ., 13. IV. 1970. 4); სავარ. საქ. სახ. **ხინგა** ← ხინიგა ← ხინიკა, შდრ. **ხინიკაძე** (იხ.).

- ზინველ-ი** (კომ., 30. 111. 1967. 3); გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა **ხინოელი**; **ხინო** სოფელია აჭარაში (ქობულეთის რ.).
- ზინთიბიძე**, ძიმიტი, მელექედური (მახარაძის რ.); შდრ., აფხ. გვარი **ხინთბა**, **ხინტბა**.
- ზინიკაძე** (კომ., 14. 11. 1968. 2), ქობულეთის რ.; სავარ. საკ. სახ. **ხინიკა**.
- ზინკილაძე**, ჭარნალი (ხელვაჩაურის რ.).
- ზინჩიკაშვილ-ი** (სახ. გან., 29. XI. 1967. 2), სამთავისი, (კასპის რ.), სავარ. საკ. სახ. **ხინჩიკა** (ხინჩა+ბლსრთი -იკა), || **ხინჩიგაშვილი**, || **ხანჩაგაშვილი**; ამავე ძირისაა: **ხინჩიკაძე**, **ხინჩილაძე**.
- ზირსელ-ი** (თბ., 12. V. 1971. 4), ანაგა, სიღნაღის რ.; გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა. **ხირსა** ადგილის (ამჟამად საბჭოთა მეურნეობის) სახელია სიღნაღის რაიონში.
- ზისფეხაშვილ-ი** (თბ., 29. IV. 1967. 2), ლამოვანი (მცხეთის რ.), ქისტაური (ახმეტის რ.); || **ხისფეხიშვილი** (კომ., 20. IX. 1970. 2).
- ზიტირ-ი** (თბ., 20. V. 1965. 4), ნიგოთი (ლანჩხუთის რ.), ასკანა მახარაძის რ.; ამავე ძირისაა. **ხიტირია**, **ხიტირიშვილი**.
- ზიხაძე** (თბ., 10. II. 1968. 3), ზესტაფონის რ., ლორეშა (ორჯონიკიძის რ.); ზემო აჭარა; ამავე ძირისაა **ხიხანიშვილი**.
- ზიჯაკაძე** (თბ., 16. III. 1967. 3), ვარძია, ლახუნდარა (ორჯონიკიძის რ.).
- ზმალაძე** (თბ., 12. IV. 1968. 2), ახალციხის რ., წინარეხი (კასპის რ.). ქ. ქუთაისი; გადმოცემით ხელობა-მოსაქმეობის მიხედვით შერქმეული გვარია (ხმლების მკეთებელ-მწრობელი), ქუთაისელ ზმალაძეთა შესახებ იხ. მ. კობერიძის სტატია „21 შვილი ჰყავდათ“ (სოფ. ცხ., 12. IX. 1972. 3); საკ. სახ. **ზმალაძეთ.** II, 390)
- ზმელიძე** (თბ., 4. IV. 1968. 4), ამბროლაურის რ.; შდრ. საკ. სახ. **ხმელა** (დლ., სახელ.).
- ზმიადაშვილ-ი** (თბ., 13. I. 1964. 1.), ტირძნისი, (გორის რ.); სავარ. მეტსახ. **ხმიადა**.
- ზობელავა** (თბ., 23. VI. 1967. 4), სავარ. საკ. სახ. **ხობელა** (ხო-ბა+ბლსრთი -ელ); შესაძლებელია მიღებული იყოს სადაუ-

- რობის სიტყვა ხობელი-საგან. (ხობი—რაიონის ცენტრი სამეგრელოში).
- ხობუა** (კომ., 18. XII. 1964. 4), შდრ. საკ. სახ. ხობა (საქ სიტყ. II, 518).
- ხოდელი** (თბ., 28. II. 1969. 2), ქ. გორი; გვარაღქცეული სადაურობის სიტყვა; ხოდანასოფლარია ფშავში.
- ხოდინაშვილი**, დიდი ლილო (გარდაბნის რ.).
- ხოზბერიძე** (თბ., 7. I. 1964. 1), ლანჩხუთის რ.; რთული საკ. სახ. ხოზბერი (ხოზ+ბერი); ამავე ძირისაა ხოზიშვილი.
- ხოზმაზარაშვილი** (თბ., უნივ. 1. IX. 1976. VI.), ქ. თელავი; შდრ. ხოჟმაჟაშვილი.
- ხოზრევანიძე** (კომ., 3. III. 1967. I), ხიხაძირი (ხულოს რ.); საკ. სახ. ხოზრევანი
- ხოკერაშვილი** (თბ., 15. VI. 1968. 4), კავთისხევი. (კასპის რ.); საკ. სახ. ხოკერა.
- ხომასურიძე** (კომ., 17. XI. 1963. 4), ხირხონისი (ონის რ.).
- ხომერიკი** (სოფ. ცხ., 7. IV. 1968. IV), ბაღდადი (მახარაძის რ.); გამოთქმულია მოსაზრება, თითქოს ბერძნული გვარი იყოს.
- ხომიზურაშვილი** (კომ., 11. III. 1964. 2); საკ. სახ. ხომიზური (ლლ. სახელ.), საკ. სახ. ხომიზურაი: ხევსურული მკვლევები, ა. შანიძის რედ., წელიწდ. I, II, 1925, 170), || ხომიზურაშვილი.
- ხონელიძე** (თბ., 10. XI. 1963. 4); სადაურობის აღმნიშვნელი სიტყვა ხონელი, ხონი, დღევანდელი ქალაქი წულუკიძე, ამავე ძირისაა ხონელია.
- ხოჟმაჟარაშვილი** (თბ., 10. III. 1967. 2), კურდღელაური (თელავის რ.).
- ხორავა**, საკ. სახ. ხორა (ლლ. სახელ.); შდრ. ხორიაშვილი, ხოროშვილი, სოფლის სახელები ხორეთი (ლანჩხუთის რ.), ხორითი (ორჯონიკიძის რ.) || ხვარავა.
- ხორანაული** (კომ., 21. X. 1964. IV), ფშავი, კუჭეჭა (დუშეთის რ.); საკ. სახ. ხორანა (ხორი, ხორა+ბოლოსართი -ანა); || ხორანაული, კაწალხევი (მაკალ., ფშავი, 11).
- ხორბალაძე** (სოფლ. ცხ., 30. VII. 1964. 3), დოესი (კასპის რ.); სავარ. საკ. სახ. ხორბალა, შდრ. სოფლის სახ. ხორბალო (ახმეტის რ.).

- ხორგუა** (სახ. გან., 17. V. 1967. 2), ამავე ძირისაა: ხორგელია, ხორგუანი, ხორგუაშვილი.
- ხორიაშვილი-ი** (კომ., 27. X. 1964. 2), საკ. სახ. ხორია, შდრ. ხორა, ხორავა, ხორთშვილი.
- ხორხელი-ი** (კომ., 3. XI. 1967. 3), გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა; ხორხი სოფელია ფშავში, ხორხელი—ახმეტის რაიონში.
- ხოსიაშვილი-ი** (ქართ. დიალ., 705), ქისტაური (ახმეტის რ.); საკ. სახ. ხოსია (||ხოსიშვილი (თბ., 10. VI. 1967. 2); ამავე ძირისაა ხოსიაური.
- ხოსიკურიძე** (კომ., 9. IV. 1965. 4). ზემო ალვანი (ახმეტის რ.); საკ. სახ. ხოსიკური (ხოსი, ხოსია+ბლსრთები-იკ, ურ); შდრ. საკ. სახ. ხოსიკ, ხოსიკი, ხოსიკა.
- ხოსიტაშვილი-ი** (თბ., 15. II. 1969. 2), ბოდბისხევი, (სიღნაღის რ.), გოგაშენი (ახალქალაქის რ.); საკ. სახ. ხოსიტია (ხოსი, ხოსია+ბლსრთი -იტ-ა).
- ხოსროშვილი-ი** (კომ., 1. XII. 1963. 2), ფიანეთის რ., წითელწყაროს რ.; საკ. სახ. ხოსრო (←ხვასრო); ამავე ძირისაა: ხოსრიაშვილი, ხოსრუაშვილი.
- ხომარელი-ი** გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა; შდრ. ხომარაული; ხომარა სოფელია ფშავში.
- ხოტეველი-ი** (ეორდ. ქრთნ., II, 731), გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა; ხოტევი სოფელია ამბროლაურის რაიონში.
- ხოტენაშვილი-ი** (თბ., 15. VII. 1968. 2), შაშინი (გურჯაანის რ.); შდრ. ანტიკური ტაპონიმი ხოტენე, ეთნონიმი ხოტენელები (აპიანე, იხ. ს. ჯანაშია, უძველესი ეროვნული ცნობა ქართველთა პირველსაცხოვრისის შესახებ, ენიმკის მოამბე, V—VI 1940, 686), იხ. აგრეთვე Баскаков, 145.
- ხოტივარი-ი** (თბ., 17. XI. 1971. 4), პატრიკეთი (წყალტუბოს რ.); გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა;—ხოტივარი (ხოტევ+სადაურობის ძველი ბლსრთი -არ) შდრ. მტბევარი, ოპიზარი. მეგრ. გვარები ოდიშარია, ხუნწარია და სხვ.; იხ. ხოტეველი.
- ხოფერია** (თბ., 24. III. 1964. 4), ცხაკაიას, რ. (ლანჩხუთის რ.).
- ხომარაული-ი**, გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა (-ულ მორფემით), ხომარა სოფელია ფშავში (დუშეთის რ.), ||ხომარეული, || ხომურაული.
- ხომტარია** (თბ., 18. III. 1964. 3), სადაურობის სიტყვა ხომტა-

- რი (ხოშტა+სადაურობის ძველი ბლსრთი-არ), სავარ. სამო-
სახლო პუნქტი ხოშტა; შდრ. ხოსტა (იხ. აგრეთვე ჭუმბ.
51).
- ხოხაშვილ-ი (კომ., 5. IV. 1967. 4), ხოხა; საქ. სახ. ფშავში. ამავე
ძირისაა: ხოხაძე, ხოხიაშვილი.
- ხოხობაშვილ-ი (კომ., 21. II. 1964. 2), მატანი (ახმეტის რ.); საქ.
სახ. ხოხობა; ამავე ძირისაა: ხოხობაია.
- ხოხონიშვილ-ი (თბ., უნივ. 1. IX. 1971. 4), ანავა (სიღნაღის რ.);
შდრ. მეტსახ. ხოხონა (ლლ. სახელ.).
- ხოჯავა (თბ., 16. III. 1967. 4), მებრ. ხოჯი—ხარი; საქ. სახ. ხო-
ჯი (ლლ. სახელ.). ამავე ძირისაა: ხოჯაშვილი, ხოჯე-
ლანი, ხოჯიშვილი, ხოჯანაშვილი.
- ხრილოკიაშვილ-ი (წით. დროშა, 31. I. 1974. 4); მეტსახელი ხრი-
ლოკია (ვინც ხრილს ლოკავს).
- ხოჯივანიშვილ-ი (ავტ. მასალები), ახალციხე, თბილისი; გადმოცე-
მით, ამ გვარეულობის წინაპარი სახელად იოვანე მასწავლებე-
ლი ყოფილა. მესხეთში თურქთა ბატონობის დროს ხოჯა (იო-
ვანას) ეძახდნენ, რაც გვარის წარმოშობას დაედო საფუძე-
ლად, ||ხოჯვანიშვილი, ||ხოჯევანიშვილი.
- ხრამელაშვილ-ი, საქ. სახელადქცეული სადაურობის სიტყვა ხრ-
ამელა (←ხრამელი); ხრამის წყარო სოფელია ლენინგორის
რაიონში, შდრ. მდინარის სახელწოდება ხრამი.
- ხუბულაშვილ-ი (თბ., 18. III. 1974. 4), საქ. სახ. ხუბულა
(ხუბა+ბლსრთი-ულ-ა).
- ხრიკულაშვილ-ი (წით. დროშა. № 8. III. 1968. 4), სავარ. საქ.
სახ. ხრიკულა.
- ხუბეჭაშვილ-ი (ალაზნ. განთ., 25. V. 1963. 3), ფიჩხოვანი (თელავის
რ.), შდრ. საქ. სახ. ხუბეჭი (ინგორ., სვან. საისტ. ძეგლ.
II).
- ხუბუა, კახეთი, (ზუგდიდის რ.); საქ. სახ. ხუბუ.
- ხუბუტია (თბ., 25. III. 1967. 3), საქ. სახ. ხუბუტი (ხუბა+
ბლსრთი-უტ).
- ხულორდავა (კომ., 20. XI. 1964. 3), ცხაკაიას, გეგეჭკორის რ-ბი
- ხულუზაური-ი, ვეძათხევი (დუშეთის რ.); სავარ. საქ. სახ. ხულუ-
ზა (←ხულოზა?)
- ხუმარაშვილ-ი, ზემო ქედი (წითელწყაროს რ.); საქ. სახ. ხუმ-
არა (მაკალ. ფშ. 148), ||ხუმერაშვილი; ამავე ძირისაა:
ხუმარაძე.

- ზუნაშვილი-ი** (თბ., 25. I. 1965. 4), ქვემო ბოდბე (სიღნაღის რ.): შდრ. სოფლის სახ. ხუნევი (ორჯონიკიძის რ.), საქ. სახ. ხუნა (ლლ. სახელ.).
- ხუნდაძე** (კომ., 16. XI. 1967. 3), საქამიასური, ბუკისციხე (ჩოხატაურის რ.), ლანჩხუთის რ. და სხვ. (გავრც.); საქ. სახ. ხუნდა (ხუნდი ზგდი მწვე. მტრედის ბარტყი, ქველ). ამავე ძირისაა ხუნდიაშვილი.
- ხუნდაყიშვილი-ი** (კომ., 21. IV. 1968. 4), ||ხუნდაყიშვილი, ალგანი, (ახმეტის რ.); ეთნონიმი ხუნდაყი, ხუნდახი; შდრ. ხუნდაბი ერთ-ერთი იბერიულ-კავკასიური ტომი და ლესტანში, ავარიელები (ქველ.).
- ხუნწარია** (თბ., 18. III. 1964. 3); გვარადქცეული სადაურობის სიტყვა ხუნწარი (ხუნწი+სადაურობის ძვ. ბოლოსართი არ); ხუნწი სოფელია სამეგრელოში; შდრ. ოდიშარია, ხომტარია, ხოტივარი და მისთ.; ||ხუნწარიძე (თბ., 22. X. 1969. 4).
- ხუნწელ-ი** (თბ. 20. III. 1974. 4), წულუკიძე, შდრ. ხუნწელია (თბ., 22. III. 1974. 4).
- ხურდაყულიშვილი-ი**, თბილისი, განთქმული ქართველი მომღერალი და მეთარე (ივერია, № 124, 1904; მაცნე № 1, 1972, გვ. 150), რთული ფუძე: ხურდა+ყული; ყული ზგდი მწვენ. მონა, ყმა. შერქმეული სახელი ხურდაყული დაკავშირებული უნდა იყოს მონებოს (ყმების) ვაჭრობასთან და უნდა ნიშნავდეს ხურდად მიცემულ (გაყიდულ) ყმას.
- ხურიძე** (თბ., 20. III. 1968. 4), შდრ. უძვ. ძვ. აღმოსავლური ეთნონიმი ხური, ხურიტი.
- ხუროშვილი-ი** კომ., 16. XI. 1967. 3), საქ. სახ. ხურო, ძვ. ზგდ. მწვენ. მშენებელი, ხელოსანი (ქველ); დავითა ხურო (ბერძ., მასალ. საქ. ეკ. ისტ. III, 3). ამავე ძირისაა: ხუროძე.
- ხურსიძე** (ჯავახიშვი. ისტ.—ეთნოლ. პრობლ. 95), ძველად შესხეთის მცხოვრებნი, ზარზმის ტაძრის მშენებელნი (ზ. ჭიჭინაძე, ისტორია ხურსიძის გვარისა და შოთა (შიო) რუსთაველი, ტფ. 1908); საქ. სახ. ხურსი (ლლ. სახელ.; ქართლ. ცხ. I. 284).
- ხურცილავა** თბ., 2. III. 1965. 4), აბედათი, გეგეჭკორის რ.; შდრ. საქ. სახ. ხურსი, გვარი ხურსიძე.
- ხურციძე** (კომ., 13. XI. 1963. 2), ნატანები (მახარაძის რ.), წყალტუბოს რ., ვანის რ.; შდრ. ხურსიძე; ამავე ძირისაა: ხურციო, ხურცილავა.

- ხუსკივაძე** (სახ. გან., 29. XI. 1967. 2), კვალითი (ზესტაფონის რ.);
სავარ. საკ. სახ. ხუსკივა (ხუსკი, ხუსკა—ხუსკი, ხუსკა+
ბლსრთი -ვა), ცალკეულ შტოებს შემდეგი „საგინებლები“
აქვთ: ქვასროლია, კოფელი, ობროდა, კირკი-
ტეები, ხრაკები და სხვ.
- ხუტაშვილი-ი** (თბ., 24. XI. 1969. 4), საქარა (ზესტაფონის რ.);
|| ხუტეშვილი კომ., 1. V. 1964. 2), საკ. სახ. ხუტა, ხუ-
ტე (ლლ. სახელ.), ამავე ძირისაა: ხუტიაშვილი, ხუტი-
ძე, ხუტუაშვილი.
- ხუფენია** (თბ., 27. III. 1967. 4), ორულუ (ზუგდიდის რ.).
- ხუშუტიშ-ი**, მთქმელი რიზა ხუშუტიში (კარტოზია, ლაზური ტექ-
სტები, 231), გუდაუთი; გენიტიური წარმოების ლაზური გვა-
რი; სავარ. საკ. სახ. ხუშუტი+საგვაროვნო დაბოლ.-იშ.
შდრ. ბექირიში, ვანლიში, ციტაში და მისთ.
- ხუცაურიძე** (სოფ. ცხ., 8. II. 1973. 4), ბარისახო (დუშეთის რ.);
სავარ. საკ. სახ. ხუცაური (ხუცა+ბლსრთი -ურ).
- ხუცაიძე** (თბ., 25. V. 1968. 4), წინანდალი (თელავის რ.); საკ. სახ.
ხუცა, იხ. ხუციშვილი; ამავე ძირისაა: ხუციძე,
ხუცუნაშვილი, ხუცარაული, ხუცაიძე, ხუ-
ციანიძე, ხუცაურიძე, ხუციაშვილი, ხუცი-
ბერი, ხუცინაშვილი.
- ხუციანიძე** (კომ. 27. III. 1969. 3).
- ხუციაშვილი-ი**, საკ. სახ. ხუცია, იხ. ხუციშვილი.
- ხუციბერიძე** (სახ. გან., 24. III. 1965. 4); რთული ფუძე, ხუცი-
ბერი (საკ. სახ. ხუცი), ხუცია+ძე. საგვაროვნო დაბოლოება
და საკ. სახელადქცეული ძირი-ბერი (შდრ. სულაბერიძე, გო-
გიბერიძე და მისთ.).
- ხუცინაშვილი-ი** (სოფ. ცხ., 11. X. 1969. 2), თბილისი; საკ. სახ.
ხუცინა (ხუცი, ხუცია+ბლსრთი-ინა).
- ხუციშვილი-ი** (თბ., 15. V. 1965. 4), გორის, ასპინძის რ-ბი და სხვ.
(გავრც.: ხუცი-ძირი უძველესია, იგი დადასტურებულია სა-
ყოველთაოდ გავრცელებულ ხუციეს-ში და საკ. სახელებში:
ხუცა, ხუცია, ხუცინა, ხუციკა, ხუცო, ხუცი-
ნა, ხუცურა, ხუცაური; მღვდლის მნიშვნელობა ხუ-
ციეს-მა და ხუცმა შემდეგში მიიღო, თავდაპირველად კი,
უფროსს, მთავარს, მოთავეს ნიშნავდა.
- ხუციძე** (თბ., 10. I. 1964. 4), საქარა, ცაგერის რ. (ალავ. მასალ.),

შდრ. ხუციშვილი, ხუცუნაშვილი (მარტყოფი გარდაბნის რ.).
ხუცურაულ-ი (კომ., 21. X. 1964. 4), ვანხევი (დუშეთის რ.); საქ.
 სახ. ხუცურა (ხუცი+ბლსრი -ურ-ა).
ხუხუნაიშვილ-ი (თბ., 7. III. 1964. 4), შუხუთი (ლანჩხუთის რ.);
 ||ხუხუნაშვილი (თბ., 4. IV. 1964. 4); ამავე ძირისაა:
 ხუხაშვილი, ხუხიაშვილი, ხუხუა.
ხუხუნია (თბ., 23. VI. 1968. 4), ლებაძამე, (ცხაკაიას რ.) ამავე ძი-
 რისაა ხუხუნი.
ხუხუშვილ-ი, ქედრუბანი (ამბროლაურის რ.).
ხუჯაბიძე (ავტ. მასალები), შდრ. გუჯაბიძე (იხ.).
ხუჯაძე (კომ. 30. I. 1968. 2); სიმონეთი, რუფოთი, ალისუბანი,
 გოდობანი, (თერჯოლის რ.). || მეგრ. ხუჯი (მხარი).

ჭ

ჯაბადარი, წარჩინებულ საგვარეულოთაგანი ძველ საქართველოში;
 გვარადქცეული სამეფო თანამდებობის ტერმინი; თურქ-სპარს.
 ჯაბადარ, ჯავშან-საჭურველის მნე, ჯაბახანის გამგე
 (ქეგლ); მცველი საჭურველთა და იარაღთა (ჩუბინა), შეაბჯრე
 (საბა).
ჯაბანაშვილ-ი (თბ., 10. II. 1968. 4), საქ. სახ. ჯაბანა (ლლ. სა-
 ხელ.), ||ჯაბანიშვილი.
ჯაბაურ-ი (ავტ. მასალები), გორი: საქ. სახ. ჯაბა (ლეონიძე, სა-
 ხელ.), ამავე ძირისაა: ჯაბაშვილი, ჯაბიშვილი, ჯა-
 ბიძე, ჯაბნიძე, ჯაბუა, ჯაბური და სხვ.
ჯაბუშანურ-ი, არხოტი (დუშეთის რ.).
ჯაგანაძე, ხელვაჩაურის რ.
ჯაგაშვილ-ი (კომ., 23. II. 1964. 2), ანაგა, ვაქირი (სიღნაღის რ.);
 საქ. სახ. ჯაგა (ლლ. სახელ.); ამავე ძირისაა ჯაგიაშვი-
 ლი (კომ. 5. IX. 1964. 4).
ჯაგოდანიძე, შენაქო, მთათუშეთი (ახმეტის რ.); საქ. სახ. ჯაგოდა-
 ნი (მაკალ. თუშ. 163); ამავე ძირისაა: ჯაგოდნიშვილი
 (თბ., 14. XII. 1968. 4), ხაშმი (საგარეჯოს რ.).
ჯადაგურ-ი (თბ., 30. V. 1978. 4), თბილისი.
ჯავარაშვილ-ი (ლიტ. საქ., 11. II. 1965. 4), საქ. სახ. ჯავარი
 არაბულიდან—ჯაჰუარა (=მარგალიტი).
ჯავაშვილ-ხ (თბ., 25. XII. 1964. 3); ქალის საქ. სახ. ჯავა, შდრ.
 ჯავაშერ (ლლ. სახ.).

- ჯავახიძე** (ლიტ. გაზ., 5. XII. 1963. 1), მალლაკი (წყალტუბოს რ.); საკუთარ სახელადქცეული ეთნონიმი **ჯ ა ვ ა ხ ა** (ლლ. სახელ.).
- ჯავახ-ი** (კომ., 23. III. 1962. 2), გვარადქცეული ეთნონიმი: „როგორც ერთობა, XIII საუკუნის დამდეგს სამხივართა საგვარეულოში (უკეთ, ამ საგვარეულოს იმ შტოში, რომელიც დამკვიდრებულია თემის ხეობაში) შემოდის სახელი ჯავახი და შეიძლება უკვე XIV საუკუნის პირველ ნახევარში ისინი იწოდებოდნენ ჯავახიშვილად (ლ. მუსხელიშვილი, არქეოლოგიური ექსკურსიები, 1941, გვ. 74); სახელი „ჯავახი“ XIV საუკუნეზე უფრო ძველია: ჯავახ აფაქის ძე მოხსენიებულია იერუსალემის ჯვრის მონასტრის ალაპებში (მეტრევე. მასალ. გვ. 81, 123); ამავე ძირისაა **ჯ ა ვ ა ხ ი ა**.
- ჯავახიშვილ-ი**, ერთ-ერთი წარჩინებული გვარეულთაგანი ძველ საქართველოში: ჯავახიშვილი-გამრეკელი (ქ. ცხ. II. 320), ჯავახის-შვილი ჯავახი, იქვე, 344, 345, 484; ქართლელი ჯავახიშვილების წინაპარნი გამრეკელ-თორელნი ყოფილან, XII ს. გადმოსახლებულან ჯავახეთიდან ქართლში. სოფ. ხოვლეში. XVII-მდე ეს გვარი უტარებიათ, შემდეგ კი წინანდელი ადგილსამყოფელის მიხედვით ჯავახიშვილად წოდებულან (იხ. ეურნ. „დროშა“ № 4, 1951; დ., გამრეკელი. ი. ჯავახიშვილის ბიოგრაფიისათვის, ლიტ. საქ. № 5, 1969).
- ჯავრიშვილ-ი** (კომ., 11. X. 1964. II), ერთაწმინდა (კასპის რ.); საქ. სახ. **ჯ ა ვ ა რ ი** (ლლ. სახელ.), ← **ჯ ა ვ ა რ ი შ ვ ი ლ ი**, შდრ. **ჯ ა ვ ა რ ა შ ვ ი ლ ი**.
- ჯავშანაშვილ-ი** (თბ., 17. IX. 1969. 4), ვაჭირი (სიღნაღს რ.); || **ჯ ა ვ შ ა ნ ი შ ვ ი ლ ი**.
- ჯაიან-ი** (თბ., 13. XI. 1965. 4), მთავართა გვარი სამეგრელოში (ქართლ. ცხ., IV. 36), ძირეული ნაწილია სავარ. საქ. სახ. **ჯ ა**; შდრ. აგრეთვე **ჯ ა შ ი**.
- ჯაკობია** (თბ., 3. I. 1965. 4), ხობის რ.; ჯაკობია → ჟაკობია; საქ. სახ. **ი ა კ ო ბ** (←**ჯაკობ**) (გ. ახვლედიანი. შენიშვნა „ჟეჟარები, ჟარეს“ (შესახებ, ჩვ. მეცნ. № 6—7, 1923, 80).
- ჯაკონია** (თბ., 3. I. 1965), ხობის რ., ბეღია (გალის რ.); ი. ყიფშიძეს განმარტებული აქვს როგორც კერპი. მომდინარეობს ბერძნული დიაკონი-საგან (შდრ. ქართ. გვარი დიაკონიძე). სადაც

და ბგერათკომპლექსი ჯ-დ ქცეულა (ა. შანიძე, ეტიმოლოგიური შენიშვნები, ჟაკონია — „კერპო“, საქ. სსრ მეცნიერებათა აკადემიის მოამბე, XX, № 5, 1958., 615—616).

ჯალაბაურ-ი „თათარას, ჯალაბაურის შვილს, ყამარიძე ჰქვიანო“ (ვ. კოტეტი, ხალხ. პოეზია, 259); ამავე ძირისაა: ჯალაბა-შვილი, ჯალაბაძე.

ჯალალაშვილ-ი (თბ., 15. III. 1967. 1); || ჯალალ-იშვილი, შილ-და (ყვარლის რ.); ამავე ძირისაა ჯალალაძე, შდრ. აზერბ. ჯალალოვ.

ჯამაგიძე (თბ., 6. II. 1967. 2), ხევსურეთსოფელი, (თიანეთის რ.), სართიქალა, (გარდაბნის რ.), ლუღლელები (თიანეთის რ.).

ჯამათაშვილ-ი (კომ., 29. V. 1966.); ჯამათაშვილი, ანაგა (სიღნაღის რ.); საქ. სახ. ჯამათა (← ჯამათა: ჯამა+ბლსრთი-ათა).

ჯამაკაშვილ-ი (კომ., 26. X. 1967. 2);, საქ. სახ. ჯამაკა (ჯამა+ბლსრთი-აკ-), შდრ. ჯამაგიძე.

ჯამალაშვილ-ი (კომ., 1. XII. 1963. 2), ზემო მაჩხაანი (წითელწყაროს რ.); საქ. სახ. ჯამალა (ჯამა+ბლსრთი-ალ-ა).

ჯამარაულ-ი (თბ., 26. X. 1966. 4) თიანეთის რ.

ჯამასპიშვილ-ი (თბ., 10. VIII. 1967. 3), ზემო მაჩხაანი (წითელწყაროს რ.); საქ. სახ. ჯამასპო (შაჰნამეს ქართ. ვერს.; ჯავახ., ქ. ერ. ისტ. I. 242).

ჯამაშურია (კომ., 12. I. 1966. 1), აბაშის რ.

ჯამბაზიშვილ-ი (თბ., 6. II. 1967. 4); ხელობა-მოსაქმეობის სიტყვა ჯამბაზი.

ჯამბაკურ-ორბელიანი-ი, ვახტანგ ჯამბაკურ-ორბელიანი; ორბელიანთა ერთ-ერთი შტო, ჯამბაკურის შთაშობიანობა.

ჯამბრიშვილ-ი (სოფ. ცხ., 24. X. 1967. 2), ნოვოივიანოვკა (კურსკის რ., სტავროპოლის მხარე); შდრ. ჯამრიშვილი.

ჯამბურიძე (კომ., 5. III. 1964. 1), მმამი (ლენტეხის რ.); საქ. სახ. (სვანეთში) ჯამბუურა (რ. ხაირაძე); ამავე ძირისაა: ჯამბური.

ჯამრულიძე (თბ., 25. XII. 1963. 1), ალვანი (ახმეტის რ.); შდრ. საქ. სახ. ჯამრულას (ლლ. სახელ.).

ჯანანაშვილ-ი (კომ., 29. I. 1964. 3), ხოვლე (კასპის რ.); საქ. სახ. ჯანანა (ჯანა+ბლსრთი-ან-ა).

ჯანაშვილ-ი (კომ., 21. X. 1964. 1), სიონგილო, კახეთი, მესხეთი და სხვ. (გავრც.); საქ. სახ. ჯანა, შდრ. ჯანანი, სოფ. რუისპი-

რის მახლობლად (თელავის რ.); ამავე ძირისაა: ჯანაძე.
ჯანგებაშვილ-ი (თბ., 9. II. 1979. 4), ლოუბანი (თეთრიწყაროს რ.);
 საეარ საქ. სახ. ჯანგება.
ჯანაშია (თბ., 6. I. 1968. 3), ორმაგი დაბოლოების გვარი. პირვე-
 ლადი ჯანაში (ლაზური აგებულების გენეტიური ფორმა
 ჯანაში: ჯანა+ში+საგვაროვანო დაბოლოება -ია); ნამიკოლო-
 ვო (გეგეჭკორის რ.).
ჯანაძე (ალავ., მასალ. ლეჩხ. ლექსიკ.), ალვანა (ცაგერის რ.).
ჯანბერია (გაჭედელი, გეგეჭკორის რ.); რთული შედგენილობის
 ფუძე: ჯანბერი (საკ. სახ. ჯან+ძე, საგვაროვნო დაბოლო-
 ება ბერ.); ამავე ძირისაა: ჯანბერიძე.
ჯანგავაძე (სოფ. ცხ., 27. X. 1964.), საქ. სახ. ჯანგავა (ჯანგი+
 ბლსრთ -ავა); ანალოგიურია: თვალავაძე, თდილავა-
 ძე, ჩოგოვაძე, ჩუსკივაძე და სხვ. (იხ. გაზ. კომ.,
 21. VIII. 1968. 4, საიდან მოდის ქართული გვარი?).
ჯანგველაძე (თბ., 6. I. 1968. 4), მაილანი (აბაშის რ.); საქ. სახ.
 ჯანგველა.
ჯანდელიანი-ი (კომ., 5. IX. 1973. 4), ბეჩო (მესტიის რ.).
ჯანგირაშვილ-ი საქ. სახ. ჯანგირა (ჯავახ. ეკ. ისტ. ძეგლ. 48).
ჯანგიშვილ-ი (თბ., 5. V. 1970. 4), სართიჭალა (გარდაბნის რ.);
 საქ. სახ. ჯანგი (ლლ. სახელ.); ამავე ძირისაა: ჯანგიძე,
 ჯანგიანი.
ჯანგულაშვილ-ი (თბ., 13. II. 1968. 4), საქ. სახ. ჯანგული (ლლ.
 სახელ.) || ჯანგულა.
ჯანდაგურ-ი (თბ., 30. X. 1971. 3), ზემო ავჭალა (გარდაბნის რ.);
 ამავე ძირისაა: ჯანდაგაშვილი (თბ., 22. X. 1965. 4),
 ლაგოდენის რ.
ჯანდიერ-ი (თბ., 6. VI. 1967. 3), თელავის რ. (ჟორდ. ქრონ. III.
 190); წარჩინებულთა საგვარეულო ძველ საქართველოში.
 ჯანდიერისშვილი (ქართლ. ცხ. IV. 24; ჟორდ. ქრ. II.
 467).
ჯანეზაშვილ-ი (თბ., 15. I. 1966. 4), ქვახვრელი (გორის რ.).
ჯანელიძე (სოფ. ცხ., 27. II. 1968. 2), ამბროლაურის, წულუკი-
 ძის, სამტრედიის რაიონები; საქ. სახ. ჯანელი (ჯანა+
 ბლსრთი-ელ), ჯანველიძე (თბ., 18. VIII. 1965. 4),
 (გავრც.).
ჯანვერდაშვილ-ი (თბ., 15. II. 1967. 4), კასპის რ.; საქ. სახ. ჯან-
 ვერდი (ლლ. სახელ).

- ჯანთიშვილი-ი** (თბ., 5. III. 1974. 4), შდრ. საყ. სახ. ჯანთა (ლლ. სახელ.), ჯანთო (მაკალ. თუშ. 163), || ჯანტიშვილი (თბ., 3. I. 1965. 4).
- ჯანიაშვილი-ი** (სოფლ. ცხ., 30. II. 1967.). ანაგა, ქვემო ბოდბე (სილნალის რ.), ხაშში (საგარეჯოს რ.); საყ. სახ. ჯანია (ჯავახ. ეკ. ისტ. ძელ. 29), შდრ. ჯანაშვილი; ქვემო ბოდბის ჯანიაშვილთა ერთ შტოს გოდორაანი ჰქვია, იმის გამო, რომ გოდორებს წნავდნენ (სტუდენტთა ქიზიყის ექსპედიციის მასალები, 1978 წ.).
- ჯანიბეგაშვილი-ი** (თბ., 23. I. 1970. 4), ვაჭირი (სილნალის რ.); საყ. სახ. ჯანიბეგ (ეროდ. ქრონ. II, 383).
- ჯანიკაშვილი-ი** (კომ., 9. I. 1964. 2), ქვემო მალარო, საქობო (სილნალის რ.); საყ. სახ. ჯანიკა (ჯანა+ბლსრთი-იკა).
- ჯანუყაშვილი-ი** (თბ., 16. X. 1965. 4); სავარ. საყ; სახ. ჯანუყა (—ჯანუკა?).
- ჯანყარაშვილი-ი** (სოფლ. ცხ., 30. III. 1968. 3), ქვემო მაჩხაანი (სილნალის რ.)
- ჯანხოთელი-ი** (თბ., 1. V. 1968. 4), ლენტეხის რ.; სოფ. ჯანხოტი (კრასნოდარის ოლქში, გელენჯიკის ახლოს (იხ. ლ. ბრეჯენევი, მცირე მოწა, კომ., 4. II. 1978 წ.).
- ჯანჭალაშვილი-ი** (კომ., 30. XI. 1967. 3), სავარ. მეტსახ. ჯანჭალა: ამავე ძირისაა ჯანჭალია.
- ჯანჯიბუხაშვილი-ი** (კომ., 29. V. 1966. 4).
- ჯანჯღავა** (თბ., 23. VI. 1964. 3), აბედათი (გეგუქკორის რ.).
- ჯაოშვილი-ი** (კომ., 29. I. 1964. 1), ურაველი (ახალციხის რ.); საყ. სახ. ჯაო (მაკ. თუშ. 163). შესაძლებელია მიღებული იყოს ჯაეაშვილი-ისაგან (ვა—ო).
- ჯარიაშვილი-ი** (თბ., 12. XI. 1963. 4), სართიჭალა (საგარეჯოს რ.); საყ. სახ. ჯარია (ლლ. სახელ.).
- ჯარიმელაშვილი-ი** (სახ. გან., 30. I. 1970. 2), ყანჩავეთი (ლენინგორის რ.); სავარ. საყ. სახ. ჯარიმელა; || ჯარიმელაშვილი (კომ., 17. X. 1967. 3).
- ჯარჯიშვილი-ი** (თბ., 7. XII. 1965. 4), საყ. სახ. ჯარჯი (მაკალ. თუშ., 163).
- ჯაფარიძე**, რაჭა, სვანეთი, იმერეთი, ქართლა და სხვ. (გავრც.): ვახუშტი ბაგრატიონის მოხსენიებული აქვს რაჭის მთავართა შორის (ქართ. ცხ., IV. 36). არაბული საყ. სახ. ჯაფარ (ქ.

- ცხ. II, 263); შდრ. ჯაფარა—ჩხიკვი; ჯაფარის ძე იხსნის ხუნამისის წარწერაში (X საუკ. დასასრული) (იხ. ეპიგრ. ძეგლების კატალოგი, 18).
- ჯაფიაშვილ-ი** (თბ., 23. XI. 1963. 4), შდრ. საქ. სახ. ჯაფია (ლლ. სახელ.); ამავე ძირისაა; ჯაფიაშვილი, ჯაფიძე.
- ჯალალაშვილ-ი** (თბ., 7. III. 1973. 4), ქუთაისი.
- ჯალმაიძე** (თბ., 19. VI. 1965. 4), სეთურნი (დუშეთის რ.); —ჯალმაიძე; სავარ. საქ. სახ. ჯალმა (—ჯალამა), შდრ. ჯალმაძე (ხ.); ექ ერთი, და იგივე ძირი უნდა იყოს: ჯალამა—ჯალმა, ჯალამა, —ჯალმა, პირველ შემთხვევაში მეორე ა-ს რედუქციას, მეორეში — პირველისა.
- ჯაყელ-ი** (კომ., 11. I. 1964. 1), ლანჩხუთის, მახარაძის რ-ბი; სპატიო და საგამგეო წოდება-გვარი, მიღებული საღატორობის სიტყვისაგან. (ჯაყი ისტორიული სოფელია სამცხეში, დღევანდელი თურქეთის ტერიტორიაზე, იხ. ს. ჯიქია, დავთ. III, 455; იგივე ჯაყისმანი); სამცხის ათაბაგთა დინასტიური გვარი; ჯაყელი ბეშქენ (ქ. ცხ. I, 298), ჯაყელი მურვანი (იქვე 210), ჯაყელნი (იქვე 316), ამავე ძირისაა ჯაყელიძე (სოფლ. ცხ., 15. III. 1970. 3).
- ჯაშ-ი** (თბ., 25. XII. 1963. 4), სუფსა, ლანჩხუთის რ.; ჭანური წარმოშობის გვარი: ჯა (—ჯაი) + სავაროვნო დაბოლოება-შ (—იშ); —ჯაიში; ჯაში — ჭან. თანასწ. ხისა (ჭუმბ. 39); ამავე ფუძისაა: ჯაიანი.
- ჯაშაშვილი** (კომ., 20. III. 1969. 1), ტყვიავი (გორის რ.); სავარ. საქ. სახ. ჯაშა, შდრ. ჯაშინა (ლლ. სახელ.); ამავე ძირისაა ჯაშანაშვილი (თბ., 28. II. 1978. 4), ||ჯაშიაშვილი.
- ჯაჭვაძე** (თბ., 17. IV. 1967. 4), ჭერემი (გურჯაანის რ.), აკურა, შრომა (თელავის რ.).
- ჯაჭვლიან-ი** (კომ., 14. VIII. 1965. 2), ზემო სვანეთი, რაჭა და სხვ.
- ჯახაია** (თბ., 10. VI. 1964. 4), გალის რ.; სავარ. საქ. სახ. ჯახა, შდრ. ჯახი, ჯახო, ჯახუ, ჯახოტა (ლლ. სახელ.); ამავე ძირისაა ჯახაშვილი, ჯახუა.
- ჯახველიძე** (სახ. გან., 29. XI. 1967. 2); სავარ. საქ. სახ. ჯახველი (ჯახვა+ბლსრთი-ელ), შდრ. საქ. სახ. ჯახვა (ლლ. სახელ.), ||ჯახველაძე (თბ., 25. I. 1973. 4).
- ჯახუტაშვილ-ი** (თბ., 27. XII. 1963. 1), ლანჩხუთის რ.; საქ. სახ.

ჯახუტა (ჯახა+ბლსრთი-უტ-ა), შდრ. ჯახოტა. ჯახუტა
 ||ჯახუტაიშვილი (ა. შანიძე, მაცნე, № 2, 195).
 ჯაჯანიძე (ქართ. დიალექტოლ. 416), კიათურის ს. ს., მახარაძის რ.;
 საქ. ჯაჯანი, უკავშირებენ სიტყვა ჯაჯას, რომელიც ქორს
 ნიშნავს სამეგრელოსა და გურიაში (ჭუმბ. 52).
 ჯაჯილაშვილი-ი (თბ., 14. II. 1968. 3), სავარ. საქ. სახ. ჯაჯილა
 (ჯაჯა+ბლსრთი-ილა).
 ჯვერამაია (კომ., 29. V. 1966), დიდიჟყონი (გეგუჭკორის რ.).
 ჯგერენაია (თბ., 25. II. 1965. 4), გალის რ.; ||ჯგირნაია (თბ.,
 1. II. 1975. 4.), ცხაკაიას რ.
 ჯგუბურია (თბ., 13. III. 1964. 3), ოქუმი (აღის რ.).
 ჯგუშია (კომ., 29. V. 1966. 4), კახათი (ზუგდიდის რ.).
 ჯებაშვილი-ი (თბ., 3. XI. 1969. 4), რაჭა; შდრ. საქ. სახ. ჯებე (ლლ.
 სახელ.).
 ჯებირაშვილი-ი (თბ., 14. V. 1966. 4), ვაჭირი (სიღნაღის რ.).
 ჯებისაშვილი-ი (კომ., 17. XII. 1964. 1); სავარ. საქ. სახ. ჯებისა,
 შდრ. ძებისაშვილი.
 ჯეგნარაძე (თბ., 4. II. 1965. 4), ტყაშირი (წყალტუბოს რ.).
 ჯევაიში-ი (სოფლ. ცხ., 1. IX. 1978. 4), სარფი (ხელვაჩაურის რ.);
 საქ. სახ. ჯევა (—ჯავა+ქანური საგვაროვნო დაბოლოება-იშ);
 ||ჯივაიში.
 ჯეირანაშვილი-ი (კომ., 10. III. 1967. 4).
 ჯელაბდარი-ი (კომ., 3. XI. 1967. 2).
 ჯელაძე (კომ., 17. II. 1967. 1), სხვადა (ამბროლაურის რ.); ჯე-
 ლიძე, ზემო ალვანი (ახმეტის რ.), ამავე ძირისაა ჯელია.
 ჯემაშვილი-ი (თბ., 28. II. 1968. 2).
 ჯერენაშვილი-ი (თბ., 25. III. 1974. 4), მარტყოფი (გარდაბნის რ.),
 წითელწყაროს რ.
 ჯერვალიძე (თბ., 20. VIII. 1971. 4), ხეობა (დუშეთის რ.); ჯერ-
 ვალიძეები სოფელია თიანეთის რაიონში.
 ჯერმიხაშვილი-ი წკერე (დუშეთის რ.); ||ჯერმეხაშვილი
 ჯერმიხაშვილები ადგილობრივთა რწმუნებით "ხაქაიძეები
 ყოფილან, ჯერმიხიანი გორის სახელიცაა და კომლსაც; ჯერ-
 მიხიანი თბი შეკომურია" (ქუ. ქორწ. ინსტ. მთიულეთში 131).
 ჯეჭეია (თბ., 8. I. 1968. 4), მხოლრი (გალის რ.).
 ჯეჭელაშვილი-ი (თბ., 19. IV. 1969. 4); ამავე ძირისაა ჯეჭელავა,
 ჯიჭელავა

- ჭვარელია (თბ. 5. III. 1965. 3); შესაძლებელია მომდინარეობდეს სადაურობის სიტყვისაგან ჭვარელი. ჭვარი დაბაა წალენჯიხის რაიონში.
- ჭვარიძე (კომ., 11. II. 1967. 1), ზველი, ჭობარეთი, (ასპინძის რ.).
- ჭვარშიშვილი-ი (თბ., 19. XI. 1963. 3), საკ. სახ. ჭვარისა; — ჭვარისაიშვილი (აკ. შანიძე, თეოფორული სახელები ქართველურ ენებში, მაცნე, № 2, 1967 წ.).
- ჭვებენავა (თბ., 15. I. 1965. 4), გეგეჰკორის რ.; შდრ. საკ. სახ. ჭვებე.
- ჭველაურ-ი (მაკალ. ფშ. 10.), ელიაგზა (ფშავი, დუშეთის რ.).
- ჯიძე (თბ., 24. VII. 1971. 4), ცაგერის რ.; შდრ. საკ. სახ. ჯივალ. სახელ.), ამავე ძირისაა: ჯიძეშვილი.
- ჯიბაშვილი-ი (თბ., 4. I. 1977. 4) სავარ. საკ. სახ. ჯიბა, შდრ. ჯიბი, ჯიბო; ამავე ძირისაა: ჯიბიკაშვილი.
- ჯიბლაძე (კომ, 22. III. 1968. 1), გეზათი (აბაშის რ.) და სხვ. (ავრც); — ჯიბილაძე — ჯიბილასძე; საკ. სახ. ჯიბილა; შდრ. ჯიბილო (ლლ. სახელ.).
- ჯიბუტ-ი (თბ., 20. I. 1964 1.), განახლება, გოგოლეისუბანი (ჩოხატაურის რ.); — ჯიბოთი-შტოგვართა მესხური წარმოების მიხედვით—ჯიბოშვილთაგანი (იხ. მაისურაძე, ქართველურ გვართა წარმოების ზოგიერთი საკითხი, ა. პუშკინის სახ. პედ. ინსტიტუტის შრომები, XXXIII, 1970, 32-33), შდრ. საკ. სახ. ჯიბო; ამავე ძირისაა: ჯიბაშვილი, ჯიბიკაშვილი (ინგორ., გიორგი მერჩულე, 96).
- ჯიბუხაია (თბ., 10. VI. 1972. 4), წულუკიძის რ.; || ჯიბუხია (თბ., 26. 1968. IV).
- ჯიბლაშვილი-ი საქობო (სიღნაღის რ.); საკ. სახ. ჯიბლა; ხაზართა ერისთავი ჯიბლა (ქართლ. ცხ. I. 225).
- ჯიგანიძე, ქარნალი (ხელვაჩაურის რ.).
- ჯილაგდარი-ი (თბ., 22. VIII. 1967. IV), ბერბუკი (გორის რ.), ახალქალაქი (კასპის რ.); გვარადქცეული ხელობა-თანამდებობის ტერმინი (=მეაღვირე (?); || ჯილაგდარი, (თბ., 11. XI., 1964. 2). ამავე ძირისაა: ჯილაგდარიშვილი.
- ჯიმშელეიშვილი-ი (კომ., 1. XI. 1963. 2), ლანჩხუთის რ., ცხუნკური (წყალტუბოს რ.); — ჯიმშელაიშვილი, ამავე ძირისაა: ჯიმშელიძე.
- ჯიმშიტაშვილი-ი, ჩობანო (თიანეთის რ.); საკ. სახ. ჯიმშიტა.

- ჯინაშვილი-ი** (თბ., 24. III. 1966. 4), შდრ. საკ. სახ. ჯინო (ლლ. სახელ.).
- ჯინიკაშვილი-ი** (ავტ. მასალები), ნიაბი (კასპის რ.); საკ. სახ. ჯინიკა, ||ჯინიკაშვილი (თბ., 7. IX. 1979. 2).
- ჯინიუზაშვილი-ი** (წით. დროშა, 26. II. 1966. 4), ქ. ახალციხე, ქ. თბილისი; ხელოვნურად არის მიღებული ჭილიმუზაშვილი-ისაგან, რომელიც სომხური ორიენტაციის სასულიერო მოღვაწის, არქიმანდრიტ პავლე შაჰყულიანის (1764—1859 წ.წ.), იმავე შაჰყულაშვილის ანუ შაყულაშვილის წინაპართა გვარი. ყოფილა. ამ გვარმა დღემდე მოაღწია. ადგილობრივი გამოთქმით || ჭილიმუზათი: ჭილიმუზათ პეტრე (იხ. ჭიჭინაძე, ქართველ კათოლიკეთა არქიმანდრიტი პავლე შაჰყულიანი, თბ., 1904 წ.).
- ჯინიუაშვილი-ი** გურჯაანის რ., სართიჭალა (გარდაბნის რ.).
- ჯინორია** (ლოტ. საქ., 12. I. 1968. 3), ||ჯინორიძე (ქალის საკ. სახ. ჯინორი (ლლ. სახელ.; ა. ჩიქობ. სახ. ფ. აგებ. 26).
- ჯინჭარაძე** (კომ., 16. XI. 1967. 3), ნაბეღლავი (ჩოხატაურის რ.), ბოსტანა (ამბროლაურის რ.), ხუტუბანი (ქობულეთის რ.); || ჭინჭარაძე (თბ., 23. X. 1971. 4), საკ. სახ. ჯინჭარა (ლლ. სახელ.).
- ჯინჭველაძე** (სოფ. ცხ., 24. X. 1967. 3), მუსხი, ახალციხის რ.
- ჯინჯინაშვილი-ი** (თბ., 2. VI. 1964. 2); სავარ. საკ. სახ. ჯინჯინა, ზგდი მწვე. „მდურღასა და თბილის საშუალო“ (საბა); კუთხ. (ქიზ.) ძნელი (ქეგლ), მძივებისა და წვრილი სამკაულების ასხმულა ყელზე დასაკიდებლად. ყელსაკიდი, გულსაბამი (მესხ.); ამავე ძირისაა ჯინჯინაძე.
- ჯინჯოლავა** (თბ., 4. V. 1964. 3), ზუგდიდის რ.; ამავე ძირისაა ჯინჯოლაია, ჯინჯოლაია.
- ჯირკველიშვილი-ი** (თბ., 2. X. 1969. 4), გორის რ.; ||ჯირკველიშვილი, ზესტაფონის რ.
- ჯიქია** (თბ., 2. IV. 1964. 4), ჩხოროწყუს რ.; საკ. სახელადქცეული ეთნონიმი ჯიქი; ლეჯიქე=საჯიქიო (სოფელია ჩხოროწყუს რაიონში).
- ჯიქიძე** (თბ., 24. II. 1967. 4); საკ. სახელადქცეული ეთნონიმი ჯიქი, ჯიქნი (კეკ. ეტიუდ. I. 179); ჯიქი, ზგდი მწვენ. „დიდი ცხოველი კატისებურთა ოჯახიდან“ (ქეგლ); იხ. ჯიქია, ჯიქიშვილი და სხვ.

- ჭიქურაულ-ი (კომ., 31. V. 1966. 3), ჭიქურაულთკარი სოფელია
 ღუშეთის რაიონში, შდრ. ჭიქურაშვილი, ჭიქური,
 ჭიქურიძე.
- ჭილაურ-ი (თბ., 21. III. 1969. 2), სავარჯოს რ.; საკ. სახ. ჭილა.
 ამავე ძირისაა ჭილაურიშვილი (თბ., 27. III. 1968. 4).
- ჭილიტაშვილ-ი (თბ., 4. XII. 1971. 4), სავარ. საკ. სახ. ჭილიტა
 ჭილა+ბლსრთი-იტა), შდრ. ჭილაური.
- ჭიუაშვილ-ი (თბ., 26. III. 1971. 4), ჭუგანი (სიღნაღის რ.); „ჭი-
 უა გაცვეთილი ცოცხი“ (მეტსახელია კაცისა, მენტ. ქიზ. ლექ-
 სიკ.).
- ჭიშიაშვილ-ი (თბ., 21. III. 1969. 4), ტყიბულის საქ. საბჭო; სა-
 ვარ. საკ. სახ. ჭიშია.
- ჭიშკარიან-ი (სოფ. ცხ., 4. IX. 1967. 3), გუბისწყალი (წყალტუ-
 ბოს რ.);
- ჭიხოშვილ-ი (სოფ. ცხ., 4. XI. 1964. 4), ბრეთი (ქარელის რ.).
- ჭიჭონაია (კომ.; 24. XI. 1966), ზუგდიდის რ.; ფოთი.
- ჭიხვაძე (თბ., 11. II. 1967. 1), ფერსათი (მათკოვსკის რ.); სავარ.
 საკ. სახ. ჭიხვა; ამავე ძირისაა ჭიხვიშვილი-ი (თბ., 9.
 II. 1971. 4), შუაფხო, ფშავი (მაკალ. ფშ. 10).
- ჭიჯიაშვილ-ი (თბ., 6. III. 1967. 4), შინდისი (გარდაბნის რ.); საკ.
 სახ. ჭიჯია; ამავე ძირისაა: ჭიჯიშვილი, ჭიჯეიშვი-
 ლი, ჭიჯიაშვილი.
- ჭიჯიხია (თბ., 22. VI. 1966. 4), რუხი (ზუგდიდის რ.).
- ჭიჭურიძე (კომ., 5. I. 1971. 4), შენაქო, ახმეტის რ.; სავარ. საკ.
 სახ. ჭიჭური (ჭიჯი+ბლსრთი-ურ).
- ჭლანტიაშვილ-ი (თბ., 25. XI. 1968. 4), კასპის რ.
- ჭმუნაძე (თბ., 18. III. 1964. 4), ნიკორწმინდა (ამბროლაურის რ.);
 სახელ-ეპითეტი ჭმუნხი, ჭმუნხა || ჭმუნხაძე (თბ., 2. II.
 1974. 4).
- ჭობავა (თბ., 16. II. 1965. 4); ჭობა მიღებულია საკ. სახელისა-
 გან იობა, (აობა) (ჭუმბ. 41), ამავე ძირისაა ჭობაძე.
- ჭობინაშვილ-ი (თბ., 17. IV. 1968. 4), სასადილო (სავარჯოს რ.),
 საკ. სახ. ჭობინა, მოხსენიებულია ბერთის ოთხთავის მინა-
 წერებში (ი. ტურაშვილი, ბერთის ოთხთავის მინაწერები,
 შნათობი, № 7, 1979, 190).
- ჭოგიაშვილ-ი (თბ., 10. X. 1979. 4), ნორიო (გარდაბნის რ.); სავარ.
 საკ. სახ. ჭოგია.

- ჭოღობორდი**-ი (კომ., 21. VII. 1968. 4); გვარადქცეული ძველი ხე-
ლობა-საქმიანობის სიტყვა, **ჭოღობორდი** „ისრის მთლელი“
(საბა) იხ. ი. მაისურაძე, საიდან მოდის ქართული გვარი? (კომ.
21. VII. 1968).
- ჭოლია** (თბ., 1. IV. 1968. 4), გეგეჰქორის რ.; საქ. სახ. **ჭოლი**,
ჭოლია (ლლ. სახელ.).
- ჭოლოგუა** (თბ., III. 1967. 3), გალის რ., || **ჭოლოღუა** (კომ., 6.
II. 1963. 4); ამავე ძირისაა **ჭოლოგავა**, შდრ. **ჭოლო-**
ხავა.
- ჭომარდიე** (თბ., 2. VI. 1967. 4); საქ. სახ. **ჭომარდი** (გ. ლეო-
ნიძე, სახელ.), სპარს., ზგდი მწშენ. გულადი, ყოჩალი. ჩაუ-
ქი, ქველი (ქველ), || **ჭომარჯიძე** (თბ., 6. III. 1967. 2).
- ჭორბენაძე** (თბ., 23. XI. 1963. 4), ჩობათი, ლესა (ლანჩხუთის რ.)
- ჭორკოშვილი**-ი (თბ., 5. X. 1964. 4); ოზაანი, წითელწყაროს რ.;
გადმოცემით მთიკლეთიდან არიან გადმოსულნი. შტო-გვარე-
ბია: **კალამაანი**, **კოლოტაანი**, **ტანჩუაანი**, **ხარე-**
ბაანი, **პლუტიანი**.
- ჭორყაძე** (ქართ. დიალექტოლ. 375), იმერხევი (ისტორიულ კლარ-
ჯეთში თურქეთის ტერიტორიაზე).
- ჭორჭაძე** (კომ., 18. XI. 1967. 1.), გრემი, საბუე (ყვარლის რ.);
სავარ. სახ. **ჭორჭა**.
- ჭორჭიაშვილი**-ი (სოფ. ცხ., 3. III. 1967. 3), თეთრიწყაროს რ.; საქ.
სახ. **ჭორჭია**.
- ჭორჭიკია** (თბ., 15. IV. 1964. 4), ცხაკაიას რ., საქ. სახ. **ჭორჭი-**
კი (ჭორჭი, ჭორჭა+ბლსრთი-იე); შდრ. **ჭორჭიკი** (ი. ცურტა-
ველის შუშანიკის წამება).
- ჭოღორიშვილი**-ი (ავტ. მასალები), ჯუგაანი (სიღნაღის რ.); საქ. სახ.
ჭოღორი (მეგრ.=ძალლი), **ჭოღორია** (ლლ. სახელ.).
- ჭოშაშვილი**-ი (კომ., 23. V. 1966.), ნორიო (გარდაბნის რ.).
- ჭონარიძე** (თბ., 18. VI. 1970. 4), ვაჭირი, საქობო (სიღნაღის რ.).
- ჭონაძე** (თბ., 19. V. 1967. 4), ფსორი, ბოსტანა (ამბროლაურის რ.),
ზუღალი (ონის რ.); საქ. სახ. **ჭონა** (ინგორ. სვ. საისტ. ძეგლ.
II, 146); || **ჭონიძე** (თბ., 17. XII. 1963. 4), ამავე ძირისაა:
ჭონია, **ჭონიანი**.
- ჭონთაბერიძე** (თბ., 6. 11. 1967. 4); რთული ფუძე **ჭონთა**
(**ჭონათა**—**ჩონატა**)+ძე, საგვაროვნო ფუძე-დაბოლოება
ბერ. შდრ. **გოგიბერიძე**, **სულაბერიძე** და მისთ.

ჭლარკავა (თბ., 17. VI. 1967. 4), გეგეჭკორის რ.; დამამც. მეტსახ.
ჭლარკა, ზგდი მწმენ. ჭლარკი (კუთხ.). ჭლანი (ქეგლ).
ჭღერია (თბ., 2. X. 1970. 4), გორაბერეჟაული (ჩოხატაურის რ.).
ჭლუთაშვილ-ი (სახ. გან. 28. IV. 1965), გომბორი (საგარეჯოს რ.);
||ჭგუთაშვილი, საკ. სახ. ჭლუთა (ლლ. სახელ.).
ჭლუნიაშვილ-ი (თბ., 25. VII, 1963).

ინფორმაცია ნუსხა

ალადაშვილი ზინა	მუმლაძე მიხეილ
ამაშუკელი ლილი	მწყერაშვილი გულნარა
ასლანიძე ფატი	
	ნებეირიძე ანტონ
ბაზლიძე ლევან	
ბლაგიძე კარლო	პაპუაშვილი შალვა
გელაშვილი გორჯასპი	ხაბაძე იაკობ
გერსამია სერგი	სამსონიძე გიორგი
გვენეტაძე ილია	სასურქინაშვილი ქეთევან
გიორგაძე ალექსანდრე	სასწრაფოშვილი ოთარ
გოგოლაძე ელენე	სპინდერაშვილი კაკო
	სულთანაშვილ ელგუჯა
ვარდოსანიძე სერგო	სურგულაძე ბოგუნი
	სურგულაძე ხათუნა
თამაზაშვილი ირაკლი	
იაშვილი ელადიმერ	ტარასაშვილი ვანო
	ტყეშელაშვილი კალე
ზანგური ვეგენია	ქარსელაძე ლორეტა
ზაურაშვილი გიორგი	ქორბუდიანი ელადიმერ
ზედგინიძე გიორგი	ქუშიშვილი დიმიტრი
კაპანელი კონსტანტინე	ყაერელიშვილი სოფრომ
კოეზაძე ნ.	ყორღანაშვილი უშანგი
კოკოჩაშვილი გიორგი	
კობტონაშვილი პავლე	
კოშკელაშვილი ზურაბ	ჩახტაური ადამ
კუჭუხიძე შოთა	ჩილინგარიშვილი შოთა
	ჩომახიძე ანზორ
	ჩხაიძე მიხეილ
მაისურაძე ელენე	
მაკასარაშვილი ალექსანდრა	ციხელაშვილი რობინზონ
მამულაშვილი გიორგი	
მამულაშვილი მიხეილ	
მეცხელი სტეფანე	ჭიბრიშვილი ზამილა
მესტერიშვილი ალექსანდრე	ჭიჭინაძე სირა
მუხურაძე ავთანდილ	ქაღოშვილი გიორგი

ხვედელიძე გიზო
ხინთიბიძე ანტონ
ხმალაძე გოგია
ხმალაძე ირაკლი
ხმალაძე პავლე

ხუსკივაძე ნათელა
ქერუნიშვილი ნინო
ჭავჭავაძე როზა
ჯამბაზიშვილი სერგო

ინფორმატორები, რომელთაც მხოლოდ თითო გვარზე მოგვაწო-
ლეს სნობები, ამხსნელ ტექსტშივე არიან მოხსენიებულნი.

ГРУЗИНСКИЕ ФАМИЛЬНЫЕ ИМЕНА (Материалы)

Резюме

В лексическом фонде языка, среди имен существительных выделяется особая группа собственных имен, именуемая ономастикой. Этим же термином выражается и научная отрасль науки, изучающая ту же подгруппу.

Ономастика имеет дело с той словесной сокровищницей, которая объединяет имена местностей и имена человека, или т. н. топонимов и антропонимов.

Фамилии (фамильные имена, патронимы), также собственные имена, созданные в более позднюю эпоху развития человеческой культуры, которые уточняют и конкретизируют происхождение личности, юридический закрепляют (утверждают) факт ее существования.

Богатый фонд современных грузинских фамилий органическая часть лексики грузинского языка. В нем ярко отражаются приметы жизни грузинского народа, так как прошлое каждого родового коллектива является притоком истории всего народа.

Научное изучение фамилий вызывает всесторонний интерес, вытекающий из разных научных дисциплин (история, социология, география, этнография, статистика и др.). Однако фамилия прежде всего является языковым феноменом, словом, с номинациональной функцией, поэтому он представляет предмет изучения лингвистики. При этом необходимо предварительное накопление фактического материала соответствующей обработкой и публикацией.

В это серьезное дело определенную долю внесет и предстоящий труд — «Грузинские фамильные имена (материалы)». В нем сосредоточены конкретные информации в отношении большей части грузинских фамилий (около 5000 единиц). С целью подтверждения словарных единиц в названном труде приводятся ссылки на периодические издания и в отношении более популярных и общеизвестных фамилий, подобные ссылки не приводятся, например: Абашидзе,

Ахведиани, Гурамишвили, Кдиашвили, Мачавариани,
Мухелишвили, Орджоникидзе, Табидзе, Чхеидзе, Церетели,
Харадзе, Джавахишвили, Джанаридзе, Джугашвили...

В работе также представлены сведения о локализации
фамильных имен, о происхождении и изменении их, о семан-
тике основ, о грамматической структуре и т. д.

Труд окажет действующую помощь всем книголюбам,
библиографам, лингвистам, а также работникам культурно-
просветительных, административных учреждений и, вообще,
лицам, заинтересованным историей грузинской культуры.

შინაარსი

წინასიტყვაობა	3
წყაროები და ლიტერატურა	7
შემოკლებული სიტყვები	11
მითითებანი მასალების შედგენილობა-აგებულებაზე	13
ინფორმატორთა ნუსხა	250
Грузинские фамильные имена (материалы) резюме	252

И. МАИСУРАДЗЕ

Грузинские фамилии и имена

(На грузинском языке)

Грузинформкино
просп. Давида Агмашенебели, 166.
Тбилиси
1990

რედაქტორი ს. ნიკოლეიშვილი
მხატვარი ი. ქელიძე
მხ. რედაქტორი ა. სარჩიშელიძე
ტექ. რედაქტორი ნ. შარაშენიძე
კორექტორი ნ. შარაშენიძე
გამომშვები ც. ნაცვლიშვილი

ფასი 5 მანეთი.

შეკვეთა № 6989, ტირაჟი 50 000

საქართველოს სსრ ბეჭდვითი სიტყვის სახელმწიფო კომიტეტის
ქუთაისის პოლიგრაფიული საწარმოო გაერთიანება
ქ. ქუთაისი, ი. ჭავჭავაძის პროსპექტი, 33.
Кутаисское полиграфическое производственное объединение
Государственного комитета по печати Грузинской ССР
г. Кутаиси, пр. И. Чавчавадзе, 33.

შინაარსი

წინასიტყვაობა	3
წყაროები და ლიტერატურა	7
შემოკლებული სიტყვები	11
მითითებანი მასალების შედგენილობა-აგებულებაზე	13
ინფორმატორთა ნუსხა	250
Грузинские фамильные имена (материалы) резюме	252

И. МАИСУРАДЗЕ

Грузинские фамилии и имена

(На грузинском языке)

Грузинформкино
просп. Давида Агмашенебели, 166.
Тбилиси
1990

რედაქტორი ს. ნიკოლეიშვილი
მხატვარი ი. ქელიძე
მხ. რედაქტორი ა. სარჩიშვილიძე
ტექ. რედაქტორი ნ. შარაშენიძე
კორექტორი ნ. შარაშენიძე
გამომშვები ც. ნაცვლიშვილი

ფასი 5 მანეთი.

შეკვეთა № 6989, ტირაჟი 50 000

საქართველოს სსრ ბეჭდვითი სიტყვის სახელმწიფო კომიტეტის
ქუთაისის პოლიგრაფიული საწარმოს გაერთიანება
ქ. ქუთაისი, ი. ჭავჭავაძის ქროსპექტი, 33.
Кутаисское полиграфическое производственное объединение
Государственного комитета по печати Грузинской ССР
г. Кутаиси, пр. И. Чавчавадзе, 33.